

พัฒนาการของเสียงวรรณยุกต์จากหนังสือจินตามณีฉบับพระโหราธิบดีมาสู่ภาษาไทยปัจจุบัน

สารนิพนธ์

ของ

นางสาวประไพพรรณ ก้าวเกษม

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย

กุมภาพันธ์ 2546

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

495 .918

๗3๖5พ

8-3

พัฒนาการของเสียงวรรณยุกต์จากหนังสือจินตามณีฉบับพระโหราธิบดีมาสู่ภาษาไทยปัจจุบัน

บทคัดย่อ

ของ

นางสาวประไพพรรณ ก้าวเกษม

22 เม.ย. 2546

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย

กุมภาพันธ์ 2546

๕157081

ประไพพรรณ ก้าวเกษม. (2546). พัฒนาการของเสียงวรรณยุกต์จากหนังสือจินตามณีฉบับ
พระโหราธิบดีมาสู่ภาษาไทยปัจจุบัน. สารนิพนธ์ กศ.ม. (ภาษาไทย). กรุงเทพฯ :
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ที่ปรึกษาสารนิพนธ์ :
รองศาสตราจารย์ไพฑูรย์ ดวงจันทร์

การศึกษาเรื่อง “พัฒนาการของเสียงวรรณยุกต์จากหนังสือจินตามณีฉบับพระโหราธิบดี
มาสู่ภาษาไทยปัจจุบัน” ครั้งนี้ มีความมุ่งหมายเพื่อศึกษาพัฒนาการของเสียงวรรณยุกต์ตาม
หลักฐานที่ปรากฏในหนังสือจินตามณีฉบับพระโหราธิบดีมาสู่ภาษาไทยปัจจุบัน โดยใช้วิธีวิจัย
ทางวิชาภาษาศาสตร์เปรียบเทียบและภาษาศาสตร์เชิงประวัติ ข้อมูลที่ผู้วิจัยใช้ศึกษาพัฒนาการ
ของเสียงวรรณยุกต์สมัยหลังหนังสือจินตามณีฉบับพระโหราธิบดี ซึ่งแบ่งออกเป็น 4 สมัย คือ
สมัยอยุธยาตอนปลาย สมัยธนบุรีกับรัตนโกสินทร์ช่วงรัชกาลที่ 1 ถึงรัชกาลที่ 3 สมัยรัตนโกสินทร์
ช่วงรัชกาลที่ 4 ถึงรัชกาลที่ 7 ก่อนเปลี่ยนแปลงการปกครอง และสมัยรัตนโกสินทร์ช่วงรัชกาลที่ 7
หลังเปลี่ยนแปลงการปกครองถึงปัจจุบัน ผู้วิจัยได้ใช้ข้อมูลจากวรรณกรรม 2 เรื่องเป็นตัวแทน
ของแต่ละสมัย และเสนอผลการศึกษาค้นคว้าแบบพรรณนาวิเคราะห์

ผลการศึกษาพบว่า ความก้องและความไม่ก้องของพยัญชนะต้นในภาษาไทยดั้งเดิมเป็น
สิ่งที่มีอิทธิพลต่อการเกิดเสียงวรรณยุกต์ ซึ่งทำให้ระบบเสียงวรรณยุกต์ของภาษาไทยดั้งเดิมมี
เพียง 3 หน่วยเสียง, ลักษณะเช่นนี้ได้สืบทอดต่อมาจนถึงภาษาไทยสมัยสุโขทัย ครั้นถึงสมัย
หนังสือจินตามณีฉบับพระโหราธิบดี (สมัยอยุธยาตอนกลาง) พยัญชนะต้นซึ่งมีอิทธิพลต่อ
การเกิดเสียงวรรณยุกต์ได้เปลี่ยนแปลงลักษณะเฉพาะทางสัทศาสตร์เป็น 3 กลุ่ม คือ อักษร
สูง (พยัญชนะไม่ก้อง มีลม และเสียงต่อเนื่อง) อักษรกลาง (พยัญชนะไม่ก้อง ไม่มีลม และ
พยัญชนะกักที่เส้นเสียง) และอักษรต่ำ (พยัญชนะก้อง) จึงได้เกิดการแตกตัวครั้งยิ่งใหญ่ของ
หน่วยเสียงวรรณยุกต์ดั้งเดิมแบบทวีเป็น 3 เท่า สมัยนั้นจึงอาจมีเสียงวรรณยุกต์ 9 หรือ 8
หน่วยเสียง ต่อมาถึงสมัยหนังสือจินตามณีฉบับพระเจ้าบรมโกศ (สมัยอยุธยาตอนปลาย) ได้
เกิดการเปลี่ยนแปลงลักษณะเฉพาะทางสัทศาสตร์อีกครั้งหนึ่ง คือ อักษรต่ำบางเสียงได้สูญเสีย
ความก้อง ไปพ้องกับอักษรสูงที่เป็นเสียงพ่นลม ในขณะที่เดียวกันนั้น อักษรกลางบางเสียง
ก็ได้เปลี่ยนแปลงลักษณะเฉพาะทางสัทศาสตร์กลายเป็นเสียงก้อง จากการเปลี่ยนแปลง
ลักษณะเฉพาะทางสัทศาสตร์ของพยัญชนะต้นดังกล่าว ทำให้เสียงวรรณยุกต์สมัยนั้นลดลง
เหลือเพียง 5 หน่วยเสียง แต่ลักษณะทางสัทศาสตร์เป็นอย่างไรไม่สามารถอธิบายได้ ระบบ
เสียงวรรณยุกต์ของสมัยอยุธยาตอนปลายนี้อาจใช้สืบมาถึงสมัยธนบุรี รัตนโกสินทร์ และจน
กระทั่งปัจจุบัน ซึ่งเราสามารถอธิบายลักษณะทางสัทศาสตร์ของเสียงวรรณยุกต์ได้แล้ว

THE DEVELOPMENT OF THE THAI TONAL SYSTEM FROM THE CHINDAMANEE
TEXTBOOK OF PHRAHORADHIBODEE TO THE PRESENT

AN ABSTRACT
BY
PRAPHAIPHAN KEWKASEM

Presented in partial fulfillment of the requirements
for the Master of Education degree in Thai
February 2003

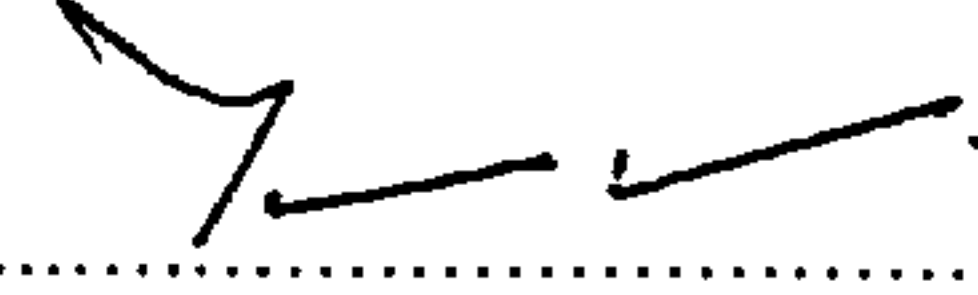
Praphaiphon Kewkasem. (2003). *The Development of the Thai Tonal System from the Chindamanee Textbook of Phrahoradhibodee to the Present*. Master Project, M.Ed. (Thai). Bangkok : Graduate School, Srinakharinwirot University.
Advisor Committee : Associate Professor Phaiboon Duangchan

The research is a study of the development of the Thai tonal system from the Chindamanee textbook of Phrahoradhibodee to the present. The goal of the research is to study the development of the Thai tonal system according to evidence in the Chindamanee textbook of Phrahoradhibodee to the present. The researcher used comparative and historical methods. For the data about the development of the Thai tonal system after the Chindamanee textbook of Phrahoradhibodee, the researcher examined 4 separate periods : First, the late Ayudhaya period ; second, Dhonburi and the beginning of Rattanakosin (Rama 1-3) ; third, the middle of the Rattanakosin (Rama 4-7 before the change in administration) ; and finally, after the change in administration to the present. The researcher used 2 stories from each period as examples. The results of the research are presented in descriptive analysis.

Results of the research found that voiced and voiceless consonants were influential in the Proto-Tai tonal system, so that it had 3 tone phonemes only. This is characteristic down to the Sukhothai period. In the Chindamanee textbook of Phrahoradhibodee (the middle of the Ayudhaya period), the consonants are changed phonetically in 3 groups : high-H (voiceless-aspirated-continuant) mid-M (voiceless-unaspirated-glottalized) and low-L (voiced). Under the influence of the consonants, each tone split in to three parts (tripartition). In this period there may have been 9 or 8 tone phonemes. And then, in the late Ayudhaya period (the Chindamanee textbook of Phrachawborommakot), the phonetics are changed again. Some low consonants lost voicing to merge with high aspirated ones, while some middle consonants changed to be voiced. For these reasons, the Thai tonal system was reduced to 5 tone phonemes. But also in this period, some characteristics of phonetics couldn't be explained. This feature has been revealed at least since the late Ayudhaya period to the present. So now we can explain the phonetics of tone.

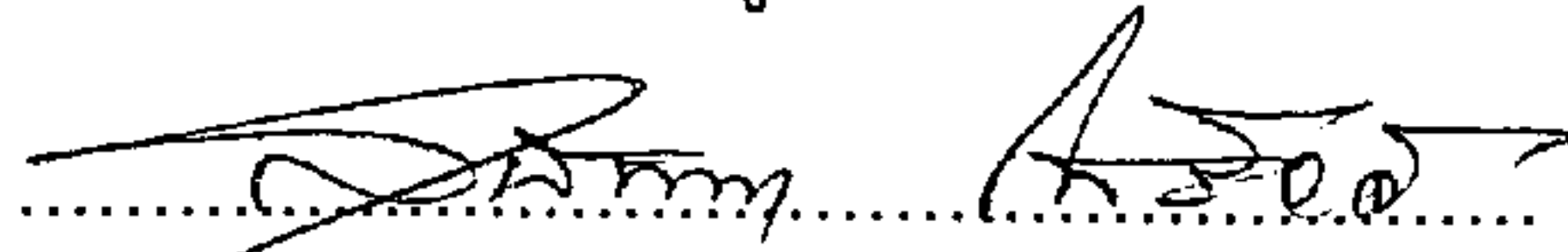
อาจารย์ที่ปรึกษา ประธานคณะกรรมการบริหารหลักสูตร และคณะกรรมการสอบ
ได้พิจารณาสารนิพนธ์ฉบับนี้แล้ว เห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทยของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒได้

อาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์

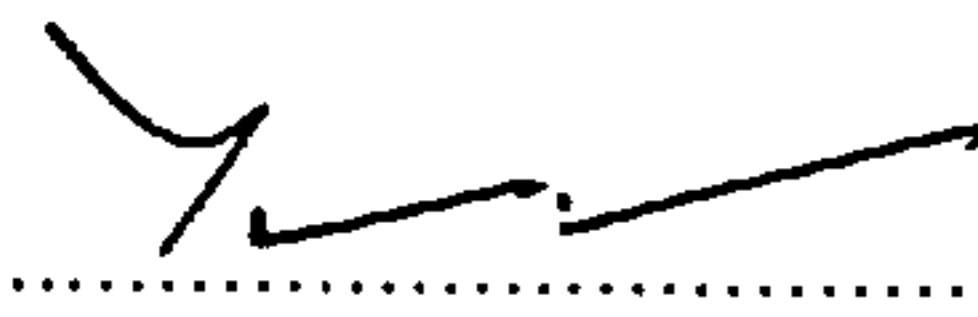
(รองศาสตราจารย์ไพบุลย์ ดวงจันทร์)

ประธานคณะกรรมการบริหารหลักสูตร

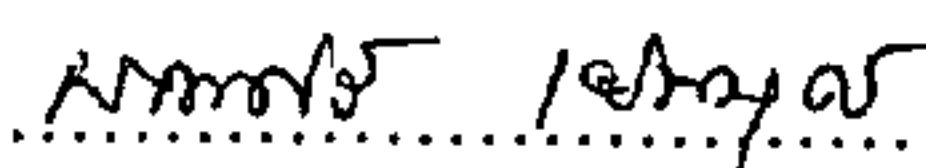

(รองศาสตราจารย์สุนันทา โสรจจ์)

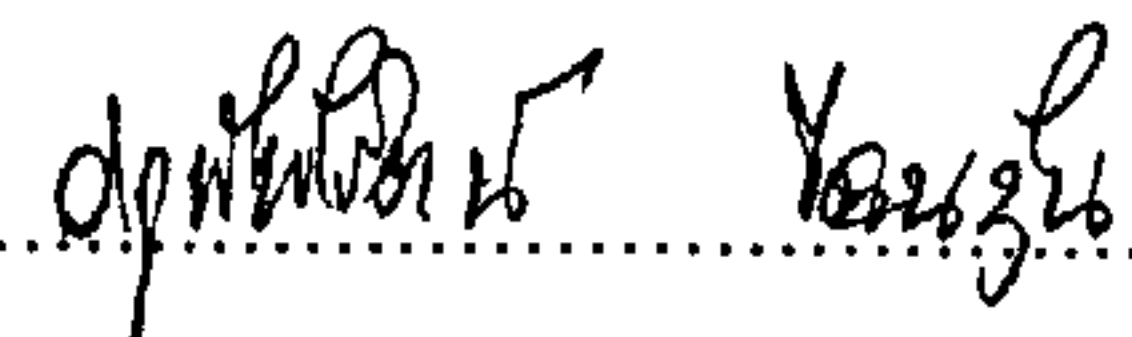
คณะกรรมการสอบ

 ประธาน

(รองศาสตราจารย์ไพบุลย์ ดวงจันทร์)

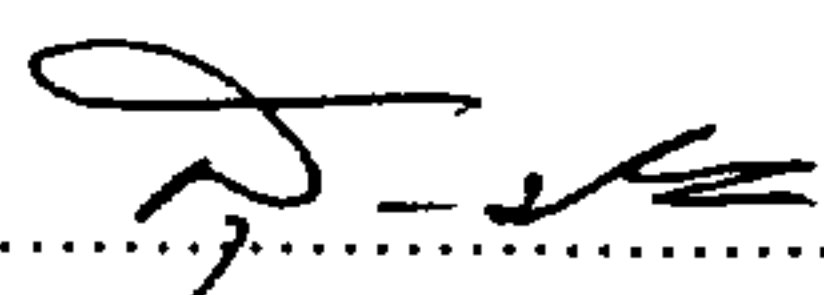
 กรรมการ

(รองศาสตราจารย์ผกาศรี เย็นบุตร)

 กรรมการ

(อาจารย์วิรุพหรรค์ ไนนจัน)

อนุมัติให้รับสารนิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

 คณบดีคณะมนุษยศาสตร์

(รองศาสตราจารย์สุภา ปานเจริญ)

วันที่ 27 เดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. 2546

ประกาศคุณูปการ

สารนิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปด้วยความช่วยเหลืออย่างดียิ่งของรองศาสตราจารย์ไพบุลย์ ดวงจันทร์ อาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์ ที่ได้ให้คำแนะนำ ข้อคิดเห็นต่าง ๆ ตลอดจนตรวจแก้สารนิพนธ์ให้สมบูรณ์และดียิ่งขึ้น ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งและขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงยิ่ง

ขอขอบพระคุณอาจารย์วิรุฬห์รัตน์ ไฉนจั่นและรองศาสตราจารย์ผกาศรี เย็นบุตร กรรมการสอบที่ได้ให้คำแนะนำที่เป็นประโยชน์ยิ่งในการแก้ไขสารนิพนธ์นี้

กราบขอบพระคุณรองศาสตราจารย์ไพโรธ เลิศพิริยกุล และคณาจารย์โปรแกรมวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ สถาบันราชภัฏธนบุรี ที่ได้อบรม สั่งสอน และแนะนำสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อผู้วิจัยในทุกเรื่องเสมอมา ขอขอบคุณผู้ช่วยศาสตราจารย์จันทิมา ชูวานนท์ Mr.Christopher Hinkle ที่กรุณาตรวจแก้ไขชื่อและบทคัดย่อภาษาอังกฤษของสารนิพนธ์ฉบับนี้ พร้อมทั้งขอขอบคุณ คุณเรวดี ก้อนปัญญากร ผู้ช่วยสอนและเจ้าหน้าที่ประจำห้องปฏิบัติการภาษาไทย ที่อำนวยความสะดวกทุกประการในการค้นคว้าเอกสารตำรา

ขอขอบพระคุณมหาวิทยาลัยแม่โจ้ที่ให้โอกาสและความไว้วางใจ ให้ผู้วิจัยรับทุนโครงการพัฒนาอาจารย์วิทยาเขตสารสนเทศ พร้อมทั้งขอขอบพระคุณโครงการมหาวิทยาลัยแม่โจ้-แพร่ เฉลิมพระเกียรติ ที่ดูแลอำนวยความสะดวกแก่ผู้วิจัยเสมอมา

ขอขอบคุณอาจารย์สมเกียรติ วัฒนาพวงษากุล คุณกนกมาศ ชูนวนพันธ์ คุณวีณา ต่างใจ คุณลีลาวดี สุขช่วย คุณกรสุภา ทิพย์สำราญ คุณจิรวัส โลหะเจริญสุข และคุณคำสิงห์ จันทรแทน ที่เป็นกำลังใจและมีส่วนช่วยให้การจัดทำสารนิพนธ์ฉบับนี้ให้รวดเร็วและสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ท้ายนี้ ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณพ่อแม่อย่างสุดซึ้ง ที่ให้ความสำคัญกับการศึกษาและอุทิศทุกสิ่งเพื่อการศึกษาเล่าเรียนของลูกๆ ขอขอบคุณพี่ๆ และน้องที่ดูแลเรื่องอันเป็นธุระของผู้วิจัยตลอดระยะเวลาที่ผู้วิจัยศึกษาอยู่จนกระทั่งทำสารนิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วง

ประไพพรรณ ก้าวเกษม

สารบัญ

บทที่		หน้า
1	บทนำ	1
	1.1 ภูมิหลัง.....	1
	1.2 ความมุ่งหมายในการศึกษาค้นคว้า	4
	1.3 ความสำคัญของการศึกษาค้นคว้า	4
	1.4 ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า.....	4
	1.5 ข้อตกลงเบื้องต้น	5
	1.6 นิยามศัพท์เฉพาะ	6
	1.7 วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า	6
	1.8 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	7
2	ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับเสียงวรรณยุกต์ของภาษาไทย.....	17
	2.1 อิทธิพลที่มีต่อการเกิดเสียงวรรณยุกต์ของภาษาไทย.....	17
	2.2 เสียงวรรณยุกต์ของภาษาไทยดั้งเดิม.....	19
	2.3 เสียงวรรณยุกต์ของภาษาไทยสมัยสุโขทัย	22
	2.4 การแตกตัวของเสียงวรรณยุกต์ของภาษาไทย.....	24
3	เสียงวรรณยุกต์ในหนังสือจินตามณีฉบับพระโหราธิบดี.....	28
	3.1 วิธีนำเสนอระบบเสียงวรรณยุกต์	28
	3.2 ระบบเสียงวรรณยุกต์.....	30
4	พัฒนาการของเสียงวรรณยุกต์สมัยหลังหนังสือจินตามณีฉบับพระโหราธิบดี มาสู่ภาษาไทยปัจจุบัน.....	42
	4.1 เสียงวรรณยุกต์ในสมัยอยุธยาตอนปลาย	42
	4.2 เสียงวรรณยุกต์ในสมัยธนบุรีกับรัตนโกสินทร์ช่วงรัชกาลที่ 1 ถึงรัชกาลที่ 3	65
	4.3 เสียงวรรณยุกต์ในสมัยรัตนโกสินทร์ช่วงรัชกาลที่ 4 ถึงรัชกาลที่ 7 ก่อนเปลี่ยนแปลงการปกครอง.....	80
	4.4 เสียงวรรณยุกต์ในสมัยรัตนโกสินทร์ช่วงรัชกาลที่ 7 หลังเปลี่ยนแปลง การปกครองถึงปัจจุบัน	97

สารบัญ(ต่อ)

บทที่	หน้า
5 สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	108
5.1 สรุปผลการศึกษาค้นคว้า.....	108
5.2 อภิปรายผล	114
5.3 ข้อเสนอแนะ	121
 บรรณานุกรม	 123
 ประวัติย่อผู้วิจัย	 127

บัญชีตาราง

ตาราง	หน้า
1 แสดงลักษณะการกระจายของการเกิดของเสียงวรรณยุกต์ในภาษาไทย มาตรฐานซึ่งอยู่กับโครงสร้างพยางค์.....	19
2 แสดงระดับเสียงวรรณยุกต์ภาษาไทยสมัยสุโขทัย.....	23
3 ลักษณะการกระจายของวรรณยุกต์ภาษาไทยสมัยสุโขทัย.....	23
4 แสดงการแตกตัวเป็น 2 เสียงย่อยของหน่วยเสียงวรรณยุกต์ภาษาไทยดั้งเดิม	25

บัญชีแผนภูมิ

แผนภูมิ	หน้า
1 แสดงระบบเสียงวรรณยุกต์ของภาษาไทยดั้งเดิม	21
2 แสดงเสียงวรรณยุกต์ในสมัยอยุธยาตอนกลางที่อาจมีอยู่ 9 หน่วยเสียง	39
3 แสดงเสียงวรรณยุกต์ในสมัยอยุธยาตอนกลางที่อาจมีอยู่ 8 หน่วยเสียง	41
4 แสดงเสียงวรรณยุกต์ในสมัยอยุธยาตอนปลายที่อาจมีอยู่ 5 หน่วยเสียง	57
5 แสดงเสียงวรรณยุกต์ของภาษาไทยดั้งเดิม 3 หน่วยเสียงที่อาจแตกตัวเป็น 9 หน่วยเสียงในหนังสือจินตามณีฉบับพระโหราธิบดี	111
6 แสดงเสียงวรรณยุกต์ของภาษาไทยดั้งเดิม 3 หน่วยเสียงที่อาจแตกตัวเป็น 8 หน่วยเสียงในหนังสือจินตามณีฉบับพระโหราธิบดี	112
7 แสดงเสียงวรรณยุกต์ของภาษาไทยดั้งเดิม 3 หน่วยเสียงที่อาจแตกตัวเป็น 9 หรือ 8 หน่วยเสียงในหนังสือจินตามณีฉบับพระโหราธิบดี และเกิดการรวม เสียงเหลือ 5 หน่วยเสียงในหนังสือจินตามณีฉบับพระเจ้าบรมโกศ	113

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ภูมิหลัง

ภาษาไทยเป็นภาษาที่มีวรรณยุกต์ (Tonal Language) และวรรณยุกต์เป็นลักษณะเด่นประการหนึ่งของภาษาไทย คือคำภาษาไทยทุกคำทุกพยางค์ต้องมีวรรณยุกต์กำกับ 1 เสียงเสมอ เช่น “มี” เป็นคำพยางค์เดียวที่มีเสียงวรรณยุกต์สามัญ “สรรหา” เป็นคำ 2 พยางค์ที่มีเสียงวรรณยุกต์จัตวาเหมือนกันทั้ง 2 พยางค์ “ไข่ลูกเขย” เป็นคำ 3 พยางค์ที่มีเสียงวรรณยุกต์แตกต่างกันทั้ง 3 พยางค์ คือพยางค์ที่ 1 มีเสียงวรรณยุกต์เอก พยางค์ที่ 2 มีเสียงวรรณยุกต์โท และพยางค์ที่ 3 มีเสียงวรรณยุกต์จัตวา เป็นต้น

วรรณยุกต์ (Tone) เป็นหน่วยเสียงซ้อน (Suprasegmental Phoneme) ประเภทหนึ่งที่ซ้อนทับมากับหน่วยเสียงอื่น และเป็นหน่วยเสียงที่ไม่สามารถเปล่งเสียงได้โดยอิสระ เสียงวรรณยุกต์ในภาษาไทยเป็นเสียงที่มีความสำคัญเท่าๆ กับเสียงพยัญชนะและเสียงสระ เพราะเป็นระดับเสียงสูง-ต่ำที่ทำให้ความหมายของคำแตกต่างกันได้ เช่น ผา ผ่า ผ้ำ (ไพบูลย์ ดวงจันทร์. 2523 : 77)

วรรณยุกต์ในภาษาไทยปัจจุบันมี 5 หน่วยเสียง คือ

1. เสียงกลาง-ระดับ (Mid-level) หรือเสียงวรรณยุกต์สามัญ เป็นเสียงที่เริ่มต้นในระดับกลาง แล้วมีระดับคงที่ และปลายเสียงจะลดลงเล็กน้อย แต่ลดลงไม่ถึงปลายเสียงวรรณยุกต์เอก เช่น เสียงวรรณยุกต์ในคำว่า กา มี โคลน

2. เสียงต่ำ-ระดับ (Low-level) หรือเสียงวรรณยุกต์เอก เป็นเสียงที่เริ่มต้นเสียงในระดับกลาง แล้วลดระดับต่ำลงเล็กน้อย เช่น เสียงวรรณยุกต์ในคำว่า จ่า สี ดุ่ม

3. เสียงสูง-ตก (Falling tone) หรือเสียงวรรณยุกต์โท เป็นเสียงที่เริ่มต้นในระดับสูง แล้วปลายเสียงจะลดลงต่ำกว่าระดับเสียงวรรณยุกต์เอกอย่างรวดเร็ว เช่น เสียงวรรณยุกต์ในคำว่า หนึ่ ป้า ย่า

4. เสียงสูง-ระดับ (High-level) หรือเสียงวรรณยุกต์ตรี เป็นเสียงที่เริ่มต้นในระดับค่อนข้างสูง แล้วค่อยๆ สูงขึ้นกว่าเดิม เช่น เสียงวรรณยุกต์ในคำว่า จ๊ะ มด ชุก

5. เสียงต่ำ-ขึ้น (Rising tone) หรือเสียงวรรณยุกต์จัตวา เป็นเสียงที่เริ่มต้นในระดับต่ำ แล้วปลายเสียงจะหลบขึ้นสูงกว่าระดับเสียงวรรณยุกต์ตรีอย่างรวดเร็ว เช่น เสียงวรรณยุกต์ใน

คำว่า จำ เตี้ยว หา (กาญจนา นาคสกุล. 2541 : 113-116 ; ไพบุลย์ ดวงจันทร์. 2523 : 114-116)

เสียงวรรณยุกต์เหล่านี้อาจไม่เป็นปัญหาต่อการใช้ภาษาพูดของคนไทยในปัจจุบัน แต่สำหรับการเขียนแล้วนับว่าเป็นเรื่องแปลกและเป็นปัญหาไม่น้อย คือวรรณยุกต์ที่มีอยู่จำนวน 4 รูป คือ ˊ ˋ ˊˊ ˋˋ นั้น แต่ละรูปที่ปรากฏอยู่ในคำหรือพยางค์ควรจะบ่งชี้ถึงเสียงวรรณยุกต์ที่มีลักษณะทางสัทศาสตร์หรือมีเสียงวรรณยุกต์เป็นแบบเดียวกัน และคำหรือพยางค์ที่ไม่ปรากฏรูปวรรณยุกต์ก็ควรจะมิลักษณะทางสัทศาสตร์เป็นแบบเดียวกันด้วย เช่น คำว่า “กิง” กับ “สิ่ง” เป็นคำที่มีรูปวรรณยุกต์เอกและมีเสียงวรรณยุกต์เป็นแบบเดียวกัน หรือคำว่า “กัน” กับ “กัน” เป็นคำที่ไม่ปรากฏรูปวรรณยุกต์และมีเสียงวรรณยุกต์เป็นแบบเดียวกัน เป็นต้น แต่ปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นกับการเขียนคำภาษาไทยไม่ได้เป็นไปตามลักษณะดังกล่าวนั้นเสมอไป เพราะบางครั้งรูปวรรณยุกต์ที่ปรากฏเป็นรูปเดียวกันแต่มีเสียงไม่ตรงกัน เช่น คำว่า “กิง” กับ “มิง” “รู้” กับ “ผู้” เป็นต้น จากคำที่ยกมาเป็นตัวอย่างนี้เห็นได้ว่าแม้มีรูปวรรณยุกต์เดียวกันแต่มีเสียงวรรณยุกต์ต่างกัน นอกจากนี้เราอาจเห็นคำบางคำที่ผู้เขียนใช้รูปวรรณยุกต์ต่างกันแต่ออกเสียงได้อย่างเดียวกัน เช่น คำว่า “นะคะ” บางคนเขียนเป็น “นะค๊ะ” หรือบางคนเขียนว่า “อายิโนะโมะโตะ” แต่บางคนเขียนว่า “อายิโนะโมะโตะ” ก็ออกเสียงได้ว่า “อายิโนะโมะโตะ” อย่างเดียวกัน จึงเห็นได้ว่าปรากฏการณ์ของเสียงและรูปวรรณยุกต์ในภาษาไทยเป็นเรื่องที่เป็นปัญหาและสลับซับซ้อนเป็นอันมาก

การอธิบายถึงปัญหาและความสลับซับซ้อนของเรื่องวรรณยุกต์เรามักอธิบายกันด้วยกฎไตรยางศ์ ในกฎนั้นได้แบ่งพยัญชนะออกเป็น 3 หมู่ที่เรียกว่าอักษรสูง อักษรกลาง อักษรต่ำ และแบ่งลักษณะพยางค์ออกเป็นคำเป็นกับคำตาย สำหรับพวกคำเป็นกำหนดให้อักษรสูงมีพื้นเสียงเป็นเสียงจัตวา ถ้ามีรูปวรรณยุกต์เอกกำกับเป็นเสียงเอก มีรูปวรรณยุกต์โทเป็นเสียงโท ให้อักษรกลางมีพื้นเสียงเป็นเสียงสามัญ/มีรูปวรรณยุกต์ใดกำกับก็มีระดับเสียงนั้น ให้อักษรต่ำมีพื้นเสียงเป็นเสียงสามัญ มีรูปวรรณยุกต์เอกกำกับเป็นเสียงโท มีรูปวรรณยุกต์โทกำกับเป็นเสียงตรี ถ้าเป็นพวกคำตาย อักษรสูงมีพื้นเสียงเป็นเสียงเอก มีรูปวรรณยุกต์โทกำกับเป็นเสียงโท อักษรกลางมีพื้นเสียงเป็นเสียงเอก มีรูปวรรณยุกต์โทเป็นเสียงโท มีรูปวรรณยุกต์ตรีเป็นเสียงตรี มีรูปวรรณยุกต์จัตวาเป็นเสียงจัตวา อักษรต่ำซึ่งมีสระยาวมีพื้นเสียงเป็นเสียงโท มีรูปวรรณยุกต์โทเป็นเสียงตรี มีรูปวรรณยุกต์จัตวาเป็นเสียงจัตวา (ซึ่งไม่ปรากฏว่ามีที่ใช้) อักษรต่ำที่มีสระสั้นมีพื้นเสียงเป็นเสียงตรี มีรูปวรรณยุกต์เอกเป็นเสียงโท มีรูปวรรณยุกต์จัตวาเป็นเสียงจัตวา (ซึ่งไม่ปรากฏว่ามีที่ใช้) กฎไตรยางศ์เป็นกฎที่สามารถช่วยให้การเขียนคำได้ถูกต้อง ซึ่งถ้าพอใจเท่านั้นก็ไม่ต้องสืบสวนค้นหาข้อความรู้ใดๆ อีก แต่นักศึกษาภาษาไทยยังมีปัญหาหรือข้อสงสัยเกี่ยวกับกฎเกณฑ์ดังกล่าวหลายประการ เช่น กฎเกณฑ์นั้นสร้างขึ้นมาจากอะไร และทำไมรูปกับเสียงวรรณยุกต์ในปัจจุบันจึงไม่สัมพันธ์กัน

จากการศึกษาของนักภาษาศาสตร์เชื่อได้ว่าวรรณยุกต์เป็นสิ่งที่มีความในภาษาไทยตั้งแต่สมัยภาษาไทยดั้งเดิม (Proto Tai) (Li. 1977) แต่หลักฐานทางประวัติศาสตร์ไทยได้ปรากฏรูปเขียนขึ้นครั้งแรกในสมัยสุโขทัย คือเมื่อพ่อขุนรามคำแหงทรงประดิษฐ์อักษรและจารึกศิลาจารึกหลักที่ 1 ขึ้นในปี พ.ศ. 1826 จากรูปเขียนในศิลาจารึกสมัยนั้น “น่าจะจำแนกระดับเสียงวรรณยุกต์ออกเป็นเพียง 3 ระดับเสียงเท่านั้น ดังที่เครื่องหมาย ‘ และ * ได้เป็นเครื่องหมายช้อยู่ คือ ระดับเสียงแรกเขียนแสดงด้วยการไม่มีเครื่องหมายวรรณยุกต์กำกับเลย ระดับเสียงที่สองมีเครื่องหมาย ‘ กำกับ ระดับเสียงที่สามมีเครื่องหมาย * กำกับ” (สุริยา รัตนกุล. 2540 : 74) และในสมัยนั้นยังไม่มี การแบ่งอักษรออกเป็น 3 หมู่

การแบ่งอักษรออกเป็น 3 หมู่หรือภายหลังเรียกกันว่าไตรยางศ์นี้ได้ปรากฏขึ้นครั้งแรกในหนังสือจินตามณีนับพระโหราธิบดี ซึ่งเชื่อกันว่าพระโหราธิบดีแต่งขึ้นเมื่อราว พ.ศ. 2215 ตรงกับสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราช (ธนิต อยู่โพธิ์. 2499 : 54) หนังสือจินตามณีนับที่พระโหราธิบดีแต่งขึ้นนี้นับเป็นหนังสือสำคัญในประวัติศาสตร์การศึกษาของไทย เพราะเป็นตำราเรียนเล่มแรก เป็นต้นแบบของแบบเรียนภาษาไทยสมัยต่อมา และได้ใช้เป็นแบบเรียนกันมาตั้งแต่สมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราช จนถูกยกเลิกไปเมื่อ พ.ศ. 2414 ในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ซึ่งนับระยะเวลาที่หนังสือเล่มนี้ใช้เป็นแบบเรียนอยู่นานถึง 200 ปี

ในหนังสือจินตามณีนอกจากจะแบ่งอักษรออกเป็น 3 หมู่เป็นครั้งแรกแล้ว ยังได้บอกเสียงของคำที่ไม่มีรูปวรรณยุกต์ บอกการผันอักษรทั้ง 3 หมู่ด้วยรูปวรรณยุกต์ ‘ และ * และยังมีบทโคลงที่กล่าวถึงรูปวรรณยุกต์ทั้ง 4 รูป ดังบทโคลงที่ว่า

๑ ส ศ ช ญ ย	ไครถวิล
‘ ‘ ‘ ‘ ‘ พินทุ์	ชอบรู้
ไ ไส้โดยจิน	ดาแม่น
คือว่าทำร้นผู้	ฉลาดแท้เมธา ฯ

(กรมศิลปากร. 2514 : 28)

โคลงบทดังกล่าว ธนิต อยู่โพธิ์ (กรมศิลปากร. 2514 : 22, 148) ได้ให้ความเห็นว่าเป็นการแต่งเติมเข้าภายหลัง อย่างไรก็ดี หนังสือจินตามณีนับที่พระโหราธิบดีแต่งขึ้นนับว่าเป็นหนังสือที่มีความสำคัญมากทั้งต่อประวัติศาสตร์การศึกษาของไทยและพัฒนาการของภาษาไทย

ด้วยปัญหาและความสลับซับซ้อนในปรากฏการณ์ของเสียงวรรณยุกต์ในภาษาไทย และด้วยความสำคัญของหนังสือจินตามณีนับดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาเรื่องพัฒนาการของเสียงวรรณยุกต์จากหนังสือจินตามณีนับพระโหราธิบดีมาสู่ภาษาไทยปัจจุบัน โดยคาดว่าจะให้

ความรู้ความเข้าใจเรื่องปัญหาของวรรณยุกต์และพัฒนาการของภาษาไทยโดยเฉพาะเรื่องวรรณยุกต์ได้ดีขึ้น

1.2 ความมุ่งหมายในการศึกษาค้นคว้า

เพื่อศึกษาพัฒนาการของเสียงวรรณยุกต์ตามหลักฐานที่ปรากฏในจินตามณีฉบับพระโหราธิบดีมาสู่ภาษาไทยปัจจุบัน

1.3 ความสำคัญของการศึกษาค้นคว้า

การศึกษาค้นคว้าในครั้งนี้ จะทำให้มีความรู้ความเข้าใจอันดีเกี่ยวกับพัฒนาการของเสียงวรรณยุกต์ และจะเป็นประโยชน์แก่การศึกษาพัฒนาการของภาษาไทย

1.4 ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า

1.4.1 ข้อมูลความรู้เรื่องวรรณยุกต์ของภาษาไทยดั้งเดิม ผู้วิจัยใช้ข้อมูลที่ ฟัง กวย ลี (Li. 1977) ศึกษาไว้ในหนังสือ A Handbook of Comparative Tai และข้อมูลความรู้เรื่องวรรณยุกต์สมัยสุโขทัยผู้วิจัยใช้ข้อมูลที่นักภาษาศาสตร์ศึกษาไว้แล้ว เช่น สุริยา รัตนกุล (2540) สุพจน์ ประไพเพชร (2533) ไพบุลย์ ดวงจันทร์ (2526) วรรณา เทียนมี (2524) เป็นต้น

1.4.2 ข้อมูลเรื่องวรรณยุกต์ในหนังสือจินตามณีฉบับพระโหราธิบดีที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้านี้ ผู้วิจัยใช้ข้อมูลจากหนังสือจินตามณีเล่ม 1-2 ฉบับที่กรมศิลปากร อนุญาตให้สำนักพิมพ์บรรณาคารพิมพ์เผยแพร่เมื่อปีพุทธศักราช 2514 กับจินตามณีฉบับลายมือที่เก่าที่สุด หมายเลขที่ 60 ตูที่ 113 ชั้นที่ 2/5 มัดที่ 7 ซึ่งหม่อมเจ้าทัศนประทานให้หอสมุดแห่งชาติ เมื่อวันที่ 2 มีนาคม พ.ศ. 2471 เป็นข้อมูลหลักในการศึกษา

(1.4.3) ข้อมูลที่ใช้ในการศึกษาพัฒนาการของเสียงวรรณยุกต์หลังจากหนังสือจินตามณีฉบับพระโหราธิบดีมาสู่ภาษาไทยปัจจุบัน ได้ใช้ข้อมูลจากเอกสารบันทึกต่างๆ ร่วมกับข้อมูลภาษาไทยในปัจจุบัน

1.4.4 เอกสารบันทึกต่างๆ ที่ใช้ในการศึกษาพัฒนาการของเสียงวรรณยุกต์หลังจากหนังสือจินตามณีฉบับพระโหราธิบดีมาสู่ภาษาไทยปัจจุบันครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้วรรณกรรม 2 เรื่องเป็นตัวแทนของแต่ละสมัย ในการเลือกวรรณกรรมที่เป็นตัวแทนของสมัยนั้นมีเกณฑ์ในการพิจารณา 2 ประการ คือ ผู้แต่งวรรณกรรมนั้นเป็นผู้ที่มีความรู้ทางอักษรศาสตร์ประการหนึ่ง และวรรณกรรมนั้นมีรูปเขียนที่แสดงความหลากหลายของวรรณยุกต์อีกประการหนึ่ง ด้วย

เกณฑ์การเลือกวรรณกรรมดังกล่าว ผู้วิจัยจึงเลือกใช้วรรณกรรมที่เป็นตัวแทนสมัยต่างๆ ดังต่อไปนี้

1.4.4.1 สมัยอยุธยาตอนปลาย (พ.ศ. 2251-2310) ใช้หนังสือจินตามณีฉบับพระเจ้าบรมโกศ และกาพย์ห่อโคลงนิราศธารทองแดง พระนิพนธ์เจ้าฟ้าธรรมาธิเบศร เป็นตัวแทนของสมัย

(1.4.4.2 สมัยธนบุรี (พ.ศ. 2310-2325) กับรัตนโกสินทร์ช่วงรัชกาลที่ 1 ถึงรัชกาลที่ 3 (พ.ศ. 2325-2394) ถือว่าเป็นสมัยเดียวกัน สมัยนี้ใช้หนังสือจินตามณีฉบับกรมหลวงวงษาธิราชสนิท และหนังสือสามก๊กฉบับเจ้าพระยาพระคลัง (หน) เป็นตัวแทนของสมัย

(1.4.4.3 สมัยรัตนโกสินทร์ช่วงรัชกาลที่ 4 ถึงรัชกาลที่ 7 ก่อนเปลี่ยนแปลงการปกครอง (พ.ศ. 2394-2475) ใช้หนังสือหลักภาษาไทย ของพระยาอุปทิศศิลปสาร และพระราชนิพนธ์ไกลบ้าน ในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวเป็นตัวแทนของสมัย

(1.4.4.4) สมัยรัตนโกสินทร์ช่วงรัชกาลที่ 7 หลังเปลี่ยนแปลงการปกครองถึงปัจจุบัน (พ.ศ. 2475-2545) ใช้หนังสือระบบเสียงภาษาไทย ของกาญจนา นาคสกุล (2541) เป็นตัวแทนของสมัยปัจจุบัน

1.5 ข้อตกลงเบื้องต้น

1.5.1 ในการศึกษาครั้งนี้ถือว่าหนังสือจินตามณีฉบับที่แต่งโดยพระโหราธิบดี ในสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราช เป็นตำราเรียนภาษาไทยเล่มแรกของไทยตามหนังสือประวัติวรรณคดีไทยของเปลื้อง ณ นคร (2541)

1.5.2 ในการนำเสนอข้อพิจารณาวรรณกรรมที่เป็นตัวแทนของแต่ละสมัย จะได้เสนอวรรณกรรมที่เป็นแบบเรียนก่อน

1.5.3 ข้อสรุปต่างๆ ที่จะปรากฏในสารนิพนธ์ฉบับนี้ ได้จากข้อมูลหลักฐานเอกสารบันทึกที่ปรากฏตามที่ผู้วิจัยสามารถสืบค้นได้

1.5.4 ในเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการศึกษานี้อาจเรียกชื่ออักษร 3 หมู่ต่างไปจากปัจจุบัน เช่น

อักษรสูงเรียกว่า อักษรสูง หรืออักษรเสียงสูงในสารนิพนธ์นี้จะเรียกว่า อักษรสูง

อักษรกลางเรียกว่า อักษรกลาง หรืออักษรเสียงกลาง หรือกลางเบาในสารนิพนธ์นี้จะเรียกว่า อักษรกลาง

อักษรต่ำเรียกว่า อักษรต่ำ หรืออักษรเสียงกลางก้องต่ำ หรืออักษรเสียงต่ำ หรืออักษรกลางก้องต่ำ หรืออักษรเสียงก้องต่ำ หรือกลางต่ำ ในสารนิพนธ์นี้จะเรียกว่า อักษรต่ำ

1.6 นิยามศัพท์เฉพาะ

เสียงวรรณยุกต์ของหนังสือจินตามณี หมายถึงเสียงวรรณยุกต์ที่อนุมานขึ้นจากรูปอักษรที่ปรากฏเป็นหลักฐานในหนังสือจินตามณีฉบับพระโหราธิบดี โดยอาศัยการศึกษาวิเคราะห์ตามวิธีการทางภาษาศาสตร์

1.7 วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ใช้วิธีการทางวิชาภาษาศาสตร์เปรียบเทียบและภาษาศาสตร์เชิงประวัติ (Comparative and Historical Methods) โดยมีวิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้าตามลำดับดังนี้

1.7.1 ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ทั้งเอกสารที่ให้ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับหนังสือจินตามณีและเกี่ยวกับวรรณยุกต์เพื่อใช้ในการกำหนดหัวข้อสารนิพนธ์ รวมทั้งเอกสารที่ใช้เป็นหลักในการศึกษาค้นคว้าโดยตรง

1.7.2 ศึกษาวิเคราะห์เสียงวรรณยุกต์ที่ปรากฏในหนังสือจินตามณีฉบับพระโหราธิบดี และสรุปลักษณะเสียงวรรณยุกต์ของหนังสือจินตามณีฉบับพระโหราธิบดี

1.7.3 ศึกษาวิเคราะห์เอกสารต่างๆ ในสมัยหลังหนังสือจินตามณีที่ผู้วิจัยกำหนดให้ เป็นเอกสารตัวแทนของแต่ละสมัยตามเงื่อนไขของขอบเขตข้อ 1.4.4 เพื่อศึกษาการปรากฏของรูปวรรณยุกต์ต่างๆ ในคำหรือพยางค์ และวิเคราะห์เหตุผลการพัฒนาการของเสียงวรรณยุกต์มาสู่ภาษาไทยปัจจุบัน พร้อมทั้งศึกษาเปรียบเทียบกับภาษาไทยปัจจุบัน

1.7.4 สรุปพัฒนาการของเสียงวรรณยุกต์ตามหลักฐานที่ปรากฏจากหนังสือจินตามณีฉบับพระโหราธิบดีมาสู่ภาษาไทยปัจจุบัน

1.7.5 นำเสนอผลการศึกษาค้นคว้าแบบพรรณนาวิเคราะห์

1.8 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

-๑- เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในการศึกษาพัฒนาการของเสียงวรรณยุกต์จากหนังสือจินตามณีฉบับพระโหราธิบดีมาสู่ภาษาไทยปัจจุบันครั้งนี้ ผู้วิจัยจำแนกออกเป็นเอกสารเกี่ยวกับหนังสือจินตามณี และเอกสารเกี่ยวกับวิธีการศึกษาพัฒนาการของภาษา ดังต่อไปนี้

1.8.1 เอกสารเกี่ยวกับหนังสือจินตามณี

เมื่อกล่าวถึงหนังสือจินตามณีในฐานะที่หนังสือเล่มนี้เป็นแบบเรียนเล่มแรกก็จำเป็นต้องกล่าวถึงประวัติการเรียนการสอนหนังสือไทยควบคู่กันไปด้วย กล่าวคือ เรื่องความเป็นมาของการสอนหนังสือไทยและแบบเรียนภาษาไทยนั้น จากการศึกษาหลักฐานทางประวัติศาสตร์และประวัติการศึกษาของไทยในสมัยสุโขทัยพบว่า พ่อขุนรามคำแหงได้ทรงประดิษฐ์อักษรไทยขึ้น และได้ทรงสอนศิลปวิทยาแก่ชาวเมือง แต่ไม่มีหลักฐานชัดเจนว่ามีแบบเรียนไทย ส่วนจารึกต่างๆ ที่เป็นหลักฐานอยู่นั้นมีข้อความซึ่งเป็นหลักฐานทางประวัติศาสตร์และวรรณคดีมากกว่าที่จะเป็นแบบเรียน (เบญจวรรณ สุนทรากุล. 2518 : 3) จึงพอจะกล่าวได้ว่าสมัยสุโขทัยได้มีอักษรไทยเกิดขึ้น แต่ยังไม่มีการเรียนปรากฏเป็นหลักฐาน จนกระทั่งถึงสมัยอยุธยาตอนต้นช่วงก่อนรัชกาลสมเด็จพระนารายณ์มหาราชนั้น ก็ไม่ปรากฏว่ามีแบบเรียนวิชาภาษาไทย ซึ่งอาจสันนิษฐานได้ว่า ในสมัยนั้นไม่มีแบบเรียนหรืออาจมีแบบเรียนแล้ว แต่สูญหายไปภายหลังก็ได้

ต่อมาเมื่อล่วงเข้าสู่สมัยอยุธยาตอนกลาง ในรัชกาลสมเด็จพระนารายณ์มหาราช (พ.ศ. 2119-2231) กรุงศรีอยุธยาได้มีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับฝรั่งเศส สมเด็จพระนารายณ์มหาราชจึงทรงอนุญาตให้มิชชันนารีของฝรั่งเศสเข้ามาเผยแพร่ศาสนาในกรุงศรีอยุธยาได้โดยเสรี ทั้งยังโปรดเกล้าฯ พระราชทานที่ดิน วัสดุ และแรงงานเพื่อสร้างโบสถ์ให้แก่มิชชันนารีของฝรั่งเศสอีกด้วย จากการที่พวกมิชชันนารีได้รับพระบรมราชูปถัมภ์เช่นนี้ก็ยิ่งเหมือนเป็นการส่งเสริมให้มีการเผยแพร่ศาสนาให้กว้างขวางออกไป พวกมิชชันนารีได้สอนหนังสือให้กับเด็กไทย พร้อมทั้งจัดตั้งโรงเรียนขึ้นสำหรับผู้ที่เข้ารับศีลอีกด้วย เช่น โรงเรียนศรีอยุธยา โรงเรียนมหาพราหมณ์ โรงเรียนสามเณร วิทยาลัยคอนสแตนติน เป็นต้น

นอกจากนี้พวกมิชชันนารียังได้มีการตั้งโรงพิมพ์ขึ้นเพื่อพิมพ์หนังสือเผยแพร่ศาสนาคริสต์เป็นภาษาไทย ซึ่งต่อมาโรงพิมพ์นี้ถูกปิดในปลายรัชกาลของสมเด็จพระนารายณ์มหาราชนั่นเอง ขณะเดียวกันพวกมิชชันนารียังได้พยายามที่จะใช้อักษรโรมันแทนอักษรไทย แต่ไม่ได้รับความนิยม และสิ่งสำคัญยิ่งที่พวกมิชชันนารีปรารถนาคือ การพยายามจะกราบทูลชักชวนสมเด็จพระนารายณ์มหาราชให้ทรงหันมานับถือศาสนาคริสต์ให้ได้ แต่ก็ไม่ประสบความสำเร็จ (เทอดศักดิ์ นิสังกาศ. 2532 : 12-13)

จากเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นทำให้สมเด็จพระนารายณ์ทรงตระหนักถึงภัยคุกคาม ว่าคนไทยจะหันไปเข้ารีตและนิยมลัทธิฝรั่ง อันจะเป็นอันตรายต่อความมั่นคงของชาติ ซึ่งภัยเหล่านี้ได้แผ่มาถึงผลประโยชน์ที่ไทยจะได้รับจากฝรั่งเศส พระองค์จึงทรงดำริเรื่องเกี่ยวกับการศึกษาเล่าเรียนขึ้น โดยทรงโปรดเกล้าฯ ให้พระโหราธิบดีแต่งหนังสือจินตามณีขึ้น เพื่อให้คนไทยได้มีแบบเรียนเป็นของตนเอง ได้ศึกษาภาษาไทยและประวัติศาสตร์ไทย เป็นผลให้เกิดความรักชาติ รักภาษาของตน ซึ่งจะมีผลให้การชักจูงไปฝักใฝ่ฝรั่งไม่สามารถทำได้โดยง่าย ดังนั้น หนังสือจินตามณีจึงเกิดขึ้น และมีบทบาทหน้าที่สำคัญที่จะเป็นแหล่งความรู้เกี่ยวกับภาษาไทยเล่มแรกของไทย

๕) ตามหลักฐานทางประวัติศาสตร์และประวัติการศึกษาของไทย หนังสือจินตามณีเป็นแบบเรียนเล่มแรกที่เชื่อกันว่าแต่งในสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราช เป็นแบบเรียนที่รวบรวมและให้ความรู้ทางภาษาไทย และเป็นต้นแบบของแบบเรียนภาษาไทยสมัยต่อมา^{๕)} ในปัจจุบันพบหนังสือจินตามณีที่เป็นสมุดไทยและที่พิมพ์เป็นเล่มหนังสือมีหลายฉบับด้วยกัน มีชื่อต่างๆ กันไปเป็นจินตามณีบ้าง จินตามุณีบ้าง หรือมณีจินดาบ้าง ซึ่งกรมศิลปากร (2514 : 135) ได้อธิบายว่าชื่อที่ถูกต้องของหนังสือเล่มนี้น่าจะเป็น คำว่า "จินตามณี" ซึ่งเป็นชื่อของแก้วสารพัดนึกชนิดหนึ่ง โดยมีความเชื่อกันมาแต่โบราณว่า ถ้าผู้ใดมีแก้วนี้ ผู้นั้นก็จะอะไรก็ได้ตามใจนึก ผู้แต่งหนังสือเล่มนี้น่าจะตั้งใจให้มีความหมายว่า ผู้ใดที่ได้เรียนหนังสือเล่มนี้ก็จะมีความแตกฉานทางภาษาไทยเหมือนหนึ่งมีแก้วสารพัดนึกด้วย▲

เมื่อหนังสือจินตามณีเกิดขึ้นเป็นแบบเรียนภาษาไทยเล่มแรกของไทย ปรากฏว่าในสมัยต่อมาก็มีหนังสือแบบเรียนที่ใช้ชื่อว่าจินตามณีขึ้นมาอีก 2 ฉบับ รวมมีแบบเรียนที่ใช้ชื่อว่า "จินตามณี" เป็น 3 ฉบับ ซึ่งเกิดขึ้นในสมัยที่ต่างกัน คือ

1) จินตามณีฉบับพระโหราธิบดี แต่งขึ้นสมัยอยุธยาตอนกลาง ในรัชสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราช

2) จินตามณีฉบับพระเจ้าบรมโกศ แต่งขึ้นในสมัยกรุงศรีอยุธยาตอนปลาย ในรัชกาลสมเด็จพระเจ้าบรมโกศ

3) จินตามณีฉบับกรมหลวงวงษาธิราชสนิท เป็นแบบเรียนที่แต่งขึ้นในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว แห่งกรุงรัตนโกสินทร์

สำหรับประเด็นเกี่ยวกับผู้แต่งหนังสือจินตามณีที่มักมีผู้กล่าวถึงในทัศนะต่างๆ กัน ในที่นี้ผู้วิจัยจะได้กล่าวถึงเป็น 2 ประเด็น ได้แก่ ประเด็นแรก เกี่ยวกับข้อความที่กล่าวถึงพระโหราธิบดีตามที่ปรากฏในหนังสือจินตามณี และประเด็นที่สอง มีผู้รู้ได้ตั้งข้อสงสัยแก่ว่า พระโหราธิบดีกับพระมหาราชครูเป็นคนเดียวกันหรือไม่

ประเด็นแรก หนังสือจินตามณีฉบับที่ถือว่าเป็นตำราเรียนภาษาไทยเล่มแรกของไทย นั้น กล่าวกันว่าพระโหราธิบดีได้แต่งขึ้นถวายสมเด็จพระนารายณ์มหาราชคราวที่ประทับอยู่ที่พระราชวังลพบุรี ซึ่งตามข้อความที่ปรากฏในหนังสือจินตามณีได้กล่าวถึงผู้แต่งไว้ 2 แห่ง แต่ข้อความมีความขัดแย้งกันในด้านภูมิลำเนาของผู้แต่ง ดังความว่า

“จินตามณีนี พระโหราธิบดี เดิมอยู่เมืองสุโขทัย แต่งถวายแต่ครั้งสมเด็จพระนารายณ์เป็นเจ้าลพบุรี”

(กรมศิลปากร. 2514 : 27)

“ขุนปราชญ์หนึ่งเลิศ เปนโหรประเสริฐ ปัญญาชำนาญ ชาวโอฆบุรี สวัสดิพิศาล ข้าพระภูบาล เจ้ากรุงพระนคร”

(กรมศิลปากร. 2514 : 33)

จากข้อความที่กล่าวถึงผู้แต่งทั้ง 2 แห่งนี้ ธนิต อยู่โพธิ์ (2499 : 50-51) ได้แสดงทัศนะไว้ว่า ข้อความแรกเป็นคำของผู้อื่น บางทีจะเป็นผู้รู้เรื่องเดิม ได้เขียนเติมขึ้นไว้ในภายหลัง ส่วนข้อความที่สอง ผู้แต่งหนังสือจินตามณีได้กล่าวอ้างถึงชื่อเมืองโอฆบุรี ซึ่งเมืองนี้นักประวัติศาสตร์ ยุติกันภายหลังว่า คือเมืองพิจิตร ซึ่งเรียกเป็นคำไทยๆ ว่า เมืองสระหลวง จากที่ในหนังสือเล่มเดียวกันบอกถึงภูมิลำเนาของพระโหราธิบดีไว้เป็น 2 อย่างเช่นนี้ ธนิต อยู่โพธิ์ จึงได้แสดงทัศนะเป็นการคาดคะเนว่า บางทีเมื่อก่อนเข้ารับราชการนั้น พระโหราธิบดีผู้นี้เคยอยู่เมืองสุโขทัยมาก่อน แล้วย้ายมาอยู่เมืองพิจิตร ภายหลังจึงเข้ามารับราชการก็อาจเป็นได้

ประเด็นที่สอง ท่านผู้รู้ได้ตั้งข้อสังเกตว่า พระโหราธิบดีกับพระมหาราชครูเป็นคนเดียวกันหรือไม่ ซึ่งมีความเห็นโต้แย้งกันเป็น 2 ฝ่าย คือ ฝ่ายแรกมีความเห็นว่าเป็นคนละคนกัน ฝ่ายที่สองมีความเห็นว่าเป็นคนเดียวกัน โดยที่แต่ละฝ่ายได้พยายามหาเหตุผลมาเป็นข้อสนับสนุนความเห็นของตน ซึ่งเรื่องความเห็นโต้แย้งของทั้ง 2 ฝ่ายนี้ กุหลาบ มลลิกะมาส (2533 : 73-75) สรุปไว้ดังนี้

ฝ่ายที่มีความเห็นว่าพระโหราธิบดีกับพระมหาราชครูเป็นคนละคนกันก็มี ธนิต อยู่โพธิ์ เป็นต้น ฝ่ายนี้ได้เสนอความเห็นว่

1) ชื่อตำแหน่งพระมหาราชครูกับตำแหน่งพระโหราธิบดี เป็นชื่อตำแหน่งของข้าราชการคนละคน โดยพิจารณาจากชื่อตำแหน่งที่ปรากฏในทำเนียบบรรดาศักดิ์และกฏมนเฑียรบาล

2) พิจารณาจากงานของพระมหาราชครูและงานของพระโหราธิบดี กล่าวคือ กล่าวกันว่าพระมหาราชครูเป็นผู้แต่งสมุทรโฆษคำฉันท์ (ตอนต้น) และเสื่อโคคำฉันท์ ซึ่งเป็นกวีนิพนธ์ประเภทร้อยกรองที่เป็นเรื่องบันเทิง ส่วนพระโหราธิบดีกล่าวกันว่า เป็นผู้แต่งหนังสือ

จินตามณี มีลีลาเป็นร้อยแก้วแทรกร้อยกรองหลายชนิด ซึ่งจัดว่าเป็นตำราทางอักษรศาสตร์ และพระราชพงศาวดารกรุงศรีอยุธยาแต่งเป็นร้อยแก้วลักษณะเล่าเหตุการณ์ต่างๆ จัดเป็นวรรณกรรมประวัติศาสตร์ ท่านผู้รู้จึงมีความเห็นว่าพระมหाराชครู กับพระโหราธิบดีเป็นคนละคนกัน เพราะงานที่ปรากฏเป็นคนละทางกัน

3) การอ้างถึงตำนานศรีปราชญ์ โดยกล่าวถึงตำนานตอนที่ศรีปราชญ์เมื่อก่อนจะถูกประหารได้เขียนโคลงอริษฐานบทหนึ่งบนพื้นทรายว่า

อักษรณิพนนี้เพ่ง	ทิพญาณ หนึ่งรา
เรากลูกอาจารย์	หนึ่งบ้าง
เราผิดท่านประหาร	เราชอบ
เราบ่ผิดท่านมล้าง	ดาบนี้คืนสนอง

คำว่า “ลูกอาจารย์” นี้ ทำให้เข้าใจกันว่าพระมหाराชครูเป็นบิดาของศรีปราชญ์ พระมหाराชครูแต่งสมุทรโฆษ ส่วนศรีปราชญ์แต่งอนิรุทธคำฉันท์ ใช้ลักษณะการแต่งทำนองเดียวกันและเนื้อเรื่องก็คล้ายคลึงกันมาก จึงดูประหนึ่งว่าศรีปราชญ์แต่งแข่งขันบิดาของตนทำนอง “วัดรอยเท้า” ซึ่งถือว่าผิดมาก และคนโบราณถือเป็นอย่างยิ่ง เพราะฉะนั้นจึงเห็นว่าศรีปราชญ์เป็นบุตรพระโหราธิบดี ไม่ใช่บุตรพระมหाराชครู และศรีปราชญ์ยอมแต่งอนิรุทธคำฉันท์ที่ได้โดยไม่มีปัญหาว่าเป็นการแข่งขันกับบิดาของตนเอง ข้อนี้เป็นเหตุผลให้กล่าวได้ว่าพระมหाराชครูกับพระโหราธิบดีเป็นคนละคนกัน

ฝ่ายที่มีความเห็นว่าพระโหราธิบดีกับพระมหाराชครูเป็นคนเดียวกันก็มี สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ จันทิขย์ กระแสสินธุ์ เป็นต้น ฝ่ายนี้ได้แสดงความเห็นแย้งกับฝ่ายแรก สรุปได้ดังนี้

1) ตำแหน่งที่กล่าวว่าแยกกันนั้น อาจเป็นไปได้ว่าเดิมมีตำแหน่งโหราธิบดีอยู่ก่อนคือท่านรับราชการมาตั้งแต่รัชกาลพระเจ้าปราสาททอง มีชื่อเสียงปรากฏว่าท่านายได้แม่นยำนักเรียกกันตามปากชาวบ้านว่า “พระโหราท่านายหนู” และได้รับราชการต่อมาจนถึงแผ่นดินสมเด็จพระนารายณ์มหาราช บางทีจะได้รับเป็นพระอาจารย์ของสมเด็จพระนารายณ์ จึงเรียกว่าพระมหाराชครู (หมายความว่า เป็นครูของพระราชา) ก็ได้ ไม่ใช่ตำแหน่งมหाराชครูฝ่ายลูกขุนหรือมหाराชครูพราหมณ์ปุโรหิต อันเป็นบรรดาศักดิ์ในทำเนียบข้าราชการ ถือศักดินา 10,000 ไร่ ทั้งสองตำแหน่ง

2) ส่วนของงานที่พิจารณาว่าเป็นคนละแนวกัน หมายความว่าถนัดต่างกันนั้น ก็อาจเป็นเพราะว่าหนังสือที่พระโหราธิบดีแต่ง ได้แก่ แบบเรียนจินตามณี และพระราชพงศาวดาร เป็นหนังสือที่มีพระบรมราชโองการให้แต่งสำหรับพระนคร ก็ย่อมใช้ชื่อตำแหน่งในการเขียน

ส่วนเสือโคคำฉันท์และสมุทรมุขคำฉันท์นั้น เป็นการเขียนเพื่อประโยชน์ในทางบันเทิง ไม่เกี่ยวกับราชการที่เดิวนัก จึงใช้ชื่อพระมหาราชครูที่เรียกกันทั่วไป

3) เรื่องเกี่ยวกับการเป็นบิดาของศรีปราชญ์นั้น น่าจะถือว่าศรีปราชญ์เป็นบุตรโหรผู้ทำนายชะตาชีวิตของบุตรไว้อย่างแม่นยำ และโคลงที่ศรีปราชญ์อ้างว่าตนเป็น “ลูกอาจารย์” ก็น่าจะจริง คือบิดาของศรีปราชญ์เป็นทั้งโหรและเป็นทั้งครู

ส่วนที่กล่าวว่าการเขียนอนิรุทธคำฉันท์เป็นการวัดรอยเท้าบิดานั้น อาจอธิบายได้ว่า บิดาสันทัดอย่างไรบุตรก็เจริญรอยตาม และศรีปราชญ์อาจเห็นบิดาของตนชราแล้วจะเขียนสมุทรมุขไปไม่จบ จึงได้แต่งอนิรุทธคำฉันท์ขึ้นเหมือนเป็นการแทนงานของบิดาก็ได้

อย่างไรก็ตาม ข้อโต้แย้งดังที่กล่าวมานี้ยังไม่เป็นข้อยุติที่แน่นอน ว่าพระโหราธิบดีกับพระมหาราชครูเป็นคนเดียวกันหรือไม่

สำหรับกรณีที่หนังสือจินตามณีมีปรากฏหลายฉบับในปัจจุบัน กรมศิลปากร (2514 : 139-158) กล่าวว่า อาจจะเป็นเพราะแบบเรียนภาษาไทยจินตามณีฉบับพระโหราธิบดีนี้ มีการใช้เรียนกันอย่างแพร่หลายมาตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยาตอนกลาง และใช้กันมาตลอดจนถึงสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น ซึ่งคงมีการคัดลอกเพื่อใช้ในการศึกษาเล่าเรียนกันสืบๆ มา ดังที่ปรากฏหลักฐานเป็นสมุดไทยอยู่หลายฉบับ อีกทั้งข้อความยังคลาดเคลื่อนแตกต่างกันไปทำให้เกิดความสับสน ต่อมากรมศิลปากรได้รวบรวมเก็บไว้ และ ฐนิต อยู่โพธิ์ เมื่อครั้งดำรงตำแหน่งอธิบดีกรมศิลปากรได้ชำระใหม่จนแล้วเสร็จในปี พ.ศ. 2485 พร้อมทั้งได้จำแนกประเภทของจินตามณีออกเป็น 4 ประเภท ได้แก่

1) จินตามณีฉบับความแปลก มีอยู่ 2 ฉบับ ซึ่งเป็นฉบับที่มีข้อความส่วนมากแปลกไปจากจินตามณีฉบับอื่นๆ

2) จินตามณีฉบับความพ้อง มีอยู่หลายสมุดไทย เป็นฉบับที่มีข้อความพ้องกันเป็นจำนวนมาก มีที่แตกต่างกันเพียงเล็กน้อยเท่านั้น

3) จินตามณีฉบับพระนิพนธ์กรมหลวงวงษาธิราชสนิท ได้เลียนแบบอย่างไร้จากจินตามณีฉบับของเก่า (ฉบับความพ้อง) ในตอนท้ายของหนังสือได้กล่าวไว้ว่าได้เติมคำว่าเล่มสองไว้ด้วย จึงเรียกจินตามณีฉบับนี้ว่า จินตามณีเล่ม 2 ฉะนั้น จินตามณีที่ใช้เป็นแบบเรียนในช่วงต้นรัตนโกสินทร์จึงมี 2 เล่ม คือ จินตามณีเล่ม 1 แต่งในสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราช และจินตามณีเล่ม 2 แต่งในสมัยรัชกาลที่ 3 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ ใช้เรียนคู่กันรวมเรียกว่า ประถมจินตามณี

4) จินตามณีฉบับหมอบรัดเลรวบรวม เป็นฉบับที่หมอบรัดเลพิมพ์จำหน่าย เนื้อหาที่พิมพ์มีหลายเรื่องรวมไว้ในเล่มเดียวกัน ได้แก่ ก) ประถม ก กา แจกลูก ข) จินตามณี

ค) ประถมมาลา และ ง) ปทานุกรมพิมพ์รวมอยู่ในเล่มเดียวกัน อีกทั้งยังเพิ่มเติมแทรกเรื่องและคำอธิบายต่าง ๆ ลงไว้ด้วย

จากที่จินตามณีมีอยู่หลายฉบับและหลายประเภทได้มีการสันนิษฐานว่า ฉบับที่ใช้เรียนกันมากที่สุดคือฉบับความพ้อง เพราะมีจำนวนฉบับมากกว่าจินตามณีฉบับอื่นๆ และเชื่อกันว่าผู้แต่งหนังสือจินตามณีคือพระโหราธิบดี ดังมีความตอนหนึ่งในหนังสือกล่าวว่า “จินตามณีนี้พระโหราธิบดี เดิมอยู่เมืองสุโขทัย แต่งถวายแต่ครั้งสมเด็จพระนารายณ์เป็นเจ้าลพบุรี” ซึ่งทำให้เชื่อกันดังนี้เรื่อยมา (กรมศิลปากร. 2514 : 27)

จากประวัติความเป็นมาที่ยาวนาน และความสำคัญของหนังสือจินตามณีที่ใช้เป็นแบบเรียนมานานที่สุดในประเทศไทย คือนับตั้งแต่เริ่มใช้เมื่อประมาณปี พ.ศ. 2215 ในสมัยกรุงศรีอยุธยาจนถึงปี พ.ศ. 2414 ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์จึงถูกยกเลิก นับเวลาที่จินตามณีฉบับพระโหราธิบดีได้ใช้เป็นแบบเรียนมานานรวม 200 ปี แสดงให้เห็นว่าหนังสือจินตามณีเป็นหนังสือแบบเรียนภาษาไทยที่สำคัญ และมีชื่อเสียงในสมัยก่อน จึงมีผู้สนใจศึกษาเนื้อหาในหนังสือจินตามณีไว้หลายแนว เช่น

เบญจวรรณ สุนทรากุล (2518 : 5-8) ได้ศึกษาแบบเรียนภาษาไทยตั้งแต่สมัยกรุงสุโขทัยจนถึงปัจจุบัน ได้กล่าวถึงความเป็นมาของจินตามณีฉบับพระโหราธิบดีไว้พอสังเขป และได้อธิบายเนื้อหาของจินตามณีฉบับนี้ ว่ามีอยู่ 4 ตอน ได้แก่ 1) อักษรศัพท์ 2) การเขียนสะกดตัวการ์นต์ 3) การแต่งคำประพันธ์ และ 4) รหัส

สมเกียรติ คู่ทวีกุล (2518) ได้ศึกษาวิเคราะห์ตำราภาษาไทยชุดมูลบทบรรพกิจของพระยาศรีสุนทรโวหาร (น้อย อาจารยางกูร) โดยเปรียบเทียบกับตำราภาษาไทยที่ใช้มาก่อนตำราเล่มนี้ ซึ่งได้แก่ จินตามณีเล่ม 1 หรือจินตามณีฉบับพระโหราธิบดี จินตามณีเล่ม 2 หรือจินตามณีฉบับกรมหลวงวงษาธิราชสนิท ประถม ก กา ประถมมาลา และอักษรนิติ จากการศึกษานี้ของ สมเกียรติ คู่ทวีกุล พบว่าเนื้อหาในตำราภาษาไทยของพระยาศรีสุนทรโวหาร (น้อย อาจารยางกูร) นั้นแบ่งออกได้เป็น 4 ลักษณะ คือ 1) เนื้อหาที่นำมาจากตำราภาษาไทย 5 เล่มที่นำมาศึกษาเปรียบเทียบโดยตรง 2) เนื้อหาที่นำมาดัดแปลง แก้ไข และเพิ่มเติมจากตำราภาษาไทยชุดที่นำมาศึกษาเปรียบเทียบ 3) เนื้อหาที่นำมาจากแหล่งอื่นๆ และ 4) เนื้อหาที่ไม่ปรากฏหลักฐานว่านำมาจากที่ใด และผลจากการศึกษาวิเคราะห์ของสมเกียรติ คู่ทวีกุล ยังพบด้วยว่า เนื้อหาหลักของตำราภาษาไทยชุดมูลบทบรรพกิจของ พระยาศรีสุนทรโวหาร (น้อย อาจารยางกูร) ได้ยึดถือเนื้อหาของ ประถม ก กา อักษรนิติ และจินตามณีเล่ม 1 เป็นหลักในการเรียบเรียง ในส่วนเนื้อหาที่ได้รับอิทธิพลจากจินตามณีเล่ม 1 ได้แก่ เรื่องการผันอักษร 3 หมู่ สระตัวอย่างคำที่ใช้ ส ศ ษ คำที่ใช้ไม้ยมลย เครื่องหมายต่างๆ ที่ใช้ในการเขียน และเรื่องอักษรศัพท์

ของจินตามณีเล่ม 1 นั้น พระยาศรีสุนทรโวหาร (น้อย อาจารยางกูร) ยังได้นำมาประยุกต์ใช้ประกอบเป็นเนื้อหาเรื่องคำพ้องของตำราภาษาไทยชุดมูลบทบรรพกิจอีกด้วย

เทอดศักดิ์ นิสังกาศ (2532) ได้ศึกษาวิเคราะห์จินตามณี เล่ม 1 เกี่ยวกับเนื้อหาด้านอักษรวิธี จากการศึกษพบว่าหนังสือจินตามณีมีการจัดเรียงลำดับเนื้อหาไว้อย่างเหมาะสมสำหรับผู้เริ่มเรียนอ่านเขียนอักษรวิธีภาษาไทย ส่วนลักษณะของเนื้อหาได้จำแนกออกเป็น 3 หมวด คือ

- 1) ลักษณะอักษร ได้จำแนกเป็น 3 ประเภท คือ ก) สระ ข) พยัญชนะ และ ค) วรรณยุกต์
- 2) การประสมอักษร เสนอไว้ 3 ขั้นตอน คือ ก) การเสนอสระกับพยัญชนะ ข) การประสมอักษรในแม่ ก กา และ ค) การประสมอักษรในมาตราตัวสะกด
- 3) การใช้อักษร เสนอไว้ 3 ลักษณะ คือ ก) การใช้พยัญชนะและสระบางรูป ข) การใช้เครื่องหมายต่างๆ และ ค) การใช้อักษรศัพท์

อุษณา กาญจนทัต (2542 : 112-136) ได้ศึกษาจินตามณีฉบับพระโหราธิบดี โดยในตอนต้นได้กล่าวถึงประวัติของหนังสือจินตามณี ความหมายของชื่อหนังสือจินตามณี ลักษณะและประเภทของหนังสือจินตามณี รวมถึงผู้แต่งจินตามณี สำหรับในส่วนของการวิเคราะห์ท่านได้วิเคราะห์สารัตถะในหนังสือจินตามณีในด้านต่างๆ คือ ภาษาที่ใช้ ลักษณะการแต่ง และเนื้อเรื่อง ซึ่งท่านพิจารณาเกี่ยวกับการลำดับความ คุณค่าของหนังสือจินตามณีในด้านภาษาและฉันทลักษณ์

วิจินตน์ ภาณุพงศ์ (1970 : 55-67) ได้เสนอความเห็นเกี่ยวกับการเรียกชื่อและการแบ่งอักษร 3 หมู่ โดยอาศัยหลักฐานและความรู้ต่างๆ มาสนับสนุน ดังนี้

- 1) การสังเกตการวางรูปคำที่ผัน และคำอธิบายเรื่องการแบ่งอักษร 3 หมู่ ที่มีหลักฐานปรากฏครั้งแรกในหนังสือจินตามณี ซึ่งแต่งโดยพระโหราธิบดี (ที่เชื่อกันว่าเป็นชาวสุโขทัย) ว่า คงจะเรียกหมู่อักษรตามเสียงวรรณยุกต์ที่ออกจริงๆ ในสมัยนั้น
- 2) การพิจารณาระบบการเขียนภาษาไทยสมัยสุโขทัย พบว่ามีวรรณยุกต์ 2 รูป ผันคำได้ 9 รูป ซึ่งรูปคำที่ผันได้นี้ตรงกับที่ปรากฏในหนังสือจินตามณี
- 3) จากการศึกษาระบบเสียงภาษาถิ่นสงขลา พบว่ามีเสียงวรรณยุกต์ 7 เสียง แบ่งได้เป็น 3 ประเภท คือเสียงสูง เสียงกลาง และเสียงต่ำ ซึ่งเสียงวรรณยุกต์ตรงกับหมู่อักษรตัว

แรกของคำนั้นๆ เป็นส่วนใหญ่ ถ้าพิจารณาลักษณะเสียงภาษากรุงเทพฯ ปัจจุบันจะไม่ใช่เป็นเช่นที่ปรากฏในภาษาถิ่นสงขลา /

4) จากการศึกษาเปรียบเทียบภาษาถิ่นไทย ของบราวน์ เขามีความเห็นว่ ก) คนที่คิดระบบเขียนภาษาไทยสมัยสุโขทัยต้องเป็นคนที่พูดภาษาที่เป็นต้นตอของภาษาปักษ์ใต้ ข) ภาษาสุโขทัยเป็นต้นตอของภาษาปักษ์ใต้ และ ค) คนที่พูดภาษาสุโขทัยเป็นคนคิดวิธีเขียนภาษาไทยเพื่อแทนเสียงภาษาสุโขทัย ต่อมาจะต้องไปสอนวิธีเขียนหนังสือนี้ให้แก่ชาวอยุธยา (ซึ่งพูดภาษาที่มีลักษณะเสียงต่างกัน)

1.8.2 เอกสารเกี่ยวกับวิธีการศึกษาพัฒนาการของภาษา

การศึกษาพัฒนาการของเสียงวรรณยุกต์จากหนังสือจินตามณีฉบับพระโหราธิบดีมาสู่ภาษาไทยปัจจุบันเป็นการศึกษาพัฒนาการส่วนหนึ่งของภาษาไทย สำหรับวิธีการศึกษาพัฒนาการของภาษานั้น ไพบูลย์ ดวงจันทร์ (2543) ได้เสนอแนะไว้ในเอกสารประกอบคำบรรยายรายวิชา TS 615 : พัฒนาการของภาษาไทย หลักสูตรศิลปศาสตร์มหาบัณฑิต คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหงว่า เท่าที่เป็นมาแล้วการศึกษาพัฒนาการของภาษาไม่ว่าภาษาใดก็ตามจะมีวิธีการศึกษาอยู่ 3 วิธี ดังนี้

1) ระเบียบวิธีเชิงประวัติ (Historical Method) วิธีการก็คือศึกษาหลักฐานตัวเขียนสมัยต่างๆ แล้วพยายามตีความเพื่อพรรณนาว่าภาษาในสมัยที่มีตัวเขียนนั้นเป็นเช่นไร วิธีนี้พอใช้ได้กับการศึกษาเรื่องคำ (Vocabulary) และการศึกษาระเบียบไวยากรณ์ (Grammar) โดยพิจารณาจากระเบียบการเรียงคำ ข้อบกพร่องของวิธีการนี้คือใช้ศึกษาได้เฉพาะภาษาเขียน (Written Language) เท่านั้น จะใช้ในการศึกษาภาษาพูด (Conversational Language) ไม่ได้

การศึกษาวิธีที่ 1 นี้ จำเป็นและต้องสัมพันธ์ใกล้ชิดกับวิชาการอ่านหนังสือโบราณและจารึก (Paleography = The Science of Deciphering Ancient Documents or Inscriptions) ถึงกระนั้นก็เป็นการศึกษาที่จะใช้วิธีนี้สำหรับการศึกษาเรื่องเสียง เพราะเราจะทำได้เพียงสมมติฐาน (Hypothesize) และการตีความ (Interpret) เอาเท่านั้นว่า ตัวอักษร (Orthographic Signs) จะมีค่าทางเสียง (Phonetic Values) เป็นอย่างไร เราไม่สามารถพรรณนา (Describe) ระบบเสียงจากหลักฐานตัวหนังสือเก่าๆ ได้ เพราะหลักฐานตัวหนังสือเก่าๆ ในสมัยต่างๆ นั้นไม่ใช่แถบบันทึกเสียงที่เราสามารถเปิดฟังได้ และตัวอักษรไทยก็มีข้อบกพร่องในการบันทึกเสียงเพราะไม่ใช่ตัวอักษร

2) ระเบียบวิธีเชิงเปรียบเทียบ (Comparative Method) วิธีการก็คือเอาภาษาต่างๆ ที่เชื่อแน่ว่ามีความสัมพันธ์กันทางเชื้อสายของภาษา (Genetically Related)¹ มาเปรียบเทียบกัน เพื่อสืบสาวย้อนกลับไปดูว่าภาษาดั้งเดิมหรือภาษาดั้งเดิม (Proto-language)² นั้นควรจะเคยมีลักษณะอย่างไร และได้ผ่านขั้นตอนอย่างไรมาบ้างในการวิวัฒนาการมาเป็นภาษาปัจจุบัน งานที่เป็นตัวอย่างอันดีของการศึกษาพัฒนาการของภาษาไทยด้วยวิธีนี้ คืองานของ J. Marvin Brown, From Ancient Thai to Modern Dialects. (B.E.2508)

วิธีที่ 2 นี้เท่าที่ทำกันมาจนถึงปัจจุบันนิยมใช้ในการศึกษาระบบเสียงเป็นส่วนมาก วิธีนี้ดีและแน่นอนก็เฉพาะตอนที่พรรณนาระบบเสียงในภาษาท้องถิ่นต่างๆ ในปัจจุบันเท่านั้น แต่พอถึงตอนที่ศึกษาพัฒนาการของภาษา ก็ไม่พ้นที่จะต้องใช่วิธีการตั้งสมมติฐานและตีความ ซึ่งมุ่งหมายให้ถูกต้องทั้งหมดย่อมไม่ได้

3) ระเบียบวิธีเชิงประวัติและเปรียบเทียบ (Historical Comparative Method) วิธีการก็คือ ใช้ทั้งวิธีที่ 1 และวิธีที่ 2 ประกอบกัน งานที่เป็นตัวอย่างของการศึกษาพัฒนาการของภาษาไทยด้วยวิธีนี้ คืองานของ Fang Kuei Li. A Hand Book of Comparative Tai. (1977)

¹ ไพบูลย์ ดวงจันทร์ (2543 : 1) ได้อธิบายเกี่ยวกับการพิจารณาภาษาที่เชื่อแน่ว่ามีความสัมพันธ์กันทางเชื้อสายของภาษาว่า สามารถพิจารณาได้จากระบบเสียง ซึ่งวรรณยุกต์เป็นลักษณะเด่นอย่างหนึ่งของภาษาตระกูลไท และพิจารณาจากระบบคำ ซึ่งพิจารณาจากคำพื้นฐานที่ใช้ในชีวิตประจำวัน เช่น คำบอกลำดับญาติ คำบอกจำนวนนับ คำบอกอาการ คำเกี่ยวกับสัตว์ คำเกี่ยวกับของใช้ เครื่องทำมาหากิน คำเกี่ยวกับอวัยวะ ฯลฯ คำพื้นฐานเหล่านี้ไม่ใช่คำที่เกี่ยวกับสิ่งของ ความคิดของสังคมสมัยใหม่

² การสืบสาวย้อนกลับไปดูว่าภาษาดั้งเดิมหรือภาษาดั้งเดิมควรจะเคยมีลักษณะอย่างไรนั้น ต้องนำภาษาที่มีความสัมพันธ์กันทางเชื้อสายของภาษา หรือภาษาที่เป็นพี่น้องกัน (Sister Language) หรือภาษาลูกหลาน (Daughter Language) หรือภาษาถิ่น (Dialects) มาเปรียบเทียบกัน ซึ่งไพบูลย์ ดวงจันทร์ (2543 : 2-3) ได้อธิบายเพิ่มเติมถึงหลักในการพิจารณาไว้ ดังนี้

1. ถ้าเสียงในภาษาลูกหลานหรือภาษาไทยถิ่นต่างๆ เหมือนกันหมดก็สันนิษฐานว่า ภาษาลูกหลานยังคงรักษาเสียงดั้งเดิมที่ตกทอดมาจากภาษาไทยดั้งเดิมไว้ได้ ในช่วงเวลาที่ผ่านมาไม่มีการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้น กรณีนี้สืบสร้างได้เหมือนเสียงที่ปรากฏ

2. ถ้าเสียงในภาษาลูกหลานหรือภาษาไทยถิ่นต่างๆ ไม่เหมือนกันก็จะสันนิษฐานได้เป็น 2 ทางคือ

2.1 สันนิษฐานว่าภาษาลูกหลานภาษาใดภาษาหนึ่งยังคงรักษาเสียงดั้งเดิมไว้ได้ ในกรณีนี้เมื่อพิจารณาหลักฐานรอบคอบแล้วก็สืบสร้างเสียงดั้งเดิมให้เหมือนเสียงภาษาลูกหลานภาษาใดภาษาหนึ่งที่มีความเป็นไปได้ใกล้เคียงมากที่สุด

2.2 สันนิษฐานว่าภาษาลูกหลานทุกภาษาไม่สามารถรักษาเสียงดั้งเดิมไว้ได้ ในกรณีนี้เมื่อพิจารณาหลักฐานต่างๆ รอบคอบแล้วก็สืบสร้างเสียงดั้งเดิมที่แตกต่างไปจากเสียงของภาษาลูกหลานทุกภาษา ในกรณีนี้ต้องมีเหตุผลอธิบายว่าภาษาลูกหลานทุกภาษาเปลี่ยนแปลงอย่างไร

จากการศึกษาเอกสารเกี่ยวกับหนังสือจินตามณีและเอกสารเกี่ยวกับวิธีการศึกษาพัฒนาการของภาษาดังกล่าวนั้น ช่วยให้ผู้วิจัยมีความรู้ความเข้าใจเรื่องเกี่ยวกับหนังสือจินตามณีวรรณยุกต์ในหนังสือจินตามณี และวิธีการศึกษาพัฒนาการของภาษาได้มากขึ้น ซึ่งความรู้ความเข้าใจดังกล่าวนี้สามารถใช้เป็นความคิดพื้นฐาน และเป็นแนวทางในการศึกษาครั้งนี้ได้เป็นอย่างดี

บทที่ 2

ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับเสียงวรรณยุกต์ของภาษาไทย¹

๑ การศึกษาพัฒนาการของเสียงวรรณยุกต์จากหนังสือจินดามณีฉบับพระโหราธิบดีมาสู่ภาษาไทยปัจจุบันครั้งนี้ ผู้วิจัยจะได้กล่าวถึงความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับเสียงวรรณยุกต์ของภาษาไทยเสียก่อน เพื่อเป็นพื้นฐานความรู้ความเข้าใจถึงความซับซ้อนและเงื่อนไขต่างๆ ที่สัมพันธ์กับการเกิดของเสียงวรรณยุกต์ รวมทั้งเป็นการเชื่อมโยงภาพของเสียงวรรณยุกต์ตั้งแต่สมัยภาษาไทยดั้งเดิมถึงสมัยก่อนที่จะมีหนังสือจินดามณี โดยจะกล่าวถึงประเด็นต่าง^{ดังต่อไปนี้} คือ อิทธิพลที่มีต่อเสียงวรรณยุกต์ของภาษาไทย วรรณยุกต์ของภาษาไทยดั้งเดิม วรรณยุกต์ของภาษาไทยสมัยสุโขทัย และการแตกตัวของเสียงวรรณยุกต์ของภาษาไทย ดังต่อไปนี้ ✕

2.1) อิทธิพลที่มีต่อการเกิดเสียงวรรณยุกต์ของภาษาไทย

๑ ผลของการศึกษาเรื่องวรรณยุกต์ในภาษาไทยดั้งเดิมของนักภาษาศาสตร์ พบว่าการเกิดของเสียงวรรณยุกต์นั้นจะถูกกำหนดด้วยอิทธิพลจากลักษณะเฉพาะทางสัทศาสตร์ของเสียงพยัญชนะต้น (ดุฎฐิพร ชานีโรคนานต์. 2526 : 119)

๑ ได้แก่ ลักษณะเฉพาะทางสัทศาสตร์ของพยัญชนะต้นที่มีอิทธิพลต่อการเกิดเสียงวรรณยุกต์ ได้แก่ ความก้องและความไม่ก้อง คือเส้นเสียงสั่นหรือไม่สั่น การทำงานของเส้นเสียงนี้เองที่ทำให้เกิดเสียงวรรณยุกต์ และลักษณะเฉพาะทางสัทศาสตร์ของพยัญชนะต้นที่มีอิทธิพลต่อการเกิดเสียงวรรณยุกต์ภาษาไทยดังกล่าวนี้ ทำให้ภาษาไทยแต่ละถิ่นมีการแบ่งพยัญชนะต้นเป็นแบบต่างๆ เช่น บางถิ่นแบ่งเป็น 2 ประเภท คือ เสียงก้องกับเสียงไม่ก้อง หรือบางถิ่นแบ่งออกเป็น 3 ประเภท คือ เสียงสูง เสียงกลาง และเสียงต่ำ ซึ่งการแบ่งพยัญชนะต้นต่างกัน มีผลทำให้หน่วยเสียงวรรณยุกต์ต่างกันด้วย

นอกจากความแตกต่างของพยัญชนะต้นซึ่งได้แก่ความก้องและความไม่ก้องของพยัญชนะได้มีอิทธิพลต่อการเกิดเสียงวรรณยุกต์แล้ว นักภาษาศาสตร์ยังพบว่า^(๑)เสียงวรรณยุกต์ในภาษาไทยที่เกิดขึ้นจะเปลี่ยนแปลงกระจายไปตามลักษณะโครงสร้างของพยางค์ 2 ชนิด คือ พยางค์เป็นและพยางค์ตาย

¹ ในที่นี้คำว่า "ไท" (Tai) ใช้เป็นคำเรียกทั้งภาษาและคนที่พูดภาษาตระกูลไทซึ่งสัมพันธ์กันทางเชื้อสาย โดยครอบคลุมทั้งภาษาและคนที่พูดภาษานี้ทั้งในและนอกประเทศไทย ส่วนคำว่า "ไทย" (Thai) ใช้เรียกภาษาและคนที่พูดภาษาไทยที่อยู่ในประเทศไทย ซึ่งภาษาไทยเป็นภาษาหนึ่งในภาษาตระกูลไท

พยางค์เป็น หมายถึงพยางค์เปิด¹ หรือพยางค์ปิด² ที่มีพยัญชนะท้ายเป็นพยัญชนะเสียงนาสิก /m, n, ŋ/ และพยัญชนะเสียงเปิด /w, y/ ในทางไวยากรณ์ไทยจะอธิบายว่า พยางค์เป็น หมายถึงพยางค์ที่มีพยัญชนะต้นประสมกับสระเสียงยาวในแม่ ก กา และพยางค์ที่มีตัวสะกดในแม่ กง กน กม เกษ และเกอว

พยางค์ตาย หมายถึงพยางค์ปิดที่มีพยัญชนะท้ายเป็นพยัญชนะเสียงกัก /p, t, k, ʔ/ ในทางไวยากรณ์ไทยจะอธิบายว่า พยางค์ตาย หมายถึง พยางค์ที่มีพยัญชนะต้นประสมกับสระเสียงสั้นในแม่ ก กา (ซึ่งหากพิจารณาตามหลักภาษาศาสตร์ก็คือพยางค์ที่มีพยัญชนะท้ายเป็นพยัญชนะเสียงกัก /ʔ/) และพยางค์ที่มีตัวสะกดในแม่ กก กด กบ พยางค์ตายนี้แบ่งเป็น 2 ลักษณะ คือ

- 1) พยางค์ตายเสียงยาว หมายถึงพยางค์ตายที่มีสระเสียงยาวตามด้วยพยัญชนะท้ายเสียงกัก
- 2) พยางค์ตายเสียงสั้น หมายถึงพยางค์ที่มีสระเสียงสั้นตามด้วยพยัญชนะท้ายเสียงกัก

ลักษณะการกระจายของการเกิดเสียงวรรณยุกต์ที่มีเงื่อนไขสัมพันธ์กับลักษณะพยางค์นี้ วรรณ เทียนมี (2524 : 36-37) ได้ยกตัวอย่างให้เห็นโดยใช้ตัวอย่างจากภาษาพูดของภาษาไทยมาตรฐานว่า เงื่อนไขการกระจายของการเกิดเสียงวรรณยุกต์ในภาษาไทยมาตรฐานนั้น พยางค์เป็นอาจจะเกิดร่วมกับหน่วยเสียงวรรณยุกต์ใดก็ได้ในจำนวนทั้ง 5 เสียง คือ เสียงกลาง (ที่เรียกกันในไวยากรณ์ไทยว่าเสียงสามัญ) เสียงต่ำ (ที่เรียกกันในไวยากรณ์ไทยว่าเสียงเอก) เสียงสูง (ที่เรียกกันในไวยากรณ์ไทยว่าเสียงตรี) เสียงตก (ที่เรียกกันในไวยากรณ์ไทยว่าเสียงโท) หรือเสียงขึ้น (ที่เรียกกันในไวยากรณ์ไทยว่าเสียงจัตวา) ในขณะที่พยางค์ตายโดยปกติแล้วมีหน่วยเสียงวรรณยุกต์เพียง 3 เสียงเท่านั้นที่สามารถจะเกิดร่วมได้ คือ เสียงสูง เสียงต่ำ และเสียงตก

ในพยางค์ตายนอกจากจะมีเงื่อนไขดังกล่าวแล้ว ยังมีข้อจำกัดที่เป็นเงื่อนไขต่อการเกิดเสียงวรรณยุกต์อีกคือ การเกิดของเสียงวรรณยุกต์ในแต่ละพยางค์จะมีเงื่อนไขความสั้นยาวของเสียงสระเกี่ยวข้องด้วย คือวรรณยุกต์เสียงสูงและเสียงต่ำจะเกิดกับพยางค์ตายที่มีสระเสียงสั้นหรือพยางค์ตายสั้น ส่วนเสียงตกจะเกิดกับพยางค์ตายที่มีสระเสียงยาวหรือพยางค์ตายยาว

¹ พยางค์เปิด หมายถึงพยางค์ที่ไม่มีพยัญชนะท้ายหรือพยางค์ที่ลงท้ายด้วยเสียงสระ ในทางไวยากรณ์ไทยจะอธิบายว่าพยางค์เปิด หมายถึงพยางค์ที่มีพยัญชนะต้นประสมกับสระเสียงยาวในแม่ ก กา

² พยางค์ปิด หมายถึงพยางค์ที่มีพยัญชนะท้ายเป็นพยัญชนะเสียงนาสิก /m, n, ŋ/ พยางค์ที่มีพยัญชนะท้ายพยัญชนะเสียงเปิด /w, y/ และพยางค์ที่มีพยัญชนะท้ายเป็นพยัญชนะเสียงกัก /p, t, k, ʔ/

ถ้าเขียนโครงสร้างพยางค์แทนลักษณะพยางค์เป็นและพยางค์ตาย จะได้ว่า CV(V)N¹ แทนพยางค์เป็น ส่วน CVS และ CVVS แทนพยางค์ตายสั้นและยาวตามลำดับ ฉะนั้น รูปแบบของพยางค์ที่มีเงื่อนไขต่อการเกิดของเสียงวรรณยุกต์ในภาษาไทยมาตรฐานก็จะได้ตามตารางที่วรรณ เทียนมี² (2524 : 37) แสดงไว้ดังต่อไปนี้

ตาราง 1 แสดงลักษณะการกระจายของการเกิดของเสียงวรรณยุกต์ในภาษาไทยมาตรฐาน
ซึ่งขึ้นอยู่กับโครงสร้างพยางค์

33	55	21	52	24
CV(V)N	CV(V)N	CV(V)N	CV(V)N	CV(V)N
-	CVS	CVS	-	-
-	-	CVVS	CVVS	-

จากตารางจะเห็นได้ว่า พยางค์เป็นซึ่งมีโครงสร้าง CV(V)N สามารถเกิดร่วมกับหน่วยเสียงวรรณยุกต์ได้ทั้ง 5 หน่วยเสียง ในขณะที่พยางค์ตายซึ่งมีโครงสร้าง CVS หรือ CVVS สามารถเกิดร่วมกับหน่วยเสียงวรรณยุกต์ได้เพียง 3 หน่วยเสียง คือ เสียงสูง (55) เสียงต่ำ (21) และเสียงตก (52)

2.2 เสียงวรรณยุกต์ของภาษาไทยดั้งเดิม

^๑ ในการอธิบายถึงเสียงวรรณยุกต์ของภาษาไทยดั้งเดิม (Proto-Tai) นี้ ผู้วิจัยจะอธิบายพอสังเขปตามวิธีการศึกษาและผลการศึกษารายละเอียดของลิ (Li, 1977) ที่ได้เสนอไว้ในหนังสือ A Handbook of Comparative Tai ซึ่งจะช่วยให้เห็นระบบเสียงวรรณยุกต์ในภาษาไทยดั้งเดิมได้ ดังต่อไปนี้

¹ C หมายถึงหน่วยเสียงพยัญชนะต้นเดี่ยว

V หมายถึงหน่วยเสียงสระสั้น

VV หมายถึงหน่วยเสียงสระยาวและหน่วยเสียงสระประสม

V(V) หมายถึงหน่วยเสียงสระสั้น หรือหน่วยเสียงสระยาว หรือหน่วยเสียงสระประสม

N หมายถึงหน่วยเสียงพยัญชนะท้ายที่เป็นเสียงนาสิก /m, n, ŋ/ เสียงเปิด /w, y/

S หมายถึงพยัญชนะท้ายที่เป็นเสียงกัก /p, t, k, ʔ/

² ในการอธิบายลักษณะทางสัทศาสตร์ของเสียงวรรณยุกต์ วรรณ เทียนมี ได้แบ่งออกเป็น 5 ระดับ โดยใช้เลข 1-5 แทนระดับเสียงจากต่ำไปหาสูง

การศึกษาภาษาไทยเปรียบเทียบของลีนัน ลีได้จำแนกภาษาไทยถิ่นต่างๆ ออกเป็น 3 กลุ่มโดยใช้ศัพท์ (Vocabulary) ลักษณะเสียง (Phonological Features) และการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในแต่ละภาษา (Phonological Development) เป็นเกณฑ์ ภาษาไทยถิ่นต่างๆ ที่ลีจำแนกออกเป็น 3 กลุ่มนั้น ได้แก่ ภาษาไทกลุ่มตะวันตกเฉียงใต้ (The Southwestern Group)¹ ภาษาไทกลุ่มกลาง (The Central Group)² และภาษาไทกลุ่มเหนือ (The Northern Group)³ แล้วใช้ภาษาตัวแทนของแต่ละกลุ่มมาเปรียบเทียบกัน⁴ เพื่อสืบสร้าง (Reconstruct) หรือสืบสาวย้อนกลับไปดูลักษณะภาษาไทยดั้งเดิม และดูว่าภาษาตัวแทนเหล่านั้นได้วิวัฒนาการมาเป็นภาษาปัจจุบันโดยผ่านขั้นตอนอย่างไรบ้าง

✕ ผลจากการสืบสร้างของลีทำให้เห็นลักษณะความน่าจะเป็นของระบบเสียงในภาษาไทยดั้งเดิมทั้งระบบ แต่ในที่นี้จะกล่าวเฉพาะระบบเสียงวรรณยุกต์เท่านั้น กล่าวคือ ลีได้ตั้งข้อสมมติฐานเกี่ยวกับเสียงวรรณยุกต์ว่า

1) วรรณยุกต์เป็นลักษณะเด่นที่สุดลักษณะหนึ่งของภาษาไทยทุกถิ่นในปัจจุบัน คือ ทุกพยางค์ต้องมีวรรณยุกต์ 1 เสียง ดังนั้น จึงมีเหตุผลเพียงพอที่จะถือได้ว่าพยางค์แต่ละพยางค์ในภาษาไทยดั้งเดิมต้องมีวรรณยุกต์ด้วย

2) วรรณยุกต์ของภาษาไทยถิ่นต่างๆ จะแสดงความสัมพันธ์อย่างเป็นปฏิกภาค (Correspondences) จึงสามารถสืบสร้างเสียงวรรณยุกต์ได้ แม้ว่าการสืบสร้างเสียงวรรณยุกต์เป็นเรื่องที่ยากมากก็ตาม

ผลของการสืบสร้างวรรณยุกต์ ลีได้สันนิษฐานว่า ในภาษาไทยดั้งเดิมมีวรรณยุกต์ 3 หน่วย แต่ละหน่วยมีเสียงย่อย 2 เสียง แต่เนื่องจากไม่มีทางจะทราบได้ว่า วรรณยุกต์แต่ละเสียงในภาษาดั้งเดิมนั้นเป็นอย่างไร หรือออกเสียงสูงต่ำต่างกันอย่างไร ลีจึงได้กำหนดอักษร A B C และ D ขึ้นแทนเสียงวรรณยุกต์ ดังนี้

วรรณยุกต์ A มีเสียงย่อยคือ A1 และ A2

วรรณยุกต์ B มีเสียงย่อยคือ B1 และ B2

วรรณยุกต์ C มีเสียงย่อยคือ C1 และ C2

¹ ภาษาไทที่อยู่ในกลุ่มตะวันตกเฉียงใต้ เช่น ภาษาไทย ลาว ไทดำ ชาน ลื้อ ไทขาว อาหม เป็นต้น

² ภาษาไทที่อยู่ในกลุ่มกลาง เช่น ภาษาลุงเจา ไต โท๋ นุง เทียนเปา ยุงซุน เป็นต้น

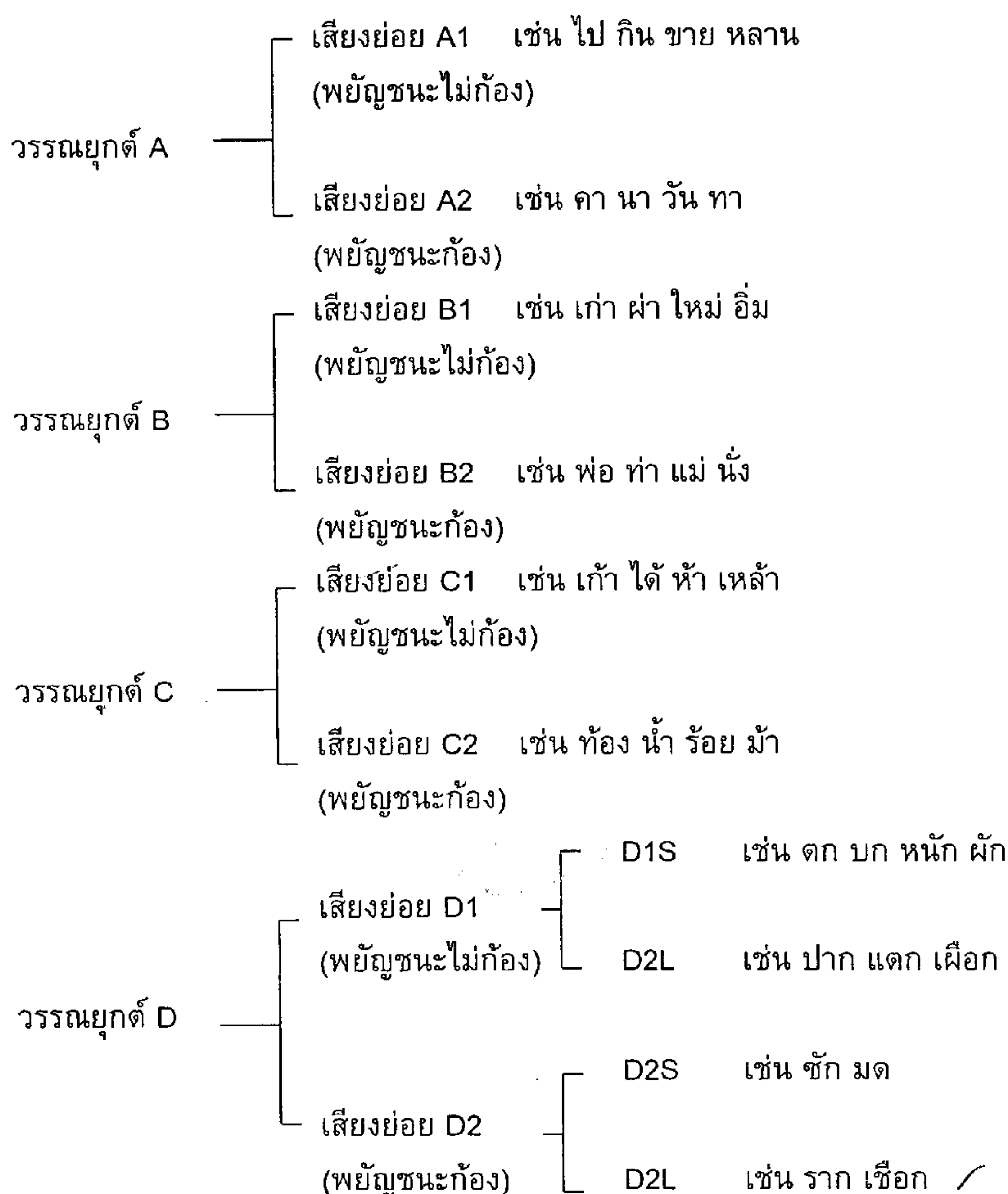
³ ภาษาไทที่อยู่ในกลุ่มเหนือ เช่น ภาษาโป๋อ้าย วูหมิง เซะเฮง ลิงยูน จีหลิน เทียนเจา เป็นต้น

⁴ คือ ภาษาที่ลีใช้เป็นภาษาตัวแทนของแต่ละกลุ่ม ใช้ภาษาไทย (Siameses) หรือภาษาไทยกรุงเทพฯ (Bangkok Thai) เป็นตัวแทนของภาษาไทกลุ่มตะวันตกเฉียงใต้ ใช้ภาษาลุงเจา (Lung-chow) เป็นตัวแทนของภาษาไทกลุ่มกลาง และใช้ภาษาโป๋อ้าย (Po-ai) เป็นตัวแทนของภาษาไทกลุ่มเหนือ

วรรณยุกต์ D มีเสียงย่อยคือ D1 และ D2 ซึ่งวรรณยุกต์ D นี้ มักจะรวมเข้าเป็นเสียงเดียวกันหรือเป็นเสียงย่อยของหน่วยเสียงวรรณยุกต์ A วรรณยุกต์ B หรือวรรณยุกต์ C เสียงใดเสียงหนึ่ง

หน่วยเสียงและเสียงย่อยของวรรณยุกต์ตามผลการศึกษาของลี มีรายละเอียดปรากฏตามแผนภูมิต่อไปนี้ ✕

แผนภูมิ 1 แสดงระบบเสียงวรรณยุกต์ของภาษาไทยดั้งเดิม

✕ ผลจากการสืบสร้างระบบเสียงวรรณยุกต์ในภาษาไทยดั้งเดิมของลี ทำให้นักภาษาไทยเปรียบเทียบได้สังเกตเห็นว่า ความแตกต่างของพัญชนะต้นในเรื่องความก้องและไม่ก้องเท่านั้นที่มีอิทธิพลต่อเสียงวรรณยุกต์ และเห็นว่าเสียงวรรณยุกต์ในภาษาไทยที่เกิดขึ้นจะเปลี่ยนแปลงไป

ตามลักษณะโครงสร้างพยางค์ 2 ชนิด คือพยางค์เป็นกับพยางค์ตาย (ดุष्ฎิพร ชำนิโรศานต์. 2526 : 119) ดังกล่าวแล้วในข้อ 2.1 เรื่องอิทธิพลที่มีต่อการเกิดเสียงวรรณยุกต์ของภาษาไทย

ในส่วนของพยัญชนะต้นสังเกตเห็นได้ว่า พยัญชนะต้นชนิดเสียงก้องในภาษาไทยดั้งเดิม จะเป็นพวกอักษรต่ำในภาษาไทยปัจจุบัน ส่วนพยัญชนะต้นเสียงไม่ก้องในภาษาไทยดั้งเดิมอาจมีความแตกต่างกัน 3 ชนิดคือ 1) พยัญชนะที่มี h อยู่ด้วย ซึ่งอาจเรียกรวมๆ ว่ากลุ่มมีลม จะเป็นพวกอักษรสูงและพวกมี ห นำในภาษาไทยปัจจุบัน เช่น หม หน หล เป็นต้น 2) พยัญชนะไม่ก้องซึ่งไม่มี h อยู่ด้วย อาจเรียกว่าไม่มีกลุ่มลม จะเป็นพวกอักษรกลางในภาษาไทยปัจจุบัน และ 3) พยัญชนะไม่ก้องซึ่งมีการกักที่เส้นเสียง เช่น *ʔy *ʔd *ʔb ซึ่งในภาษาไทยปัจจุบันมีรูปเขียน อย ให้เห็นเพียงรูปเดียว

นอกจากนั้น ถ้าพิจารณารูปเขียนในภาษาไทยจะสังเกตเห็นว่า รูปเขียนในภาษาไทยได้แสดงลักษณะเสียงในภาษาไทยดั้งเดิมอยู่เป็นอันมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งถ้าเป็นรูปเขียนในภาษาไทยสมัยเก่า เช่น รูปเขียนในสมัยสุโขทัย ซึ่งจะช่วยสนับสนุนการสืบสร้างเสียงในภาษาไทยดั้งเดิมได้เป็นอย่างดี ดุष्ฎิพร ชำนิโรศานต์ (2526 : 119) กล่าวว่า เท่าที่ได้พิจารณาแล้วพบว่า คำในภาษาไทยที่ไม่ปรากฏรูปวรรณยุกต์จะสืบสร้างกลับไปเป็นวรรณยุกต์ A คำในภาษาไทยที่มีรูปวรรณยุกต์เอกจะสืบสร้างกลับไปเป็นวรรณยุกต์ B คำในภาษาไทยที่มีรูปวรรณยุกต์โทจะสืบสร้างกลับไปเป็นวรรณยุกต์ C ส่วนคำที่ขึ้นต้นด้วย ผ ถ ข หม หน หล ป ต ก อ บ ด จะสืบสร้างกลับไปเป็นพยัญชนะไม่ก้อง และคำที่ขึ้นต้นด้วย พ ภ ท ค ม น ล จะสืบสร้างกลับไปเป็นพยัญชนะก้องในภาษาไทยดั้งเดิม

2.3 เสียงวรรณยุกต์ของภาษาไทยสมัยสุโขทัย

ระบบเสียงวรรณยุกต์ของภาษาไทยดั้งเดิมที่มีอยู่ 3 หน่วยเสียงตามที่สืบสร้างไว้นั้นเป็นที่น่าเชื่อถือว่ามีอยู่จริง และเชื่อกันว่าลักษณะของเสียงวรรณยุกต์เช่นนั้นมีการสืบทอดต่อมา และเมื่อประมาณพุทธศตวรรษที่ 18 ก็ได้ปรากฏหลักฐานอันแสดงให้เห็นเค้าของลักษณะภาษาไทยดั้งเดิมตามที่สืบสร้างด้วย

เมื่อประมาณพุทธศตวรรษที่ 18 บรรดาภาษาไทยกลุ่มตะวันตกเฉียงใต้รวมทั้งภาษาไทยได้มีการประดิษฐ์อักษรขึ้นใช้ หรือหากจะกล่าวเทียบตามประวัติศาสตร์ก็คือ เมื่อพ่อขุนรามคำแหง กษัตริย์แห่งกรุงสุโขทัยทรงประดิษฐ์อักษรไทยขึ้นใช้เป็นครั้งแรก และจารึกศิลาจารึกหลักที่ 1 ขึ้นในปี พ.ศ. 1826 นับเป็นการปรากฏหลักฐานที่เขียนเป็นตัวอักษรไทยที่เก่าที่สุดที่พบในปัจจุบัน (สมทรง บุรุษพัฒน์. 2543 : 106) จากหลักฐานตัวเขียนในศิลาจารึกดังกล่าวนี้ ได้เป็นคุณูปการต่อการศึกษาภาษาไทยเป็นอย่างมาก กล่าวคือ นักศึกษาภาษาไทยได้ศึกษาเรื่องต่างๆ กันอย่างกว้างขวาง เช่น ระบบเสียง ระบบคำ เป็นต้น ซึ่งได้ช่วยสนับสนุนการสืบสร้างระบบเสียงใน

ภาษาไทยดั้งเดิมของสืได้เป็นอย่างดี เฉพาะเรื่องเสียงวรรณยุกต์ในสมัยสุโขทัยนี้ สุริยา รัตนกุล (2540 : 74) ได้กล่าวไว้ว่า เสียงวรรณยุกต์ของภาษาไทยในสมัยสุโขทัย หรือในสมัยพ่อขุนราม คำแหงน่าจะจำแนกออกได้ 3 ระดับเสียงเท่านั้น ดังที่เครื่องหมาย ' และ * ได้เป็นเครื่องหมาย บ่งชี้ให้เห็นอยู่ คือ ระดับเสียงแรกเขียนแสดงด้วยพยางค์ที่ไม่มีเครื่องหมายวรรณยุกต์กำกับ ระดับเสียงที่สอง เป็นพยางค์ที่มีเครื่องหมาย ' กำกับ และระดับเสียงที่สาม เป็นพยางค์ที่มี เครื่องหมาย * กำกับ ซึ่งอาจแสดงการปรากฏของเสียงวรรณยุกต์ในภาษาไทยสมัยสุโขทัยตาม ลักษณะพยางค์ได้ ดังต่อไปนี้

ตาราง 2 แสดงระดับเสียงวรรณยุกต์ภาษาไทยสมัยสุโขทัย

พยางค์เป็น			พยางค์ตาย	
ไม่มีรูปวรรณยุกต์	รูปวรรณยุกต์ I	รูปวรรณยุกต์ +	สระเสียงสั้น	สระเสียงยาว
A	B	C	DS	DL

นอกจากนี้ วิจิตรน ภาณุพงศ์ (1970 : 57-67) ยังได้ให้ความเห็นว่า ในสมัยสุโขทัยน่าจะยังไม่มี การแบ่งอักษรออกเป็น 3 หมู่ เพราะการออกเสียงของคำสมัยนั้นจะเป็นไปตามเสียงของรูปวรรณยุกต์ที่ปรากฏ และท่านได้พิจารณาลักษณะการเขียนหนังสือในสมัยสุโขทัย พร้อมทั้งนำผลของการศึกษาเปรียบเทียบภาษาไทยถิ่นต่างๆ ทั้งที่พูดในและนอกเมืองไทยในปัจจุบันของบรรณมาประกอบการพิจารณา พบว่า ภาษาไทยของสมัยสุโขทัยมีวรรณยุกต์ 2 รูป คือ ไม้เอกกับไม้โท แต่ไม้โทเขียนเป็นรูปกากบาท การผันคำผันได้ 9 รูป คือ กา ก่า กั๋ว, ขา ข่า ขั๋ว, คา คำ คั๋ว ซึ่งรูปคำที่ผันได้นี้ตรงกับที่ปรากฏในหนังสือจินดามณี และท่านยังได้อนุมานจำนวนหน่วยเสียงวรรณยุกต์ของภาษาไทยสุโขทัยว่ามีอยู่ 3 หน่วยเสียงตรงกับความเห็นของสุริยา รัตนกุล (2540 : 74) ลักษณะการกระจายของวรรณยุกต์ทั้ง 3 หน่วยเสียงเป็นดังตารางได้ต่อไปนี้

ตาราง 3 แสดงลักษณะการกระจายของวรรณยุกต์ภาษาไทยสมัยสุโขทัย

หน่วยเสียงวรรณยุกต์	หน่วยเสียงที่ 1	หน่วยเสียงที่ 2	หน่วยเสียงที่ 3
เสียงย่อยของหน่วย เสียงวรรณยุกต์แต่ละหน่วย			
คำที่เป็นเสียงสูงและขึ้นต้นด้วยอักษร สูง	ขา	ข่า	ขั๋ว
คำที่เป็นเสียงกลางและขึ้นต้นด้วย อักษรกลาง	กา	ก่า	กั๋ว
คำที่เป็นเสียงต่ำและขึ้นต้นด้วยอักษร ต่ำ	คา	คำ	คั๋ว

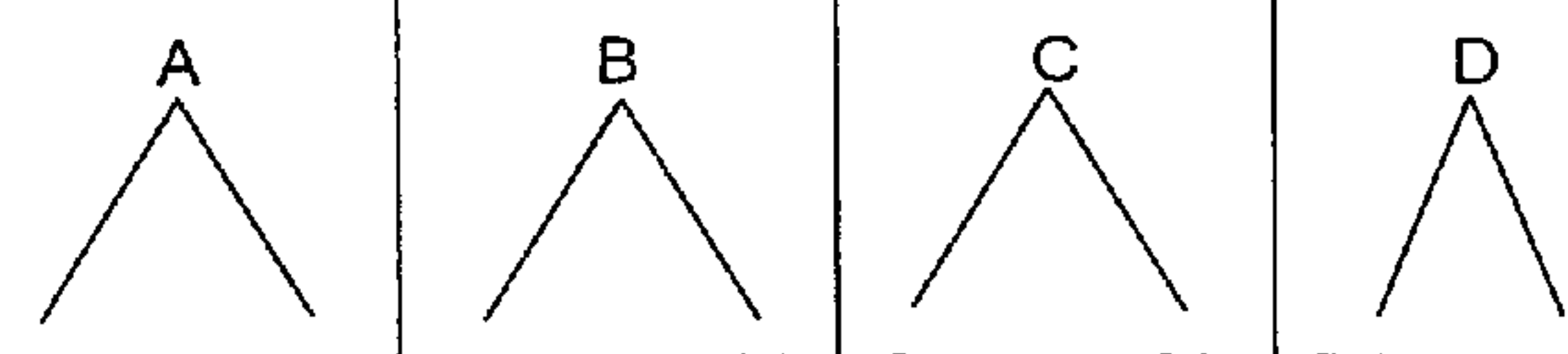
2.4 การแตกตัวของเสียงวรรณยุกต์ของภาษาไทย

การแตกตัวของเสียงวรรณยุกต์เป็นเรื่องของการเปลี่ยนแปลงทางเสียง กล่าวคือ นักภาษาศาสตร์ที่สนใจศึกษาภาษาไทยเปรียบเทียบมีความเห็นตรงกันว่า ระบบเสียงวรรณยุกต์ของภาษาไทยดั้งเดิมมี 3 หน่วยเสียง และเชื่อว่าครั้งหนึ่งในอดีตเสียงวรรณยุกต์ดั้งเดิมได้เกิดการแตกตัวขึ้น การแตกตัวของเสียงวรรณยุกต์ดั้งเดิมนี้จะมีความสัมพันธ์กับการเปลี่ยนแปลงลักษณะเฉพาะทางสัทศาสตร์ของพยัญชนะต้นของพยางค์ (ดูฎิพร ชานีโรศานต์. 2526 : 107 ; วรรณา เทียนมี. 2524 : 38-39)

คำในภาษาไทยปัจจุบันสามารถแสดงตัวอย่างให้เห็นถึงการแตกตัวของเสียงวรรณยุกต์ได้ชัดเจนว่า วรรณยุกต์ 2 เสียงในปัจจุบันได้แตกตัวมาจากเสียงวรรณยุกต์ภาษาไทยดั้งเดิมเพียงเสียงเดียว และเหตุที่วรรณยุกต์เพียงเสียงเดียวนั้นได้แตกตัวออกเป็น 2 เสียงก็เนื่องมาจากการเปลี่ยนแปลงลักษณะเฉพาะทางสัทศาสตร์ของพยัญชนะต้นคือความก้องและความไม่ก้องของพยางค์หรือคำ กล่าวคือ ดั้งเดิมนั้นพยางค์หรือคำ 2 คำมีลักษณะโครงสร้างเหมือนกันคือ สระ วรรณยุกต์ และพยัญชนะท้ายเป็นเสียงเดียวกันทุกประการ แต่มีความหมายแตกต่างกัน เพราะเสียงพยัญชนะต้นแตกต่างกันระหว่างความก้องและความไม่ก้อง (วรรณา เทียนมี. 2524 : 39) เช่น “ลาน” กับ “หลาน” นักภาษาศาสตร์สันนิษฐานว่า สมัยดั้งเดิมเป็นคำที่มีโครงสร้างของสระ วรรณยุกต์ และพยัญชนะท้ายเป็นเสียงเดียวกันทุกประการ (หรืออาจเรียกว่าเสียงแวดล้อมเหมือนกัน) แต่เป็นคนละคำกัน เนื่องจากมีความหมายแตกต่างกัน สิ่งที่แยกความหมายให้ต่างกันอยู่ที่ความก้องและความไม่ก้องของพยัญชนะต้น คือ ในภาษาไทยดั้งเดิม “ล” ในคำ “ลาน” เป็นพยัญชนะก้อง ส่วน “หล” ในคำ “หลาน” เป็นพยัญชนะไม่ก้อง

จากลักษณะความแตกต่างด้านความก้องและความไม่ก้องของพยัญชนะต้นดังกล่าวนี้ วรรณา เทียนมี (2524 : 39-40) ได้เสนอให้เห็นถึงสิ่งที่นักภาษาศาสตร์ยอมรับกันโดยทั่วไปว่า พยัญชนะก้องมีแนวโน้มที่จะทำให้ระดับเสียงของวรรณยุกต์ที่เกิดตามมามีต่ำกว่าระดับเสียงของวรรณยุกต์ที่เกิดตามพยัญชนะไม่ก้อง แม้ว่าความแตกต่างนี้จะมีเพียงเล็กน้อยจนเราอาจไม่ได้ยินก็ตาม แต่ก็เชื่อกันว่า ในที่สุดความแตกต่างดังกล่าวก็จะมีมากขึ้น จนทำให้เกิดความแตกต่างของระดับเสียงวรรณยุกต์ขึ้นเป็น 2 ระดับ คือ เสียงหนึ่งสูงกว่าอีกเสียงหนึ่งเมื่อนำมาเปรียบเทียบกัน ดังนั้น เสียงวรรณยุกต์ดั้งเดิมแต่ละหน่วยเสียงจึงมี 2 เสียงย่อย คือ

ตาราง 4 แสดงการแตกตัวเป็น 2 เสียงย่อยของหน่วยเสียงวรรณยุกต์ภาษาไทยดั้งเดิม

	พยางค์เป็น				พยางค์ตาย
วรรณยุกต์ดั้งเดิม					
วรรณยุกต์หลังจากการแตกตัว	A1 A2	B1 B2	C1 C2	D1 D2	

ในตอนแรกความแตกต่างของเสียงวรรณยุกต์นี้มีลักษณะเป็นเสียงย่อย แต่พยางค์หรือคำสามารถแยกความหมายได้โดยอาศัยความก้องและความไม่ก้องของพยัญชนะต้น เมื่อเวลาผ่านไปเกิดการเปลี่ยนแปลงของเสียงพยัญชนะ เช่น “ล” กับ “หล” ที่เคยเป็นเสียงต่างกันได้กลายมาเป็นเสียงเดียวกัน ทำให้พยัญชนะต้นไม่สามารถแยกความหมายได้ ภาษาจึงเกิดการปรับตัวทำให้ระดับเสียงหรือที่เรียกกันว่า “เสียงวรรณยุกต์” ที่เคยเป็นเสียงย่อยกลายเป็นหน่วยเสียงสำคัญขึ้นในภาษา คือ ความแตกต่างของเสียงวรรณยุกต์ หรือความสูง-ต่ำของระดับเสียงสามารถแยกความหมายของพยางค์หรือคำได้ ซึ่งจากการที่หน่วยเสียงพยัญชนะต้นเปลี่ยนแปลงลดจำนวนลงและหน่วยเสียงวรรณยุกต์มีจำนวนเพิ่มขึ้นนี้ เรียกกันว่าเป็นการแตกตัวครั้งยิ่งใหญ่ของหน่วยเสียงวรรณยุกต์ดั้งเดิม (Great Tone Split) อย่างไรก็ตาม การเปลี่ยนแปลงของพยัญชนะต้นในระยะต่อมา ได้บดบังลักษณะที่เป็นเงื่อนไขของการแตกตัวของเสียงวรรณยุกต์ดั้งเดิม คือ ภาษาไทยปัจจุบันทุกภาษามีหน่วยเสียงพยัญชนะก้องซึ่งในอดีตเคยเป็นเสียงไม่ก้อง และมีหน่วยเสียงพยัญชนะไม่ก้องซึ่งในอดีตก็เคยเป็นเสียงก้องมาก่อน ลักษณะเช่นนี้เป็นการบดบังเงื่อนไขของการแตกตัวของเสียงวรรณยุกต์ดั้งเดิม ซึ่งไม่เอื้อต่อการวิเคราะห์ระบบเสียงวรรณยุกต์ของภาษาไทยถิ่นต่างๆ ในปัจจุบัน

ดูษฎีพร ชำนิโรศานต์ (2526 : 164-165) กล่าวว่า ในภาษาไทยดั้งเดิมมีการแบ่งพยัญชนะต้นเป็นเสียงก้องและไม่ก้อง ทำให้มีหน่วยเสียงวรรณยุกต์เพียง 3 เสียงเท่านั้น ขณะที่ในปัจจุบันภาษาไทยถิ่นต่างๆ มีการแบ่งพยัญชนะต้นที่ต่างไปจากภาษาไทยดั้งเดิม กล่าวคือ ภาษาไทยถิ่นบางภาษาอาจแบ่งพยัญชนะชนิดไม่ก้องออกเป็น 3 ประเภท ได้แก่ 1) เสียงไม่ก้อง มีกลุ่มลม 2) เสียงไม่ก้อง ไม่มีกลุ่มลม และ 3) เสียงไม่ก้องชนิดมีการกักที่เส้นเสียง เมื่อรวมกับพยัญชนะก้อง ก็จะมีพยัญชนะต้น 4 ประเภท ฉะนั้น เสียงวรรณยุกต์ในภาษาไทยดั้งเดิมที่มีเพียง 3 หน่วยเสียงคือ วรรณยุกต์ A วรรณยุกต์ B และวรรณยุกต์ C นั้น ก็อาจพัฒนาให้มีเสียงวรรณยุกต์ได้ถึง 12 หน่วยเสียงในภาษาไทยถิ่นนั้นๆ

จากการศึกษาภาษาไทยถิ่นต่างๆ อย่างกว้างขวางในปัจจุบันนักภาษาศาสตร์พบว่า ภาษาไทยถิ่นต่างๆ มีการแบ่งพยัญชนะต้นเป็นแบบใดแบบหนึ่งใน 4 แบบคือ

1) แบ่งพยัญชนะต้นเป็น 2 ประเภทคือ เสียงก้อง (Voiced) เช่น /ม/ /น/ และ เสียงไม่ก้อง (Voiceless) เช่น /ก/ /ค/ ซึ่งเหมือนภาษาไทยดั้งเดิม

2) แบ่งพยัญชนะต้นเป็น 3 ประเภทคือ เสียงสูง (High) เช่น /ห/ /ข/ เสียงกลาง (Mid) เช่น /ป/ /จ/ และเสียงต่ำ (Low) เช่น /ม/ /น/

3) แบ่งพยัญชนะต้นเป็น 3 ประเภทคือ เสียงไม่ก้อง ไม่กักที่เส้นเสียง (Non Glottalized) เช่น /ก/ /ป/ เสียงไม่ก้อง กักที่เส้นเสียง (Glottalized) เช่น /อ/ และเสียงก้อง (Voiced) เช่น /ม/ /น/

4) แบ่งพยัญชนะต้นเป็น 4 ประเภทคือ เสียงไม่ก้อง มีกลุ่มลม (Aspirated) เช่น /ห/ /ผ/ เสียงไม่ก้อง ไม่มีกลุ่มลม (Unaspirated) เช่น /ก/ /จ/ กักที่เส้นเสียง (Glottalized) เช่น /อ/ และเสียงก้อง (Voiced) เช่น /ม/ /น/

จากที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่า ในภาษาไทยดั้งเดิมนั้นมีเสียงวรรณยุกต์อยู่เพียง 3 หน่วย เสียง ระดับเสียงที่ต่างกันเล็กน้อยก็เป็นเสียงย่อย สิ่งที่จะช่วยแยกความหมายของพยางค์หรือคำ คือ ลักษณะเฉพาะทางสัทศาสตร์ของพยัญชนะต้น ได้แก่ ความก้องกับความไม่ก้อง ต่อมาเมื่อ ลักษณะเฉพาะทางสัทศาสตร์ของพยัญชนะต้นเปลี่ยนแปลง ทำให้หน่วยเสียงพยัญชนะต้นลดจำนวนลง และเกิดการแบ่งพยัญชนะต้นต่างไปจากภาษาไทยดั้งเดิม ภาษาไทยก็ได้มีการปรับตัว โดยการแตกตัวของระบบเสียงวรรณยุกต์ ทำให้หน่วยเสียงวรรณยุกต์มีมากขึ้นซึ่งเป็นวิธีหนึ่ง ในการจำแนกความหมายของพยางค์หรือคำในภาษาไทย

๑๕ การแตกตัวของเสียงวรรณยุกต์ของภาษาตระกูลไทมี 2 ลักษณะ ได้แก่ การแตกตัวของเสียงวรรณยุกต์ออกเป็น 3 ทาง และการแตกตัวของเสียงวรรณยุกต์ออกเป็น 2 ทาง^{๑๖}

2.4.1 การแตกตัวของเสียงวรรณยุกต์ออกเป็น 3 ทาง (Tripartition or Three-Ways Split)

การแตกตัวของเสียงวรรณยุกต์ออกเป็น 3 ทาง เกิดจากการที่ในอดีตภาษาไทยถิ่นนี้ ได้เกิดการเปลี่ยนแปลงลักษณะเฉพาะทางสัทศาสตร์ของพยัญชนะต้น และมีการแบ่งพยัญชนะต้นต่างไปจากภาษาไทยดั้งเดิมคือ มีการแบ่งพยัญชนะไม่ก้องออกเป็น 2 พวก คือพยัญชนะมีกลุ่มลมและเสียงต่อเนื่องที่เรียกว่า พยัญชนะสูงหรืออักษรสูง (High) กับพยัญชนะไม่มีกลุ่มลมและพยัญชนะกักที่เส้นเสียงที่เรียกว่า พยัญชนะกลางหรืออักษรกลาง (Mid) เมื่อพยัญชนะเสียงไม่ก้องกำหนดชื่อเป็นอักษรสูงและอักษรกลาง พยัญชนะเสียงก้องจึงกำหนดชื่อเป็น พยัญชนะต่ำหรืออักษรต่ำ (Low) ซึ่งจากการแบ่งพยัญชนะเป็น 3 ประเภทนี้ ทำให้ภาษาไทยถิ่นนี้สามารถมีเสียงวรรณยุกต์ได้ถึง 9 เสียง (ดุซงึนพร ชานีโรคนานต์. 2526 : 167-168) และในการแตกตัวของเสียงวรรณยุกต์ออกเป็น 3 ทางนั้น จะเกิดการเปลี่ยนแปลงทางเสียงอย่างน้อย 2 ประการคือ

1) การเปลี่ยนแปลงทางเสียงพยัญชนะจากเสียงก้อง (Voiced) เป็นเสียงไม่ก้อง (Voiceless) เป็นลำดับที่ 1 แล้วกลายเป็นเสียงไม่ก้อง มีลม (Voiceless Aspirated) เป็นลำดับที่ 2

2) การเปลี่ยนแปลงทางเสียงสระจากเสียงสั้นเป็นสระเสียงยาว (Lengthening of Vowels)

การแตกตัวของเสียงวรรณยุกต์ออกเป็น 3 ทางที่ทำให้มีเสียงวรรณยุกต์ได้ถึง 9 เสียงนั้น ฮาร์ทแมน (อ้างถึงใน เรื่องเดช บันเชื่อนขัฒย์. 2531 : 72) กล่าวว่า ในปัจจุบันไม่มีภาษาไทยถิ่นใดที่มีเสียงวรรณยุกต์ครบ 9 เสียง เสียงวรรณยุกต์ต่างๆ เหล่านี้มีการรวมตัว (Coalescence) เข้าด้วยกัน และฮาร์ทแมนยังให้ความเห็นว่า จำนวนเสียงวรรณยุกต์ของภาษาไทยที่มีมากที่สุด คือ 7 เสียง ซึ่งพบในภาษาไทยถิ่นใต้ ส่วนจำนวนเสียงวรรณยุกต์ที่มีน้อยที่สุดมีเพียง 4 เสียง ซึ่งพบในภาษาไทยถิ่นตะวันออกเฉียงเหนือ

เมื่อพิจารณาการแตกตัวของเสียงวรรณยุกต์ของภาษาไทยกรุงเทพฯ พบว่า ภาษาไทยกรุงเทพฯ มีการแบ่งพยัญชนะต้นออกเป็น 3 ประเภทคือ อักษรสูง อักษรกลาง และอักษรต่ำ ทำให้เกิดการแตกตัวของเสียงวรรณยุกต์ออกเป็น 3 ทาง มีเสียงวรรณยุกต์ได้ถึง 9 หน่วยเสียง ภายหลังเกิดมีการซ้ำของเสียงวรรณยุกต์ขึ้น จึงเหลือเสียงวรรณยุกต์เพียง 5 หน่วยเสียง

2.4.2 การแตกตัวของเสียงวรรณยุกต์ออกเป็น 2 ทาง (Bipartition or Two-Ways Split)

การแตกตัวของเสียงวรรณยุกต์ออกเป็น 2 ทางนั้น เกิดจากการรวมพยัญชนะเสียงไม่ก้อง มีกลุ่มลม และเสียงต่อเนื่องที่เรียกว่า พยัญชนะสูงหรืออักษรสูง (High) กับพยัญชนะเสียงไม่ก้อง ไม่มีกลุ่มลม และพยัญชนะกึ่งที่เส้นเสียงที่เรียกว่า พยัญชนะกลางหรืออักษรกลาง (Mid) ไว้ในกลุ่มเดียวกัน และแยกพยัญชนะเสียงก้องที่เรียกว่า พยัญชนะต่ำหรืออักษรต่ำ (Low) ไว้อีกกลุ่มหนึ่ง

ภาษาไทยในปัจจุบันที่มีการแตกตัวของเสียงวรรณยุกต์ออกเป็น 2 ทาง เช่น ภาษาไทยใหญ่ ภาษาไทยดำ ภาษาไทแดง ภาษาไทขาว ภาษาไทจ้วง เป็นต้น

จากการที่ผู้วิจัยได้กล่าวถึงความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับเสียงวรรณยุกต์ของภาษาไทย อันได้แก่อธิพจน์ที่มีต่อเสียงวรรณยุกต์ของภาษาไทย วรรณยุกต์ของภาษาไทยดั้งเดิม เสียงวรรณยุกต์ของภาษาไทยสมัยสุโขทัย และการแตกตัวของเสียงวรรณยุกต์ของภาษาไทยดังกล่าวนั้น ก็เพื่อเป็นความรู้ความเข้าใจพื้นฐานเกี่ยวกับเรื่องเสียงวรรณยุกต์ และเพื่อเป็นการเชื่อมโยงภาพพัฒนาการของเสียงวรรณยุกต์ตั้งแต่สมัยภาษาไทยดั้งเดิมถึงสมัยก่อนที่จะมีหนังสือจินตามณี อันจะนำไปสู่การศึกษาและอธิบายเรื่องพัฒนาการของเสียงวรรณยุกต์จากหนังสือจินตามณีฉบับพระโหราธิบดีมาสู่ภาษาไทยปัจจุบันครั้งนี้ได้ต่อไป

บทที่ 3

เสียงวรรณยุกต์ในหนังสือจินตามณีฉบับพระโหราธิบดี

๑๖ ในบทนี้ผู้วิจัยจะได้เสนอผลการศึกษาเสียงวรรณยุกต์ในหนังสือจินตามณีฉบับพระโหราธิบดี 2 ประเด็น คือ วิธีนำเสนอระบบเสียงวรรณยุกต์และระบบเสียงวรรณยุกต์ดังต่อไปนี้ ๑๖

3.1 วิธีนำเสนอระบบเสียงวรรณยุกต์

การพิจารณาวิธีนำเสนอระบบเสียงวรรณยุกต์ในหนังสือจินตามณีฉบับพระโหราธิบดี ผู้วิจัยพิจารณาจากข้อมูลที่ปรากฏในหนังสือฉบับนั้น ซึ่งข้อมูลในการนำเสนอระบบเสียงวรรณยุกต์ในหนังสือจินตามณีฉบับพระโหราธิบดี มีดังต่อไปนี้

...อักษรเหล่านี้เล่าเหมือนกันกับ ค ง ช ซ นั้นจงหมั้น อักษรทั้งหลายนั้นให้อ่านผันออกไปตัวละ ๓ คำ ซึ่งแจกมาทั้งปวงนั้นเป็นคำตันสกดไม้คั่นหางไว้¹ แม่นั้นเป็นคำกลาง สกดไม้โทลงตรงรูป ขอ นั้นเป็นคำปลาย

อักษรเสียงสูง ๑๑ แม่นั้น คำตันให้อ่านสูงแล้วลดลงไปตามที่ไม้เอกไม้โทนั้น

ขา ฉา ผา ฝา สา หา

ข่า ฉ่า ผ่า ฟ้า ส่า ห่า

ข้า ฉ้า ผ้า ฟ้า ส้า ห้า

อักษรกลาง ๙ แม่นั้นคือ ก จ ฎ ฏ ด ต บ ป อ นี้คำตันให้อ่านเป็นคำกลางแล้วจึงอ่านขึ้นไปตามไม้เอก แล้วลงไปตามไม้โท ดังรูปจ้วนั้น

กา จา ดา ตา ปา

กา ก้า จา จ้า ดา ด้า ตา ต้า ปา ป้า

อักษรเสียงกลางก้องต่ำ ๒๔ ตัวนั้น คำตันให้อ่านเป็นกลางแล้วอ่านทุ้มลงแล้วอ่านสูงขึ้นไปตามไม้เอกไม้โท

คำ จ้า

คา งา

คำ จ้า

ข้า ท้า น้า พ้า ฟ้า

ชา ทา นา พา ฟา

ข่า ท้า น้า พ้า ฟ้า

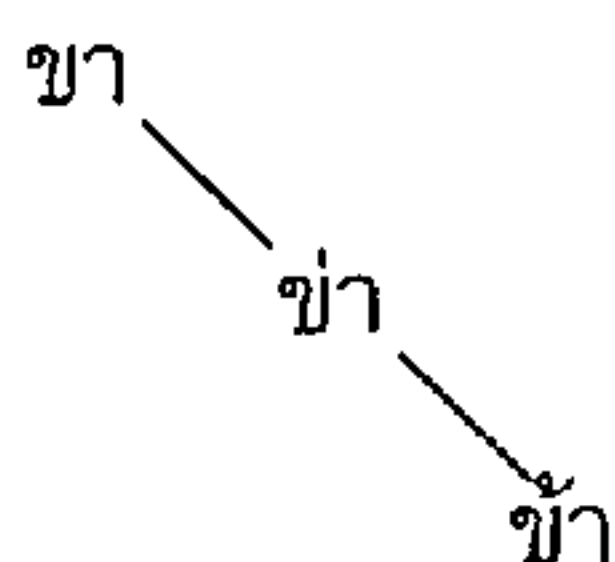
ฯลฯ

(กรมศิลปากร. 2514 : 20-21)

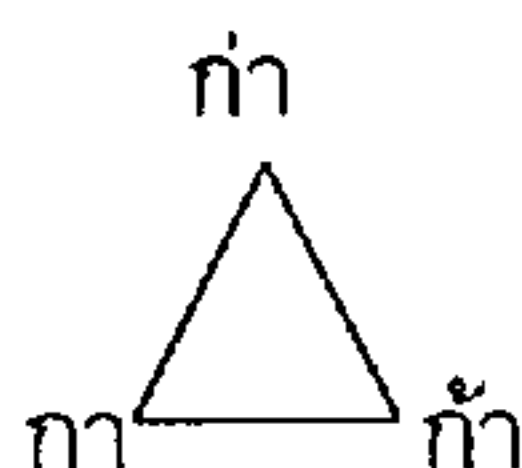
¹ หมายถึงไม้เอก

เมื่อพิจารณาจากข้อมูลที่ยกมานี้ เห็นได้ว่าวิธีนำเสนอระบบเสียงวรรณยุกต์ในหนังสือจินตามณีฉบับพระโหราธิบดีไม่ได้นำเสนอให้เห็นเป็นหมวดหมู่เหมือนกับระบบเสียงสระและระบบเสียงพยัญชนะ แต่เป็นการนำเสนอด้วยวิธีผันอักษรเป็นแผนภูมิตามเสียงอักษร 3 หมู่ และวิธีดังกล่าวนี้ ได้ชี้ให้เห็นว่า อักษร 3 หมู่ อันได้แก่ อักษรสูง อักษรกลาง และอักษรต่ำ (หรืออักษรต่ำในปัจจุบัน) เป็นตัวกำหนดระดับเสียงวรรณยุกต์ ดังคำอธิบายที่ว่า^๑

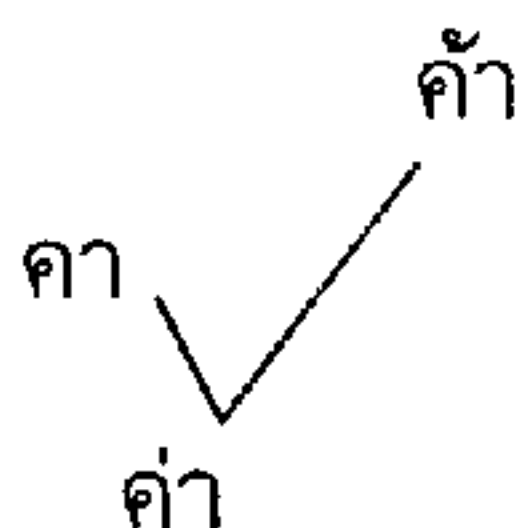
^๑ อักษรเสียงสูง คำต้นให้อ่านสูงแล้วลดลงไปตามที่ไม้เอกไม้โท ซึ่งอาจแสดงเป็นแผนภูมิได้ ดังนี้

^๒ อักษรกลาง คำต้นให้อ่านเป็นคำกลางแล้วจึงอ่านขึ้นไปตามไม้เอก แล้วลงไปตามไม้โท ดังรูปจั่ว ซึ่งอาจแสดงเป็นแผนภูมิได้ ดังนี้

^๓ อักษรเสียงกลางก้องต่ำ คำต้นให้อ่านเป็นกลางแล้วอ่านทุ้มลง แล้วอ่านสูงขึ้นไปตามไม้เอกไม้โท ซึ่งอาจแสดงเป็นแผนภูมิได้ ดังนี้

^๔ จากคำอธิบายลักษณะการผันเสียงวรรณยุกต์ตามอักษร 3 หมู่ และจากแผนภูมิที่แสดงไว้นั้นจะเห็นว่า อักษรทั้ง 3 หมู่ได้จัดวางตำแหน่งของคำเป็นคณะแบบ ซึ่งชวนให้คิดได้ ว่าระดับเสียงวรรณยุกต์ของคำเหล่านี้ น่าจะออกเสียงคล้ายกันบ้าง ต่างกันบ้าง หรืออาจแตกต่างกันเป็นส่วนใหญ่ก็ได้

3.2 ระบบเสียงวรรณยุกต์

๑๐ ในการกล่าวถึงระบบเสียงวรรณยุกต์ในหนังสือจินตามณีฉบับพระโหราธิบดีในที่นี้ ผู้วิจัยจะได้แยกกล่าวเป็น 2 ประเด็น คือ รูปวรรณยุกต์ และ จำนวนหน่วยเสียงวรรณยุกต์ ดังต่อไปนี้

3.2.1 รูปวรรณยุกต์

ในหนังสือจินตามณีฉบับพระโหราธิบดี มีบทโคลงบทหนึ่งที่กำลังกล่าวถึงวรรณยุกต์ว่ามี 4 รูป คือ

๑ ส ศ ษ ญ ย	ไครถวิล
๒ ั ุ ู ิ ึ ึ พินทุ์	ชอบรู้
๓ ใ ไ ใ โดยจิน	ดาแม่น
๔ ือว่าทำรนั้นผู้	ฉลาดแท้เมธา ฯ

(กรมศิลปากร. 2514 : 28)

และยังมีการกล่าวถึงเสียงและรูปวรรณยุกต์เหล่านั้นอีกหลายแห่ง เช่น

อักษรเบื้องต้น หาเอกโทมิตได้ (เช่น) กา

๑ (กรมศิลปากร. 2514 : 28)

อักษรคำรบสอง มีไม้เอกรูปตั้งค่อนหางโค (เช่น) ก่า

๒ (กรมศิลปากร. 2514 : 28)

อักษรคำรบสาม มีไม้โทตั้งรูปขอ (เช่น) ก้า

๓ (กรมศิลปากร. 2514 : 29)

อักษรเป็นคำรบสี่ มีไม้ตรีตั้งรูปเลข ๗ (เช่น) ก๊า

๔ (กรมศิลปากร. 2514 : 29)

อักษรคำรบห้า มีไม้จัตวาตั้งรูปตีนกา (เช่น) ก๋า

๕ (กรมศิลปากร. 2514 : 29)

บทโคลงและข้อความที่ยกมานี้ ธนิต อยู่โพธิ์ (กรมศิลปากร. 2514 : 22, 148) ได้ให้ความเห็นว่า เป็นบทโคลงและข้อความที่มีผู้แต่งเพิ่มขึ้นภายหลัง ไม่ใช่บทโคลงและข้อความที่มีมาแต่ครั้งพระโหราธิบดีแต่งหนังสือจินตามณี นอกจากนี้สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ (2544 : 93-94) ยังได้มีพระนิพนธ์อธิบายเรื่องวรรณยุกต์ไว้ตอนหนึ่งว่า

ไม้ตรี ” กับไม้จัตวา (เอากากบาทไม้โทมาใช้) * เมื่อครั้งสุโขทัยยังหาไม้ไม่ แม้นแต่มาถึง สมัยกรุงศรีอยุธยาเมื่อก่อนรัชกาลสมเด็จพระนารายณ์มหาราชก็ยังไม่รู้ได้ด้วยในหนังสือ จินตามณีตำราสอนหนังสือไทยที่พระโหราแต่งในรัชกาลนั้น มีโคลงบอกวรรณยุกต์ไว้บท ๑ ว่า

๑ เสมียนเรียนรอบรู้	วิสันช
พิณเอกพิณโททัณ	ทฆาฏคู้
ฝนทองอีกฟองมัน	นฤมhit นั้นนา
แปดสิ่งนี้ใครรู้	จึงให้เป็นเสมียน ฯ

ถ้าไม้ตรีไม้จัตวามีอยู่ในสมัยเมื่อแต่งโคลงบทนี้ก็คงบอกไว้ในโคลงด้วย แต่โคลงบทนี้อาจจะมีผู้แต่งเพิ่มเข้าในหนังสือจินตามณีเมื่อภายหลัง

จากความเห็นของชนิด อยู่โพธิ์ ที่มีต่อบทโคลงที่กล่าวถึงวรรณยุกต์ทั้ง 4 รูป และข้อความที่กล่าวถึงวรรณยุกต์ รวมทั้งข้อความในพระนิพนธ์อธิบายเรื่องวรรณยุกต์ของสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ ดังกล่าวนั้น เป็นสิ่งที่ไม่สนับสนุนให้ผู้วิจัยตีความไปว่า ในปี 2215 สมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราชที่พระโหราธิบดีแต่งหนังสือจินตามณีนั้นได้มีวรรณยุกต์ครบทั้ง 4 รูปแล้ว แม้ว่าได้มีบทโคลงกล่าวถึงไว้ก็ตาม ดังนั้น ในขั้นนี้จึงสรุปว่า ในหนังสือจินตามณีนับพระโหราธิบดีมีรูปวรรณยุกต์อยู่เพียง 2 รูป เช่นเดียวกับสมัยสุโขทัย คือรูป ‘ และรูป ‘ ที่ “เกิดแต่เขียนกากะบาท ‘ หวัด จะลากเส้นที่เดียวให้สำเร็จจึงเลยเปลี่ยนรูปไม้โทเป็นอย่างนั้น” (สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ. 2544 : 93)

3.2.2 จำนวนหน่วยเสียงวรรณยุกต์

แม้ว่าในหนังสือจินตามณีนับพระโหราธิบดีจะมีวรรณยุกต์อยู่ 2 รูป แต่ยังไม่อาจตีความได้ว่า ในสมัยนั้นจะมีหน่วยเสียงวรรณยุกต์จำนวน 3 หน่วยเสียงเช่นเดียวกับสมัยสุโขทัย เพราะในสมัยสุโขทัยการจำแนกพยัญชนะต้นยังจำแนกเป็น 2 พวก คือ พยัญชนะก้องกับพยัญชนะไม่ก้อง (สุริยา รัตนกุล. 2540 : 84) แต่จากหลักฐานที่ปรากฏชัดเจนในหนังสือจินตามณีนับพระโหราธิบดีว่า สมัยนั้นได้จำแนกพยัญชนะต้นออกเป็น 3 หมู่แล้ว คือ อักษรสูง อักษรกลาง และอักษรต่ำ ซึ่งพยัญชนะต้นทั้ง 3 กลุ่มนี้มีอิทธิพลในการกำหนดระดับเสียงวรรณยุกต์ดังกล่าวแล้วในตอนก่อน ดังนั้น เมื่อการจำแนกพยัญชนะต้นต่างกัน จำนวนหน่วยเสียงวรรณยุกต์ในสมัยหนังสือจินตามณีก็น่าจะแตกต่างไปจากสมัยสุโขทัยด้วย

๕๑ ควรพิจารณาเพื่ออนุมานจำนวนหน่วยเสียงวรรณยุกต์ในหนังสือจินตามณีนับพระโหราธิบดี ผู้วิจัยได้พิจารณาจากรูปเขียนที่ปรากฏในหนังสือจินตามณีนับนั้น รูปเขียนที่พิจารณาคือคำที่ไม่มีรูปวรรณยุกต์กำกับ คำที่มีรูปวรรณยุกต์ ‘ และคำที่มีรูปวรรณยุกต์ ‘ กำกับทั้งในลักษณะพยัญคำที่เป็นคำเป็นและคำตาย แล้วพิจารณาถึงการผันวรรณยุกต์ พร้อมทั้ง

พิจารณาถึงอิทธิพลที่มีต่อการเกิดเสียงวรรณยุกต์ด้วย ซึ่งวิธีการพิจารณาดังกล่าวนี้นำให้
สามารถอนุมานจำนวนหน่วยเสียงวรรณยุกต์ได้ดังรายละเอียดต่อไปนี้

รูปคำที่ปรากฏในหนังสือจินตามณีฉบับพระโหราธิบดีที่นำมาพิจารณา คือ คำที่ไม่มี
 รูปวรรณยุกต์กำกับ คำที่มีรูปวรรณยุกต์ ' และคำที่มีรูปวรรณยุกต์ ˊ กำกับนั้น ผู้วิจัยจะเสนอ
 ตัวอย่างคำโดยเรียงลำดับตามอักษร 3 หมู่ ได้แก่ อักษรสูง อักษรกลาง และอักษรต่ำ โดยเริ่ม
 เสนอจากอักษรสูงเป็นหมู่แรก ซึ่งได้จัดพยัญชนะที่มี ห นำ อันได้แก่ หง หญ หน หม หย หร
 หล และ หว รวมอยู่ในอักษรหมู่นี้ด้วย เนื่องจากพยัญชนะเหล่านี้เดิมมีลักษณะเฉพาะทาง
 สัทศาสตร์ไม่ก้องเหมือนอักษรสูง ลำดับต่อมาที่เสนอคืออักษรกลาง ซึ่งได้จัดพยัญชนะกักที่เส้น
 เสียง ได้แก่ พยัญชนะที่มี อ นำ รวมอยู่ในอักษรหมู่นี้ด้วย เพราะพยัญชนะนี้เดิมมีลักษณะ
 เฉพาะทางสัทศาสตร์ไม่ก้องกลุ่มเดียวกับอักษรกลาง ลำดับสุดท้ายที่เสนอคืออักษรต่ำ และใน
 การเสนอตัวอย่างคำของอักษรแต่ละหมู่จะเรียงลักษณะพยางค์ที่เป็นคำเป็นไว้ก่อนคำตาย เรียง
 คำที่ไม่มีรูปวรรณยุกต์ไว้ก่อนคำที่มีรูปวรรณยุกต์ ' และคำที่มีรูปวรรณยุกต์ ˊ กำกับตามลำดับ
 ทั้งนี้จะไม่เรียงตามลำดับอักษร

ตัวอย่างรูปคำที่ปรากฏในหนังสือจินตามณีฉบับพระโหราธิบดี¹ ที่เรียงตามลำดับ
 ดังกล่าว มีดังต่อไปนี้

อักษรสูงคำเป็น ที่ไม่มีรูปวรรณยุกต์กำกับ เช่น

ขอ	ขอ	ถือ	เสียง	สรร	ผัน	คังหาร	สอง	ฝน
หลาย	เหิน	หมาย	สร้ง	เผื่อ	สาม	สาร	สอน	ขรวง
โฉม	สาว	ขาว	ศรี	เขา	เห็น	ฉม	เห็น	ขรวง
หน	แถม	ผัว	เคียร	แสน	ขึ้น	ถอย	หญิง	ฉัน

ฯลฯ

อักษรสูงคำเป็น ที่มีรูปวรรณยุกต์ ' กำกับ เช่น

ใส่	สี่	ไถ่	ฝรั่ง	ไขว่	สู้	ไผ่	ใหม่	(ผัก)ไห
เหล่า	เผ่า	สิ่ง	หน่อ	แห่ง	หลัง	ส่าย	ฝ้าย	ขาว
ถ้าย	ใหญ่	ห่อน	สิ่ง	ถี่	แผ่น	ส่อง	เสียง	เถื่อน
ข่ม	ผ่าน	เพื่อน	ส่วน	หนุ่ม	ถ่อง	หมู่	ห้อย	ผอน

ฯลฯ

¹ ตัวอย่างรูปคำที่ปรากฏในหนังสือจินตามณีฉบับพระโหราธิบดีที่จะนำเสนอนี้ เป็นตัวอย่างคำที่
 คัดลอกมาจากหนังสือจินตามณี เล่ม 1-2 (2514) ตามอักขรวิธีที่ปรากฏจริงในหนังสือ

อักษรสูงคำเป็น ที่มีรูปวรรณยุกต์ ๓ กำกับ เช่น

ห้า	เหง้า	หั้น	ผู้	ถ้วน	หล้า	ถ้อย	เศร้า	ขึ้น
ให้	หน้า	ถ้ำ	ลั่น	ข้า	หิ้ว	แล้ว	ส้อย	ห้อย
ไหงว ¹	ไซ้	ไล่	สร้อย	สร้าง	ข้อย	ไหม้	ผ้า	(ร้อง)ให้
ไหว	ไถ่	ฝ่า	ห้า	ซึ้ง	เศร้า	ฝ้าย	ล้วน	เขี้ยว

ฯลฯ

อักษรสูงคำตาย ที่ไม่มีวรรณยุกต์กำกับ เช่น

คำตายเสียงสั้น

เหาะ	ศึก	ผัก	หก	สติดย	หนัก	หยิบ	หัก
คับท	สหัส	ฉัตร	ศัพท์	สุด	สัตว์	สบ	อะ(พะอะ)

ฯลฯ

คำตายเสียงยาว

หงวาด ¹	โทษ	เศก	สูตร	แสน	สืบ	ผูก	หยาบ
โสด	หาก	เถิด	เศษ	ขาด	(ปี)ศาจ	ฝาก	(ประ)เสริฐ

ฯลฯ

อักษรสูงคำตาย ที่มีรูปวรรณยุกต์ ๓ กำกับ ไม่ปรากฏในหนังสือจินตามณีฉบับ
พระโหราธิบดี

อักษรสูงคำตาย ที่มีรูปวรรณยุกต์ ๓ กำกับ ไม่ปรากฏในหนังสือจินตามณีฉบับ
พระโหราธิบดี

อักษรกลางคำเป็น ที่ไม่มีรูปวรรณยุกต์กำกับ เช่น

กร	ใด	เปน	ตาม	อย่า	เดียน	บุญ	กรรม	ใจ
กัน	ด่าบล	บน	เดิร	เต็ม	จันทน	แดร	ไป	(พระ)กาล
จน	ดนตรี	ตาย	บาล	อา(ยุ)	บุญ	ไต	โดย	เบา
แจก	จน	กู	อัน	อัน	ใน	ดล	ไป	จาบัลย์

ฯลฯ

¹ ไหงว, หงวาด เป็นคำที่มีพยัญชนะต้น ห หน้าและ ง ควบ ว

อักษรกลางคำเป็น ที่มีรูปวรรณยุกต์ ' กำกับ เช่น

ต่ง ตั่ง แต่ง อยู่ ไต่ ไก่อ ป่าน อ่าน แก่น
 ตื่น ด่วน ปี่ ต่ำ ต่อ เบ่ง ก่อน เปื้อ (ซฺร)อุ่ม
 จึ่ง ป่า บ่อ อ่อน กี่ ต่าง ป่วน ต่าง อย่าง
 เปล่า ปิ่น กล่าว ก่อง อย่า แต่ ก่อ ไป แบ่ง

ฯลฯ

อักษรกลางคำเป็น ที่มีรูปวรรณยุกต์ ˘ กำกับ เช่น

ตัว ด้วย ไข่ ได้ ตื่น ไต่ แก้ว ตั่ง ไกล
 แจ้ง เกื้อ ตัน ได้ แก้ว เจ้า อ้าง เปื้อง เกี้ยว
 เต้า กั้ง กุ้ง โอ้ แป้น เอื้อม ก้อง อ้อย เกล้า
 ป้อม จำ ต้อง บ้า อื้อ จ้อน จ้าว แกล้ง เกลี้ยง

ฯลฯ

อักษรกลางคำตาย ที่ไม่มีวรรณยุกต์กำกับ เช่น

คำตายเสียงสั้น

ประดับ กก กบ ดุจ จัก(ขุ) อรรถ กุ(ศล) เกาะ
 บุตร เจ็ด ตรัส ออก จักร บก กิจ ดก

ฯลฯ

คำตายเสียงยาว

โปรด บาท บาทร บาท อาจ แبد กราบ ดอก(ไม้)
 กาจ โจท เกอด เอก ภาพย์ แจก บาท (พระ)โอรุ

ฯลฯ

อักษรกลางคำตาย ที่มีรูปวรรณยุกต์ ' กำกับ ไม่ปรากฏในหนังสือจินตามณี ฉบับพระโหราธิบดี

อักษรกลางคำตาย ที่มีรูปวรรณยุกต์ ˘ กำกับ ไม่ปรากฏในหนังสือจินตามณี ฉบับพระโหราธิบดี

อักษรต่ำคำเป็น ที่ไม่มีวรรณยุกต์กำกับ เช่น

ใน เงิน คุณ นาม ยล เชิญ พงษ์ เรียน โท
 พึง พิน โท ลง มั่น คือ พลัน ทรง มี
 เรียง ควร เพียง โค วัว ลอง เชิง ทอง ฟอง
 ใคร นา พันธุ์ คน ยาม วาง เนหา เมือง แล

ฯลฯ

อักษรต่ำคำเป็น ที่มีรูปวรรณยุกต์ ' กำกับ เช่น

ฆ่า เพิ่ม ย่อม ที่ ท่าน ว่า แม่ ทัว ญี่
 เล่า พี่ แล่น ร่วม คู่ เมื่อ พึง แท่น แ่ง
 แผ่ง เลื่อน เฟื่อง ร่าย เถื่อง มั่ว ช่าง รุ่ง ค่อม
 ร่อน ร่าน ช่อ ชื่น ริ่ง น่า เร่ง ง่าย ยิง

ฯลฯ

อักษรต่ำคำเป็น ที่มีรูปวรรณยุกต์ ˊ กำกับ เช่น

ช้าง น้าว ไม้ นี ไร่ ม้วน ท้าว ร้อย แล่ว
 คู่ ค้อน ไข่ แท้ แม่ รู้ ชู้ เว้น ไซ้
 แย้ง ฟ้า แค้น น้ำ ฟั่น ชี๊ ช้อย ร้อน ฟุ้ง
 เลี้ยง เฟี้ยง น้อง เยื่อน นั้น ร้อง น้อม ค้อย ช้าย

ฯลฯ

อักษรต่ำคำตาย ที่ไม่มีวรรณยุกต์กำกับ เช่น

คำตายเสียงสั้น

พุธ ภพ นัก ลิลิต พบ พัด ทิพ พระ
 ทัด คิต ชัด รัก ะจับ คณะ ทุก พิศ

ฯลฯ

คำตายเสียงยาว

พากย์ โทษ นาค ชอบ มาศ รูป ยอด โลก
ชีพ ราช ลีป ภาค ยาก พรพร ทาส โคตร

પ્રતિ

อักษรคำตาย ที่มีรูปวรรณยุกต์ ' กำกับ ไม่ปรากฏในหนังสือจินตามณีฉบับ
พระโหราธิบดี

อักษรต่ำคำตาย ที่มีรูปวรรณยุกต์ ๒ คำกับ ไม่ปรากฏในหนังสือจินตามณีฉบับ
พระโหราธิบดี

จากข้อมูลที่ปรากฏในหนังสือจินตามณีฉบับพระโหราธิบดีจะเห็นว่า ถ้าพิจารณาอิทธิพลที่มีต่อการเกิดเสียงวรรณยุกต์จะพบว่า การแบ่งพยัญชนะต้นเป็น 3 หมู่ซึ่งได้เปลี่ยนแปลงต่างไปจากภาษาไทยดั้งเดิมและภาษาไทยสมัยสุโขทัยแล้ว กล่าวคือ พยัญชนะไม่ก้องของภาษาไทยดั้งเดิมซึ่งเป็นพยัญชนะไม่ก้องอยู่ในภาษาไทยสมัยสุโขทัย พยัญชนะพวกนี้ในหนังสือจินตามณีฉบับพระโหราธิบดีได้เปลี่ยนแปลงลักษณะเฉพาะทางสัทศาสตร์เป็น 2 พวก ได้แก่ พวกหนึ่งเป็นเสียงไม่ก้อง มีกลุ่มลม และเสียงต่อเนื่อง (อักษรสูง) และอีกพวกหนึ่งเป็นเสียงไม่ก้อง ไม่มีกลุ่มลม และพยัญชนะกักที่เส้นเสียง (อักษรกลาง) ดังที่พระโหราธิบดีได้กล่าวไว้ในหนังสือจินตามณีว่า

อักษรกลาง ๙ ตัว คือ ก จ ฎ ฏ ต บ ป อ นี้ตัวเบามิก้อง เมื่อแจกให้อ่านเบาสูงขึ้นที่ ๔ ตัว คือ กิกิกกะ ติติตตะ อืออืออะ นั้น

[illegible]

อักษรเสียงสูง ๑๑ ตัวนั้น บ มีก้องให้อ่านหนักลงที่ ๔ ตัวนั้น คือ ขิขิขะ นั้น

ບ ບາ ຈີ ຈີ ບູ ເບ ແບ ໄບ ໄບ ໂບ ເບາ ບໍາ
 ຈີ ຈີ ບູ ບະ

(กรมศิลปากร, 2514 : 19)

ส่วนพยัญชนะก้องของภาษาไทยดั้งเดิม ตามที่ปรากฏในหนังสือจินตามณีฉบับ
พระโหราธิบดีก็ยังมีลักษณะเฉพาะทางสัทศาสตร์เป็นพยัญชนะก้องอยู่ ดังข้อความที่พระโหราธิบดี
ได้กล่าวไว้ในหนังสือจินตามณีว่า

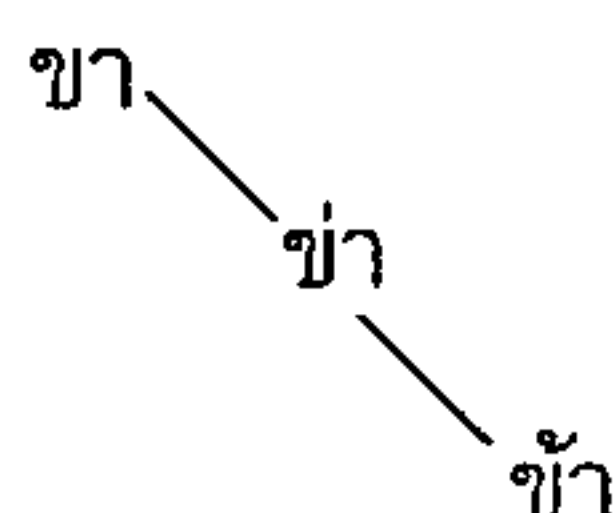
อักษรเสียงกลาง ๒๔ ตัว อันเหลือจาก ๙ ตัวนั้น ตัวก้องต่ำให้อ่านทุ้มลงที่ ๔ ตัว คือ คิตีตุคะ

ด ดา ดี ดี์ ดู เด แด ได ไค โค เดา คำ
ดิ คี ค

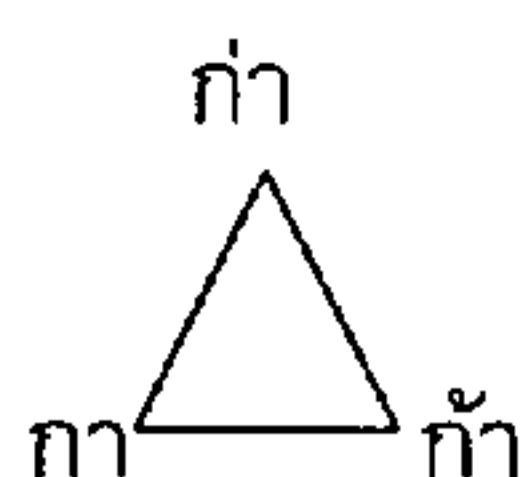
(กรมศิลปากร. 2514 : 20)

เมื่อพยัญชนะต้นมีการเปลี่ยนแปลงลักษณะเฉพาะทางสัทศาสตร์เป็น 3 กลุ่ม คือ อักษรสูง อักษรกลาง และอักษรต่ำเช่นนี้ จึงทำให้มีการแตกตัวครั้งยิ่งใหญ่ของหน่วยเสียงวรรณยุกต์ดั้งเดิม (Great Tone Split) (วรรณ เทียนมี. 2524 : 40 ; สมทรง บุรุษพัฒน์. 2543 : 108) และถ้าพิจารณาการผันเสียงวรรณยุกต์ ดังแผนภูมิที่เคยกล่าวไว้แล้วคือ

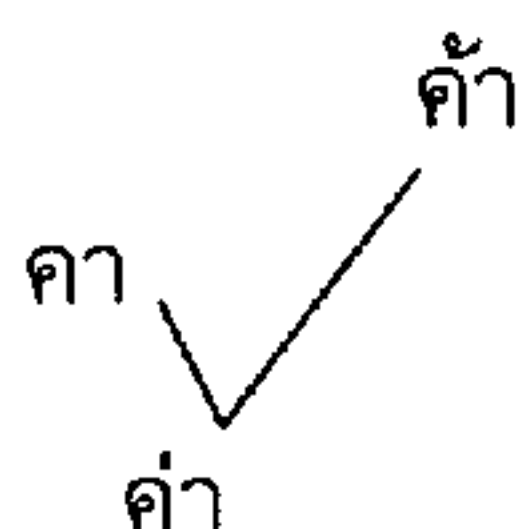
อักษรเสียงสูง คำต้นให้อ่านสูงแล้วลดลงไปตามที่ไม้เอกไม้โท ซึ่งอาจแสดงเป็นแผนภูมิได้ ดังนี้

อักษรกลาง คำต้นให้อ่านเป็นคำกลางแล้วจึงอ่านขึ้นไปตามไม้เอก แล้วลงไปตามไม้โท ดังรูปจั่ว ซึ่งอาจแสดงเป็นแผนภูมิได้ ดังนี้

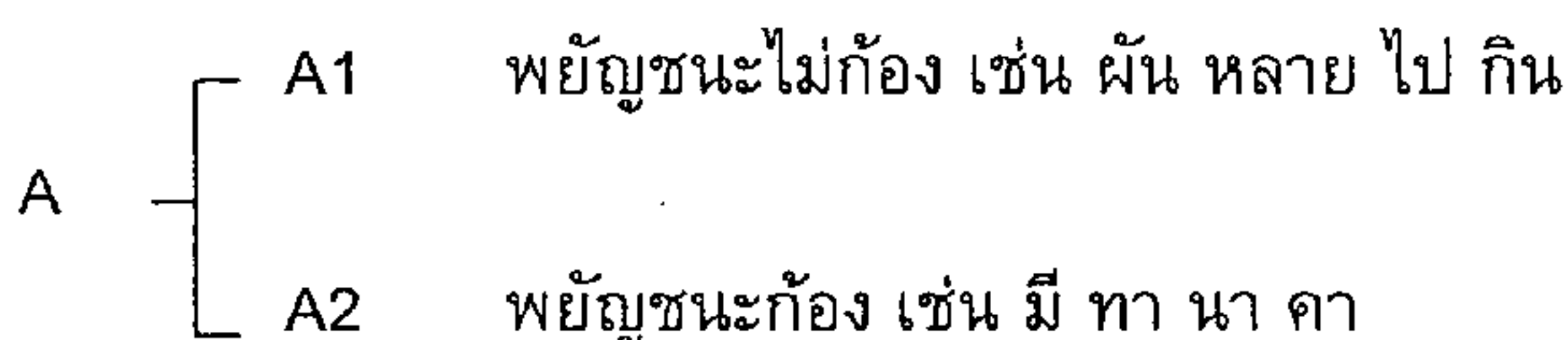
อักษรเสียงกลางก้องต่ำ คำต้นให้อ่านเป็นกลางแล้วอ่านทุ้มลง แล้วอ่านสูงขึ้นไปตามไม้เอกไม้โท ซึ่งอาจแสดงเป็นแผนภูมิได้ ดังนี้

จะเห็นได้ว่าการผันเสียงวรรณยุกต์ของอักษรทั้ง 3 หมู่ดังที่แสดงนี้ทำให้อนุมานได้ว่า ภาษาไทยสมัยนั้นอาจจะมีเสียงวรรณยุกต์ 9 หรือ 8 หน่วยเสียงก็ได้ ซึ่งเป็นผลมาจากการแตกตัวครั้งยิ่งใหญ่ของวรรณยุกต์นั่นเอง

การที่ตีความว่าวรรณยุกต์สมัยนั้นอาจมี 9 หน่วยเสียง เนื่องมาจากผู้วิจัยอนุมานว่า พยัญชนะไม่ก้องของภาษาไทยดั้งเดิมได้เปลี่ยนแปลงลักษณะเฉพาะทางสัทศาสตร์เป็น 2 พวก คือ พยัญชนะไม่ก้อง มีกลุ่มลม และเสียงต่อเนื่อง (อักษรสูง) กับพยัญชนะไม่ก้อง ไม่มีกลุ่มลม และพยัญชนะกักที่เส้นเสียง (อักษรกลาง) และแต่ละพวกมีลักษณะเสียงวรรณยุกต์เป็นเฉพาะ ส่วนพยัญชนะก้องของภาษาไทยดั้งเดิมยังมีลักษณะเฉพาะทางสัทศาสตร์คงเดิมและมีลักษณะเสียงวรรณยุกต์คงเดิมด้วย ดังนั้น การแตกตัวของเสียงวรรณยุกต์ดั้งเดิมมาเป็นเสียงวรรณยุกต์ในหนังสือจินตามณีฉบับพระโหราธิบดี ผู้วิจัยจึงอนุมานว่าอาจมี 9 หน่วยเสียง และมีลักษณะการเกิด ดังนี้

วรรณยุกต์ A ของภาษาไทยดั้งเดิมที่มีเสียงย่อย 2 เสียง ดังรูป

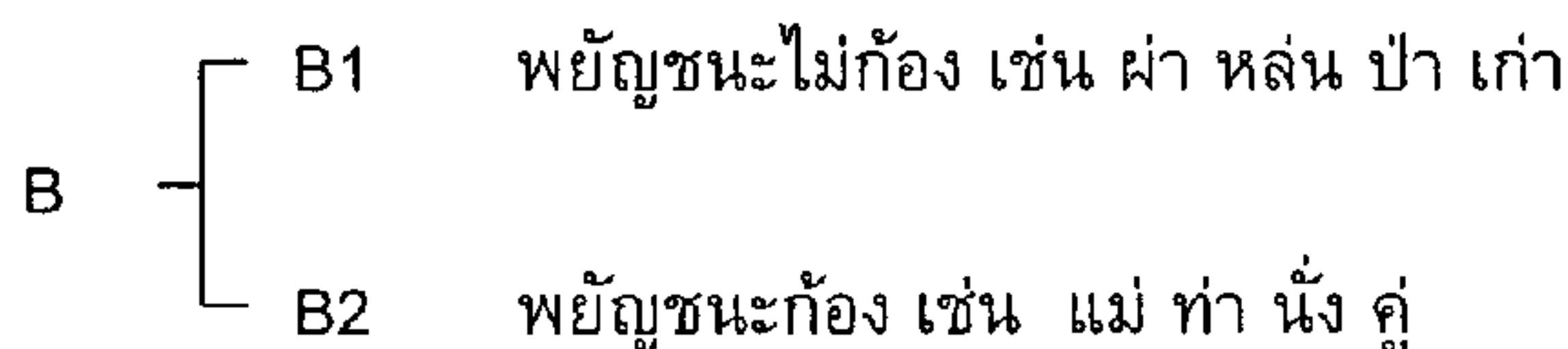
ได้แตกตัวออกเป็น 3 เสียงวรรณยุกต์ คือ

1) วรรณยุกต์ที่ 1 คือวรรณยุกต์ที่เกิดกับพยัญชนะไม่ก้อง มีกลุ่มลม และเสียงต่อเนื่อง (อักษรสูงและพวงมี ห นำ) เช่น ผัน หลาย

2) วรรณยุกต์ที่ 2 คือวรรณยุกต์ที่เกิดกับพยัญชนะไม่ก้อง ไม่มีกลุ่มลม และพยัญชนะกักที่เส้นเสียง (อักษรกลางและ อ นำ) เช่น ไป กิน

3) วรรณยุกต์ที่ 3 คือวรรณยุกต์ที่เกิดกับพยัญชนะก้อง (อักษรด่ำ) เช่น มี ทา นา คา

วรรณยุกต์ B ของภาษาไทยดั้งเดิมที่มีเสียงย่อย 2 เสียง ดังรูป

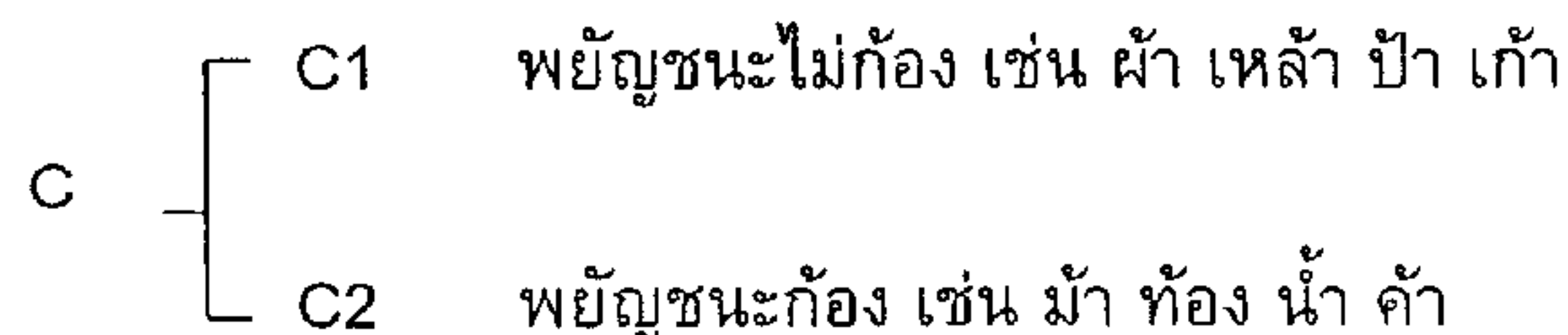
ได้แตกตัวออกเป็น 3 เสียงวรรณยุกต์ คือ

1) วรรณยุกต์ที่ 1 คือวรรณยุกต์ที่เกิดกับพยัญชนะไม่ก้อง มีกลุ่มลม และเสียงต่อเนื่อง (อักษรสูงและพวงมี ห นำ) เช่น ผ่า หล่น

2) วรรณยุกต์ที่ 2 คือวรรณยุกต์ที่เกิดกับพยัญชนะไม่ก้อง ไม่มีกลุ่มลม และพยัญชนะกักที่เส้นเสียง (อักษรกลางและ อ นำ) เช่น ป่า เก่า

3) วรรณยุกต์ที่ 3 คือวรรณยุกต์ที่เกิดกับพยัญชนะก้อง (อักษรด่ำ) เช่น แม่ ท่า นั่ง คู่

วรรณยุกต์ C ของภาษาไทยดั้งเดิมที่มีเสียงย่อย 2 เสียง ดังรูป

ได้แตกตัวออกเป็น 3 เสียงวรรณยุกต์ คือ

1) วรรณยุกต์ที่ 1 คือวรรณยุกต์ที่เกิดกับพยัญชนะไม่ก้อง มีกลุ่มลม และเสียงต่อเนื่อง (อักษรสูงและพวงมี ห นำ) เช่น ผั่ว เหล้า

2) วรรณยุกต์ที่ 2 คือวรรณยุกต์ที่เกิดกับพยัญชนะไม่ก้อง ไม่มีกลุ่มลม และพยัญชนะกักที่เส้นเสียง (อักษรกลางและ อ นำ) เช่น ป่า แก้ว

3) วรรณยุกต์ที่ 3 คือวรรณยุกต์ที่เกิดกับพยัญชนะก้อง (อักษรต่ำ) เช่น ม้า ท้อง น้ำ คำ

ส่วนวรรณยุกต์ D ของภาษาไทยดั้งเดิมที่เกิดกับพยางค์ตาย ผู้วิจัยจะไม่แสดงในที่นี้ เนื่องจากจะเป็นเสียงย่อยของวรรณยุกต์ A หรือวรรณยุกต์ B หรือวรรณยุกต์ C และในการแตกตัวผู้วิจัยก็อนุมานว่าจะมีเสียงซ้ำกับเสียงวรรณยุกต์ที่แตกตัวไปจากวรรณยุกต์ A หรือวรรณยุกต์ B หรือวรรณยุกต์ C ของภาษาไทยดั้งเดิม

เสียงวรรณยุกต์ของภาษาไทยดั้งเดิม 3 หน่วยเสียงที่อาจแตกตัวเป็น 9 หน่วยเสียงนั้นแสดงให้เห็นตามแผนภูมิได้ ดังต่อไปนี้

แผนภูมิ 2 แสดงเสียงวรรณยุกต์ในสมัยอยุธยาตอนกลางที่อาจมีอยู่ 9 หน่วยเสียง

วรรณยุกต์ดั้งเดิม

วรรณยุกต์ที่แตกตัวมาจากวรรณยุกต์ดั้งเดิม

A

วรรณยุกต์ที่ 1 คือวรรณยุกต์ที่เกิดกับพยัญชนะไม่ก้อง มีกลุ่มลม และเสียงต่อเนื่อง (อักษรสูงและพวกมี ห นำ) เช่น ผัน หลาย

วรรณยุกต์ที่ 2 คือวรรณยุกต์ที่เกิดกับพยัญชนะไม่ก้อง ไม่มีกลุ่มลม และพยัญชนะกักที่เส้นเสียง (อักษรกลางและ อ นำ) เช่น ไป กิน

วรรณยุกต์ที่ 3 คือวรรณยุกต์ที่เกิดกับพยัญชนะก้อง (อักษรต่ำ) เช่น มี ทา นา คา

B

วรรณยุกต์ที่ 4 คือวรรณยุกต์ที่เกิดกับพยัญชนะไม่ก้อง มีกลุ่มลม และเสียงต่อเนื่อง (อักษรสูงและพวกมี ห นำ) เช่น หล่น ผ่า

วรรณยุกต์ที่ 5 คือวรรณยุกต์ที่เกิดกับพยัญชนะไม่ก้อง ไม่มีกลุ่มลม และพยัญชนะกักที่เส้นเสียง (อักษรกลางและ อ นำ) เช่น ป่า แก้ว

วรรณยุกต์ที่ 6 คือวรรณยุกต์ที่เกิดกับพยัญชนะก้อง (อักษรต่ำ) เช่น แม่ ท่า นัง คู่

C

วรรณยุกต์ที่ 7 คือวรรณยุกต์ที่เกิดกับพยัญชนะไม่ก้อง มีกลุ่มลม และเสียงต่อเนื่อง (อักษรสูงและพวกมี ห นำ) เช่น ผ้า เหล้า

วรรณยุกต์ที่ 8 คือวรรณยุกต์ที่เกิดกับพยัญชนะไม่ก้อง ไม่มีกลุ่มลม และพยัญชนะกักที่เส้นเสียง (อักษรกลางและ อ นำ) เช่น ป่า แก้ว

วรรณยุกต์ที่ 9 คือวรรณยุกต์ที่เกิดกับพยัญชนะก้อง (อักษรต่ำ) เช่น ม้า ท้อง น้ำ คำ

ในส่วนที่ผู้วิจัยตีความว่าวรรณยุกต์ในหนังสือจินตามณีฉบับพระโหราธิบดีอาจมี 8 หน่วยเสียงนั้น เนื่องมาจากผู้วิจัยอนุมานว่า พยัญชนะไม่ก้องของภาษาไทยดั้งเดิมได้เปลี่ยนแปลงลักษณะเฉพาะทางสัทศาสตร์เป็น 2 พวก คือ พยัญชนะไม่ก้อง มีกลุ่มลม และเสียงต่อเนื่อง (อักษรสูง) กับพยัญชนะไม่ก้อง ไม่มีกลุ่มลม และพยัญชนะกักที่เส้นเสียง (อักษรกลาง) และแต่ละพวกมีลักษณะเสียงวรรณยุกต์เป็นเฉพาะ ส่วนพยัญชนะก้องของภาษาไทยดั้งเดิมยังมีลักษณะเฉพาะทางสัทศาสตร์คงเดิม และมีลักษณะเสียงวรรณยุกต์คงเดิม แต่จากคำอธิบายการผันเสียงวรรณยุกต์ในหนังสือจินตามณีฉบับพระโหราธิบดีที่ว่า “อักษรกลาง ๙ แม่ นั่นคือ ก จ ฎ ฏ ด ต บ ป อ นี่คำตันให้อ่านเป็นคำกลาง...” และ “อักษรเสียงกลางก้องต่ำ ๒๔ ตัวนั้น คำตันให้อ่านเป็นกลาง” (กรมศิลปากร. 2514 : 19-20) จึงทำให้อนุมานได้ว่าวรรณยุกต์ของคำที่มีพยัญชนะต้นเป็นอักษรกลางไม่มีรูปวรรณยุกต์กำกับ กับคำที่มีพยัญชนะต้นเป็นอักษรต่ำไม่มีรูปวรรณยุกต์กำกับมีเสียงวรรณยุกต์เป็นเสียงเดียวกัน ดังนั้น เสียงวรรณยุกต์ในหนังสือจินตามณีฉบับพระโหราธิบดีจึงอาจมี 8 หน่วยเสียงก็ได้

เสียงวรรณยุกต์ของภาษาไทยดั้งเดิม 3 หน่วยเสียงที่อาจแตกตัวเป็น 8 หน่วยเสียงนั้น แสดงได้ตามแผนภูมิ ดังต่อไปนี้

<u>แผนภูมิ 3 แสดงเสียงวรรณยุกต์ในสมัยอยุธยาตอนกลางที่อาจมีอยู่ 8 หน่วยเสียงวรรณยุกต์ดั้งเดิม</u>	<u>วรรณยุกต์ที่แตกตัวมาจากวรรณยุกต์ดั้งเดิม</u>
A	<u>วรรณยุกต์ที่ 1</u> คือวรรณยุกต์ที่เกิดกับพยัญชนะไม่ก้อง มีกลุ่มลมและเสียงต่อเนื่อง (อักษรสูงและพวกมี ห นำ) เช่น ผัน หลาย <u>วรรณยุกต์ที่ 2</u> คือวรรณยุกต์ที่เกิดกับพยัญชนะไม่ก้อง ไม่มีกลุ่มลมและพยัญชนะกักที่เส้นเสียง (อักษรกลางและ อ นำ) เช่น ไป กิน <u>วรรณยุกต์ที่ 2</u> คือวรรณยุกต์ที่เกิดกับพยัญชนะก้อง (อักษรต่ำ) เช่น มี ทา นา คา
B	<u>วรรณยุกต์ที่ 3</u> คือวรรณยุกต์ที่เกิดกับพยัญชนะไม่ก้อง มีกลุ่มลมและเสียงต่อเนื่อง (อักษรสูงและพวกมี ห นำ) เช่น ผ่า หล่น <u>วรรณยุกต์ที่ 4</u> คือวรรณยุกต์ที่เกิดกับพยัญชนะไม่ก้อง ไม่มีกลุ่มลมและพยัญชนะกักที่เส้นเสียง (อักษรกลางและ อ นำ) เช่น ป่า เก่า <u>วรรณยุกต์ที่ 5</u> คือวรรณยุกต์ที่เกิดกับพยัญชนะก้อง (อักษรต่ำ) เช่น แม่ ท่า นัง คู่
C	<u>วรรณยุกต์ที่ 6</u> คือวรรณยุกต์ที่เกิดกับพยัญชนะไม่ก้อง มีกลุ่มลมและเสียงต่อเนื่อง (อักษรสูงและพวกมี ห นำ) เช่น ผั่ว เหล้า <u>วรรณยุกต์ที่ 7</u> คือวรรณยุกต์ที่เกิดกับพยัญชนะไม่ก้อง ไม่มีกลุ่มลมและพยัญชนะกักที่เส้นเสียง (อักษรกลางและ อ นำ) เช่น ป่า เก้า <u>วรรณยุกต์ที่ 8</u> คือวรรณยุกต์ที่เกิดกับพยัญชนะก้อง (อักษรต่ำ) เช่น ม้า ท้อง น้ำ คำ

๖ จำนวนหน่วยเสียงวรรณยุกต์ในหนังสือจินดามณีฉบับพระโหราธิบดีที่อนุมานว่าอาจมีจำนวน 9 หรือ 8 หน่วยเสียงนั้น เป็นเพียงการตีความและอนุมานจากหลักฐานรูปเขียนที่ปรากฏ และในขั้นนี้ก็ได้อ้างอิงเพียงอนุมานจำนวนหน่วยเสียงวรรณยุกต์เท่านั้น ไม่สามารถอธิบายได้ว่าแต่ละหน่วยเสียงวรรณยุกต์มีลักษณะเฉพาะทางสัทศาสตร์อย่างไร เนื่องจากหลักฐานรูปเขียนเหล่านี้ ไม่ใช่แถบบันทึกเสียงที่จะสามารถตีความให้ชัดเจนได้^๖

^๖ เส้นประ (- - -) ในสารนิพนธ์ฉบับนี้ หมายถึงการรวมเสียงวรรณยุกต์

บทที่ 4

พัฒนาการของเสียงวรรณยุกต์สมัยหลังหนังสือจินตามณีฉบับพระโหราธิบดี มาสู่ภาษาไทยปัจจุบัน

ในบทนี้ผู้วิจัยจะได้เสนอผลการศึกษาพัฒนาการของเสียงวรรณยุกต์ในสมัยหลังหนังสือจินตามณีฉบับพระโหราธิบดีมาสู่ภาษาไทยปัจจุบัน โดยได้แบ่งพัฒนาการออกเป็น 4 สมัย ได้แก่ สมัยอยุธยาตอนปลาย สมัยธนบุรีกับรัตนโกสินทร์ช่วงรัชกาลที่ 1 ถึงรัชกาลที่ 3 สมัยรัตนโกสินทร์ช่วงรัชกาลที่ 4 ถึงรัชกาลที่ 7 ก่อนเปลี่ยนแปลงการปกครอง และสมัยรัตนโกสินทร์ช่วงรัชกาลที่ 7 หลังเปลี่ยนแปลงการปกครองถึงปัจจุบัน ซึ่งแต่ละสมัยได้ใช้ข้อมูลจากวรรณกรรม 2 เรื่องเป็นตัวแทน ดังที่กล่าวไว้ในบทที่ 1 ข้อ 1.4 : ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า ผลการศึกษาเสียงวรรณยุกต์ของแต่ละสมัย มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

4.1 เสียงวรรณยุกต์ในสมัยอยุธยาตอนปลาย

>๑ การศึกษาระบบเสียงวรรณยุกต์ในสมัยอยุธยาตอนปลายครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้หนังสือจินตามณีฉบับพระเจ้าบรมโกศ และภาพย่อโคลงนิราศธารทองแดง^๑ พระนิพนธ์ในเจ้าฟ้าธรรมาธิเบศรเป็นตัวแทนของสมัย ผลการศึกษามีดังต่อไปนี้

4.1.1 เสียงวรรณยุกต์ในหนังสือจินตามณีฉบับพระเจ้าบรมโกศ

ในการเสนอผลการศึกษาเสียงวรรณยุกต์ในหนังสือจินตามณีฉบับพระเจ้าบรมโกศ ผู้วิจัยจะได้เสนอเป็น 2 ประเด็น คือ วิธีนำเสนอระบบเสียงวรรณยุกต์และระบบเสียงวรรณยุกต์ดังนี้

4.1.1.1 วิธีนำเสนอระบบเสียงวรรณยุกต์

การพิจารณาวิธีนำเสนอระบบเสียงวรรณยุกต์ในหนังสือจินตามณีฉบับพระเจ้าบรมโกศ ผู้วิจัยพิจารณาจากข้อมูลที่ปรากฏในหนังสือฉบับนี้ ซึ่งข้อมูลในการนำเสนอระบบเสียงวรรณยุกต์ในหนังสือจินตามณีฉบับพระเจ้าบรมโกศ มีดังต่อไปนี้

ศุภมัตตุดพระพุทศักรักราชล่วงไปแล้วได้ ๒๒๗๕ พรรษาเศษ สัขยาได้ ๒ เดือน กับ ๒ วัน

จุลศักราช ราชไศ ๑๐๙๔ ศกในมะสิกสงวจนสันตฤดู ฯ

อักษรสูงต่ำตัน คำตรง คือ ขา คา

สองจึงมีเอกลง รูปค้อน คือ ข่า คำ เปน ๖ คำ

สามมีไม้โททรง เขียนเล ขอนา คือ ข้า คำ

แยกอักษรอันล้วน อยู่ให้เหนพลัน

อักษรเบื้องต้นหาเอกหาโทพบมีได้	คือ กา ๑
อักษรคำรบสองมีไม้เอกชื่อตรงรูปค้อนหางโค	คือ ก่า ๒
อักษรคำรบสามมีไม้โทตรงรูปขอ	คือ ก้า ๓
อักษรคำรบสี่มีไม้ตรีตรงรูปเลขเจ็ด	คือ ก๊า ๔
อักษรคำรบห้ามีไม้จัตวาตรงรูปตีนกา	คือ ก๋า ๕

.....

กข คคฆง จฉช ฉญ ฎฐทฒณ

ดถทธน ปผพภม ยรลวสหพอ ๓๓ ในกข

๔๔ อักษร

ขชฎตบฝฝศษอ

๑๑ นอกกข

ข ข

ฉ

ฐ

ณ

ก

ค ค ฆ ง

จ

ช ช ฌ ญ

ฎ ฏ

ท ฒ ฌ

ด

ต ท ธ น

ผ ฝ

ส ศ ษ ห

บ ป พ ฟ ภ ม ย ร ล ว ห อ อ ๕

อักษร ๔๔ ตัวนี้ให้อ่านแต่สองเสียงก่อน แลอักษร ๑๑ ตัว คือ ขชญฎตบฝฝศษห นั้นให้อ่านเสียงสูงเสมอกันไปเหมือน ศษส นั้น อักษร ๓๓ ตัวเหลือให้อ่านเสียงกลางเสมอกันไปยดง จญ นั้น ๒๔ อักษรอ่านลงค่อนั้น ๕ อักษร คือ ฌฌท นั้นอ่านลงคอแต่ในแม่ ก ข กับเขียนหนังสือไทยเป็นสวดนนต์ จึงอ่านลงค่ออย่างหนังสือขอม เมื่อแจกตามแม่ทงงปวงไปก็ดี เป็นเนื้อความตามภาษาโลกยกี้ดี อย่าอ่านลงค่อเลย ผู้เขียนนั้นครั้นบาฬี ขอมเป็นชนิดก็เขียนอักษรไทยเป็นชนิด ครั้นบาฬี ขอมเป็นสะถินล เขียนอักษรไทยเป็นสถินลด้วยเทศ อักษรเสียงกลาง ๕ ตัวนั้นคือ กจฎฏตบปอ นี้ตัวเบามีก้อง เมื่อแจกให้อ่านเบาแผ่วไปยที่ ๔ ตัวนี้คือ กีกีกุกะ นี้เป็นตัน อี้้ออะ ฯลฯ อักษรเสียงสูง ๑๑ ตัวนั้นตัวหนักบมีก้อง เมื่อแจกให้อ่านสูงแหลมไปยที่ ๔ ตัวคือ ชีชีชุชะ นี้เป็น หีหีหุหะ นั้นเป็นปลายจำไว้มัน ๕ อักษรเสียงต่ำ ๒๔ ตัวอันเหลือนั้น ตัวก้องเมื่อแจกไปให้อ่านเบาพาไปยที่ ๔ ตัว คือ คีคิคุกะ เป็นต้นนี้ อี้้ออะ นั้นเป็นปลายจำไว้จงมัน ๕

อักษรทง ๓ อันกล่าวมานี้ให้ผันออกไปตวแลละ ๓ คำบ้าง ๕ คำบ้าง ที่อ่านตวแลละ ๓ คำนั้นสองเหล่า คืออักษรเสียงสูงตวหนักบมีก้องทง ๑๑ ตัวนั้นเหล่าหนึ่ง คืออักษรเสียงกลางก้องทง ๒๔ ตัวเหล่าหนึ่ง สองเหล่านีซึ่งแจกลงมาแต่กกา คุมถึงกายกาวเป็น ๘ เหล่านั้นเป็นคำตันที่สกดไม้เอก ตรงรูปค้อนหางโคนั้นเป็นคำกลางที่สกดไม้โทตรงรูป ขอ นั้นเป็นคำปลาย ที่อ่านตวแล ๕ คำนั้น คืออักษรเสียงกลางตวบมีก้องทง ๘ ตัวนั้นซึ่งแจกลงมาแต่ กกาคุมถึงกายกาวเป็นเหล่านั้นเป็นคำตัน ที่สกดไม้เอกตรงรูปค้อนหางโคนั้นก็ดี ที่สกดไม้โทตรงรูป ขอนา ก็ดี ที่สกดไม้ตรีตรงรูปเลขเจ็ดนั้นก็ดีในคำกลาง ที่สกดไม้จัตวาตรงรูปเชงครตรงรูปตีนกานั้นเป็นคำปลาย อหนึ่งจะแนะไว้ให้แจ้งด้วยอักษรเสียงกลางตวเบาบมีก้อง ๘ ตัวเหล่าเดียวนั้น มีไม้ตรีจัตวด้วยอ่านเป็น ๕ คำ แต่เหล่าเดียวนี้ ด้วยเหตุตรงนี้อักษรสูงกับอักษรต่ำสองเหล่านีเสียงเข้าหากันได้สันเป็นเสียงไม้ตรีเป็นเสียงไม้จัตวาอยู่เอง เป็นคู่กันเป็น ๘ คู่ แกมหอ ๑๐ คู่ เป็น ๑๘ คู่ด้วยกัน อักษรสูงซ้ำกันอยู่ ๔ ตัว อักษรซ้ำกันอยู่ ๗ ตัวเหล่าละ ๓ คำ ๓ คำ เป็น ๖ คำ ซ้ำกันอยู่คำหนึ่งเอาแต่ ๕ คำตรงนี้สันคือ คช ชัคคช อักษรกลางเหล่าหนึ่งนี้ หากู้ที่จเป็นเพื่อน

เสียง ออกไปย ๕ คำบหมี่ได้เลอย จึงมีไม้ตรีไม้จัตวาให้เปน ๕ คำบ้างดงนี้ ก กั กั กั กั

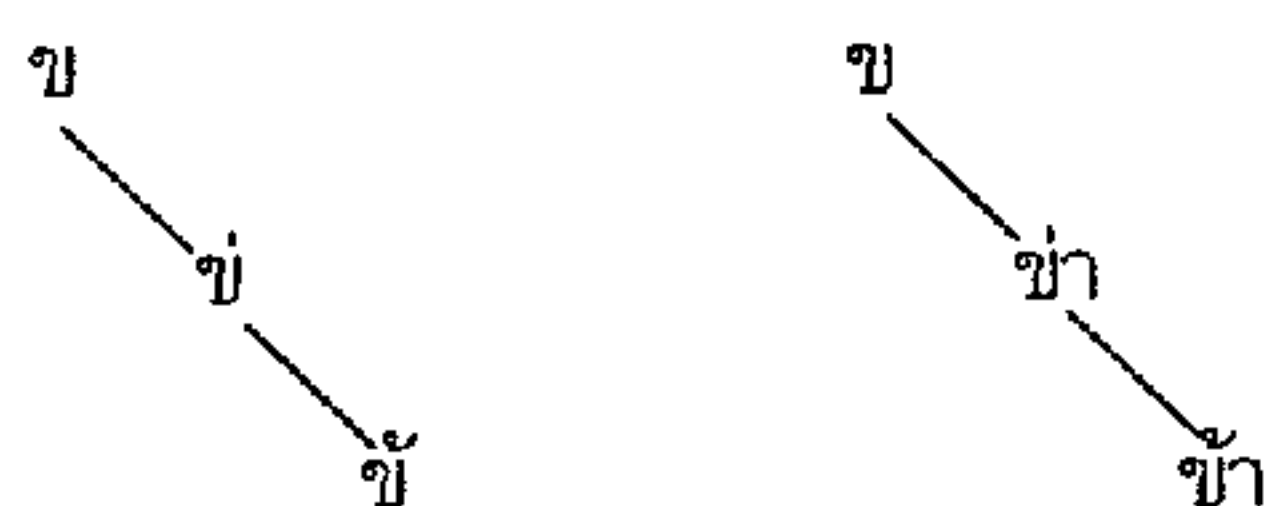
ค ข ช ฌ ข

ค

(กรมศิลปากร. 2514 : 173-179)

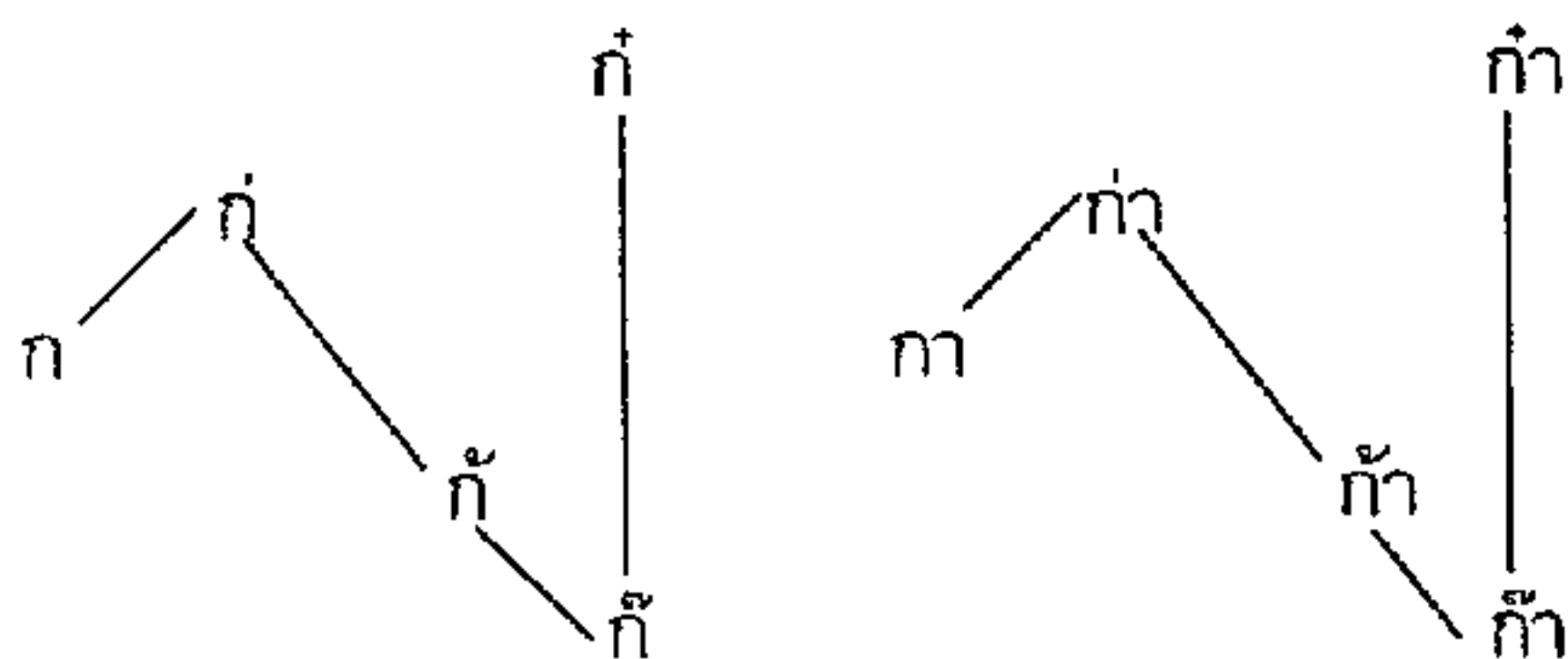
เมื่อพิจารณาจากข้อมูลที่ยกมานี้ เห็นได้ว่าวิธีนำเสนอระบบเสียงวรรณยุกต์ในหนังสือจินตามณีฉบับพระเจ้าบรมโกศไม่ได้นำเสนอให้เห็นเป็นหมวดหมู่ แต่เป็นการนำเสนอด้วยวิธีพรรณนาวิเคราะห์ให้เห็นการเปลี่ยนแปลงของภาษาที่เกิดขึ้นในสมัยนั้น การเสนอเนื้อหาเป็นลักษณะที่เน้นความสำคัญในแง่มุมของภาษาศาสตร์เป็นครั้งแรก และต้องยอมรับว่าเป็นแบบเรียนภาษาไทยเล่มแรกที่เน้นวิชาภาษาศาสตร์ (อุดม วโรตม์ลิขิตถ. 2537 : 38, 45) และด้วยวิธีดังกล่าวนี้ ได้ชี้ให้เห็นว่า ในสมัยอยุธยาตอนปลายนั้นยังคงแบ่งอักษรเป็น 3 หมู่ อันได้แก่ อักษรสูง อักษรกลาง และอักษรต่ำ และอักษรทั้ง 3 หมู่นี้เป็นตัวกำหนดระดับเสียงวรรณยุกต์ ดังคำอธิบายไว้ในหนังสือจินตามณีฉบับพระเจ้าบรมโกศว่า

อักษรเสียงสูง ๑๑ ตัวนั้นคำตันให้อ่านสูง แล้วอ่านลดลงไปตามที่ไม่เอกโทจุเทียบไว้

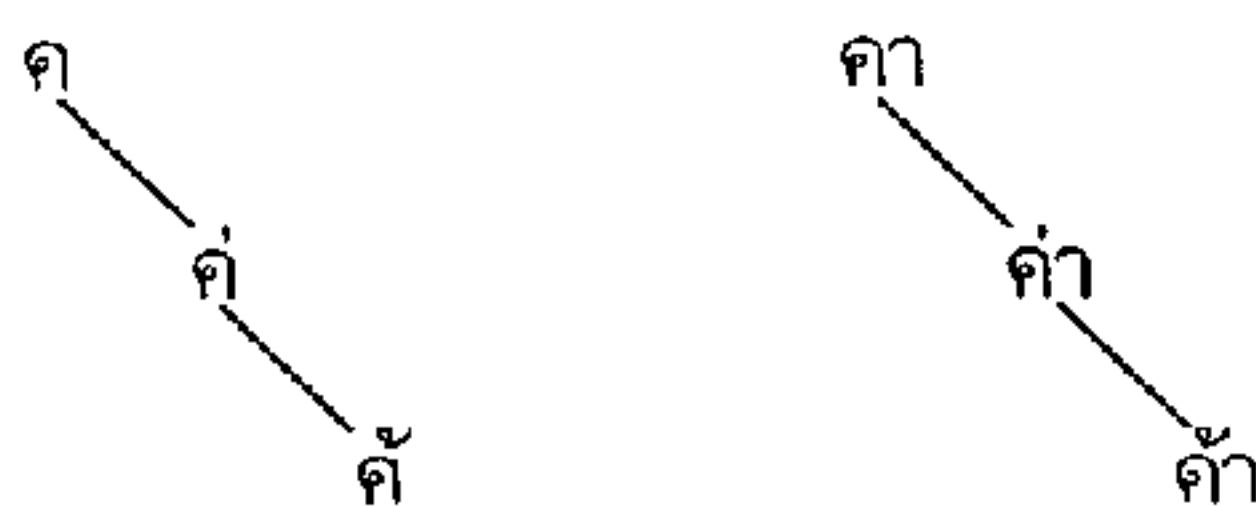
(กรมศิลปากร. 2514 : 185)

อักษรกลาง ๙ ตัวนั้นคำตันให้อ่านปานกลาง แล้วอ่านขึ้นไปตามที่ไม่เอก แล้วอ่านลงไปที่ไมโท แล้วอ่านลงไปตามที่ไม้ตรี แล้วอ่านขึ้นไปตามที่ไม่จัตวา จุเทียบไว้ดังนี้

(กรมศิลปากร. 2514 : 185)

อักษรเสียงก้องต่ำ ๒๔ ตัวนั้นคำตันให้อ่านปานกลางแล้วทุกลงไปตามไมเอกไมโทจุเทียบไว้ดงนี้

(กรมศิลปากร. 2514 : 186-187)

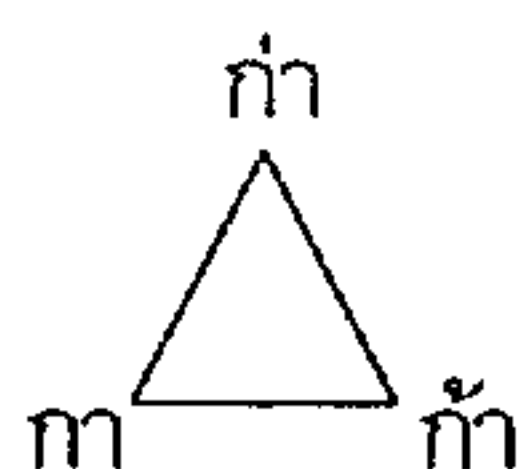
จากคำอธิบายลักษณะการผันเสียงวรรณยุกต์ตามอักษร 3 หมู่ และจากแผนภูมิที่แสดงไว้นั้น ถ้าพิจารณาเปรียบเทียบกับแผนภูมิการผันเสียงวรรณยุกต์ในหนังสือจินตามณีฉบับพระโหราธิบดีจะเห็นว่า แผนภูมิการผันเสียงวรรณยุกต์ของอักษรสูงในหนังสือจินตามณีทั้ง 2 ฉบับมีรูปแบบเหมือนกัน ส่วนแผนภูมิการผันเสียงวรรณยุกต์ของอักษรกลางและอักษรต่ำเปลี่ยนแปลงไปจากแผนภูมิการผันเสียงวรรณยุกต์ของอักษรกลางและอักษรต่ำในหนังสือจินตามณีฉบับพระโหราธิบดี กล่าวคือ

๑ แผนภูมิการผันเสียงวรรณยุกต์ของอักษรกลางคำว่า กา ก่า กั่ว ในหนังสือจินตามณีฉบับพระเจ้าบรมโกศยังมีรูปแบบของคำต้นและคำที่ผันด้วยวรรณยุกต์ ' และวรรณยุกต์ ' เหมือนกับในหนังสือจินตามณีฉบับพระโหราธิบดี แต่มีรูปวรรณยุกต์ที่ใช้ในการผันอักษรมากขึ้น 2 รูป ได้แก่ รูปวรรณยุกต์ ' และรูปวรรณยุกต์ ' ดังยกมาเปรียบเทียบต่อไปนี้

จินตามณีฉบับพระโหราธิบดี

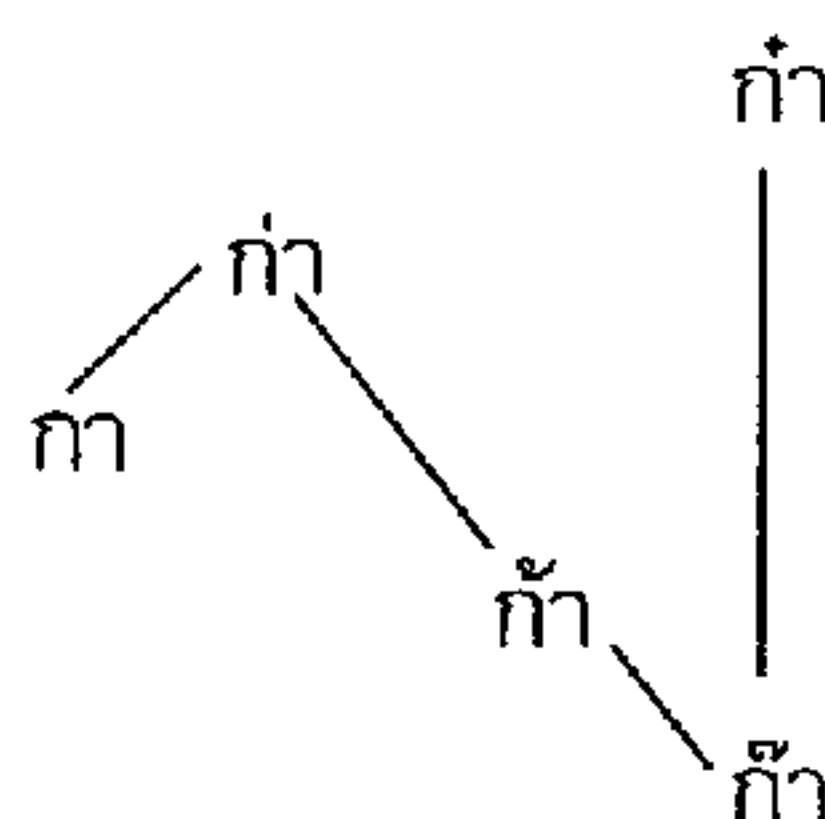
อักษรกลาง ๙ แม่นั้นคือ...คำต้นให้อ่าน
เป็นคำกลางแล้วจึงอ่านขึ้นไปตามไม้เอก
แล้วลงไปตามไม้โท ดังรูปจั่วนี้

(กรมศิลปากร. 2514 : 20)

จินตามณีฉบับพระเจ้าบรมโกศ

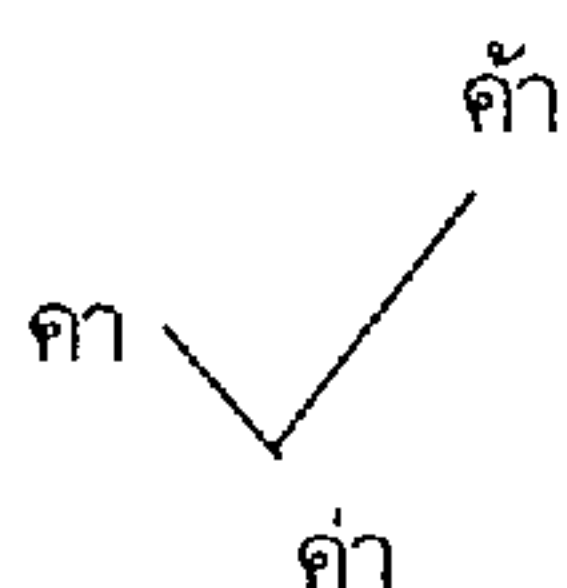
อักษรเสียง ๙ ตวนั้นคำต้นให้อ่านเปน
กลาง แล้วอ่านขึ้นไปตามที่ไม้เอก แล้วอ่านลง
ไปที่ไม้โท แล้วอ่านลงไปตามที่ไม้ตรี แล้วอ่านขึ้น
ไปตามที่ไม้จัตวา (กรมศิลปากร. 2514 : 185)

สำหรับแผนภูมิการผันเสียงวรรณยุกต์ของอักษรต่ำในหนังสือจินตามณีฉบับพระเจ้าบรมโกศมีรูปแบบเปลี่ยนไปจากหนังสือจินตามณีฉบับพระโหราธิบดี ดังแผนภูมิที่แสดงต่อไปนี้

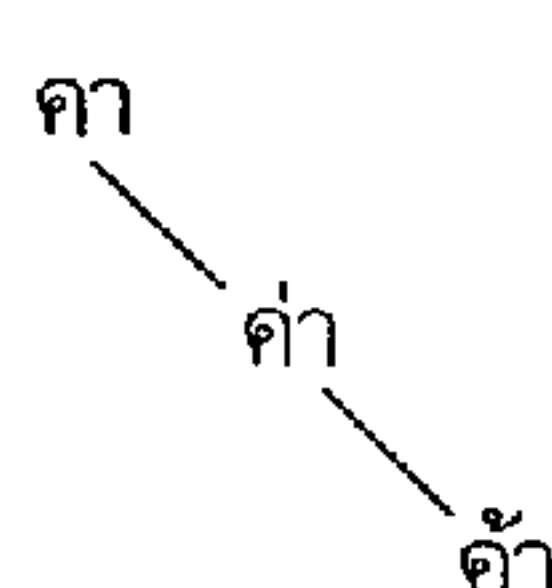
จินตามณีฉบับพระโหราธิบดี

อักษรเสียงกลางก้องต่ำ ๒๔ ตัว นั้น คำต้น
ให้อ่านเป็นกลางแล้วอ่านทุ้มลงแล้วอ่านสูงขึ้น
ไปตามไม้เอกไม้โท (กรมศิลปากร. 2514 : 20)

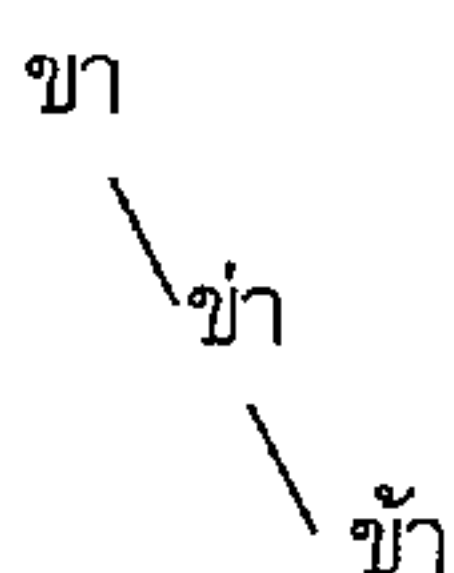
จินตามณีฉบับพระเจ้าบรมโกศ

อักษรเสียงก้องต่ำ ๒๔ ตวนั้นคำต้น
ให้อ่านเป็นกลางแล้วทุกลงไปตามไม้เอกไม้โท
(กรมศิลปากร. 2514 : 187)

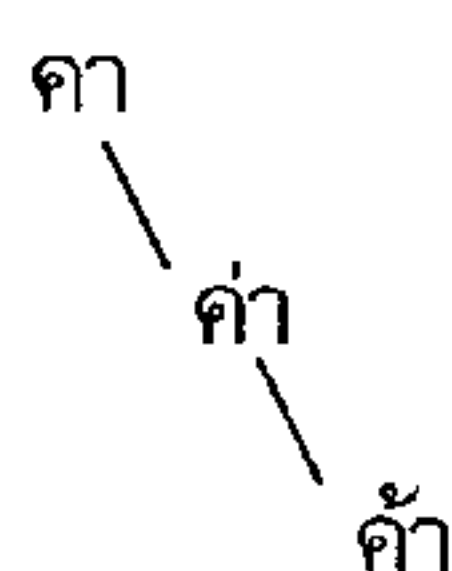

ซึ่งแผนภูมิการผันเสียงวรรณยุกต์ของอักษรต่ำในหนังสือจินตามณีฉบับพระเจ้าบรมโกศ ได้เปลี่ยนไปเป็นลักษณะเดียวกับแผนภูมิการผันเสียงวรรณยุกต์ของอักษรสูงในหนังสือจินตามณีฉบับพระโหราธิบดี แต่มีคำอธิบายลักษณะการผันเสียงวรรณยุกต์ต่างกัน ดังนี้

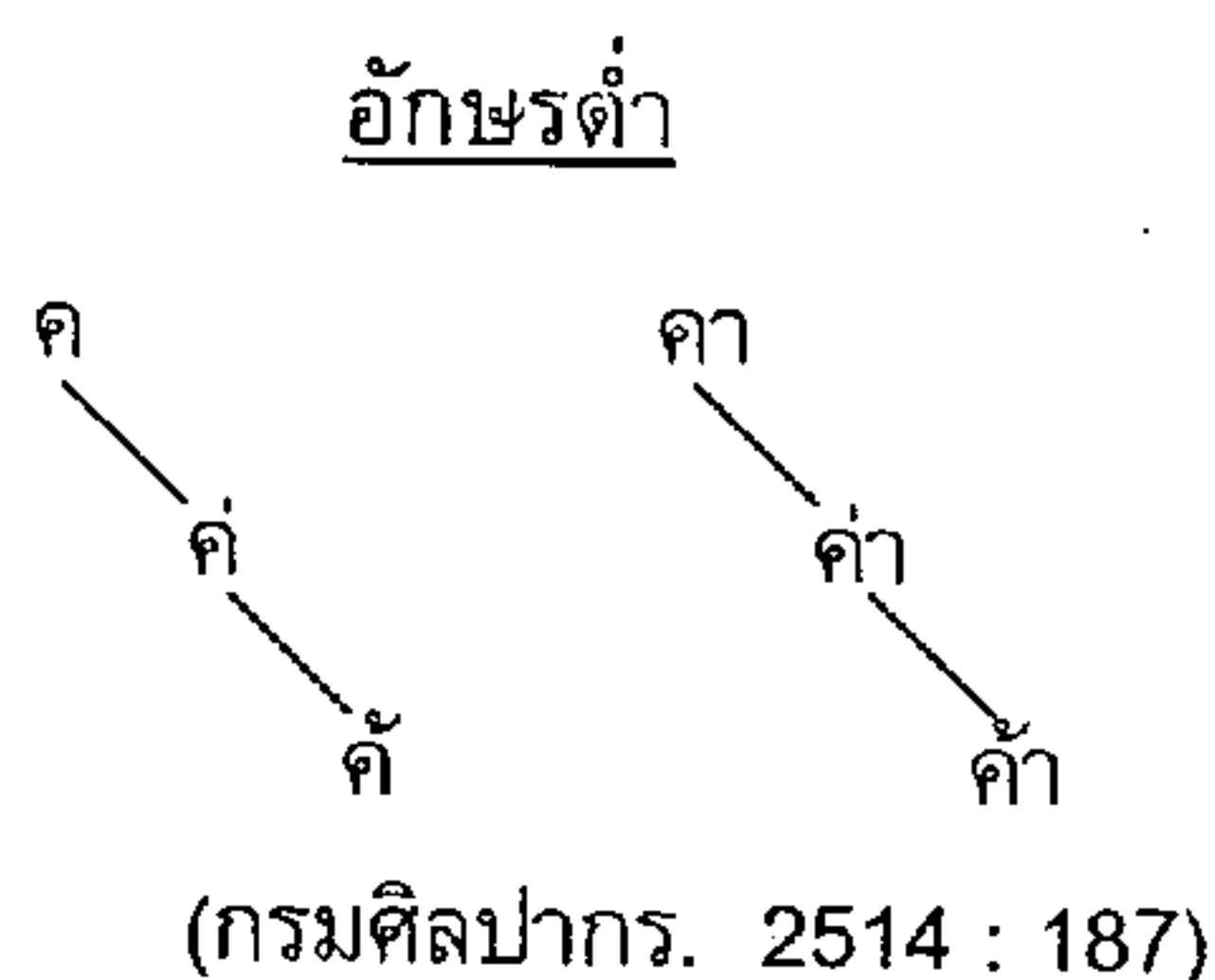
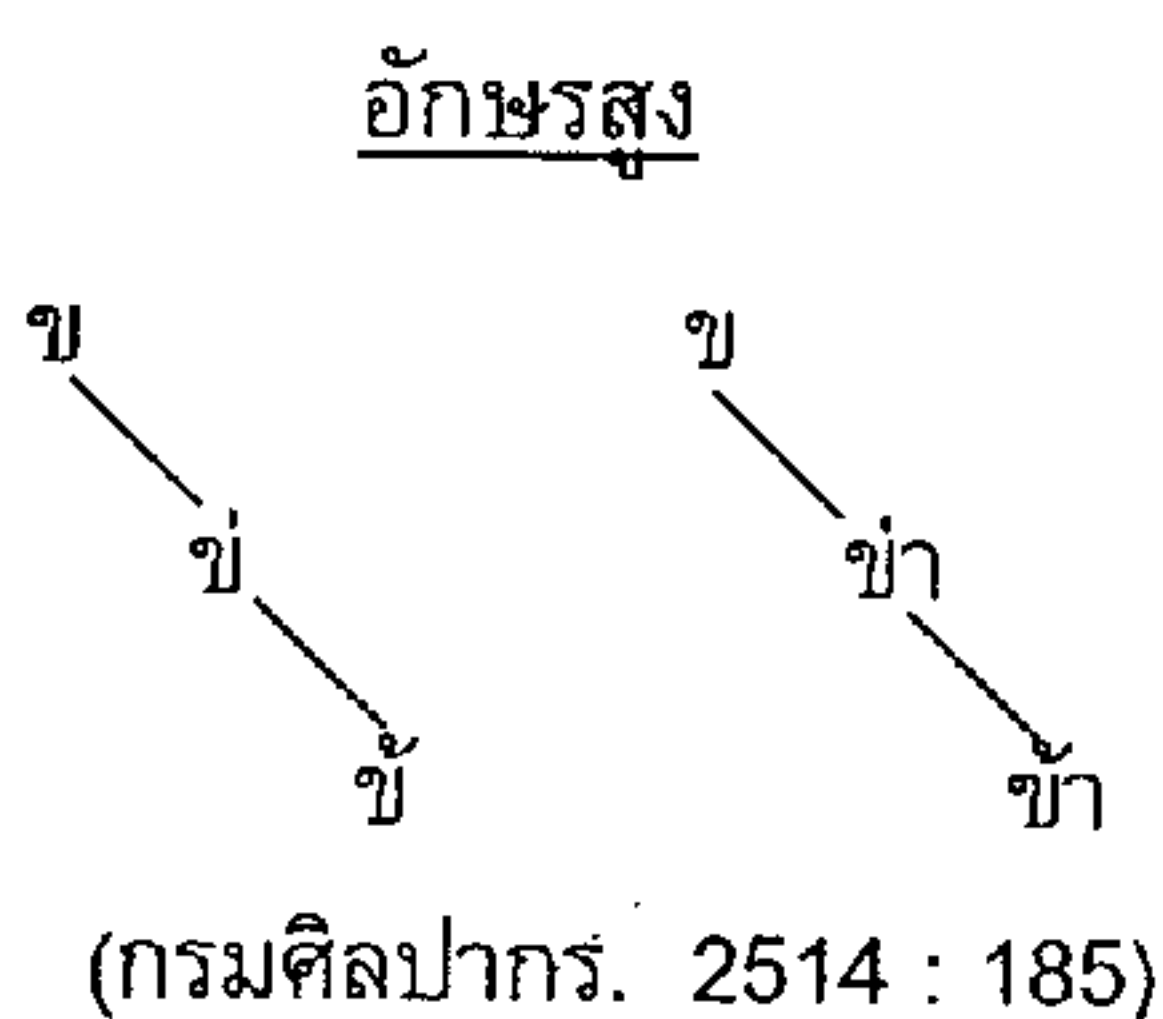
อักษรสูงในจินตามณีฉบับพระโหราธิบดี
อักษรเสียงสูง ๑๑ แม้นั้นคำตันให้อ่าน
สูงแล้วลดลงไปตามที่ไม้เอกไม้โทนั้น
(กรมศิลปากร. 2514 : 20)

อักษรต่ำในจินตามณีฉบับพระเจ้าบรมโกศ
อักษรเสียงก้องต่ำ ๒๔ คำตันให้อ่านปน
กลางแล้วทุกลงไปตามไม้เอกไม้โท
(กรมศิลปากร. 2514 : 187)

เมื่อพิจารณาแผนภูมิการผันเสียงวรรณยุกต์ในหนังสือจินตามณีฉบับพระเจ้าบรมโกศ จะเห็นว่า แม้ว่าแผนภูมิการผันเสียงวรรณยุกต์ของอักษรสูงและอักษรต่ำจะวางตำแหน่งเหมือนกัน ดังแผนภูมิต่อไปนี้

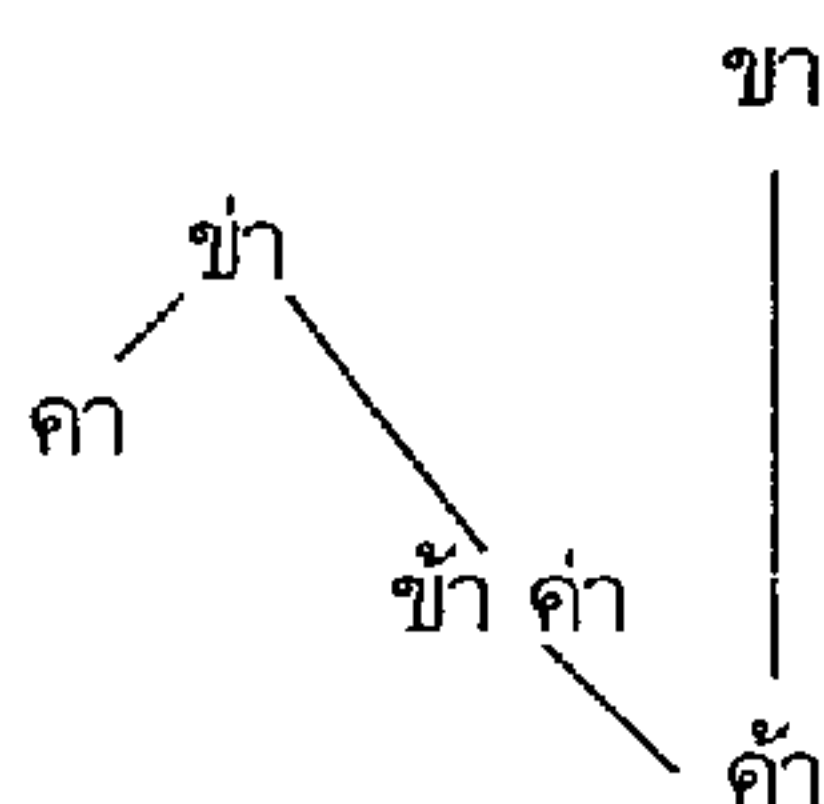

แต่คำอธิบายลักษณะการผันเสียงวรรณยุกต์แตกต่างกันคือ อักษรสูงอธิบายว่า “อักษรเสียงสูง ๑๑ ตัวนั้นคำตันให้อ่านสูง แล้วอ่านลดลงไปตามไม้เอกโท ...” (กรมศิลปากร. 2514 : 185) ในขณะที่อักษรต่ำอธิบายว่า “...อักษรเสียงก้องต่ำ ๒๔ ตัวนั้นคำตันให้อ่านปนกลางแล้วทุกลงไปตามไม้เอกไม้โท...” (กรมศิลปากร. 2514 : 186) จะเห็นได้ว่าคำตันของอักษรต่ำยังให้อ่านออกเสียงกลางเหมือนกับในหนังสือจินตามณีฉบับพระโหราธิบดี การเปลี่ยนแปลงแผนภูมิการผันเสียงวรรณยุกต์ของอักษรต่ำจากหนังสือจินตามณีฉบับพระโหราธิบดีที่ปรากฏในหนังสือจินตามณีฉบับพระเจ้าบรมโกศได้เกิดกับคำที่มีรูปวรรณยุกต์ ‘ และรูปวรรณยุกต์ ‘ คำกับ จากการเปลี่ยนแปลงของอักษรต่ำดังกล่าวชวนให้คิดว่า ระดับเสียงวรรณยุกต์ของอักษรต่ำได้เกิดการเปลี่ยนแปลงขึ้นแล้ว

นอกจากในหนังสือจินตามณีฉบับพระเจ้าบรมโกศจะแสดงแผนภูมิการผันเสียงวรรณยุกต์และมีคำอธิบายลักษณะการผันเสียงวรรณยุกต์ตามอักษร 3 หมู่ดังกล่าวแล้ว ยังได้

-๒-

แสดงการผันเสียงวรรณยุกต์ร่วมกันของอักษรสูงกับอักษรต่ำ ทำให้มีเสียงวรรณยุกต์เท่ากับการผันเสียงวรรณยุกต์ของอักษรกลาง ดังแผนภูมิต่อไปนี้

(กรมศิลปากร. 2514 : 186)

จากคำอธิบายลักษณะการผันเสียงวรรณยุกต์ตามอักษร 3 หมู่ และจากแผนภูมิที่แสดงไว้นั้นจะเห็นได้ว่า อักษรกลางและอักษรต่ำในหนังสือจินตามณีฉบับพระเจ้าบรมโกศได้เปลี่ยนแปลงไปจากในหนังสือจินตามณีฉบับพระโหราธิบดีแล้ว ซึ่งการเปลี่ยนแปลงนี้น่าจะส่งผลต่อระดับเสียงวรรณยุกต์ของพยางค์ที่มีพยัญชนะต้นเป็นอักษรสูง อักษรกลาง และอักษรต่ำ

4.1.1.2 ระบบเสียงวรรณยุกต์

ในการกล่าวถึงระบบเสียงวรรณยุกต์ในหนังสือจินตามณีฉบับพระเจ้าบรมโกศ ในที่นี้ผู้วิจัยจะได้แยกกล่าวเป็น 2 ประเด็น คือ รูปวรรณยุกต์และจำนวนหน่วยเสียงวรรณยุกต์ ดังต่อไปนี้

4.1.1.2.1 รูปวรรณยุกต์

ในหนังสือจินตามณีฉบับพระเจ้าบรมโกศ มีข้อความที่กล่าวถึงวรรณยุกต์ว่ามี 4 รูป ดังได้กล่าวแล้ว และยังมีข้อความที่กล่าวถึงรูปวรรณยุกต์เหล่านี้อีก คือ

ศุภมัสตฺพระพุทฺธศกฺกะราชลวงไปแล้วได้ ๒๒๗๕ พรราชาเศษ สัทยาได้ ๒ เดือน กับ ๒ วัน

จุลศกฺกกราช ราชใด ๑๐๙๔ ศกในมะสิกสงวจนสันตฤดู ฯ

อักษรสูงต่ำตัน คำตรง คือ ขา คา

สองจึงมีเอกลง รูปค้อน คือ ข้า คำ เปน ๖ คำ

สามมีไม้โททรง เขียนเล ขอนา คือ ข้า คำ

แยกอักษรอันล้วน อยู่ให้เหนพลัน

อักษรเบื้องต้นหาเอกหาโทบหมีได้ คือ กา ๑

อักษรคำรบสองมีไม้เอกซึ่งตรงรูปค้อนหางโค คือ ก่า ๒

อักษรคำรบสามมีไม้โทตรงรูปขอ คือ ก้า ๓

อักษรคำรบสี่มีไม้ตรีตรงรูปเลขเจ็ด คือ ก๊า ๔

อักษรคำรบห้ามีไม้จัตวาตรงรูปตีนกา คือ ก๋า ๕

อันว่าลักษณแห่งอักษรกลางเบามีห้าประการดงนี้แล

อักษรตัวต้นนั้น	คำตรง	คือ กา ๑
สองจึงมีเอกลง	ย่างค่อน	คือ ก่า ๒
สามลงไม้โทสัษ	ถานเหล ขอนา	คือ ก้า ๓
สี่ลักษณะไม้ตรีล้วน	อยู่ใส่จักแสดง	
เลขเจ็ดคือรูปไม้	ตรีหมาย	คือ ก้า ๔
ห้าจัดวาการปลาย		คือ ก้า ๕

(กรมศิลปากร. 2514 : 173-175)

เมื่อพิจารณาจากข้อความที่กล่าวถึงวรรณยุกต์นั้น ในชั้นนี้จึงสรุปได้ว่า ในหนังสือจินตามณีฉบับพระเจ้าบรมโกศมีรูปวรรณยุกต์ 4 รูปเช่นเดียวกับสมัยปัจจุบัน ได้แก่ รูปวรรณยุกต์ ' รูปวรรณยุกต์ ˊ รูปวรรณยุกต์ ˋ และรูปวรรณยุกต์ ˊ

สำหรับรูปวรรณยุกต์ ˊ และวรรณยุกต์ ˋ ที่เพิ่มขึ้นนี้ จะปรากฏกับรูปคำที่มีพยัญชนะต้นเป็นอักษรกลาง ในคำที่เป็นคำอุทาน คำเลียนเสียงธรรมชาติ และคำต่างประเทศ ในชั้นนี้จึงพอเห็นได้ว่ารูปวรรณยุกต์ ˊ และรูปวรรณยุกต์ ˋ เกิดขึ้นเนื่องจากความจำเป็นต้องเขียนคำเหล่านี้ หรือเพื่อให้อักษรกลางสามารถผันได้ครบ 5 เสียงเท่ากับอักษรสูงกับอักษรต่ำที่ผันรวมกัน หรือเพื่อหลีกเลี่ยงความกำกวมที่อาจเกิดขึ้นระหว่างอักษรกลางและอักษรต่ำก็เป็นได้ ✓

4.1.1.2.1 จำนวนหน่วยเสียงวรรณยุกต์

การที่ในหนังสือจินตามณีฉบับพระเจ้าบรมโกศมีวรรณยุกต์ 4 รูป เราอาจตีความได้ว่า ในสมัยนั้นน่าจะมีจำนวนหน่วยเสียงวรรณยุกต์ไม่เท่ากับในหนังสือจินตามณีฉบับพระโหราธิบดี (สมัยอยุธยาตอนกลาง) แล้ว แม้ว่าการจำแนกพยัญชนะต้นยังจำแนกออกเป็น 3 หมู่เหมือนกันก็ตาม

การพิจารณาเพื่ออนุมานจำนวนหน่วยเสียงวรรณยุกต์ในหนังสือจินตามณีฉบับพระเจ้าบรมโกศ ผู้วิจัยได้อาศัยวิธีพิจารณาเช่นเดียวกับการพิจารณาเพื่ออนุมานจำนวนหน่วยเสียงในหนังสือจินตามณีฉบับพระโหราธิบดี กล่าวคือ พิจารณาจากรูปเขียนที่ปรากฏในหนังสือจินตามณีฉบับนั้น รูปเขียนที่พิจารณาคือคำที่ไม่มีวรรณยุกต์กำกับ คำที่มีรูปวรรณยุกต์ ˊ คำที่มีรูปวรรณยุกต์ ˋ คำที่มีรูปวรรณยุกต์ ˊ และคำที่มีรูปวรรณยุกต์ ˋ กำกับ ทั้งในลักษณะพยางค์ที่เป็นคำเป็นและคำตาย แล้วพิจารณาถึงการผันเสียงวรรณยุกต์ พร้อมทั้งพิจารณาถึงอิทธิพลที่มีต่อการเกิดเสียงวรรณยุกต์ด้วย ดังรายละเอียดต่อไปนี้

รูปคำที่ปรากฏในหนังสือจินตามณีฉบับพระเจ้าบรมโกศ คือ คำที่ไม่มีวรรณยุกต์กำกับ คำที่มีรูปวรรณยุกต์ ˊ คำที่มีรูปวรรณยุกต์ ˋ คำที่มีรูปวรรณยุกต์ ˊ และคำที่มีรูปวรรณยุกต์ ˋ กำกับนั้น ผู้วิจัยจะเสนอตัวอย่างคำด้วยวิธีเดียวกันกับการเรียงตัวอย่างคำในหนังสือจินตามณีฉบับพระโหราธิบดี คือ เรียงลำดับตามอักษร 3 หมู่ ได้แก่ อักษรสูง อักษรกลาง และอักษรต่ำ โดยเริ่ม

เสนอจากอักษรสูงเป็นหมู่แรก ซึ่งได้จัดพยัญชนะที่มี ห นำ อันได้แก่ หง หญ หน หม หย หร หล และ หว รวมอยู่ในอักษรหมู่นี้ด้วย เนื่องจากพยัญชนะเหล่านี้เดิมมีลักษณะเฉพาะทางสัทศาสตร์ไม่ก้องเหมือนอักษรสูง ลำดับต่อมาที่เสนอคืออักษรกลาง ซึ่งได้จัดพยัญชนะกักที่เส้นเสียง ได้แก่ พยัญชนะที่มี อ นำ รวมอยู่ในอักษรหมู่นี้ด้วย เพราะพยัญชนะนี้เดิมมีลักษณะเฉพาะทางสัทศาสตร์ไม่ก้องกลุ่มเดียวกับอักษรกลาง ลำดับสุดท้ายที่เสนอคืออักษรต่ำ และในการเสนอตัวอย่างคำของอักษรแต่ละหมู่จะเรียงลักษณะพยางค์ที่เป็นคำเป็นไว้ก่อนคำตาย เรียงคำที่ไม่มีรูปวรรณยุกต์ไว้ก่อนคำที่มีรูปวรรณยุกต์ ' คำที่มีรูปวรรณยุกต์ ˊ คำที่มีรูปวรรณยุกต์ ˋ และคำที่มีรูปวรรณยุกต์ ˊ คำกับตามลำดับ ทั้งนี้จะไม่เรียงลำดับตามอักษร

ตัวอย่างรูปคำที่ปรากฏในหนังสือจินตามณีฉบับพระเจ้าบรมโกศ¹ ที่เรียงตามลักษณะดังกล่าว มีดังต่อไปนี้

อักษรสูงคำเป็น ที่ไม่มีรูปวรรณยุกต์กำกับ เช่น

ขอม	ถึง	เขียน	ขอ	เหิน	เหลือ	หมาย	หนังสือ	(โว)หาร
ขา	หาง	เสียง	เสีย	ชวน	หลัง	เหมือน	สูง	แหลม
สอง	เสือ	สาม	ฝน	หนา	ไข	หลาย	ฉันท	(คำ)หลวง
ขวาง	หา	เสียน	เหนือ	ถือ	เหียน	สงไส	เถียง	หัน(อากาศ)

ฯ

อักษรสูงคำเป็น ที่มีรูปวรรณยุกต์ ˊ กำกับ เช่น

ไล่	สี่	ไถ่	ฝรั่ง	ไขว่	สู่	ไผ่	ใหม่	(ผัก)ไห่
หย่าง	เหล่า	หนึ่ง	สิ่ง	ผ่า	ใส่	ให้	แห่ง	ส่น
ใหญ่	ชื่อ	ถั่ว	เช่า	ใหม่	ฆ่า	ผ่า	ถ่าย	ชี้
เขียน								

ฯ

อักษรสูงคำเป็น ที่มีรูปวรรณยุกต์ ˋ กำกับ เช่น

เข้า	ข้าง	ถัก	ขึ้น	ฆ่า	ห้า	เข้า	สิ้น	สิ้น
ผู้	ถ้อย	ข้าง	หน้า	ล้าง	ถั่ว	ฆ่า	ให้	ขึ้น
โหน	ชี้	ฆ่า(ศึก)						

ฯ

¹ ตัวอย่างรูปคำที่ปรากฏในหนังสือจินตามณีฉบับพระเจ้าบรมโกศที่นำเสนอนี้ เป็นตัวอย่างคำที่คัดลอกมาจากหนังสือจินตามณี เล่ม 1-2 (2514) ตามอักขรวิธีที่ปรากฏจริงในหนังสือ

อักษรสูงคำเป็น ที่มีรูปวรรณยุกต์ ˊ กำกับ ไม่ปรากฏในหนังสือจินตามณีฉบับ
พระเจ้าบรมโกศ

อักษรสูงคำเป็น ที่มีรูปวรรณยุกต์ ˋ กำกับ ไม่ปรากฏในหนังสือจินตามณีฉบับ
พระเจ้าบรมโกศ

อักษรสูงคำตาย ที่ไม่มีรูปวรรณยุกต์กำกับ เช่น

คำตายเสียงสั้น

หนัก	ผิด	จ(นี้)	สรรพ	ลัจ	สุด	(ละ)หุ
ขัด	ตก	(มะ)สิก	สิธิ(นล)	ผลัด	ขลด	สบ

ฯลฯ

คำตายเสียงยาว

เหตุ	(วิ)เศศ	สวด	ถูก	หาก	เถอด	ขีด
เถิด	สืบ	(วิ)เศศ	ขาด	เหด	(วิ)เสฏ	เศศ

ฯลฯ

อักษรสูงคำตาย ที่มีรูปวรรณยุกต์ ˊ กำกับ เช่น

คำตายเสียงสั้น ไม่ปรากฏในหนังสือจินตามณีฉบับพระเจ้าบรมโกศ

คำตายเสียงยาว

โห่ก

อักษรสูงคำตาย ที่มีรูปวรรณยุกต์ ˋ กำกับ เช่น

คำตายเสียงสั้น ไม่ปรากฏในหนังสือจินตามณีฉบับพระเจ้าบรมโกศ

คำตายเสียงยาว

โห่ก

อักษรสูงคำตาย ที่มีรูปวรรณยุกต์ ˊ กำกับ ไม่ปรากฏในหนังสือจินตามณีฉบับ
พระเจ้าบรมโกศ

อักษรสูงคำตาย ที่มีรูปวรรณยุกต์ ˋ กำกับ ไม่ปรากฏในหนังสือจินตามณีฉบับ
พระเจ้าบรมโกศ

อักษรกลางคำเป็น ที่ไม่มีรูปวรรณยุกต์กำกับ เช่น

เดือน	จึง	ดง	ตัว	ตรี	จง	กัน	บ	ปลาย
เบา	จ	อัน	ตาม	ปวง	ไป	ดี	ไปย	จำ
ตว	กลาง	เอง	เปน	แกม	เดียว	จำ	บน	เดิม
กา	เดอม	โดย	เอา	ใด	ตรี	ตัว	กา	บุญ

ฯลฯ

อักษรกลางคำเป็น ที่มีรูปวรรณยุกต์ ' กำกับ เช่น

อ่าน	ต่ำ	แต่ง	แต่	บ่	อยู่	เก่า	ด่ง	อย่าง
อย่า	กล่าว	ป่า	จั่ว	เกล้า	อ่า	ก่อน	บ่า	อ่า
ต่ำ	เปล่า	จึง	ต่าง					

ฯลฯ

อักษรกลางคำเป็น ที่มีรูปวรรณยุกต์ ˊ กำกับ เช่น

ได้	แจ้ง	เปื่อง	ตัน	ก้อง	ไต้ย	ด้วย	เก่า	บ้าง
เจ้า	อัน	อื้อ	อ้า	อ้อ	บั้น	ตั้ง	ได้	ไอ้

ฯลฯ

อักษรกลางคำเป็น ที่มีรูปวรรณยุกต์ ˊˊ กำกับ เช่น

แก้ว	ก้าว	เอ้	แอ้	กือ
------	------	-----	-----	-----

ฯลฯ

อักษรกลางคำเป็น ที่มีรูปวรรณยุกต์ ˋ กำกับ เช่น

เก่า	กรุ่น	แกร	กร้วย	ปรือ	เอ้	อืว	กู๋	อ้อ
ก๊	จ่ง	ก่ง	แปร์น	กุ่มกุ่ม	อ้อย	เอ๋อ	ก๋อ	จ่ง

ฯลฯ

อักษรกลางคำตาย ที่ไม่มีวรรณยุกต์กำกับ เช่น

คำตายเสียงสั้น

(นก)จิก	จะ	กับ	จัก	จัด(วา)	ดจ	จบ	จด(หมาย)
อุประ(มา)	กต	กรก	ปิบ	กิบ	เด็ก	บท	จด

ฯลฯ

คำตายเสียงยาว

อีก เอก ปราช จาก ออก แปลก เปด(ผี) (อา)กาษ
(สัง)เกต เกอด แกบ แจก กอด ตราบ บาด จอก

ฯลฯ

อักษรกลางคำตาย ที่มีรูปวรรณยุกต์ ' กำกับ ไม่ปรากฏในหนังสือจินตามณีฉบับ
พระเจ้าบรมโกศ

อักษรกลางคำตาย ที่มีรูปวรรณยุกต์ ˊ กำกับ ไม่ปรากฏในหนังสือจินตามณีฉบับ
พระเจ้าบรมโกศ

อักษรกลางคำตาย ที่มีรูปวรรณยุกต์ ˊ กำกับ เช่น

คำตายเสียงสั้น

กั๊ จั๊ อั๊

คำตายเสียงยาว

เจ็ด

อักษรกลางคำตาย ที่มีรูปวรรณยุกต์ ˊ กำกับ เช่น

คำตายเสียงสั้น

ตุ๊ อะ๊

คำตายเสียงยาว ไม่ปรากฏในหนังสือจินตามณีฉบับพระเจ้าบรมโกศ

อักษรต่ำคำเป็น ที่ไม่มีวรรณยุกต์กำกับ เช่น

ใน	เมือง	คือ	โค	มา	แล	รอง	ไไทย	พลัน
โท	มี	คำ	วัน	ทรง	นา	พลัน	ลง	มี
ความ	(บา)พี	โคลง	ทง	ราย	ลาย	คอ	พาว	เซอง
เคย	เพื่อน	เลอย	โยง	ลาว	คน	คา	ภูม	ยง

ฯลฯ

อักษรต่ำคำเป็น ที่มีรูปวรรณยุกต์ ˊ กำกับ เช่น

แม่	ง่าย	ว่า	ล่ง	ชื่อ	เค่า	ย่าง	เพื่อ	เมื่อ
มัน	ที่	ซึ่ง	คู่	เล่น	ไม่	ฟัง	เท่า	ยม
เล่น	เล่	ค่า						

ฯลฯ

อักษรต่ำคำเป็น ที่มีรูปวรรณยุกต์ ˊ กำกับ เช่น

แล้ว ค้อน คำ ล้วน ไม้ นี้ ย้าย เนื้อ นั้น
ไว้ น้อย ฐั ครั้น ช้า แม้น ครั้ง คู้ ไซ้
ไวย ย่อม ยัม ค้าง ช้าง เล้า ร้อง ค้าน ไซ้

ฯลฯ

อักษรต่ำคำเป็น ที่มีรูปวรรณยุกต์ ˊ กำกับ ไม่ปรากฏในหนังสือจินตามณีฉบับ
พระเจ้าบรมโกศ

อักษรต่ำคำเป็น ที่มีรูปวรรณยุกต์ ˋ กำกับ ไม่ปรากฏในหนังสือจินตามณีฉบับ
พระเจ้าบรมโกศ

อักษรต่ำคำตาย ที่ไม่มีวรรณยุกต์กำกับ เช่น

คำตายเสียงสั้น

พระ มุทธชะ นโม (คำ)รบ นัก ธนิต ละ (สำ)รับ
ครด นก ทุก แนะ วัด ยก คึก (บัน)ทัด

ฯลฯ

คำตายเสียงยาว

ราช เลข แยก นอก มาก เลข เทศ ราช(วร)
(สำ)รวด รูป ยอก เรียบ ครบ ควบ เทศ (ประ)เทด

ฯลฯ

อักษรต่ำคำตาย ที่มีรูปวรรณยุกต์ ˊ กำกับ ไม่ปรากฏในหนังสือจินตามณีฉบับ
พระเจ้าบรมโกศ

อักษรต่ำคำตาย ที่มีรูปวรรณยุกต์ ˋ กำกับ เช่น

คำตายเสียงสั้น

คัก

คำตายเสียงยาว ไม่ปรากฏในหนังสือจินตามณีฉบับพระเจ้าบรมโกศ

อักษรต่ำคำตาย ที่มีรูปวรรณยุกต์ ˊ กำกับ ไม่ปรากฏในหนังสือจินตามณีฉบับ
พระเจ้าบรมโกศ

อักษรต่ำคำตาย ที่มีรูปวรรณยุกต์ * กำกับ ไม่ปรากฏในหนังสือจินตามณีฉบับ
พระเจ้าบรมโกศ

จากข้อมูลรูปเขียนที่ปรากฏในหนังสือจินตามณีฉบับพระเจ้าบรมโกศจะเห็นว่า
ถ้าพิจารณาอิทธิพลที่มีต่อการเกิดเสียงวรรณยุกต์จะพบว่า มีการแบ่งพยัญชนะต้นเป็น 3 หมู่เช่น
เดียวกับในหนังสือจินตามณีฉบับพระโหราธิบดี และพยัญชนะแต่ละหมู่ก็มีลักษณะเฉพาะทาง
สัทศาสตร์ตรงกัน คือ อักษรสูงเป็นเสียงไม่ก้อง มีกลุ่มลม และเสียงต่อเนื่อง อักษรกลาง เป็นเสียงไม่
ก้อง ไม่มีกลุ่มลม และพยัญชนะกักที่เส้นเสียง และอักษรต่ำเป็นพยัญชนะก้อง แต่ถ้าพิจารณาใน
ส่วนของคำอธิบายการแจกให้อ่านของอักษรทั้ง 3 หมู่จะเห็นว่า ในหนังสือจินตามณีฉบับพระเจ้า
บรมโกศมีความแตกต่างไปจากหนังสือจินตามณีฉบับพระโหราธิบดี ดังจะเปรียบเทียบให้เห็น ดังนี้

อักษรสูง

จินตามณีฉบับพระโหราธิบดี

“อักษรเสียงสูง ๑๑ ตัวนั้น บ มีก้อง ให้
อ่านหนักลงที่ ๔ ตัวนั้น คือ ขีชีษะ...”

(กรมศิลปากร. 2514 : 19)

จินตามณีฉบับพระเจ้าบรมโกศ

“อักษรเสียงสูง ๑๑ ตัวนั้น ตววนั้นตววนั้นกับมีก้อง
เมื่อแจกให้อ่านสูงแหลมไปที่ ๔ ตัวคือ ขีชีษะ
นี่เป็น หิหุหะ นั้นเป็นปลายจำไว้มัน...”

(กรมศิลปากร. 2514 : 177)

อักษรกลาง

จินตามณีฉบับพระโหราธิบดี

“อักษร ๙ ตัว คือ ก จ ฎ ฏ ด ต บ ป อ
นี่ตัวเบามีก้อง เมื่อแจกให้อ่านเบาสูงขึ้นที่ ๔
ตัวคือ กิกิคุกะ ติตีตุตะ อีอีอุอะ นั้น”

(กรมศิลปากร. 2514 : 19)

จินตามณีฉบับพระเจ้าบรมโกศ

“...อักษรเสียงกลาง ๙ ตัวนั้นคือ กจฎฏด
ตบปอ นี่ตัวเบามีก้อง เมื่อแจกให้อ่านเบาแผ่ว
ไปที่ ๔ ตัวนี้คือ กิกิคุกะ อีอีอุอะ...”

(กรมศิลปากร. 2514 : 177)

อักษรต่ำ

จินตามณีฉบับพระโหราธิบดี

“อักษรเสียงกลาง ๒๔ ตัว อันเหลือจาก
๙ ตัวนั้น ตัวก้องต่ำให้อ่านทุ้มลง ๔ ตัว คือ คี
คิ คุ อะ”

(กรมศิลปากร. 2514 : 20)

จินตามณีฉบับพระเจ้าบรมโกศ

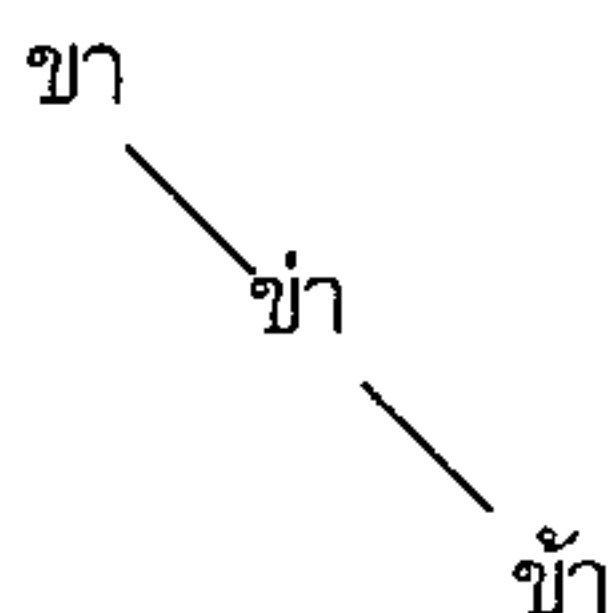
“อักษรเสียงต่ำ ๒๔ ตัวอันเหลือนั้น ตวว
ก้อง เมื่อแจกไปให้อ่านเบาพาไปในที่ ๔ ตัว
คือ คีคิคุอะ เปนต้นนี้ อีอีอุอะ...”

(กรมศิลปากร. 2514 : 177)

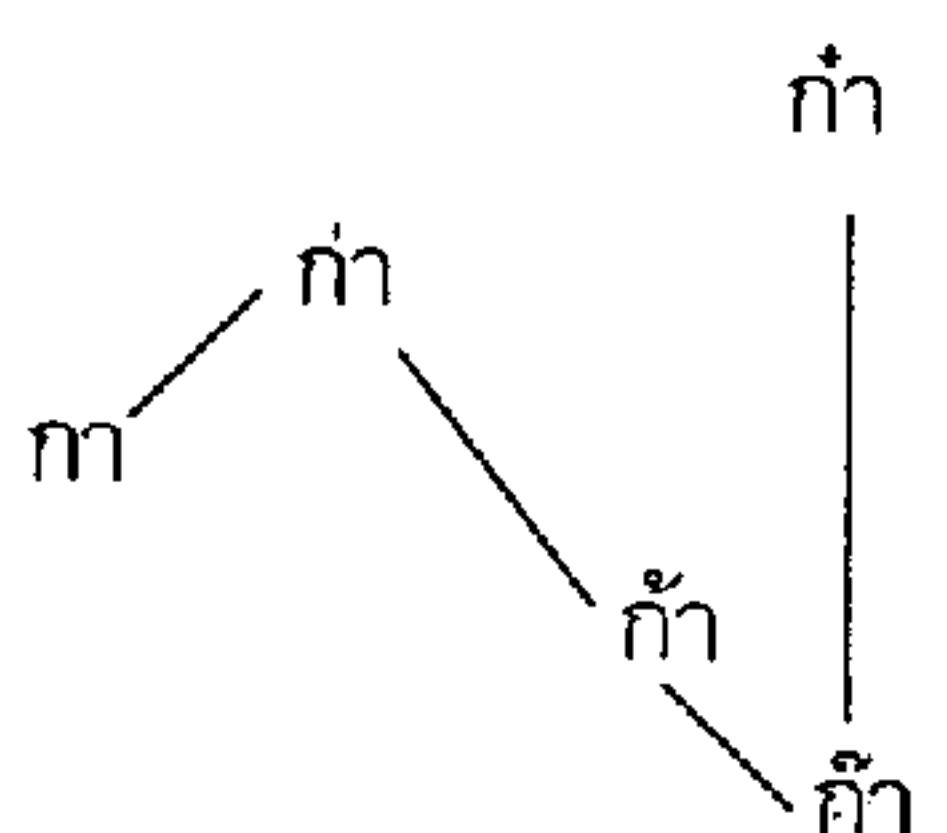
จากคำอธิบายการแจกให้อ่านในหนังสือจินตามณีทั้ง 2 ฉบับดังกล่าว จะเห็น
ว่าแตกต่างกัน และสิ่งที่แตกต่างกันคือ ระดับเสียงของคำ ซึ่งก็คือระดับเสียงของวรรณยุกต์นั้น
เอง และจากที่เสียงวรรณยุกต์แตกต่างกันนี้ก็น่าจะเนื่องมาจากข้อเท็จจริงเรื่องลักษณะเฉพาะ

ทางสัตศาสตร์ของพยัญชนะต้นว่าได้มีการเปลี่ยนแปลงขึ้นอีกครั้งหนึ่ง^{๑๖} และถ้าพิจารณาแผนภูมิการผันเสียงวรรณยุกต์ในหนังสือจินตามณีฉบับพระเจ้าบรมโกศดังที่เคยกล่าวไว้แล้วคือ

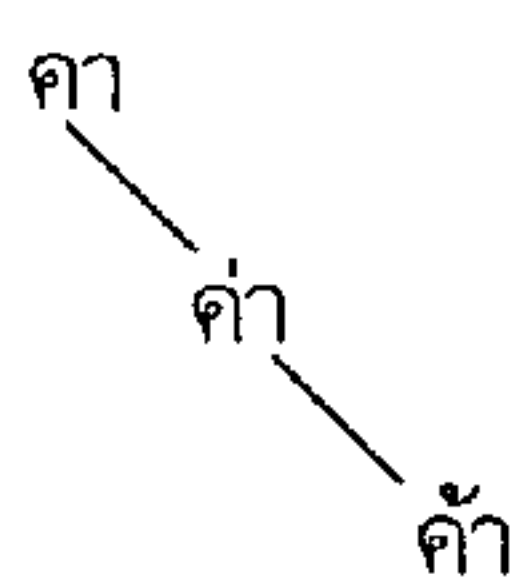
อักษรเสียงสูง ๑๑ ตัวนั้นคำต้นให้อ่านสูง แล้วอ่านลดลงไปตามที่ไม่เอกโท ดุจเทียบไว้ดังนี้

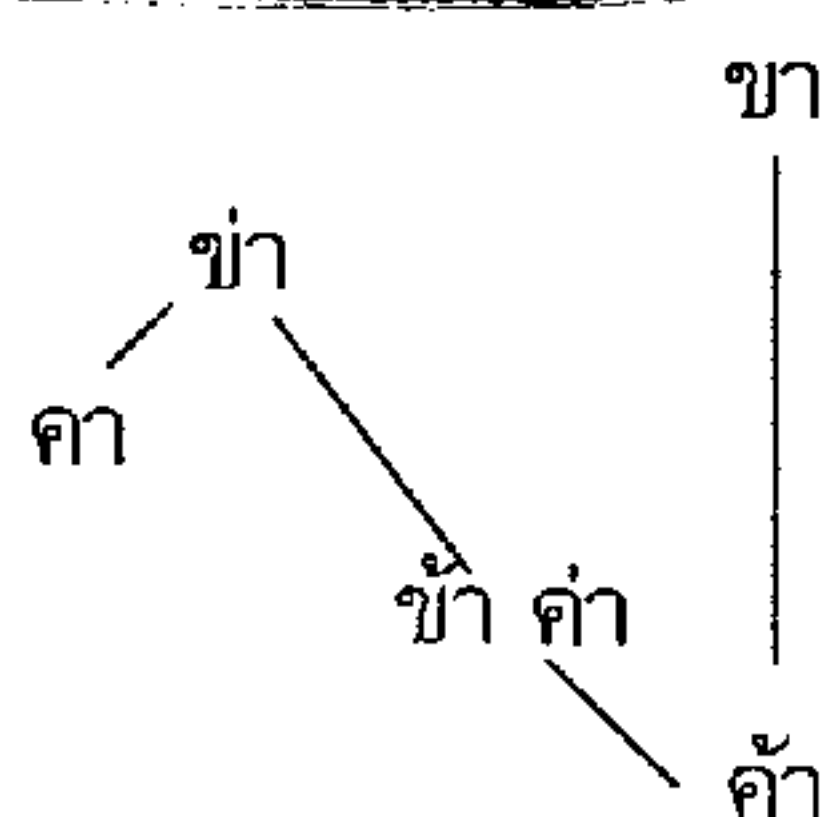
อักษรกลาง ๙ ตัวนั้นคำต้นให้อ่านเป็นกลาง แล้วอ่านขึ้นไปตามที่ไม่เอก แล้วอ่านลงไปที่ไม้โท แล้วอ่านลงไปที่ไม้ตรี แล้วอ่านขึ้นไปตามที่ไม่จัตวา ดุจเขียนเทียบไว้ดังนี้

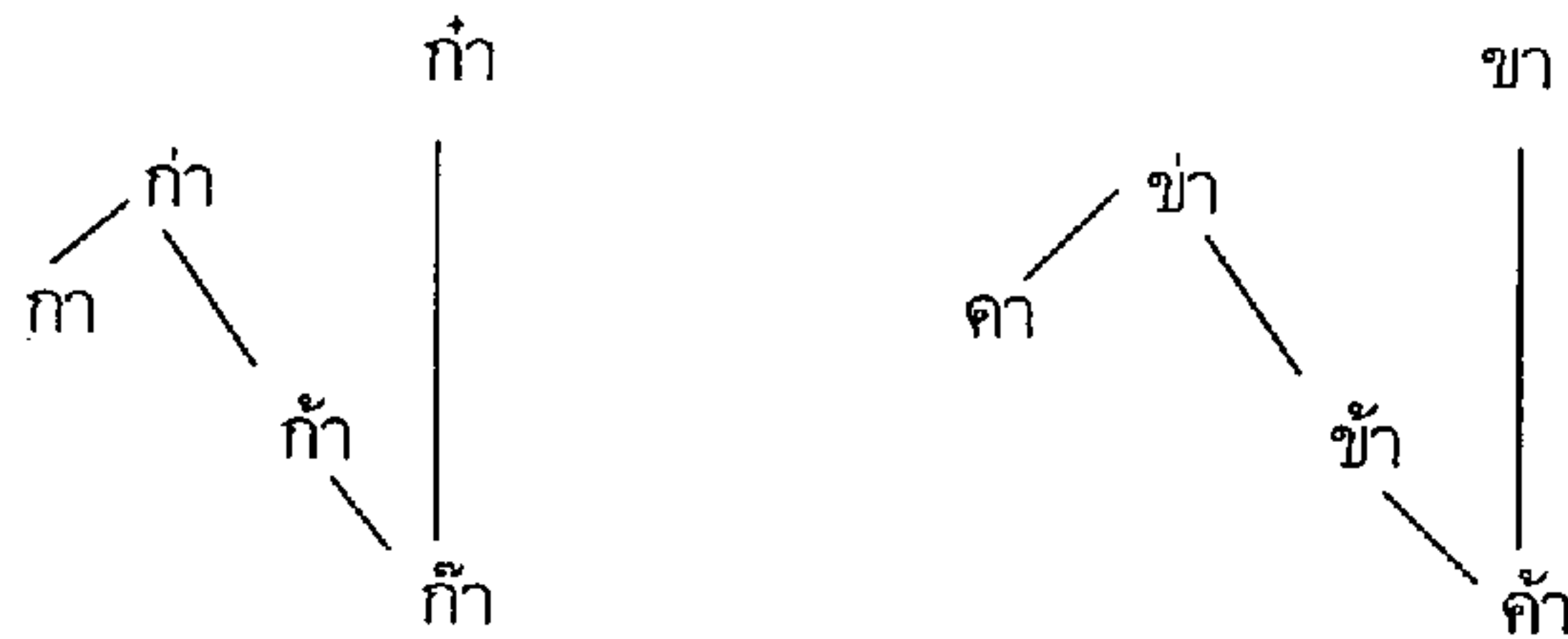
อักษรเสียงก้องต่ำ ๒๔ ตัวนั้นคำต้นให้อ่านเป็นกลางแล้วทุกลงไปตามไม้เอกไม้โท ดุจเทียบไว้ดังนี้

ซึ่งนอกจากแผนภูมิดังที่แสดงนี้^{๑๗} ในหนังสือจินตามณีฉบับพระเจ้าบรมโกศยังได้แสดงแผนภูมิการผันรวมกันของเสียงวรรณยุกต์ของอักษรสูงกับอักษรต่ำ คือ

จากแผนภูมิการผันเสียงวรรณยุกต์ตั้งที่ยกมาแสดงนี้เห็นได้ว่า แผนภูมิการผันเสียงวรรณยุกต์ของอักษรกลาง และแผนภูมิการผันรวมกันของอักษรสูงกับอักษรต่ำมีลักษณะเหมือนกันคือ

จากแผนภูมิการผันเสียงวรรณยุกต์ของอักษรกลางที่เหมือนกับแผนภูมิการผันเสียงวรรณยุกต์รวมกันของอักษรสูงกับอักษรต่ำดังที่เปรียบเทียบนี้ ผู้วิจัยจึงอนุมานว่าเป็นผลมาจากการเปลี่ยนแปลงลักษณะเฉพาะทางสัทศาสตร์ของอักษรต่ำ คือ อักษรต่ำบางเสียงสูญเสียความเป็นพยัญชนะก้อง กลายเป็นพยัญชนะไม่ก้อง มีลม เหมือนอักษรสูง จึงทำให้ระดับเสียงวรรณยุกต์บางหน่วยเสียงที่เกิดกับอักษรสูงและอักษรต่ำซ้ำกัน เกิดพ้องเสียงวรรณยุกต์กันขึ้นระหว่างการผันอักษรสูงกับอักษรต่ำ ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงอนุมานต่อไปได้ว่า ภาษาไทยสมัยอยุธยาตอนปลาย (หนังสือจินตามณีฉบับพระเจ้าบรมโกศ) มีจำนวนหน่วยเสียงวรรณยุกต์น้อยกว่าสมัยอยุธยาตอนกลาง (หนังสือจินตามณีฉบับพระโหราธิบดี) คือ อาจมีเสียงวรรณยุกต์ 5 หน่วยเสียง ในขณะที่เดียวกันนั้นอักษรกลางบางเสียงก็อาจเกิดการเปลี่ยนแปลงลักษณะเฉพาะทางสัทศาสตร์ กลายเป็นพยัญชนะก้อง ดังนั้น เพื่อหลีกเลี่ยงความกำกวมที่อาจจะเกิดการปะปนกันของเสียงวรรณยุกต์ที่เกิดกับอักษรต่ำกับเสียงวรรณยุกต์ที่เกิดกับอักษรกลางบางเสียง จึงได้ใช้รูปวรรณยุกต์ ˊ และรูปวรรณยุกต์ ˋ กำกับคำที่มีพยัญชนะต้นเป็นอักษรกลาง หรือไม่ก็รูปวรรณยุกต์ ˊ และรูปวรรณยุกต์ ˋ เกิดขึ้นเพื่อให้ผันอักษรกลางให้ได้ครบ 5 เสียงเท่ากับการผันเสียงวรรณยุกต์ของอักษรสูงกับอักษรต่ำรวมกัน

๖/ จากที่มีการรวมเสียงวรรณยุกต์เกิดขึ้นกับคำที่มีพยัญชนะต้นเป็นอักษรสูงและอักษรต่ำ ทำให้เสียงวรรณยุกต์ในสมัยอยุธยาตอนกลางที่อาจมีอยู่ 9 หรือ 8 หน่วยเสียงนั้นลดจำนวนลงเหลือเพียง 5 หน่วยเสียง ดังแผนภูมิต่อไปนี้

แผนภูมิ 4 แสดงเสียงวรรณยุกต์ในสมัยอยุธยาตอนปลายที่อาจมีอยู่ 5 หน่วยเสียง

วรรณยุกต์ดั้งเดิม

วรรณยุกต์ที่แตกตัวมาจากวรรณยุกต์ดั้งเดิม

A

วรรณยุกต์ที่ 1 คือวรรณยุกต์ที่เกิดกับพยัญชนะไม่ก้อง มีกลุ่มลมและเสียงต่อเนื่อง (อักษรสูงและพวก ห นำ) เช่น ผัน หลาย

วรรณยุกต์ที่ 2 คือวรรณยุกต์ที่เกิดกับพยัญชนะไม่ก้อง ไม่มีกลุ่มลมและพยัญชนะกักที่เส้นเสียง (อักษรกลางและ อ นำ) เช่น ไป กิน

วรรณยุกต์ที่ 2 คือวรรณยุกต์ที่เกิดกับพยัญชนะก้อง (อักษรต่ำ เช่น มี ทา นา คา

B

วรรณยุกต์ที่ 3 คือวรรณยุกต์ที่เกิดกับพยัญชนะไม่ก้อง มีกลุ่มลมและเสียงต่อเนื่อง (อักษรสูงและพวก ห นำ) เช่น ผ่า หล่น

วรรณยุกต์ที่ 3 คือวรรณยุกต์ที่เกิดกับพยัญชนะไม่ก้อง ไม่มีกลุ่มลมและพยัญชนะกักที่เส้นเสียง (อักษรกลางและ อ นำ) เช่น ป่า แก้ว

วรรณยุกต์ที่ 4 คือวรรณยุกต์ที่เกิดกับพยัญชนะก้อง (อักษรต่ำ เช่น แม่ ท่า นิ่ง คู่

C

วรรณยุกต์ที่ 4 คือวรรณยุกต์ที่เกิดกับพยัญชนะไม่ก้อง มีกลุ่มลมและเสียงต่อเนื่อง (อักษรสูงและพวก ห นำ) เช่น ผั่ว เหล้า

วรรณยุกต์ที่ 4 คือวรรณยุกต์ที่เกิดกับพยัญชนะไม่ก้อง ไม่มีกลุ่มลมและพยัญชนะกักที่เส้นเสียง (อักษรกลางและ อ นำ) เช่น ป่า แก้ว

วรรณยุกต์ที่ 5 คือวรรณยุกต์ที่เกิดกับพยัญชนะก้อง (อักษรต่ำ เช่น ม้า ท้อง น้ำ คำ

จำนวนหน่วยเสียงวรรณยุกต์ในหนังสือจินตามณีฉบับพระเจ้าบรมโกศที่อนุมานว่าอาจมีจำนวน 5 หน่วยเสียงเท่ากับในปัจจุบันนั้น เป็นเพียงการตีความและอนุมานจากหลักฐานรูปเขียนที่ปรากฏ แต่ไม่สามารถอธิบายลักษณะทางสัทศาสตร์ของเสียงวรรณยุกต์แต่ละเสียงได้

4.1.2 เสียงวรรณยุกต์ในภาพย์ห่อโคลงนิราศธารทองแดง

ในการเสนอผลการศึกษาเสียงวรรณยุกต์ในภาพย์ห่อโคลงนิราศธารทองแดง พระนิพนธ์ในเจ้าฟ้าธรรมธิเบศร ผู้วิจัยจะได้เสนอเป็น 2 ประเด็น คือ รูปวรรณยุกต์และจำนวน หน่วยเสียงวรรณยุกต์

4.1.2.1 รูปวรรณยุกต์

๑) การพิจารณารูปวรรณยุกต์ในภาพย์ห่อโคลงนิราศธารทองแดงพระนิพนธ์ใน เจ้าฟ้าธรรมธิเบศร ผู้วิจัยพิจารณาจากรูปคำที่ปรากฏในวรรณกรรมนั้น ซึ่งจากข้อความ ปรากฏว่ามีวรรณยุกต์ครบทั้ง 4 รูป คือ คำที่มีรูปวรรณยุกต์ ' คำที่มีรูปวรรณยุกต์ ˊ คำที่มี รูปวรรณยุกต์ ˋ และคำที่มีรูปวรรณยุกต์ ˊˋ ดังข้อมูลต่อไปนี้

๑) <u>เกลื่อนกรहु้จตุรงค์</u> ทรง <u>ข้าง</u> ระวางใน	เพนกันกงเรียบเรียงไป เทพลีลาหลังคาทอง ฯ
๒) <u>เกลื่อนกรहु้แห่ห้อม</u> เสด็จพุดตาลทองไคล ทรง <u>ข้าง</u> ระวางใน เทพลีลา <u>เยื้อง</u>	เรียงไสว <u>หว่าง</u> เชื้อง <u>มี</u> ชื่อ ย่าง <u>แห่</u> หลังดี ฯ
๓) <u>เครื่องสูงเพราเพริศพราย</u> ธงไชยธงฉานเรียง	ชมชุมสาย <u>ซ้าย</u> ขวาเคียง <u>ปี</u> กลองชนะตะ <u>เดื่อง</u> ครีม ฯ
๔) <u>กลองทองตี<u>ครุ่ม</u>ครีม</u> จำตะเดิงเดิงเสียง เสียง <u>ปี่</u> เรื่อยเพียง <u>แตร</u> รัน <u>แตร</u> รัน <u>แตร</u> ฝรั่งเศสขึ้น	เดิรเรียง <u>ครุ่ม</u> ครีม กระเวก <u>หู้</u> หู้เสียงสังข์ ฯ
๕) <u>ฝูงฟานผ่าน<u>เกื่อน</u>ถ้อง</u> <u>เที่ยว</u> กินถิ่นฐานใด	เดิรเปิบ <u>ร้อง</u> ก้องพงไพร <u>มี</u> น้ำ <u>หญา</u> อาหารเนา ฯ
๖) <u>ฝูงฟานผ่าน<u>เกื่อน</u>ถ้อง</u> เดิรเปิบ <u>ร้อง</u> ก้องไพโร <u>เที่ยว</u> กินถิ่นฐานใด <u>มี</u> <u>หญา</u> น้ำพอง <u>ผุ่ม</u>	แถวไศล <u>เกลื่อน</u> กลุ้ม <u>แดน</u> โป่ง <u>บาย</u> เข้านอนเนา ฯ
๗) <u>ลมั้งฝรั่งเศสกว้าง</u> รูปร่าง <u>กว้าง</u> โอ <u>โถง</u>	เขาสอง <u>ข้าง</u> ทางโจงโครง ผี <u>เท้า</u> วิ่ง <u>ยิ่ง</u> กว่า <u>กว้าง</u> ฯ
๘) <u>ลมั้งเขาคู่ตั้ง</u> สอง <u>ค่าง</u> เคียงโจงโครง รูปร่าง <u>กว้าง</u> โอ <u>โถง</u> ผี <u>เท้า</u> วิ่ง <u>ยิ่ง</u> พัน	ทางโง แตก <u>ตัน</u> ดีกว่า <u>เล่น</u> ล้า <u>เลย</u> กว้าง ฯ

๑ เสือกระต่ายลายเขียนขีด อยู่ป่าตบบังแบ้ว	ตัวกระจิดนิตกว่าแมว ขบกระต่ายแล้วแจ้วคำราม ฯ
๑ เสือกระต่ายลายขีดชั้น กระจิดกว่าแมวเหมือนแมว อยู่ป่าตบบังแบ้ว ขบกระต่ายตายเคี้ยว	เปนแถว ปากเขี้ยว มองหมอบ ย่ำย้าคำราม ฯ
๑ พังพลายหมู่หลายชรวง ธารน้ำคร่ำกันลง	ในเถื่อนท้องร้องระงมดง เล่นน้ำแน่นแตรันชมกัน ฯ
๑ ผุงช้างสล้างใหญ่น้อย ทอกโทนพินายหลาย ทองแดงเผือกเนียมราย ลงทำน้ำดำป่วน	พังพลาย ล่าถวน ในเหล่า เล่นร้องฮูมแปร้น ฯ
๑ นกกระเรียนเวียนลงหนอง ริมทุ่งกระทงลอยแพ	ตรอมเที่ยวย่องร้องแกร์แกร์ เดียดาษแลเหล่เหลือหลาย ฯ
๑ นกกระเรียนเวียนว่อนน้ำ ลงย่องร้องแกร์แกร์ ริมทุ่งกระทงลอยแพ บินกลาดกลัมท้องฟ้า	เลงแล แจ่มจ้า ลงล่อง ร่อนร้องเหลือหลาย ฯ

(กรมศิลปากร. 2531 : 209-317)

จากข้อมูลที่ยกมานี้ พบคำที่มีวรรณยุกต์ครบทั้ง 4 รูป คือ

คำที่มีรูปวรรณยุกต์ ˊ ได้แก่ เกลื่อน หมู่ แห่ หว่าง ชื่อ ย่าง เครื่อง ตะเต้องครุ่ม ปี
รี เรือย แตรัน ฝรั่ง หูว์ ผ่าน เถื่อน ถิ่น โป่ง บ่าย ลมึง ฝรั่ง ร่าง โอ้ วัง ยิ่ง กว่า คู่ วัง ยิ่ง เล่น
กระต่าย อยู่ ป่า ย่ำ คร่ำ เล่น แน่น ใหญ่ ล้ำ ทำ ย่อง ทุ่ง แหล่ ว่อน ล่อง ร่อน

คำที่มีรูปวรรณยุกต์ ˋ ได้แก่ ช้าง ห้อม เยื้อง แหน่ ซ้าย ครีม ครั้น ขึ้น หูว์ ถ้อง
ร้อง ก้อง น้ำ ญ้ำ ผุ่ม เข้า ข้าง เท้า ตั้ง พัน ล้ำ บัง แจ้ว ชั้น เขี้ยว เคี้ยว ย้ำ ชรวง ท้อง แตรัน
สล้าง น้อย ป่วน จ้า กลุ้ม ฟ้า

คำที่มีรูปวรรณยุกต์ ˊˊ ได้แก่ แบ้ว

คำที่มีรูปวรรณยุกต์ ˋˋ ได้แก่ แกร์แกร์ แปร้น

4.1.2.2 จำนวนหน่วยเสียงวรรณยุกต์

๕ การพิจารณาเพื่ออนุมานจำนวนหน่วยเสียงวรรณยุกต์ในภาพย์ห่อโคลงนิราศธารทองแดง ผู้วิจัยได้พิจารณาจากรูปเขียนที่ปรากฏในวรรณกรรมนั้น ดังนี้

อักษรสูงคำเป็น ที่ไม่มีรูปวรรณยุกต์กำกับ เช่น

หลัง	สูง	เหลือ	หนอง	สาย	ขวา	ฉาน	เสียง	สังข์
ฝูง	ฐาน	เขา	สอง	โถง	ผี	เสือ	เขียน	แถว
เหมือน	หลาย	ใส	ผม	แสน	ผาย	ผั่ง	ผั่น	เสียว
หาย	หอน	ขัน	ฆ่า	หมี	ถึง	แขง	ขึงขัง	เจียง

ฯลฯ

อักษรสูงคำเป็น ที่มีรูปวรรณยุกต์ ' ' กำกับ เช่น

หว่าง	แห่	ผ่าน	เถื่อน	ถื่น	ห่มุ่	ล้ำ	แหล่	ชี
ผ่อง	ห่ม	เหล้า	ห่อ	สิ่ง	ส่อง	โหล่	เห่า	แผ่น
ไผ่	ห่อน	หน่อ	ไผ่	สู่	หนั้น	แผ่น	ชวน	ห้าม
ข้าง	ใหญ่	เขี่ย	ช้อย	ไขว่	ผ่อ	เหี่ยว	ถี่	ฆ่า

ฯลฯ

อักษรสูงคำเป็น ที่มีรูปวรรณยุกต์ ˊ ˋ กำกับ เช่น

แห่น	ห้อม	ขึ้น	ถ้อง	ผุ่ม	เข้า	ข้าง	ขึ้น	เขี้ยว
ถ้วน	หน้า	ผ้า	ห้าม	หุ่ม	หรี	เสียม	เสียว	หล้า
คว่ำ	แฉ่	ขึง	แหล่น	เถ้า	เหล่น	เถ้า	ชี	เหนื่อง
เหลื่อง	ห้อง	ไหล่	ขู่	สร้าง	ให้	ลั่น	ห้วย	ลั่น

ฯลฯ

อักษรสูงคำเป็น ที่มีรูปวรรณยุกต์ ˊ ˋ กำกับ ไม่ปรากฏในภาพย์ห่อโคลงนิราศธารทองแดง

อักษรสูงคำเป็น ที่มีรูปวรรณยุกต์ ˊ ˋ กำกับ ไม่ปรากฏในภาพย์ห่อโคลงนิราศธารทองแดง

อักษรสูงคำตาย ที่ไม่มีวรรณยุกต์กำกับ เช่น

คำตายเสียงสั้น

วบ	สุข	สุ(กร)	ขลับ	ผับ	จับ	ศัพท์	สัตว์
สุด	ขุด	ผุด	ถนัด	ขวิด	หยุด	สลัด	ขัด

ฯลฯ

คำตายเสียงยาว

ฉีก	ขี้ด	หมอบ	เผือก	ผาด	เหลือบ	เสพย์	หนวด
ขาด	ศอก	หนอก	หมาก	สาบ	ถูก	แจก	หาบ

ฯลฯ

อักษรสูงคำตาย ที่มีรูปวรรณยุกต์ ' กำกับ ไม่ปรากฏในภาพย์หอโคลงนิราศธารทองแดง

อักษรสูงคำตาย ที่มีรูปวรรณยุกต์ ˊ กำกับ ไม่ปรากฏในภาพย์หอโคลงนิราศธารทองแดง

อักษรสูงคำตาย ที่มีรูปวรรณยุกต์ ˊˊ กำกับ ไม่ปรากฏในภาพย์หอโคลงนิราศธารทองแดง

อักษรสูงคำตาย ที่มีรูปวรรณยุกต์ ˊˊˊ กำกับ ไม่ปรากฏในภาพย์หอโคลงนิราศธารทองแดง

อักษรกลางคำเป็น ที่ไม่มีรูปวรรณยุกต์กำกับ เช่น

ครู	เปน	กัน	กง	เบา	ไป	ดี	ดี	จำ
เตร	ดู	กิน	ได	แดน	ดง	กาง	โจง	ตัน
กวาง	ตัว	ตา	โกง	ตาย	แดง	ดำ	ดรอมน	บิน
กรม	ใจ	ตรา	การ	ดาว	ตาม	เปรม	เต็ม	จาน

ฯลฯ

อักษรกลางคำเป็น ที่มีรูปวรรณยุกต์ ' กำกับ เช่น

เกลื่อน	ปี	โป่ง	บ่าย	โอ	กว่า	ป่า	แจ่ม	อ่า
ก่อน	ก่ง	กึ่ง	อยู่	อ่อน	ต่ำ	ตื่น	อย่าง	กลืน

อึม ก่อ ไปล์ ปล่อง ไต่ ต่าง ก่า ไป อึ้งอ่าง
 ด้าน ต่าง ก่า ตุ่ม กุ่ม แบ่ง เต่า ไต่ (ลั่น)จี้

ฯลฯ

อักษรกลางคำเป็น ที่มีรูปวรรณยุกต์ ๓ คำกับ เช่น

บั้ง ก้อง กลุ้ม กว้าง แตร้น ป้วน จ้า อื้อ จิ้ง(จอก)
 เปรี้ยง อ้าย ไกล่ ก้ม แกล้ง เกี้ยว แจ้ง อ้วน ตั้ง
 ดัน แต้ว กล้า เอื่อม อ้า อึ้ง เต็น อัน ดัน
 เอื้อย บ้าง ปั้ง แต้ว เตี้ย เปลื้อง แจ้ว กล้วย (นก)แก้ว

ฯลฯ

อักษรกลางคำเป็น ที่มีรูปวรรณยุกต์ ๓ คำกับ เช่น

แป้ว

อักษรกลางคำเป็น ที่มีรูปวรรณยุกต์ ๓ คำกับ เช่น

แปร้น แกร์แกร์

อักษรกลางคำตาย ที่ไม่มีวรรณยุกต์กำกับ เช่น

คำตายเสียงสั้น

อรรค ปลุก ปลัก กัด ดุจ กับ ติด ปิด
 ปะ จะ จับ ปลด กด ดก ดก ติด

ฯลฯ

คำตายเสียงยาว

แตก ปีก กลาด เติบ ปีบ เปิป แอบ เปรียบ
 ปาก เรียบ ออก โดด แปลก ดาด ดอก จิต

ฯลฯ

อักษรกลางคำตาย ที่มีรูปวรรณยุกต์ ๓ คำกับ ไม่ปรากฏในกาพย์ห่อโคลงนิราศธาร

ทองแดง

อักษรกลางคำตาย ที่มีรูปวรรณยุกต์ ๓ คำกับ ไม่ปรากฏในกาพย์ห่อโคลงนิราศธาร

ทองแดง

อักษรกลางคำตาย ที่มีรูปวรรณยุกต์ ˊ กำกับ ไม่ปรากฏในภาพย์ห่อโคลงนิราศธาร
ทองแดง

อักษรกลางคำตาย ที่มีรูปวรรณยุกต์ ˋ กำกับ ไม่ปรากฏในภาพย์ห่อโคลงนิราศธาร
ทองแดง

อักษรต่ำคำเป็น ที่ไม่มีวรรณยุกต์กำกับ เช่น

เรียง	ใน	คา	ทอง	มี	เคียง	ธง	ไชย	เพียง
พง	เนา	นอน	เลย	ลาย	แมว	มอง	ฟัง	ธาร
ลง	ชม	โชน	ราย	เวียน	ริม	ลอย	แพ	แล
โลม	นาง	งาม	มวย	รวย	เทียน	นวล	ลึง	ยาม

ฯลฯ

อักษรต่ำคำเป็น ที่มีรูปวรรณยุกต์ ˊ กำกับ เช่น

ชื่อ	อย่าง	รี	เรื่อย	เทียว	ร่าง	วิ่ง	ยิง	เล่น
เล่น	แน่น	ท่า	ย่อง	ทุ้ง	ว่อน	ร่อน	แม่	นุ่ง
มาน	ขึ้น	ร้าย	เชียม	ล่อง	ท่อง	เพื่อน	คู่	ล่ำ
ท่อน	เค่า	ทัว	เขื่อง	ค่าง	ว้าย	พ่น	ชาน	ที่

ฯลฯ

อักษรต่ำคำเป็น ที่มีรูปวรรณยุกต์ ˋ กำกับ เช่น

เยื่อง	ร้อง	น้ำ	ช้าง	เท้า	พัน	ล้า	แล้ว	เคี้ยว
ย้า	ชร้อง	ท้อง	น้อย	ฟ้า	รื้อ	ชี้	นิ้ว	ล่อม
ทั้ง	ไม้	ร้าย	เลี้ยว	ท้าน	เนื้อ	พื่น	เลื่อย	คู้ย
ฟุ้ง	เข้า	ฟ้า	ไว้	เย้า	ร่อน	ลั่น	เค้า	ยั้ง

ฯลฯ

อักษรต่ำคำเป็น ที่มีรูปวรรณยุกต์ ˊˊ กำกับ ไม่ปรากฏในภาพย์ห่อโคลงนิราศธาร
ทองแดง

อักษรต่ำคำเป็น ที่มีรูปวรรณยุกต์ ˋˋ กำกับ ไม่ปรากฏในภาพย์ห่อโคลงนิราศธาร
ทองแดง

อักษรต่ำคำตาย ที่ไม่มีวรรณยุกต์กำกับ เช่น

คำตายเสียงสั้น

นิต นก พัก วก ลักษณะ ยุต เพลาะ พัก(ตรา)
 แพะ รัต ทัก พบ ครุฑ ลมุด ชุบ คัด(เค้า)
 ฯลฯ

คำตายเสียงยาว

เทพ รูป เรียบ ลูบ พวง ลูก เลิศ คาบ
 ยวด โลด รอด ราก รวด ลวด ซอก พาด
 ฯลฯ

อักษรต่ำคำตาย ที่มีรูปวรรณยุกต์ ' กำกับ ไม่ปรากฏในกาพย์ห่อโคลงนิราศธาร
 ทองแดง

อักษรต่ำคำตาย ที่มีรูปวรรณยุกต์ ˊ กำกับ ไม่ปรากฏในกาพย์ห่อโคลงนิราศธาร
 ทองแดง

อักษรต่ำคำตาย ที่มีรูปวรรณยุกต์ ˋ กำกับ ไม่ปรากฏในกาพย์ห่อโคลงนิราศธาร
 ทองแดง

อักษรต่ำคำตาย ที่มีรูปวรรณยุกต์ ˊˋ กำกับ ไม่ปรากฏในกาพย์ห่อโคลงนิราศธาร
 ทองแดง

๑๕ จะเห็นได้ว่ารูปคำที่ปรากฏมีคำที่มีพยัญชนะต้นเป็นอักษรสูง อักษรกลาง และอักษรต่ำ ครบทั้ง 3 หมู่ และมีวรรณยุกต์ครบทั้ง 4 รูป ทำให้นุমানได้ว่าภาษาไทยใน กาพย์ห่อโคลงนิราศธารทองแดงก็มีเสียงวรรณยุกต์ 5 หน่วยเสียง เช่นเดียวกับเสียง วรรณยุกต์ในหนังสือจินตามณีฉบับพระเจ้าบรมโกศ ๑๖

4.2 เสียงวรรณยุกต์ในสมัยธนบุรีกับรัตนโกสินทร์ช่วงรัชกาลที่ 1 ถึงรัชกาลที่ 3

การศึกษาระบบเสียงวรรณยุกต์ในสมัยธนบุรีกับรัตนโกสินทร์ช่วงรัชกาลที่ 1 ถึงรัชกาลที่ 3 ครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้หนังสือจินตามณีฉบับกรมหลวงวงษาธิราชสนิท และหนังสือสามก๊กฉบับเจ้าพระยาพระคลัง (หน) เป็นตัวแทนวรรณกรรมของสมัยนี้ ผลการศึกษามีดังต่อไปนี้

4.2.1 เสียงวรรณยุกต์ในหนังสือจินตามณีฉบับกรมหลวงวงษาธิราชสนิท

ในการเสนอผลการศึกษาเสียงวรรณยุกต์ในหนังสือจินตามณีฉบับกรมหลวงวงษาธิราชสนิท ผู้วิจัยจะได้เสนอเป็น 2 ประเด็น คือ วิธีนำเสนอระบบเสียงวรรณยุกต์และระบบเสียงวรรณยุกต์

4.2.1.1 วิธีนำเสนอระบบเสียงวรรณยุกต์

การพิจารณาวิธีนำเสนอระบบเสียงวรรณยุกต์ในจินตามณีฉบับกรมหลวงวงษาธิราชสนิท ผู้วิจัยพิจารณาจากข้อมูลที่ปรากฏในหนังสือฉบับนั้น ซึ่งข้อมูลในการนำเสนอระบบเสียงวรรณยุกต์ในหนังสือจินตามณีฉบับกรมหลวงวงษาธิราชสนิท มีดังต่อไปนี้

ข ข	จ	ฐ	ถ	
ก	จ	ฎ ฏ	ด ต	
ค ค ฅ ฌ	ช ช ฌ ญ	ฑ ฒ ณ	ท ฐ น	
ผ ผ	ส ศ ษ ห			
บ ป	อ	อักษร ๔๔ ตัวนี้ ให้		
พ ฟ ภ ม ย ร ล ว	พ ฮ	อ่านแต่สองเสียง		
อักษร ๑๑ ตัว คือ ข ข จ ฐ ถ ผ ผ ศ ษ ส ห ให้อ่านเสียงสูงเหมือนกัน				
อักษร ๓๓ ตัว อันเหลือ ให้อ่านเสียงกลางเสมอกันไปดุจ ก ค ง จ ญ				
อักษรกลาง ๙ ตัว คือ ก จ ฎ ฏ ด ต บ ป อ นี้ตัวเบาบมีก้อง เมื่อแจกให้อ่านเบาต่ำลงทีละ ๔ ตัว คือ กิ ก็ กุ กระ ตี ดี ตุ ตะ อี อี อุ อะ นั้น				
ก กา ก็ ก็ กู เก แก ไก โก โท เกา กำ				
กิ ก็ กุ กระ				
อักษรเสียงสูง ๑๑ ตัวนั้น บมีก้องให้อ่านหนักลงที่ ๔ ตัวนั้น คือ ขิ ขี ขุ ขะ นั้น				
ข ขา ขี ขี ขู เข แห ไห โห เขา ขำ				
ขิ ขี ขุ ขะ				
อักษรกลาง ๒๔ ตัว อันเหลือจาก ๙ ตัวนั้น ตัวก้องต่ำให้อ่านสูงขึ้น ๔ ตัว คือ คิ คี คุ คะ				
คิ คี คุ คะ				
ค คา คี คี คู เค แคะ ไค โค โคะ คำ				
อักษรเหล่านี้เหมือนกันกับ ค ฅ นั้นจงหมั่น อักษรทั้งหลายนั้นให้อ่านผันออกไปด้วยละ				

สามคำ ซึ่งแจกมาทั้งปวงนั้นเป็นคำตัน สะกดไม้ค่อนหางไว้เป็นคำกลาง สะกดไม้โทลงตั้งรูป
ขอนั้น เป็นคำปลาย

(กรมศิลปากร. 2514 : 92-94)

เมื่อพิจารณาจากข้อมูลที่ยกมานี้ เห็นได้ว่าวิธีนำเสนอระบบเสียงวรรณยุกต์ใน
หนังสือจินตามณีฉบับกรมหลวงวงษาธิราชสนิทไม่ได้นำเสนอให้เห็นเป็นหมวดหมู่ แต่จะนำเสนอ
ด้วยการจำแนกอักษรเป็น 3 หมู่และการแจกลูกให้อ่านเช่นเดียวกับในหนังสือจินตามณีฉบับ
ก่อนๆ ซึ่งวิธีดังกล่าวได้ชี้ให้เห็นว่าในหนังสือจินตามณีฉบับนี้ยังคงแบ่งอักษรเป็น 3 หมู่ อันได้แก่
อักษรสูง อักษรกลาง และอักษรต่ำ และอักษรทั้ง 3 หมู่ก็เป็นตัวกำหนดระดับเสียงวรรณยุกต์

จากข้อความที่อธิบายการแจกลูกในหนังสือจินตามณีฉบับกรมหลวงวงษาธิราชสนิท
ถ้านำมาเปรียบเทียบกับกรการแจกลูกในหนังสือจินตามณีฉบับพระเจ้าบรมโกศ จะเห็นว่าแตกต่าง
ต่างกัน คือ ในหนังสือจินตามณีฉบับกรมหลวงวงษาธิราชสนิทแจกลูกคำที่มีสระเสียงยาวไว้
คนละบรรทัดกับคำที่มีสระเสียงสั้น ส่วนในหนังสือจินตามณีฉบับพระเจ้าบรมโกศแจกลูกโดย
อธิบายติดต่อกันไป ไม่ได้แยกคำที่มีสระเสียงยาวกับสระเสียงสั้นให้อยู่คนละบรรทัด ดัง
แสดงให้เห็นโดยการเปรียบเทียบต่อไปนี้

จินตามณีฉบับกรมหลวงวงษาธิราชสนิท

อักษรกลาง ๔ ตัว คือ ก จ ฎ ฏ ด ต บ ป อ นี้ตัวเบา มีก้อง เมื่อแจกให้อ่านเบาต่ำลงที่
ละ ๔ ตัว คือ กิ กี่ กุ กระ ดิ ดี ดู ตะ อี อี้ อุ อะ นั้น

ก กา กิ กี่ กุ เก แก ไก โก โก เกา คำ

กิ กี่ กุ กระ

อักษรเสียงสูง ๑๑ ตัวนั้น บมีก้อง ให้อ่านหนักลงที่ ๔ ตัวนั้น คือ ขี ขี้ ขุ ขะ นั้น

ข ขา ขี ขี้ ขุ เข แห ไห ไข เขา ข่า

ขี ขี้ ขุ ขะ

อักษรกลาง ๒๔ ตัว อันเหลือจาก ๔ ตัวนั้น ตัวก้องต่ำ ให้อ่านสูงขึ้น ๔ ตัว คือ คี คี้ คุ กระ

คี คี้ คุ กระ

ค คา คี คี้ คุ เค แคะ ไค โค โค เคา คำ

(กรมศิลปากร. 2514 : 93-94)

จินตามณีฉบับพระเจ้าบรมโกศ

อักษรเสียงกลาง ๔ ตัวนั้นคือ กจฎฏดตบป นี้ตัวเบา มีก้อง เมื่อแจกให้อ่านเบาแผ่วไปยที่
๔ ตัวนี้คือ กิกี้กุกระ นี้เป็นต้น อี้อูอะ ฯลฯ อักษรเสียงสูง ๑๑ ตัวนั้น ตัวหนักบมีก้อง เมื่อแจก
ให้อ่านสูงแหลมไปยที่ ๔ ตัวคือ ขีขี้ขุขะ นี้เป็น หีหี้หุหะ นี้เป็นปลายจำไว้มัน ฯ อักษรเสียงต่ำ
๒๔ ตัวอันเหลือนั้น ตัวก้องเมื่อแจกไปให้อ่านเบาพาวไปยที่ ๔ ตัว คือ คีคี้คุกระ เป็นต้นนี้
อี้อูอะ นี้เป็นปลายจำไว้จงมัน ฯ

(กรมศิลปากร. 2514 : 177)

จากข้อความที่อธิบายการแจกให้อ่านในหนังสือจินตามณีทั้ง 2 ฉบับนี้ เห็นได้ว่า ลักษณะเฉพาะทางสัทศาสตร์ของพยัญชนะต้นแต่ละหมู่ก็ยังอธิบายไว้เหมือนเดิม แต่คำอธิบาย การแจกให้อ่านต่างกันที่กลุ่มอักษรต่ำ คือ

จินตามณีฉบับพระเจ้าบรมโกศ

อักษรเสียงต่ำ ๒๔ ตัวอันเหลือ้น
ตวร้องเมื่อแจกไปให้อ่านเบาพาวไปใน
ที่ ๔ ตัว คือ คี คีคคะ เปนต้นนี้ อี อีอะ
นั้นเปนปลายจำไว้จงมัน ฯ

(กรมศิลปากร. 2514 : 177)

จินตามณีฉบับกรมหลวงวงษาธิราชสนิท

อักษรเสียงสูง ๑๑ ตัวนั้น บมีก้อง ให้อ่าน
หนักลงที่ ๔ ตัวนั้น คือ ขี ขี้ ขุ ขะ นั้น

(กรมศิลปากร. 2514 : 94)

ลักษณะการอธิบายการแจกให้อ่านที่แตกต่างกันนี้ ก็น่าจะเนื่องมาจากความแตกต่างทางเสียงวรรณยุกต์

4.2.1.2 ระบบเสียงวรรณยุกต์

ในการกล่าวถึงระบบเสียงวรรณยุกต์ในหนังสือจินตามณีฉบับกรมหลวงวงษาธิราชสนิท ในที่นี้ ผู้วิจัยจะได้กล่าวแยกเป็น 2 ประเด็น คือ รูปวรรณยุกต์และจำนวนหน่วยเสียงวรรณยุกต์ ดังต่อไปนี้

4.2.1.2.1 รูปวรรณยุกต์

ในหนังสือจินตามณีฉบับกรมหลวงวงษาธิราช มีข้อความที่กล่าวถึงวรรณยุกต์ ว่ามี 4 รูป คือ

๑ สามแผนกจัดแจกอักษรเภท	และพิเศศสำนวนเฉลย
สูงกลางอีกต่ำพะพรวบเคย	ชนฟังก็กังขา
๑ โทเอกเอนกวิธีวิธี	กลตริแลจั่ววา
สูงต่ำบงคับคับทออันปรา-	กฏสามสำเนียงสะแดง

(กรมศิลปากร. 2514 : 92)

จากข้อความที่ยกมานี้ตีความได้ว่า ในสมัยนี้มีวรรณยุกต์ 4 รูป คือ รูปวรรณยุกต์ ' รูปวรรณยุกต์ ˊ รูปวรรณยุกต์ ˋ และรูปวรรณยุกต์ ˆ ดังที่มีมาแล้วตั้งแต่สมัยอยุธยาตอนปลาย (ในหนังสือจินตามณีฉบับพระเจ้าบรมโกศ)

4.2.1.2.1 จำนวนหน่วยเสียงวรรณยุกต์

การที่ในหนังสือจินตามณีฉบับกรมหลวงวงษาธิราชสนิทมีการจำแนกพยัญชนะต้นออกเป็น 3 หมู่เหมือนกับในหนังสือจินตามณีฉบับพระเจ้าบรมโกศ และมีวรรณยุกต์ 4 รูป เท่ากับในหนังสือจินตามณีฉบับพระเจ้าบรมโกศ เราอาจตีความได้ว่าในสมัยนั้นน่าจะยังมีจำนวนหน่วยเสียงวรรณยุกต์เท่ากับในหนังสือจินตามณีฉบับพระเจ้าบรมโกศ

การพิจารณาเพื่ออนุมานจำนวนหน่วยเสียงวรรณยุกต์ในหนังสือจินตามณีฉบับกรมหลวงวงษาธิราชสนิท ผู้วิจัยได้พิจารณาจากรูปเขียนที่ปรากฏในหนังสือจินตามณีฉบับนั้น พร้อมทั้งพิจารณาถึงอิทธิพลที่มีต่อการเกิดเสียงวรรณยุกต์ด้วย ดังนี้

อักษรสูงคำเป็น ที่ไม่มีรูปวรรณยุกต์กำกับ เช่น

สอง	สงฆ์	เสวย	หมาย	สาม	สูง	ผัน	เหลือ	เสียง
หาง	ขอ	ขาน	สรรพ	เหน	หลาย	สม	ถึง	เหมือน
แหง	ผอง	สาร	ขาน	หลัง	หลาน	เหลน	หวาน	ผรร
เพลง	หลาก	สงสัย	สอน	ศรี	แหง	หา	หวง	สรรเสริญ

ฯลฯ

อักษรสูงคำเป็น ที่มีรูปวรรณยุกต์ ' กำกับ เช่น

หย่าง	ล้ำ	สิ่ง	หมู่	สี่	แหล่	แห่ง	ใส่	เหล่า
ใหญ่	ห่อน	ถี่	ถ่อง	หนึ่ง	แหล่ง	หน่อ	แผ่น	ใหม่
ล้ำ	ห่อ	ส่ง	เสียม	หมั่น	เผ่า	ขุ่น	ถื่น	ฝ้าย
หื่น	หล่อ	หมื่น	หวาน	ผ่อน				

ฯลฯ

อักษรสูงคำเป็น ที่มีรูปวรรณยุกต์ ˊ กำกับ เช่น

แผ้ว	ผู้	เผ้า	ให้	ขึ้น	ถ้วน	ห้ำ	ห้าม	ลั่น
สร้อย	หน้า	ถ้อ	ล้าง	หล้า	ผ้าย	แผ้ว	ห้าว	ถ้อย
สู้	เขียน	เหี้ย	จ้อ	ขั่น	ศร้าน	แสร้าง	สร้าง	(ขัด)ข้อง
ไช้	เข้า	ข้อ	ผ้า	เสี้ยน	ข้า	เศร้า	แส้	(ถ)ลึง

ฯลฯ

อักษรสูงคำเป็น ที่มีรูปวรรณยุกต์ ๓ คำกับ ไม่ปรากฏในหนังสือจินตามณีฉบับ
กรมหลวงวงษาธิราชสนิท

อักษรสูงคำเป็น ที่มีรูปวรรณยุกต์ ๔ คำกับ ไม่ปรากฏในหนังสือจินตามณีฉบับ
กรมหลวงวงษาธิราชสนิท

อักษรสูงคำตาย ที่ไม่มีวรรณยุกต์กำกับ เช่น

คำตายเสียงสั้น

สบ สวส(ดิ) สุข ศัพท์ หนัก สะ(กด) สิบ (บรร)หญััติ

ผลัด สกิต สะคี เณาะ ถก ผิด และ (สำ)ผัส

ฯลฯ

คำตายเสียงยาว

(พิ)เศศ โหด เหตุ เณก สิบ แผก เศก (ประ)หลาด

เขต แหก สอบ หยาบ เขต ราก ขวบ (ตระ)หลอด

ฯลฯ

อักษรสูงคำตาย ที่มีรูปวรรณยุกต์ ๑ คำกับ ไม่ปรากฏในหนังสือจินตามณีฉบับ
กรมหลวงวงษาธิราชสนิท

อักษรสูงคำตาย ที่มีรูปวรรณยุกต์ ๒ คำกับ ไม่ปรากฏในหนังสือจินตามณีฉบับ
กรมหลวงวงษาธิราชสนิท

อักษรสูงคำตาย ที่มีรูปวรรณยุกต์ ๓ คำกับ ไม่ปรากฏในหนังสือจินตามณีฉบับ
กรมหลวงวงษาธิราชสนิท

อักษรสูงคำตาย ที่มีรูปวรรณยุกต์ ๔ คำกับ ไม่ปรากฏในหนังสือจินตามณีฉบับ
กรมหลวงวงษาธิราชสนิท

อักษรกลางคำเป็น ที่ไม่มีรูปวรรณยุกต์กำกับ เช่น

จง อัน กล บรรพ์ กล กลาง บันดาล เปน จร

ตรี แแปล กาย ดำ กัน ตัว เบา การ ตาย

ปาง เกอย กลาย โดย จุง แจง เดียว ดาล ปน

เต็ม ตาม จำ ปลง ไต เต็ม กลอน แปลง ดู

ฯลฯ

อักษรกลางคำเป็น ที่มีรูปวรรณยุกต์ ˊ กำกับ เช่น

แต่ ป้าง ต่อ ต่ำ อ่าน ต่าง แบ่ง อย่าง ดัง
 จึง อื่น อย่า กว่า ไป เปล่า ตู่ เปลี่ยน ต่าย(คู่)
 ก่อง โอ้ ก่อน ดังง ดื่น ก่อ บั่น ปวย ต่าว(ดิน)
 อ่า แก่ เกรอน แต่ง ใต้ กล่าว บ่ แก่น กู่

ฯลฯ

อักษรกลางคำเป็น ที่มีรูปวรรณยุกต์ ˊˊ กำกับ เช่น

อ้าง ก้อง ตัน แจ้ง ได้ ต้อง ด้วย ตั้ง เบื่อง
 แก้ว ต่าว ดื่น กล้า เกื้อ บ้าง กู้ อ้อแอ้ ปี่
 บ้า เอื่อน ปลี ตันน กล้า บ้าง ก็ อ้อม (ส)ดุ้ง
 ตัว เจ้า อ้าย

ฯลฯ

อักษรกลางคำเป็น ที่มีรูปวรรณยุกต์ ˊˊˊ กำกับ ไม่ปรากฏในหนังสือจินตามณีฉบับ
 กรมหลวงวงษาธิราชสนิท

อักษรกลางคำเป็น ที่มีรูปวรรณยุกต์ ˋ กำกับ เช่น

โอ้

อักษรกลางคำตาย ที่ไม่มีวรรณยุกต์กำกับ เช่น

คำตายเสียงสั้น

จัด กฏ จัก จะ กับ ดุจ กลับ ประดับ
 บท ปักษ์ ปิด อิฐ จิตร จบ แกะ จิตร

ฯลฯ

คำตายเสียงยาว

แจก อึก เอก กอบ แบบ บอก กอป (อา)กาษ
 อาจ แแปด กรอบ ตาด เกอด ภาพย์ จวบ ปราช

ฯลฯ

อักษรกลางคำตาย ที่มีรูปวรรณยุกต์ ' กำกับ ไม่ปรากฏในหนังสือจินตามณีฉบับ
กรมหลวงวงษาธิราชสนิท

อักษรกลางคำตาย ที่มีรูปวรรณยุกต์ ˊ กำกับ ไม่ปรากฏในหนังสือจินตามณีฉบับ
กรมหลวงวงษาธิราชสนิท

อักษรกลางคำตาย ที่มีรูปวรรณยุกต์ ˊˊ กำกับ เช่น

คำตายเสียงสั้น

โต๊ะ กัก

คำตายเสียงยาว ไม่ปรากฏในหนังสือจินตามณีฉบับกรมหลวงวงษาธิราชสนิท

อักษรกลางคำตาย ที่มีรูปวรรณยุกต์ ˊˊˊ กำกับ ไม่ปรากฏในหนังสือจินตามณีฉบับ
กรมหลวงวงษาธิราชสนิท

อักษรต่ำคำเป็น ที่ไม่มีวรรณยุกต์กำกับ เช่น

พืง	แทน	พาที	ควร	ใน	ยล	มवल	มี	คราม	ครัน
โท	นำ	นানা	แล	ลำนํ้า	เนา	เคียง	เทียม	คำ	
คือ	ยาว	พืง	ทอง	มา	นาม	โคลง	มณฑล	(ประ)	ธาน
คุณ	วาทิ	ภูมิ	เฮย	ราม	คลาย	เรื่อง	มวญ	เนื่อง	นอง

ฯลฯ

อักษรต่ำคำเป็น ที่มีรูปวรรณยุกต์ ˊ กำกับ เช่น

ญี่	นำ	แม่	ว่าง	ท่าน	พริ้ว	ซึ่ง	เพิ่ม	เร่อม	
ท่วน	ฆ่า	เล่ห์	ร้าย	ที่	พ่อ	ชื่อ	เลื่อง	ทั่ว	
เฟื่อง	เล่น	เช่น	เคลื่อน	อย่าง	รุ่ง	ยิ่ง	พุง	เฟ่อม	
ไล่	ท่ว	เร่ง	ไพร่	ว่า	ช่วย	นึ่ง	เนื่อง	แม่น(ย่า)	

ฯลฯ

อักษรต่ำคำเป็น ที่มีรูปวรรณยุกต์ ˊˊ กำกับ เช่น

ร้าง	ใช้	ล้วน	ไม้	เว้น	เนื้อ	นี้	ทั้ง	รู้	
ไว้	ซ่อน	คู่	ทั้ง	เพี้ยน	น้อย	ร้าง	ม้วน	คร้าน	

คล้อง พร้อง ท้าย ฟา ล้น ชี ฝุง ท้อง พัน
 เท้า ไช้ ไท่ พัน ร้อง ท้า (ก)ทุ๋ เข้า พ้อง

ฯลฯ

อักษรต่ำคำเป็น ที่มีรูปวรรณยุกต์ ๓ กำกับ ไม่ปรากฏในหนังสือจินตามณีฉบับ
 กรมหลวงวงษาธิราชสนิท

อักษรต่ำคำเป็น ที่มีรูปวรรณยุกต์ ๓ กำกับ ไม่ปรากฏในหนังสือจินตามณีฉบับ
 กรมหลวงวงษาธิราชสนิท

อักษรต่ำคำตาย ที่ไม่มีวรรณยุกต์กำกับ เช่น

คำตายเสียงสั้น

นบ นพ คณะ ลักษณะ ทิศ ทศ ทุก ครบ
 ชัก ยศ วจน์ รัก รับ ภพ ลัก คช

ฯลฯ

คำตายเสียงยาว

โลก แรก พากย์ ชอบ มาก ทราบ แียบ (จำ)แนก
 ชาติ โภค มาศ ราช รอบ ชีพ เลอศ เพรอศ

ฯลฯ

อักษรต่ำคำตาย ที่มีรูปวรรณยุกต์ ๓ กำกับ ไม่ปรากฏในหนังสือจินตามณีฉบับ
 กรมหลวงวงษาธิราชสนิท

อักษรต่ำคำตาย ที่มีรูปวรรณยุกต์ ๓ กำกับ ไม่ปรากฏในหนังสือจินตามณีฉบับ
 กรมหลวงวงษาธิราชสนิท

อักษรต่ำคำตาย ที่มีรูปวรรณยุกต์ ๓ กำกับ ไม่ปรากฏในหนังสือจินตามณีฉบับ
 กรมหลวงวงษาธิราชสนิท

อักษรต่ำคำตาย ที่มีรูปวรรณยุกต์ ๓ กำกับ ไม่ปรากฏในหนังสือจินตามณีฉบับ
 กรมหลวงวงษาธิราชสนิท

จากข้อมูลที่ปรากฏในหนังสือจินตามณีฉบับกรมหลวงวงษาธิราชสนิทจะเห็น
 ว่า ถ้าพิจารณาอิทธิพลที่มีต่อการเกิดเสียงวรรณยุกต์จะพบว่า มีการแบ่งพยัญชนะต้นเป็น 3 หมู่
 เช่นเดียวกับในหนังสือจินตามณีฉบับพระเจ้าบรมโกศ และพยัญชนะแต่ละหมู่มิมีลักษณะเฉพาะ

๖๕-
ทางสัทศาสตร์ตรงกัน คือ อักษรสูงเป็นพยัญชนะไม่ก้อง มีกลุ่มลม และเสียงต่อเนื่อง อักษรกลางเป็นพยัญชนะไม่ก้อง ไม่มีกลุ่มลม และพยัญชนะกักที่เส้นเสียง และอักษรต่ำเป็นพยัญชนะก้อง แต่ถ้าพิจารณาในส่วนของการอ่านของอักษรทั้ง 3 หมู่จะพบว่า อักษรสูงกับอักษรกลางในหนังสือจินตามณีทั้ง 2 ฉบับ แจกให้อ่านเหมือนกันแต่ต่างที่อักษรต่ำ คือ ในหนังสือจินตามณีฉบับกรมหลวงวงษาธิราชสนิท “ให้อ่านสูงขึ้น” (กรมศิลปากร. 2514 : 93) แต่ในหนังสือจินตามณีฉบับพระเจ้าบรมโกศ “...ให้อ่านเบาพาไป...” (กรมศิลปากร. 2514 : 177)

จากคำอธิบายการแจกให้อ่านคำอักษรต่ำที่แตกต่างกันระหว่างหนังสือจินตามณีฉบับพระเจ้าบรมโกศกับหนังสือจินตามณีฉบับกรมหลวงวงษาธิราชสนิท ผู้วิจัยมีความเห็นว่าเป็นเพียงลักษณะย่อยที่ไม่มีอิทธิพลต่อการเกิดเป็นหน่วยเสียงวรรณยุกต์ได้ และการแจกให้อ่านที่แตกต่างกันระหว่างคำที่มีสระเสียงสั้นกับคำที่มีสระเสียงยาวนั้น ประเสริฐ ณ นคร (สัมภาษณ์. 2546) ได้ให้ความเห็นว่า เสียงวรรณยุกต์จะถูกกำหนดโดยพยัญชนะไม่ใช่เสียงสระสั้นหรือสระยาว และการแจกให้อ่านในหนังสือจินตามณีที่วางคำที่มีสระเสียงสั้นกับคำที่มีสระเสียงยาวไว้คนละบรรทัดอาจเป็นการแบ่งกลุ่มสระเท่านั้น ไม่เกี่ยวกับเสียงวรรณยุกต์ หรือหากจะพิจารณาว่าการวางคนละบรรทัดของคำที่มีสระเสียงสั้นกับคำที่มีสระเสียงยาวนั้น มีผลต่อเสียงวรรณยุกต์ก็ต้องไปศึกษาดูว่าตรงกับภาษาถิ่นใด หนังสือจินตามณีนั้นใครเป็นคนแต่ง และผู้แต่งเป็นคนถิ่นใด

จากความเห็นของประเสริฐ ณ นคร รวมทั้งข้อมูลรูปเขียน และอิทธิพลที่มีต่อการเกิดเสียงวรรณยุกต์ ทำให้ผู้วิจัยตีความว่า เสียงวรรณยุกต์สมัยนั้นอาจมี 5 หน่วยเสียง ตามที่มีมาแล้วตั้งแต่ในหนังสือจินตามณีฉบับพระเจ้าบรมโกศ ลักษณะทางเสียงอาจแตกต่างกันบ้างแต่คงเป็นเพียงเสียงย่อย และไม่อาจอธิบายลักษณะทางเสียงได้

4.2.2 เสียงวรรณยุกต์ในหนังสือสามก๊ก

ในการเสนอผลการศึกษาระบบเสียงวรรณยุกต์ในหนังสือสามก๊ก ของเจ้าพระยาพระคลัง (หน) ผู้วิจัยจะได้เสนอเป็น 2 ประเด็น คือ รูปวรรณยุกต์และจำนวนหน่วยเสียงวรรณยุกต์

๒ 4.๒.2.1 รูปวรรณยุกต์

๖
๖ การพิจารณารูปวรรณยุกต์ในหนังสือสามก๊ก ผู้วิจัยพิจารณาจากรูปคำที่ปรากฏในวรรณกรรมนั้น ซึ่งจากข้อความปรากฏว่ามีวรรณยุกต์ครบทั้ง 4 รูป คือ คำที่มีรูปวรรณยุกต์ ‘ คำที่มีรูปวรรณยุกต์ ‘ คำที่มีรูปวรรณยุกต์ ‘ และคำที่มีรูปวรรณยุกต์ ‘ ดังข้อมูลต่อไปนี้

...ครั้นอยู่มาพระเจ้าเลนเต้เสวยราชสมบัติได้สิบสองปี (พ.ศ. 722) ณ เดือนสี่ ขึ้นสิบห้าค่ำ เสด็จ
 อยู่บนเก้าอี้ ณ พระที่นั่งอุดักเตียน เวลาตะวันเที่ยงเกิดลมพายุหนัก มีงูสีเขียวใหญ่ตกลงมาพัน
 อยู่ที่เท้าเก้าอี้ซึ่งเสด็จอยู่นั้น...

(เจ้าพระยาพระคลัง (หน). 2515 : 2)

...เตียวหุยจึงร้องด่าว่า อ้ายลูกสามพ่อ กูจะมารบกับมึง เหตุใดมึงจึงชักม้าถอยไป ลิโป้ ได้ยินก็
 โกรธ จึงขับม้าเข้ารบกับเตียวหุยถึงห้าสิบเพลง ก็มีได้แพ้ชนะกัน กวนอูเห็นดังนั้น กล่าวว่ากำลัง
 เตียวหุยจะน้อยกว่าลิโป้ จึงขับม้าเข้ารบด้วยลิโป้ ได้สามสิบเพลง เล่าปี่ จึงขับม้าถือกระบี่สองมือ
 เข้าช่วยรบ แลม้าเล่าปี่ กวนอูเตียวหุยล้อมลิโป้ ไว้เป็นสามเส้า ลิโป้ รบป้องกันไว้เป็นสามารภ
 แล้วแทงเล่าปี่ ด้วยทวน เล่าปี่ เอากระบี่ปัดทวนเสีย แล้วขับม้าสะอึกเข้าไปจะฟันลิโป้ เห็นเป็น
 กระบวนศึกหนักหนากระหนาบมา จึงขับม้าหนีพาทหารทั้งปวงเข้าไปในด่านเฮาโลก่วน...

(เจ้าพระยาพระคลัง (หน). 2515 : 99)

ฝ่ายเล่าปี่ ครั้นเห็นโจหยินเสียทีแก่จู่ง แดกหนีไปตั้งนั้น ก็พาตันฮกกับทหารทั้งปวงยกตามไป
 ถึงแดนเมืองห้วนเสี้ยว แจ้งเนื้อความว่ากวนอูได้เมืองแล้ว โจหยินกับลิเตียนพากันหนีไปเมืองฮูโต
เล่าปี่ ก็ยกทหารจะเข้าไปเมืองห้วนเสี้ยว ฝ่ายเล่าปี่ ดซึ่งเป็นผู้รักษาเมืองห้วนเสี้ยว เป็นเชื้อพระเจ้า
เหียนเต้ เป็นแซ่เดียวกันกับเล่าปี่ ครั้นรู้ว่าเล่าปี่ ยกมาตั้งนั้นก็มีความยินดี จึงออกมาเชิญเล่าปี่ ให้
 เข้าไปในเมือง แล้วก็แต่งโต๊ะเชิญให้เล่าปี่ กิน...

(เจ้าพระยาพระคลัง (หน). 2515 : 750)

จากข้อมูลที่ยกมานี้ พบว่า

คำที่มีรูปวรรณยุกต์ ' ได้แก่ อยู่ สี่ คำ ที่นั่ง เที่ยง ใหญ่ ที่ ฝ่าย เล่าปี่ แก่ (จู)่ง ว่า
 แต่ง ด่า พ่อ กว่า (กระ)บี่ ช่วย ด่าน

คำที่มีรูปวรรณยุกต์ ~ ได้แก่ ครั้น (พระ)เจ้า(เลน)เต้ ได้ ขึ้น ห้า เท้า เก้าอี้ นั้น ทั้ง
 ห้วน เชื้อ (พระ)เจ้าเหียนเต้ แล้ว ให้ ร้อง อ้าย ม้า เข้า แพ้ (ลิ)โป้ ล้อม เส้า ป้อง ด้วย

คำที่มีรูปวรรณยุกต์ ˊ ได้แก่ (อ)ดัก โต๊ะ

คำที่มีรูปวรรณยุกต์ * ได้แก่ (ฮู)โต (เฮาโล)ก่วน

4.2.2.2 จำนวนหน่วยเสียงวรรณยุกต์

การพิจารณาเพื่ออนุมานจำนวนหน่วยเสียงวรรณยุกต์ในหนังสือสามก๊ก ผู้วิจัยได้
 พิจารณาจากรูปเขียนที่ปรากฏในวรรณกรรมนั้น ดังนี้

อักษรสูงคำเป็น ที่ไม่มีรูปวรรณยุกต์กำกับ เช่น

สอง สี เขียว เห็น หัน เสีย หลวง เขา ขุน(นาง)
 สูง เผา ขวา สงสาร เหลือง ถือ หา ถาม หนังสือ
 เหา เสือ ผวน สอง ถึง สูง หัว หวัง เหมือน
 เหนือ ไหล ผี ถอย แสง หงส์ สูญ ฝี่(มือ) เสสรวล

ฯลฯ

อักษรสูงคำเป็น ที่มีรูปวรรณยุกต์ ' กำกับ เช่น

ใหญ่ ขาว สี แผ่น ฝ่าย หมิ่น ขี้ เฉ่ง เพี้ย
 ถ่อม หนึ่ง แห่ง สิ่ง ห่อ ฝ่า ผ่าน โห่ ผึ่ง
 ห่าง ไถ่ สั่ง ใส่ ส่ง เช่า หวาน ห่ม ผ่อน
 เหล่า สู้ แห่ หมิ่น ฝ่า หน้อย ขุ่น ส่อน ส่อง

ฯลฯ

อักษรสูงคำเป็น ที่มีรูปวรรณยุกต์ ˊ กำกับ เช่น

เส้น สั้น หน้า ห้า ผู้ ขึ้น เฝ้า ถ้า ผ้า
 แฝว เล้า ผ้า ช้อ ชี้อ ช้า เข้า เสร้า (ร้อง)ให้
 ให้ เหี้ย แส้ สิ้น ห้าม ถ้อย ข้าม สู้ ข้าง
 เสือ ห้อง ไล่(ศึก) เหล้า ข้าว ถ้วน แสร้ง เสี่ยม ห้วย

ฯลฯ

อักษรสูงคำเป็น ที่มีรูปวรรณยุกต์ ˋ กำกับ ไม่ปรากฏในหนังสือสามก๊ก

อักษรสูงคำเป็น ที่มีรูปวรรณยุกต์ ˊˋ กำกับ ไม่ปรากฏในหนังสือสามก๊ก

อักษรสูงคำตาย ที่ไม่มีวรรณยุกต์กำกับ เช่น

คำตายเสียงสั้น

ลี ผิด สุข ขัด ขับ หน้า คีก หยิบ
 ศพ คักดี สัตย์ ฉะ(นี้) สุด สิบ ผูก หยุด

ฯลฯ

คำตายเสียงยาว

หยาบ หาบ เหตุ สืบ หาก ฝาก เกิด ถูก
 สอด แหวก ขาด หมอก ผูก หอก โฉด จึก

ฯลฯ

อักษรสูงคำตาย ที่มีรูปวรรณยุกต์ ' กำกับ ไม่ปรากฏในหนังสือสามก๊ก

อักษรสูงคำตาย ที่มีรูปวรรณยุกต์ ˊ กำกับ ไม่ปรากฏในหนังสือสามก๊ก

อักษรสูงคำตาย ที่มีรูปวรรณยุกต์ ˊˊ กำกับ ไม่ปรากฏในหนังสือสามก๊ก

อักษรสูงคำตาย ที่มีรูปวรรณยุกต์ ˊˊˊ กำกับ ไม่ปรากฏในหนังสือสามก๊ก

อักษรกลางคำเป็น ที่ไม่มีรูปวรรณยุกต์กำกับ เช่น

อัน ปวง ดา จึ่ง ใจ กำ โจร แปร กลาย
 เป็น เบา แดง กิน จุง เอา เตียง ตาม จึ่ง
 บาง เป็น ดัง ดาว เตียว ไกล การ กรรม กัน
 กลัว ดาย ดิน เอ็นดู ตำบล ปี่ แจง เต็ม อาจารย์

ฯลฯ

อักษรกลางคำเป็น ที่มีรูปวรรณยุกต์ ' กำกับ เช่น

อ่าน ต่ำ แต่ง แต่ อยู่ เก่า อย่าง อื่น บ่าว
 อย่า กล่าว ป่า จั่ว เกลา บ่าย แก่ อ่าว ป่วย
 ด่าน ปล่อย เล่า อ่าน ก่อน ต่ำ อ่อน ด่วน จึ่ง
 เปลา ก่อน ตื่น อยู่ บั่น แกร่ง กิ่ง กล่อม (บุก)บั่น

ฯลฯ

อักษรกลางคำเป็น ที่มีรูปวรรณยุกต์ ˊ กำกับ เช่น

เปลื้อง ป้อง โต บ้าน ต้าน โต ด้วย ไกล แก้อื้อ
 บ้าง แจ้ง แก้ว เจ้า เตี้ย แก่ กว้าง เบี้ย(หวัด) (เมื่อ)ก็
 ด้าน บ้าน บ้วน อ้วน เป้า กล้า อ้าง ตั้ง (ท)เกล้า
 แจ้ง แก้ว กัน อ้าย ต้อง ดำม ต้อน (กระ)ด้าง เกลี้ยง(กล่อม)

ฯลฯ

อักษรกลางคำเป็น ที่มีรูปวรรณยุกต์ ˊ กำกับ เช่น

เต็ง(หงวน) (อา)เต้า (เตียน)เต้ บู้(ชีวเขียม) เบ้ง(จิว)
(เซง)โต้ (ตอง)เต็ง

ฯลฯ

อักษรกลางคำเป็น ที่มีรูปวรรณยุกต์ ˋ กำกับ เช่น

เอ๋ย ตั่ง(โต๊ะ) (เล่า)เอียน (โจ)โก๋ (บุย)จิว
ดำน(กฺย) (เตียว)ต่ง (บุ)อ่อง (เล่า)ป่า (จง)กุน
(ลง)เอียน จันอ่อง (ซุน)เกียน (อิว)จิว (โต๊ะ)อฺย
เอียนกวน (อิม)เป่ง (ล้า)เต่ง (เจา)อ้อ (ฮัน)กั้ง

ฯลฯ

อักษรกลางคำตาย ที่ไม่มีวรรณยุกต์กำกับ เช่น

คำตายเสียงสั้น

จะ กับ บัด กลับ จับ ตก ดัก จับ
บุตร บก เกราะ ปลด กลัด อด ออก ปรีก(ษา)

ฯลฯ

คำตายเสียงยาว

โกรธ อึก ปราบ ออก อาบ แดก เกิด ปาก
ตอบ บอก กราบ จอด กวาด ดอก ปวด แอบ

ฯลฯ

อักษรกลางคำตาย ที่มีรูปวรรณยุกต์ ˊ กำกับ ไม่ปรากฏในหนังสือสามก๊ก

อักษรกลางคำตาย ที่มีรูปวรรณยุกต์ ˋ กำกับ ไม่ปรากฏในหนังสือสามก๊ก

อักษรกลางคำตาย ที่มีรูปวรรณยุกต์ ˊ กำกับ ไม่ปรากฏในหนังสือสามก๊ก

คำตายเสียงสั้น

โต๊ะ กัก ดัก(อ้าว)

ฯลฯ

คำตายเสียงยาว

เอ็ก(จิ๋ว) (จุกัด)เก็ก (ม้า)เจ็ก เอ็กเต็ก

ฯลฯ

อักษรกลางคำตาย ที่มีรูปวรรณยุกต์ * กำกับ ไม่ปรากฏในหนังสือสามก๊ก

อักษรต่ำคำเป็น ที่ไม่มีวรรณยุกต์กำกับ เช่น

ใน	เมือง	คือ	ทวน	งาม	เนิน	ลา	พัน	พลอย
คน	ทาง	ที่	ไว	ชาว	ภัย	ยา	พราย	แซเชือน
ฟัง	ชวน	ฟาง	เวลา	คำ	วัน	ธง	คุม	ธรรมเนียม
วาง	มี	คอย	พล	เลย	คง	มือ	ควร	วิชา

ฯลฯ

อักษรต่ำคำเป็น ที่มีรูปวรรณยุกต์ ' กำกับ เช่น

แม่	ง่าย	ว่า	ล่ง	ชื่อ	เค่า	อย่าง	เพื่อ	เมื่อ
มัน	ที่	ซึ่ง	คู่	เล่น	ไม่	ฟัง	เท่า	ไม่
ท่าน	ช่วย	ค่าย	ชื่อ	นั่ง	เร่ง	เลื่อน	ชุ่ม	เรื่อง
วุ่น	ชื่อ	ไล่	เล่า	นั่ง	ท่า	เช่น	พี่	ไพร่

ฯลฯ

อักษรต่ำคำเป็น ที่มีรูปวรรณยุกต์ ˊ กำกับ เช่น

แล้ว	ค้อน	คำ	ลั่น	ไม้	นี้	ย้าย	เนื้อ	นั้น
ไว้	น้อย	รู้	ครั้น	ซ้ำ	แมน	ครั้ง	คัน	แม่
พื้น	แค้น	ซ้าย	ทั้ง	จ้าว	ยัง	เคลิ้ม	เงื่อม	เชื้อ
ร้อน	น้ำ	เข้า	ฟ้า	ซ้ำ	ม้า	ครั้น	พัน	แพ

ฯลฯ

อักษรต่ำคำเป็น ที่มีรูปวรรณยุกต์ ˊ กำกับ ไม่ปรากฏในหนังสือสามก๊ก

อักษรต่ำคำเป็น ที่มีรูปวรรณยุกต์ ˋ กำกับ ไม่ปรากฏในหนังสือสามก๊ก

อักษรต่ำคำตาย ที่ไม่มีวรรณยุกต์กำกับ เช่น

คำตายเสียงสั้น

ริบ	ทุก	ยก	พิษ	มิ	พัก	คิด	คบ(เพลิง)
ณ	ทิต	พบ	ชนะ	รบ	เพราะ	พลัด	เยาะ(แย้ย)

ฯลฯ

คำตายเสียงยาว

เล็ก	ชอก	ยาก	ลอบ	มิด	ฟาก	มาตร	พิเคราะห์
ชอบ	ยอด	โลก	พูด	นอก	โปก	ทรัพย์	มาก

ฯลฯ

อักษรต่ำคำตาย ที่มีรูปวรรณยุกต์ ˊ กำกับ ไม่ปรากฏในหนังสือสามก๊ก

อักษรต่ำคำตาย ที่มีรูปวรรณยุกต์ ˋ กำกับ ไม่ปรากฏในหนังสือสามก๊ก

อักษรต่ำคำตาย ที่มีรูปวรรณยุกต์ ˊ กำกับ ไม่ปรากฏในหนังสือสามก๊ก

อักษรต่ำคำตาย ที่มีรูปวรรณยุกต์ ˋ กำกับ ไม่ปรากฏในหนังสือสามก๊ก

๑๖. จะเห็นได้ว่ารูปคำที่ปรากฏมีคำที่มีพยัญชนะต้นเป็นอักษรสูง อักษรกลาง และอักษรต่ำ ครบทั้ง 3 หมู่ และมีวรรณยุกต์ครบทั้ง 4 รูป ทำให้อนุมานได้ว่าภาษาไทยในหนังสือสามก๊กก็มีเสียงวรรณยุกต์ 5 หน่วยเสียง ตรงกับที่ได้อนุมานเสียงวรรณยุกต์ในหนังสือจินตามณี ฉบับกรมหลวงวงษาธิราชสนิท ๑๖

4.3 เสียงวรรณยุกต์ในสมัยรัตนโกสินทร์ช่วงรัชกาลที่ 4 ถึงรัชกาลที่ 7 ก่อนเปลี่ยนแปลงการปกครอง

การศึกษาเสียงวรรณยุกต์ในสมัยรัตนโกสินทร์ช่วงรัชกาลที่ 4 ถึงรัชกาลที่ 7 ก่อนเปลี่ยนแปลงการปกครองครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้หนังสือหลักภาษาไทย ของพระยาอุปทิศศิลปสาร และพระราชนิพนธ์ไกลบ้าน ในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เป็นตัวแทนวรรณกรรมของสมัยนี้ ผลการศึกษามีดังต่อไปนี้

4.3.1 เสียงวรรณยุกต์ในหนังสือหลักภาษาไทย

ในการเสนอผลการศึกษาระบบเสียงวรรณยุกต์ในหนังสือหลักภาษาไทย ของพระยาอุปทิศศิลปสาร ผู้วิจัยจะได้เสนอเป็น 2 ประเด็น คือ วิธีนำเสนอระบบเสียงวรรณยุกต์และระบบเสียงวรรณยุกต์

4.3.1.1 วิธีนำเสนอระบบเสียงวรรณยุกต์

การพิจารณาวิธีนำเสนอเสียงวรรณยุกต์ในหนังสือหลักภาษาไทย ^{ผู้วิจัย} พิจารณาจากข้อมูลที่ปรากฏในหนังสือฉบับนั้น ^๕ ซึ่งข้อมูลในการนำเสนอระบบเสียงวรรณยุกต์ในหนังสือหลักภาษาไทย ของพระยาอุปทิศศิลปสาร มีดังต่อไปนี้

วรรณยุกต์

รูปวรรณยุกต์

ข้อ ๑๖. ภาษาที่ไม่มีวรรณยุกต์ มีแต่สระกับพยัญชนะก็พอแล้ว จะอ่านเป็นเสียงสูงต่ำอย่างไรก็แล้วแต่นิยม แต่ในภาษาไทยนิยมใช้วรรณยุกต์ด้วย จึงต้องมีอักษรวรรณยุกต์บังคับอีกต่อหนึ่ง จะอ่านเป็นเสียงสูงๆ ต่ำๆ ตามอำเภอใจไม่ได้ วรรณยุกต์มีรูปต่างกันเป็น ๔ ดังนี้:-

- (๑) ' เรียกไม้เอก
- (๒) ˊ เรียกไม้โท
- (๓) ˋ เรียกไม้ตรี (เหมือนเลข ๗)
- (๔) ˊˋ เรียกไม้จัตวา (เหมือนเครื่องหมายบวก)

รูปวรรณยุกต์ทั้ง ๔ ที่ใช้เขียนบนส่วนท้ายของพยัญชนะต้น ดังนี้ กรอ ย ด้วย กิ๊ว เจอ จะเขียนบนรูปสระหรือตัวสะกด ดังนี้ กรอ ย ด้วย ไม่ถูก, ถ้ามีรูปสระอยู่ข้างบน ต้องเขียนรูปสระนั้นอีกต่อหนึ่ง ดังนี้ เคลื่อน, ชื่น, กัก, ต้อ

นอกจากรูปวรรณยุกต์นี้ ยังมีวิธีบอกเสียงวรรณยุกต์ได้อีก โดยกำหนดพยัญชนะ ดังจะอธิบายต่อไปข้างหน้า ข้อ ๑๘ (๒)

เสียงวรรณยุกต์

ข้อ ๑๗. เสียงวรรณยุกต์ที่ใช้อยู่ในภาษาไทยจัดเป็น ๕ เสียง ดังนี้

(๑) เสียงสามัญ คือเสียงกลางๆ เช่น กา คาง ฯลฯ

(๒) เสียงเอก เช่น ก่า ข่า ปาก หมึก ฯลฯ

(๓) เสียงโท เช่น ก้า คำ มาก ฯลฯ

(๔) เสียงตรี เช่น ก้า คำ ชัก ฯลฯ

(๕) เสียงจัตวา เช่น ก้า ขา นะ ฯลฯ

ลำดับเสียงนี้จัดตามวิธีวรรณยุกต์ ถ้าจะจัดลำดับให้เสียงเรียงกันอย่างเสียงเครื่องดนตรีแล้ว ควรเป็นดังนี้

(๑) เสียงเอก เป็นเสียงต่ำที่สุด เช่น ก่า

(๒) เสียงโท เป็นเสียงเอก เช่น ก้า

(๓) เสียงสามัญ รองเสียงโท เช่น กา

(๔) เสียงตรี รองเสียงสามัญ เช่น ก้า

(๕) เสียงจัตวา รองเสียงตรี และสูงที่สุด เช่น ก้า

จำแนกวรรณยุกต์

ข้อ ๑๘. วรรณยุกต์จำแนกออกเป็น ๒ พวก ดังนี้

(๑) วรรณยุกต์ที่มีรูป คือ วรรณยุกต์ที่ต้องใช้รูปวรรณยุกต์ บังคับข้างบน

เช่น ก่า ก้า ก้า ก่า, ข่า } คำ ดังนี้เป็นต้น วรรณยุกต์มีรูปนี้ มีเพียง ๔ เสียง คือ เอก โท ตรี

จัตวาเท่านั้น เสียงสามัญไม่มี

(๒) วรรณยุกต์ที่ไม่มีรูป คือวรรณยุกต์ที่ไม่ต้องใช้รูปวรรณยุกต์บังคับข้างบน สังเกตเสียงวรรณยุกต์ได้ด้วยวิธีกำหนดตัวพยัญชนะเป็นสูง กลาง ต่ำ แล้วประสมกับสระและพยัญชนะ อ่านเป็นเสียงวรรณยุกต์ได้ตามพวก เช่น – คาง ขาก คาก ขาง ดังนี้เป็นต้นไป วรรณยุกต์ที่ไม่มีรูปนี้ มีครบทั้ง ๕ เสียง

คำเป็นคำตาย

ข้อ ๑๙. ที่จริงคำเป็นคำตายนี้ ควรจะอยู่ในวิธีประสมอักษร แต่เห็นว่าเป็นหลักสำคัญของวรรณยุกต์ จึงได้นำมาอธิบายไว้ในที่นี้

คำเป็น คือเสียงที่ประสมที่สระ (สระยาว) ในแม่ ก กา เช่น กา ก็ กือ ภู ฯลฯ พวกหนึ่ง กับเสียงแม่ กง กน กม เกย เกอว ทั้งหมดอีกพวกหนึ่ง

คำตาย คือเสียงที่ประสมสระ (สระสั้น) ในแม่ ก กา (เว้นแต่ สระอำ ไอ โอ เอ ๔ ตัวนี้ถึงเป็นสระสั้นก็มีเสียงเป็นตัวสะกดในแม่ กม เกย เกอว จึงนับว่าเป็น คำเป็น) เช่น กะ ก็ ฤ ฯลฯ พวกหนึ่ง กับเสียงในแม่ กก กด กบ ทั้งหมดอีกพวกหนึ่ง

ครั้งโบราณผันด้วยไม้วรรณยุกต์ได้แต่คำเป็นเท่านั้น คำตายผันไม่ได้ เว้นไว้แต่คำตายอักษรกลาง ผันด้วยไม้ตรีได้ เช่น แป๊ะ โต๊ะ จูบ ฯลฯ มาบัดนี้มีวิธีผันได้เหมือนกัน ดังจะอธิบายต่อไป ไตรยางศ์

ข้อ ๒๐. ไตรยางศ์ แปลว่า ๓ ส่วน คือท่านแบ่งพยัญชนะออกเป็น ๓ พวก ตามวิธีวรรณยุกต์ เพราะวรรณยุกต์นั้นเกี่ยวข้องกับพยัญชนะ ท่านจึงเขียนรูปวรรณยุกต์ไว้บนพยัญชนะ ดังอธิบายแล้ว ถึงสระจะเป็นต้นเสียงก็ดี เสียงสระก็ต้องสูงต่ำไปตามรูปวรรณยุกต์ที่อยู่บนพยัญชนะ

ไตรยางศ์ คืออักษร ๓ หมู่ นั้น ดังนี้

(๑) อักษรสูงมี ๑๑ ตัว คือ ข ฃ ฉ ฐ ถ ผ ฝ ศ ส ษ ห ผันได้ ๓ เสียง คือ:-

คำเป็น พื้นเสียงเป็นเสียงจัตวา ผันด้วยไม้ ' ˊ เป็นเสียง เอก โท ตามลำดับดังนี้ ขา ข่า
ข้า, ขั้ ขั้ง ขั้ง

คำตาย พื้นเสียงเป็นเสียงเอก ผันด้วยไม้ ˊ ˊ เป็นเสียง โท ดังนี้ ฆะ ฆะ, ขาก ข้าก

(๒) อักษรกลางมี ๙ ตัว คือ ก จ ฎ ฏ ต ต บ ป อ ผันได้ครบ ๕ เสียง คือ :-

คำเป็น พื้นเสียงเป็นเสียงสามัญ ผันด้วยไม้ ' ˊ ˊ ˊ ˊ เป็นเสียงเอก โท ตรี จัตวา ตามลำดับ
ดังนี้ กา ก่า ก้า ก๊า ก๋า, กัง กั้ กั้ กั้ กั้

คำตาย พื้นเสียงเป็นเสียงเอก ผันด้วยไม้ ˊ ˊ ˊ เป็นเสียง โท ตรี จัตวา ตามลำดับดังนี้ กะ
กะ กะ กะ, กัก กัก กัก กัก

(๓) อักษรต่ำ มี ๒๔ ตัว คือ ค ค ฌ ง ช ฌ ญ ฑ ฒ ท ฐ น พ ฟ ภ ม ย ร ล ว พ ฮ
ผันได้ ๓ เสียงคือ :-

คำเป็น พื้นเสียงเป็นเสียงสามัญ ผันด้วยไม้ ' ˊ เป็นเสียงโท และ ตรี ตามลำดับดังนี้ คา คำ
ค้ำ, คั้ คั้ คั้

คำตาย รัสสระ พื้นเสียงเป็นเสียงตรี ผันด้วยไม้ ' ˊ เป็นเสียง โท และจัตวาตามลำดับดังนี้
คะ คะ คะ, คัก คัก คัก

คำตาย ทิมสระ พื้นเสียงเป็นเสียงโท ผันด้วยไม้ ˊ ˊ เป็นเสียง ตรี และจัตวา ตามลำดับ ดังนี้
คาก ค้าก ค้าก

อักษรคู่อักษรเดี่ยว

ข้อ ๒๑. อักษรต่ำยังแบ่งออกเป็น ๒ พวกอีก ดังนี้

(๑) อักษรคู่ คืออักษรต่ำที่มีเสียงเป็นคู่กับอักษรสูงมี ๑๔ ตัว จัดเป็นคู่ได้ ๗ คู่ ดังนี้

อักษรต่ำ อักษรสูง

ค ค ฌ ช ฌ

ช ฌ ฉ

ฌ ศ ษ ส

ฑ ฒ ท ฐ ฎ ฏ

พ ภ ผ

ฟ ฝ

ฮ ห

อักษรต่ำกับอักษรสูงที่เป็นคู่กันนี้ ผันไม่ได้ครบเสียงวรรณยุกต์ทั้ง ๕ อย่างอักษรกลางต้อง
ใช้วิธีเอาเสียงอักษรที่เป็นคู่กันเข้าช่วยจึงผันได้ครบ ๕ เสียง ดังนี้

คำ }
คา ข่า } คำ ขา
ข้า }

(๒) อักษรเดี่ยว คืออักษรต่ำ พวกที่ไม่มีเสียงอักษรสูงเป็นคู่กันมี ๑๐ ตัว คือ ง ญ ณ น ม
ย ร ล ว พ พวกนี้ไม่มีเสียงอักษรสูงเป็นคู่กันเข้าช่วยให้ผันได้ครบ ๕ เสียงอย่างอักษรคู่ จึงต้อง
มีวิธีใช้วรรณยุกต์ขึ้นอีกอย่างหนึ่ง คือใช้อักษรกลางหรืออักษรสูงนำ ถ้าอักษรกลางนำก็ผันอย่าง
เดียวกับอักษรกลาง ดังนี้

กงา (กะ-งา) กง่า กง้า กงำ กงำ, กรา (กรา) กร่า กร้า กรำ กรำ วิธีนี้บางทีก็อ่านเป็น ๒ พยางค์ เช่น กงา อ่านว่า กะ-งา บางทีก็อ่านกล้ำเป็นพยางค์เดียว เช่น กรา อ่านว่า กรา ... แต่ ถ้าตัว อ นำด้วย ย ไม่ต้องอ่านออกเสียงตัว อ ดังนี้ อยา อย่า อยำ อยำ อย่า ออกเสียงด้วยตัว ย ตัวเดียว เป็นแต่ผันอย่างอักษรกลางเท่านั้น (อ นำ ย เดี่ยวนี้มีใช้อยู่โดยมาก ๔ คำเท่านั้น คือ อย่า อยู่ อย่าง อยาก) ถ้าอักษรสูงนำก็อ่านเสียงอักษรสูงดังนี้ ขงา (ขะ-หงา) ขง่า ขง้า, ขรา (ขรา) ขร่า ขร้า แต่ถ้าตัว ห นำ ไม่ต้องออกเสียงตัว ห ออกเสียงอักษรเดี่ยวที่ตามหลังเป็นเสียงจัตวา และ ผันอย่างอักษรสูง ดังนี้ หงา หง่า หง้า

ด้วยวิธีนี้เช่นนี้ อักษรเดี่ยวจึงผันได้ครบทั้ง ๕ เสียง ดังนี้

อยา อย่า อยำ อยำ อย่า	ง่า	}	ง้า หงา
งา หงา	หง่า		

จงสังเกตไว้ว่า อักษรกลางหรือสูง จะนำและผันให้เสียงเป็นอักษรกลางหรือสูงได้ก็แต่อักษร พวกเดี่ยว ตัวอื่นถึงจะมีนำบ้างตามภาษาเดิม ก็ไม่ออกเสียงเป็นอักษรนำ เช่น ไฟท ต้องอ่าน ผะ-ไท ไม่ใช่ ผะ-ไท เป็นต้น

(พระยาอุปทิศศิลปสาร. 2545 : 12-16)

เมื่อพิจารณาจากข้อความที่ยกมานี้ เห็นได้ว่าวิธีนำเสนอระบบเสียงวรรณยุกต์ในหนังสือหลักภาษาไทยได้นำเสนอให้เห็นเป็นหมวดหมู่ และเป็นการนำเสนอที่ทำให้เห็นระบบเสียงวรรณยุกต์ในสมัยนั้นทั้งระบบได้ชัดเจนกว่าการนำเสนอระบบเสียงวรรณยุกต์ในหนังสือจินตามณีฉบับต่างๆ ที่เคยกล่าวมาแล้ว การนำเสนอระบบเสียงวรรณยุกต์ในหนังสือหลักภาษาไทยมีรายละเอียดตั้งแต่รูปและเสียงวรรณยุกต์ รวมถึงอิทธิพลที่มีต่อการเกิดเสียงวรรณยุกต์ โดยได้นำเสนอเป็นลำดับ ดังนี้

1) รูปวรรณยุกต์มี 4 รูป พร้อมทั้งอธิบายตำแหน่งที่รูปวรรณยุกต์จะปรากฏในการเขียนคำ ซึ่งคำอธิบายถึงตำแหน่งที่รูปวรรณยุกต์จะปรากฏในการเขียนคำนี้ ไม่เคยมีมาก่อนในหนังสือจินตามณีฉบับต่างๆ

2) การจำแนกวรรณยุกต์ โดยการใช้การปรากฏของรูปวรรณยุกต์เป็นเกณฑ์ ซึ่งจำแนกออกได้เป็น 2 พวก คือ วรรณยุกต์ที่มีรูปกับวรรณยุกต์ที่ไม่มีรูป

3) ลักษณะพยางค์ อันได้แก่ คำเป็นและคำตาย ซึ่งลักษณะพยางค์ทั้ง 2 แบบนี้มีอิทธิพลต่อการแปรของเสียงวรรณยุกต์

4) ไตรยางศ์ หรือการจำแนกพยัญชนะออกเป็น 3 หมู่ ได้แก่ อักษรสูง อักษรกลาง และอักษรต่ำ ซึ่งอักษรทั้ง 3 หมู่นี้มีอิทธิพลต่อการเกิดเสียงวรรณยุกต์ พร้อมทั้งอธิบายถึงการผันอักษรแต่ละหมู่ตามรูปวรรณยุกต์

5) การจำแนกอักษรต่ำออกเป็น 2 พวก คือ อักษรคู่กับอักษรเดี่ยว

4.3.1.2 ระบบเสียงวรรณยุกต์

ในการกล่าวถึงระบบเสียงวรรณยุกต์ในหนังสือหลักภาษาไทย ในที่นี้ผู้วิจัยจะได้กล่าวแยกเป็น 2 ประเด็น คือ รูปวรรณยุกต์และจำนวนหน่วยเสียงวรรณยุกต์ ดังต่อไปนี้

4.3.1.2.1 รูปวรรณยุกต์

๖ ในหนังสือหลักภาษาไทย มีข้อความที่กล่าวถึงวรรณยุกต์ว่ามี 4 รูปไว้อย่างชัดเจน ดังข้อความว่า

ข้อ ๑๖. ภาษาที่ไม่มีวรรณยุกต์ มีแต่สระกับพยัญชนะก็พอแล้ว จะอ่านเป็นเสียงสูงต่ำอย่างไรก็แล้วแต่นิยม แต่ในภาษาไทยนิยมใช้วรรณยุกต์ด้วย จึงต้องมีอักษร วรรณยุกต์บังคับอีกต่อหนึ่ง จะอ่านเป็นเสียงสูงๆ ต่ำๆ ตามอำเภอใจไม่ได้ วรรณยุกต์มีรูปต่างกันเป็น ๔ ดังนี้:-

- (๑) ‘ เรียกไม้เอก
- (๒) ˊ เรียกไม้โท
- (๓) ˊˊ เรียกไม้ตรี (เหมือนเลข ๗)
- (๔) ˋ เรียกไม้จัตวา (เหมือนเครื่องหมายบวก)

รูปวรรณยุกต์ทั้ง ๔ ที่ใช้เขียนบนส่วนท้ายของพยัญชนะต้น ดังนี้
กร่อย ด้วย กิฏ เจอ จะเขียนบนรูปสระหรือตัวสะกด ดังนี้ กร่อย ด้วย ไม่ถูก, ถ้ามีรูปสระอยู่ข้างบน ต้องเขียนรูปสระนั้นอีกต่อหนึ่ง ดังนี้ เคลื่อน, ชื่น, กัก, ตื่อ

(พระยาอุปกิจศิลปสาร. 2545 : 13)

จากข้อความที่ยกมานี้ เห็นได้ว่าในสมัยนั้นก็มีวรรณยุกต์ 4 รูป คือ รูปวรรณยุกต์ ‘ รูปวรรณยุกต์ ˊ รูปวรรณยุกต์ ˊˊ และรูปวรรณยุกต์ ˋ ดังที่มีมาแล้วตั้งแต่สมัยอยุธยาตอนปลาย (ในหนังสือจินตามณีฉบับพระเจ้าบรมโกศ)

4.3.1.2.2 จำนวนหน่วยเสียงวรรณยุกต์

จากคำอธิบายเรื่องวรรณยุกต์ที่ปรากฏในหนังสือหลักภาษาไทย ของพระยาอุปกิจศิลปสาร เห็นได้ว่าอักษร 3 หมู่ คือ อักษรสูง อักษรกลาง และอักษรต่ำนั้น แม้ท่านไม่ได้อธิบายลักษณะเฉพาะทางสัทศาสตร์ไว้ในส่วนนี้ แต่ท่านก็ได้อธิบายถึงพื้นเสียงวรรณยุกต์ไว้ ซึ่งบ่งชี้ให้เห็นว่าอักษร 3 หมู่เป็นตัวกำหนดระดับเสียงวรรณยุกต์ ส่วนเรื่องจำนวนหน่วยเสียงวรรณยุกต์นั้น จากคำอธิบายทำให้เราสามารถระบุได้ว่า มี 5 หน่วยเสียงเท่ากับเสียงวรรณยุกต์ในปัจจุบัน คือ เสียงสามัญ เสียงเอก เสียงโท เสียงตรี และเสียงจัตวา ๖

ถ้าพิจารณาการปรากฏรวมของหน่วยเสียงวรรณยุกต์ในหนังสือหลักภาษาไทย เล่มนั้น เห็นได้ว่าเสียงวรรณยุกต์ทั้ง 5 หน่วยเสียงมีลักษณะการกระจายของการเกิดที่สัมพันธ์กับลักษณะพยางค์ 2 แบบ ได้แก่ คำเป็นและคำตาย กล่าวคือ

คำเป็น

อักษรกลางคำเป็น สามารถเกิดร่วมกับเสียงวรรณยุกต์ใดเสียงวรรณยุกต์หนึ่งก็ได้ในจำนวน 5 หน่วยเสียง

เสียงวรรณยุกต์สามัญ เช่น กา กัง

เสียงวรรณยุกต์เอก เช่น ก่า กั๊ง

เสียงวรรณยุกต์โท เช่น ก้า กั๊ง

เสียงวรรณยุกต์ตรี เช่น ก๊า กั๊

เสียงวรรณยุกต์จัตวา เช่น ก๋า กั๊ง

อักษรสูงคำเป็น สามารถเกิดร่วมกับเสียงวรรณยุกต์เอก เสียงวรรณยุกต์โท และเสียงวรรณยุกต์จัตวา

เสียงวรรณยุกต์เอก เช่น ข่า ขั๊ง

เสียงวรรณยุกต์โท เช่น ข้า ขั๊ง

เสียงวรรณยุกต์จัตวา เช่น ข่า ขั๊ง

อักษรต่ำคำเป็น สามารถเกิดร่วมกับเสียงวรรณยุกต์สามัญ เสียงวรรณยุกต์โท และเสียงวรรณยุกต์ตรี

เสียงวรรณยุกต์สามัญ เช่น คา คัง

เสียงวรรณยุกต์โท เช่น ค้า คั๊ง

เสียงวรรณยุกต์ตรี เช่น ค๊า คั๊

คำตาย

สำหรับคำตายมีเสียงวรรณยุกต์ที่สามารถเกิดร่วมได้เพียงบางเสียง เนื่องจากเงื่อนไขความสั้นและความยาวของเสียงสระเป็นข้อจำกัดในการเกิดของเสียงวรรณยุกต์ด้วย กล่าวคือ

อักษรกลางคำตายที่มีสระเสียงสั้น สามารถเกิดร่วมกับเสียงวรรณยุกต์เอก เสียงวรรณยุกต์โท เสียงวรรณยุกต์ตรี และเสียงวรรณยุกต์จัตวา

เสียงวรรณยุกต์เอก เช่น กะ กัก

เสียงวรรณยุกต์โท เช่น กัะ กั๊

เสียงวรรณยุกต์ตรี เช่น ก้า กั๊

เสียงวรรณยุกต์จัตวา เช่น ก๋า กั๊

อักษรกลางคำตายที่มีสระเสียงยาว สามารถเกิดร่วมกับเสียงวรรณยุกต์เอก
เสียงวรรณยุกต์โท เสียงวรรณยุกต์ตรี และเสียงวรรณยุกต์จัตวา

เสียงวรรณยุกต์เอก เช่น กาก

เสียงวรรณยุกต์โท เช่น ก้าก

เสียงวรรณยุกต์ตรี เช่น ก๊าก

เสียงวรรณยุกต์จัตวา เช่น ก้าก

อักษรสูงคำตายที่มีสระเสียงสั้น สามารถเกิดร่วมกับเสียงวรรณยุกต์เอกและ
เสียงวรรณยุกต์โท

เสียงวรรณยุกต์เอก เช่น ขะ

เสียงวรรณยุกต์โท เช่น ขัะ

อักษรสูงคำตายที่มีสระเสียงยาว สามารถเกิดร่วมกับเสียงวรรณยุกต์เอกและ
เสียงวรรณยุกต์โท

เสียงวรรณยุกต์เอก เช่น ขาก

เสียงวรรณยุกต์โท เช่น ข้าก

อักษรต่ำคำตายที่มีสระเสียงสั้น สามารถเกิดร่วมกับเสียงวรรณยุกต์โท เสียง
วรรณยุกต์ตรี และเสียงวรรณยุกต์จัตวา

เสียงวรรณยุกต์โท เช่น ค่ะ คัก

เสียงวรรณยุกต์ตรี เช่น คะ คัก

เสียงวรรณยุกต์จัตวา เช่น ค่ะ คัก

อักษรต่ำคำตายที่มีสระเสียงยาว สามารถเกิดร่วมกับเสียงวรรณยุกต์โท เสียง
วรรณยุกต์ตรี และเสียงวรรณยุกต์จัตวา

เสียงวรรณยุกต์โท เช่น คาก

เสียงวรรณยุกต์ตรี เช่น ค้าก

เสียงวรรณยุกต์จัตวา เช่น ค้าก

จากการปรากฏร่วมของหน่วยเสียงวรรณยุกต์ที่มีความสัมพันธ์กับลักษณะ
พยางค์ดังกล่าวนี้ พระยาอุปทิศศิลปสารได้ทำแผนภูมิแบบหลักวรรณยุกต์ให้เห็นชัดเจน ดังนี้

แบบหลักวรรณยุกต์

ข้อ ๒๒. ต่อไปนี้ได้ทำแบบหลักวรรณยุกต์ ตามที่ได้อธิบายมาแล้ว ไว้ให้ดูโดยย่อ ดังนี้

			เสียง-สามัญ	เอก	โท	ตรี	จัตวา
อักษรกลาง.	คำเป็น	รัสสะ	กา	ก่า	ก้า	ก๊า	ก๋า
	คำตาย		-	กะ	กะ	กะ	กะ
อักษรต่ำใช้ กลางและสูง ช่วย	คู่	คำเป็น	คา	ข้า	คำ	คำ	ชา
					ข้า		
		คำตาย	-	ชะ	คะ	คะ	คะ
					ชะ		
		ที่มะ	-	ชาก	คาก	ค้ำ	ค้ำ
					ชาก		
	เดี่ยว	คำเป็น	กลางน้ำ	อย่า	อย่า	อย่า	อย่า
			สูงน้ำ	งา	หง่า	ง่า	หงา
		คำตาย	รัสสะ	-	อยะ	อัยะ	อัยะ
			สูงน้ำ	-	หะ	งะ	งะ
		ที่มะ	กลางน้ำ	-	อยาก	อัยาก	อัยาก
			สูงน้ำ	-	หาก	งาก	งาก

(พระยาอุปกิตติศิลปสาร. 2545 : 17)

จากการปรากฏร่วมของหน่วยเสียงวรรณยุกต์ที่มีความสัมพันธ์กับลักษณะพยางค์ดังกล่าวนั้น ถ้าเราตั้งสมมติฐานว่าคำที่ไม่มีรูปวรรณยุกต์ควรจะมีเสียงวรรณยุกต์เดียวกัน และคำที่มีรูปวรรณยุกต์เดียวกันก็ควรจะมีเสียงวรรณยุกต์เดียวกันด้วย (วรรณยุกต์ 1 รูปควรจะแทนเสียงเพียง 1 เสียง) คือ คำที่ไม่มีรูปวรรณยุกต์ควรจะมีเสียงวรรณยุกต์สามัญ คำที่มีรูปวรรณยุกต์เอกควรจะมีเสียงวรรณยุกต์เอก คำที่มีรูปวรรณยุกต์โทควรจะมีเสียงวรรณยุกต์โท คำที่มีรูปวรรณยุกต์ตรีควรจะมีเสียงวรรณยุกต์ตรี และคำที่มีรูปวรรณยุกต์จัตวาควรจะมีเสียงวรรณยุกต์จัตวา ถ้าพิจารณาการปรากฏร่วมของรูปวรรณยุกต์กับเสียงวรรณยุกต์ที่เกิด

ขึ้นในคำตามสมมติฐานดังกล่าวนี้จะเห็นว่า การปรากฏร่วมกันของรูปวรรณยุกต์ทั้งที่มีรูปและไม่มีรูปกับเสียงวรรณยุกต์ในบางคำตรงกัน แต่บางคำไม่ตรงกัน ซึ่งสามารถแจกแจงให้เห็นชัดเจนได้ ดังนี้

การปรากฏร่วมของรูปและเสียงวรรณยุกต์ที่ตรงกัน

การปรากฏร่วมของรูปและเสียงวรรณยุกต์ที่ตรงกัน มีปรากฏทั้งในคำเป็นและคำตาย ดังนี้

คำเป็น ไม่มีรูปวรรณยุกต์ มีเสียงตรง (ซึ่งควรจะมีเสียงสามัญ) เกิดกับคำที่มีพยัญชนะต้นเป็นอักษรกลางและอักษรต่ำ

อักษรกลาง เช่น กา

อักษรต่ำ เช่น คา

คำเป็น มีรูปวรรณยุกต์ มีเสียงตรง (ซึ่งคำที่มีรูปเอกควรจะมีเสียงเอก คำที่มีรูปโทควรจะมีเสียงโท คำที่มีรูปตรีควรจะมีเสียงตรี และคำที่มีรูปจัตวาควรจะมีเสียงจัตวา) เกิดกับคำที่มีพยัญชนะต้นเป็นอักษรกลางและอักษรสูง

อักษรกลาง เช่น ก่า ก้า ก๊า ก๋า

อักษรสูง เช่น ข่า ข้ำ

คำตาย ไม่มีรูปวรรณยุกต์ มีเสียงตรง (ซึ่งควรจะมีเสียงสามัญ) ไม่ปรากฏในระบบภาษา

คำตาย มีรูป มีเสียงตรง เกิดกับคำที่มีพยัญชนะต้นเป็นอักษรกลาง อักษรสูง และอักษรต่ำ

อักษรกลาง เช่น ก๊ะ กัะ กัะ ก้าก ก้าก ก้าก

อักษรสูง เช่น ข๊ะ ข้าก

อักษรต่ำ เช่น ค๊ะ ค้าก

การปรากฏร่วมของรูปและเสียงวรรณยุกต์ที่ไม่ตรงกัน

คำเป็น ไม่มีรูป เสียงไม่ตรง เกิดกับคำที่มีพยัญชนะต้นเป็นอักษรสูง

อักษรสูง เช่น ขา

คำเป็น มีรูป เสียงไม่ตรง เกิดกับคำที่มีพยัญชนะต้นเป็นอักษรต่ำ

อักษรต่ำ เช่น ค่า คำ

คำตาย ไม่มีรูป เสียงไม่ตรง (ซึ่งควรจะมีเสียงสามัญ) เกิดกับคำที่มี
พยัญชนะต้นเป็นอักษรกลาง อักษรสูง และอักษรต่ำ

อักษรกลาง เช่น กะ กาก

อักษรสูง เช่น ขะ ขาก

อักษรต่ำ เช่น คะ คาก

คำตาย มีรูป เสียงไม่ตรง เกิดกับคำที่มีพยัญชนะต้นเป็นอักษรต่ำ

อักษรต่ำ เช่น ค่ะ คำก

เมื่อพิจารณาการปรากฏร่วมของรูปและเสียงวรรณยุกต์จากสมมติฐานดังกล่าวนั้น จะเห็นว่ามีทั้งที่ตรงและไม่ตรงกับสมมติฐาน กล่าวคือ เมื่อพิจารณาจากลักษณะพยางค์ที่เป็นคำเป็นพบว่า การปรากฏร่วมของรูปและเสียงวรรณยุกต์ที่ตรงกับสมมติฐาน เกิดกับคำที่มีพยัญชนะต้นเป็นอักษรกลาง ซึ่งเกิดได้กับเสียงวรรณยุกต์ทั้ง 5 หน่วยเสียง เกิดได้กับคำที่มีพยัญชนะต้นเป็นอักษรสูงที่มีเสียงวรรณยุกต์เอกและโท และยังเกิดได้กับคำที่มีพยัญชนะต้นเป็นอักษรต่ำที่มีเสียงวรรณยุกต์สามัญ ส่วนการปรากฏร่วมของรูปและเสียงวรรณยุกต์ที่ไม่ตรงกับสมมติฐาน เกิดกับคำที่มีพยัญชนะต้นเป็นอักษรสูงที่มีเสียงวรรณยุกต์จัตวา และยังเกิดกับคำที่มีพยัญชนะต้นเป็นอักษรต่ำที่มีเสียงวรรณยุกต์โทและตรี

จากการปรากฏร่วมของรูปและเสียงวรรณยุกต์ดังกล่าว จึงเห็นได้ว่า คำที่มีพยัญชนะต้นเป็นอักษรกลางเพียงพวกเดียวเท่านั้นที่มีรูปและเสียงวรรณยุกต์ตรงกันทั้ง 5 หน่วยเสียง ส่วนคำที่มีพยัญชนะต้นเป็นพวกอักษรสูงและอักษรต่ำมีรูปและเสียงวรรณยุกต์ทั้งที่ตรงและไม่ตรงกัน แต่ละพวกเกิดเสียงวรรณยุกต์ได้ 3 หน่วยเสียง และมีการซ้ำกันในเสียงวรรณยุกต์โท ดังนั้น คำที่มีพยัญชนะต้นเป็นพวกอักษรสูงและอักษรต่ำจึงมีเสียงวรรณยุกต์รวมกันได้ 5 หน่วยเสียงเท่ากับอักษรกลาง หรือต้องผันอักษรสูงกับอักษรต่ำรวมกันถึงจะได้เสียงวรรณยุกต์ครบทั้ง 5 หน่วยเสียง

ปรากฏการณ์ของเสียงวรรณยุกต์ที่เกิดขึ้นเช่นนี้ เนื่องมาจากการเปลี่ยนแปลงลักษณะเฉพาะทางสัทศาสตร์ของพยัญชนะที่เป็นอักษรต่ำ คือ อักษรต่ำบางเสียงได้สูญเสียความเป็นพยัญชนะก้อง กลายเป็นพยัญชนะไม่ก้อง มีลม เหมือนอักษรสูง จึงทำให้ระดับเสียงวรรณยุกต์บางหน่วยเสียงที่เกิดกับอักษรสูงและอักษรต่ำซ้ำกัน เกิดเป็นเสียงพ้องระหว่างเสียงอักษรสูงกับอักษรต่ำ จึงมีการรวมเสียงของวรรณยุกต์บางเสียง ดังที่เกิดขึ้นแล้วในหนังสือจินตามณีฉบับพระเจ้าบรมโกศ ทำให้การปรากฏร่วมของรูปและเสียงวรรณยุกต์ตรงกันบ้าง ไม่ตรงกันบ้าง และเกิดเสียงวรรณยุกต์ได้พวกละ 3 หน่วยเสียงเท่านั้น ส่วนอักษรกลางแม้ว่าบางเสียงมีการเปลี่ยนแปลงลักษณะเฉพาะทางสัทศาสตร์ คือ อักษรกลางทั้งหมดแต่เดิมเป็น

พยัญชนะเสียงไม่ก้อง ต่อมาบางเสียงได้กลายเป็นเสียงก้องขึ้น แต่การเปลี่ยนแปลงลักษณะเฉพาะทางสัทศาสตร์ของอักษรกลางบางเสียงนี้ไม่เข้ากับลักษณะเฉพาะทางสัทศาสตร์ของอักษรสูงและอักษรต่ำ จึงทำให้การปรากฏร่วมของรูปและเสียงวรรณยุกต์ตรงกันครบทั้ง 5 หน่วยเสียง

สำหรับลักษณะทางสัทศาสตร์ของวรรณยุกต์ทั้ง 5 หน่วยเสียงนั้น เราไม่สามารถอธิบายได้ว่าแต่ละหน่วยเสียงมีลักษณะอย่างไร แต่จากคำอธิบายของพระยาอุปทิศศิลปสาร ทำให้พอจะเห็นถึงระดับเสียงที่แตกต่างกัน ดังคำอธิบายว่า

ข้อ ๑๗. เสียงวรรณยุกต์ที่ใช้อยู่ในภาษาไทยจัดเป็น ๕ เสียง ดังนี้

- (๑) เสียงสามัญ คือเสียงกลางๆ เช่น กา คาง ฯลฯ
- (๒) เสียงเอก เช่น ก่า ข่า ปาก หมึก ฯลฯ
- (๓) เสียงโท เช่น ก้า คำ มาก ฯลฯ
- (๔) เสียงตรี เช่น ก๊า คำ ชัก ฯลฯ
- (๕) เสียงจัตวา เช่น ก๋า ขา นะ ฯลฯ

ลำดับเสียงนี้จัดตามวิธีวรรณยุกต์ ถ้าจะจัดลำดับให้เสียงเรียงกันอย่างเสียงเครื่องดนตรีแล้ว ควรเป็นดังนี้

(๑) เสียงเอก	เป็นเสียงต่ำที่สุด	เช่น ก่า
(๒) เสียงโท	เป็นเสียงเอก	เช่น ก้า
(๓) เสียงสามัญ	รองเสียงโท	เช่น กา
(๔) เสียงตรี	รองเสียงสามัญ	เช่น ก๊า
(๕) เสียงจัตวา	รองเสียงตรี และสูงที่สุด	เช่น ก๋า

(พระยาอุปทิศศิลปสาร. 2545 : 13)

ซึ่งการจัดลำดับเสียงวรรณยุกต์ตามเสียงเครื่องดนตรีดังที่พระยาอุปทิศศิลปสารอธิบายนั้น ทำให้เห็นได้ว่าวรรณยุกต์ 5 หน่วยเสียงนั้น มีระดับความสูงต่ำของเสียงแตกต่างกัน คือ เสียงเอกมีระดับเสียงต่ำที่สุด เสียงโท เสียงสามัญ เสียงตรี และเสียงจัตวามีระดับเสียงที่สูงขึ้นตามลำดับ ซึ่งการเรียงลำดับนี้มีความใกล้เคียงและสอดคล้องกับเสียงวรรณยุกต์ในปัจจุบัน

4.3.2 เสียงวรรณยุกต์ในพระราชนิพนธ์ไกลบ้าน

ในการเสนอผลการศึกษาเสียงวรรณยุกต์ในพระราชนิพนธ์ไกลบ้าน ในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ผู้วิจัยจะได้เสนอเป็น 2 ประเด็น คือ รูปวรรณยุกต์และจำนวนหน่วยเสียงวรรณยุกต์

4.3.2.1 รูปวรรณยุกต์

๖ การพิจารณารูปวรรณยุกต์ในพระราชนิพนธ์ไกลบ้าน ผู้วิจัยพิจารณาจากรูปคำที่ปรากฏในวรรณกรรมนั้น ซึ่งจากข้อความปรากฏว่ามีวรรณยุกต์ครบทั้ง 4 รูป คือ คำที่มีรูปวรรณยุกต์ ' คำที่มีรูปวรรณยุกต์ ˊ คำที่มีรูปวรรณยุกต์ ˋ และคำที่มีรูปวรรณยุกต์ ˊ กับ ˋ ดังข้อมูลต่อไปนี้

...พระจุตรูปให้บูชา ลงกราบพระสวดสองข้างตามผนังมีรูปพระจับโป๊ยเล่าอันนั่งข้างละ ๘ รูป ขึ้นจากนั้นเยื้องไปข้างหนึ่งเป็นกะฏิเห็นจะเป็นที่เหมือนวิหาร ที่นี้เห็นพื้นไปไกล มีอยู่ปักกันป้าย ๒ อัน ถัดไปอีกข้างหนึ่งเป็นกำแพงที่ไว้ป้ายชื่อคนตายมีโต๊ะสวดและที่ทำกงเด็กพร้อม ขึ้นไปข้างหลังอีกชั้นหนึ่งเป็นกำแพงที่ไว้รูปผู้มีใจศรัทธา ออกเงินเรียราย ปั้นรูปขนาดตุ๊กตาไว้ในตู้กระจกที่บูชา...

(พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว. 2527 : 53-54)

...ได้แต่น้ำแร่แลเหล้าอะไรยุ่งไปทั้งนั้น เพียงจะหาเข้าก็ไม่ต้องให้รถไปขอน้ำชาวบ้าน ได้น้ำมาเอาหม้อออกมาดูเล็กน้อย ก็นสามคนก็จะไม่พอ ต้องให้ไปยืมหม้อชาวบ้านได้หม้อดินหนาดีกโตกบเตา พอเข้ามาถึงได้ชาวเข้าตั้ง...

(พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว. 2527 : 531)

...การที่ไปเพื่อจะหาเข้าสุกอย่างเดียวนั้น ส่วนแกงได้ไปซื้อแกงฮังแกเรียนมา กินเข้าได้ ในหมู่นี้เวลากลางคืนโรงมหรสพที่เล่นอยู่ข้างถนนทั้งปวง เลิกหมดเหตุด้วยหนาว ต้นไม้ก็ร่วงโกร้งเกร้งไปทั้งนั้น ดูไม่ใคร่จะงาม...

(พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว. 2527 : 639)

จากข้อมูลที่ยกมานี้ พบว่า

คำที่มีรูปวรรณยุกต์ ' ได้แก่ เล่าอัน นั่ง หนึ่ง ที่ นี้ (ยุ)อี เรีย(ราย) ชื่อ เพื่อ อย่างเท่า ส่วน หมู เล่น อยู่ ร่วง ไม่ ใคร แร่ ยุ่ง

คำที่มีรูปวรรณยุกต์ ˊ ได้แก่ ให้ ข้าง ขึ้น นั้น เยื้อง พื้น ป้าย พร้อม ชั้น ไว้ ผู้ ปั้นตู้ น้ำ ได้ หม้อ ดีก ตั้ง ชื่อ ด้วย

คำที่มีรูปวรรณยุกต์ ˋ ได้แก่ (จับ)โป๊ย โต๊ะ (กง)เด็ก

คำที่มีรูปวรรณยุกต์ ˊ กับ ˋ ได้แก่ จับ(โป๊ย) เก่ง โกร้งเกร้ง

4.3.2.2 จำนวนหน่วยเสียงวรรณยุกต์

๗ การพิจารณาเพื่ออนุมานจำนวนหน่วยเสียงวรรณยุกต์ในพระราชนิพนธ์ไกลบ้าน ผู้วิจัยได้พิจารณาจากรูปเขียนที่ปรากฏในวรรณกรรมนั้น ดังนี้

อักษรสูงคำเป็น ที่ไม่มีรูปวรรณยุกต์กำกับ เช่น

เขียน ขอ เหลือ หมายถึง หนาว ผิง ขา ขวาง หอม
หั่ว เห็น ผา ขาว สอง สาม ถ้าง หนังสือ หาว
ถึง โหร ถอน หา ฐาน เสีย หาย เห็น หาง
ขอ เหมือน ถาม ของ หลาย ฉั้น หมอ หลวง ขาย

ฯลฯ

อักษรสูงคำเป็น ที่มีรูปวรรณยุกต์ ' กำกับ เช่น

ฝ้าย ใหญ่ หม่อม ลั่ง แผ่น ขาว ห่าง ใหม่ หย่อน
ผิง ใส่ สู้ ผ่าน สี่ ส่วน โห้ ผิง สิ่ง
แห่ง แห่ ถ่าย ส่ง เหล่า หึ่ง หน้อย ถี่ หว่าง
หลัง ถิ่น ห่วง ผา เฟื่อน ถ่าย สาย หุ่น ถ่าน

ฯลฯ

อักษรสูงคำเป็น ที่มีรูปวรรณยุกต์ ˊ กำกับ เช่น

เข้า เฝ้า ถ้ำ ขึ้น ข้ำ ห้า หน้า ลั่น ให้
ลั่น ข้อง ข้าม ห้าม ขึ้น ถ้ำ ข้าง ห้อง หึ่ง
ฉ้อ เหล้า สร้าง ผู้ หม้อ ไหว้ ฝ้าย ถ้วย หน้้า
สู้ เสื่อ ไหม้ ไข่ ห้อย ส้ม ผิง (โส)หุ้ย เข้า(เข้า)

ฯลฯ

อักษรสูงคำเป็น ที่มีรูปวรรณยุกต์ ˋ กำกับ ไม่ปรากฏในพระราชนิพนธ์ไกลบ้าน

อักษรสูงคำเป็น ที่มีรูปวรรณยุกต์ ˊˋ กำกับ ไม่ปรากฏในพระราชนิพนธ์ไกลบ้าน

อักษรสูงคำตาย ที่ไม่มีวรรณยุกต์กำกับ เช่น

คำตายเสียงสั้น

ขัด ฉิฉิ หัด สุข สุด หมด ศพ หยุด
สรรพ เหมาะ สัก ฉับ สัก ขุด ผุ ขลุกลัก

ฯลฯ

คำตายเสียงยาว

ผูก เหตุ สวด ถูก หาก แยก สารถ เศษ
หยาบ หีบ หมอก สุก หมาก สอก ขาด (สัง)เขป

ฯลฯ

อักษรสูงคำตาย ที่มีรูปวรรณยุกต์ ' กำกับ ไม่ปรากฏในพระราชนิพนธ์ไกลบ้าน

อักษรสูงคำตาย ที่มีรูปวรรณยุกต์ ˊ กำกับ ไม่ปรากฏในพระราชนิพนธ์ไกลบ้าน

อักษรสูงคำตาย ที่มีรูปวรรณยุกต์ ˊˊ กำกับ ไม่ปรากฏในพระราชนิพนธ์ไกลบ้าน

อักษรสูงคำตาย ที่มีรูปวรรณยุกต์ ˋ กำกับ ไม่ปรากฏในพระราชนิพนธ์ไกลบ้าน

อักษรกลางคำเป็น ที่ไม่มีรูปวรรณยุกต์กำกับ เช่น

เป็น แปร ดี ไป อากา ร ไค จิง กัน เต็ม
อัน จง ไตร ตอน กัน จน เตียร เตา โองการ
ตาย แกง กิน บาง ไกล ดัง ดู ตา โกงทาง
ปลา ทาง เตือน ตัว กลาง เป็น ใจ โดย แก

ฯลฯ

อักษรกลางคำเป็น ที่มีรูปวรรณยุกต์ ' กำกับ เช่น

อ่าน ต่ำ แต่ง แต่ เก่ง อยู่ เก่า จ่าย อย่าง
เปลี่ยน ต่อ ดื่น โปร่ง กลิ่น ไก่ บ่าย เป่า กิ่ง
แต่ กล่าว กว่า ก่อน อื่น อ่าง อ่าว เกลื่อน (กระ)บี่
อุ้น โอง อย่า เปลา่ ด่าน กล่อง เปื่อ บ่า ป่า

ฯลฯ

อักษรกลางคำเป็น ที่มีรูปวรรณยุกต์ ˊ กำกับ เช่น

ได้ แจ้ง เบื่อง ดั้น ก้อง ด้วย เก้า บ้าง ดื่น
เจ้า ต้อง ด้าน แก้ว ป้อม ตั้ง เปลี้ย บ้า อ้าย
อ้อม เอื้อม อ้าง แจ้ง บ้าน อ้วน ใต้ ดุ่น จู้บู้จู้(บัด)
เต้น ต่อน ก้อน แก่ อ้าว ไกล่ ป้าย แก้ม กัน

ฯลฯ

อักษรกลางคำเป็น ที่มีรูปวรรณยุกต์ ๓ กำกับ เช่น

โป๊ย จู๊ โก๊ เจ๊ง เก๊ ก้าวๆ อ้าย (เล่า)เต๊ง

ฯลฯ

อักษรกลางคำเป็น ที่มีรูปวรรณยุกต์ ๔ กำกับ เช่น

โก๊ เตี้ยว อี๊ เก่ง ตัว (กิม)ต๊อง แปรร่ำ ก๊วยเตี้ยว
จ๊ี้ เก๋ บ้วย บั้ง (แป๊ะ)เต๊ง ป่า โกร้งเกร้ง จ้าม(จิบ)

ฯลฯ

อักษรกลางคำตาย ที่ไม่มีวรรณยุกต์กำกับ เช่น

คำตายเสียงสั้น

จะ เออะอะ ปิติ เกาะ ตึก ปิด ตะบะ เปราะแปะ
บุตร เกรอะ ตก กลับ จัด กับ จุด ประดักประ(เด็ด)

ฯลฯ

คำตายเสียงยาว

อยาก ดราด เกิด ดราบ อาจ ออก จาก กาก
โปรด กราบ ตรวจ ดอก ปาก แดด เปิด ดอบ

ฯลฯ

อักษรกลางคำตาย ที่มีรูปวรรณยุกต์ ๑ กำกับ ไม่ปรากฏในพระราชนิพนธ์ไกลบ้าน

อักษรกลางคำตาย ที่มีรูปวรรณยุกต์ ๓ กำกับ เช่น

คำตายเสียงสั้น

ตึก นี้

คำตายเสียงยาว ไม่ปรากฏในพระราชนิพนธ์ไกลบ้าน

อักษรกลางคำตาย ที่มีรูปวรรณยุกต์ ๓ กำกับ

คำตายเสียงสั้น

ปลิ๊ก ตึก จ๊วะ โอ๊ะ อี๊ บี
จ๊ะ กัก ตึก(ตา) กัก โต๊ะ จุ๊

ฯลฯ

คำตายเสียงยาว

แจ็ก (เข้า)โอ๊ด (กง)เต็ก ปือก ก้าด ก้าก
 กรัด ปู๊ฟ เต็ก โจ๊ก ปีก (โอเวอ)โก๊ต

ฯลฯ

อักษรกลางคำตาย ที่มีรูปวรรณยุกต์ * กำกับคำตายเสียงสั้น

จับ(โป๊ย)

คำตายเสียงยาว ไม่ปรากฏในพระราชนิพนธ์ไกลบ้านอักษรต่ำคำเป็น ที่ไม่มีวรรณยุกต์กำกับ เช่น

ญวน เมือง นาน คีน แล ใน มี เยือน ทัน
 ทรง แทน ยัง เชิญ ~~เทียน~~ ทอง เงิน มา นาทิ
 เรือ คลุม วัน ราย รอ ครวญ ลง มั่น ชน
 พอ ความ คง ภาย เรา รวย ยืน ทาง เลย

ฯลฯ

อักษรต่ำคำเป็น ที่มีรูปวรรณยุกต์ ' กำกับ เช่น

ว่า เมื่อ ชั่ว ไม่ ย่อม ชื่อ เช่น ที่ เพื่อ
 เยี่ยม นั่ง ซึ่ง ทัว ย่ำ เน้า หุ่น ล่อง พุ่ม
 เมื่อ พ่อ คลื่น เครื่อง เท้า เล้า นี เทียว เน้น(นาน)
 ซ่อน ไซ่ ช่วย หุง แน่ ท่า ง่าย น้า เลื่อน

ฯลฯ

อักษรต่ำคำเป็น ที่มีรูปวรรณยุกต์ ~ กำกับ เช่น

เว่น ฟั้น เยื่อง ล้วน ไม้ แล้ว นี ครั้ง นั้น
 ชั้น เนื้อ ทั้ง ร้อน ฟ้า เลี้ยว ย้าย พร้อม ไซ้
 น้ำ วิว เลื่อย ชั้น ชุ่ม ลั่น เชื้อ ย้อน รัน
 ฟั้น เพื่อ (ซ)เงื่อ รำน ม้า คึง โนน ช้าง ฐู

ฯลฯ

อักษรต่ำคำเป็น ที่มีรูปวรรณยุกต์ ˊ กำกับ ไม่ปรากฏในพระราชนิพนธ์ไกลบ้าน

อักษรต่ำคำเป็น ที่มีรูปวรรณยุกต์ ˋ กำกับ ไม่ปรากฏในพระราชนิพนธ์ไกลบ้าน

อักษรต่ำคำตาย ที่ไม่มีวรรณยุกต์กำกับ เช่น

คำตายเสียงสั้น

มิ	วก	วัด	ณ	พัก	พระ	ทุก	ยศ
ทิศ	รัก	แะ	พืด	คัต	พลบ	นับ	นพเคราะห์

ฯลฯ

คำตายเสียงยาว

เลข	แยก	นอก	มาก	ชีพ	เนตร	ทาส	พวก
เล็ก	แรก	แพทย์	ชอบ	รูป	พลาด	ญาติ	ยาก

ฯลฯ

อักษรต่ำคำตาย ที่มีรูปวรรณยุกต์ ˊ กำกับ เช่น

คำตายเสียงสั้น

ปลั๊ก

คำตายเสียงยาว ไม่ปรากฏในพระราชนิพนธ์ไกลบ้าน

อักษรต่ำคำตาย ที่มีรูปวรรณยุกต์ ˋ กำกับ เช่น

คำตายเสียงยาว

ไว้วักไว้วัก ม้าก แม็ก เช็ด ฮ้อป ย้าก (น้ำ)ซ้อด

อักษรต่ำคำตาย ที่มีรูปวรรณยุกต์ ˊ กำกับ เช่น

คำตายเสียงสั้น

(ด)ยูป

คำตายเสียงยาว

เช็ด ม้าก เน็ก(ตริน)

อักษรต่ำคำตาย ที่มีรูปวรรณยุกต์ ˋ กำกับ ไม่ปรากฏในพระราชนิพนธ์ไกลบ้าน

๘ จะเห็นได้ว่ารูปคำที่ปรากฏมีคำที่มีพยัญชนะต้นเป็นอักษรสูง อักษรกลาง และ อักษรต่ำ ครบทั้ง 3 หมู่ และมีวรรณยุกต์ 4 รูป ทำให้อนุมานได้ว่าในพระราชนิพนธ์ไกลบ้าน ในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวก็มีวรรณยุกต์ 5 หน่วยเสียง ตรงกับที่พระยา อุกิตติศิลปสารได้อธิบายไว้ในหนังสือหลักภาษาไทย^๙

4.4 เสียงวรรณยุกต์ในสมัยรัตนโกสินทร์ช่วงรัชกาลที่ 7 หลังเปลี่ยนแปลงการปกครองถึง ปัจจุบัน

๑ การศึกษาเสียงวรรณยุกต์ในสมัยรัตนโกสินทร์ช่วงรัชกาลที่ 7 หลังเปลี่ยนแปลงการ ปกครองถึงปัจจุบันครั้งนี้ ผู้วิจัยศึกษาจากหนังสือระบบเสียงภาษาไทย ของกาญจนา นาคสกุล^๑ (2541) และก่อนที่จะเสนอเสียงวรรณยุกต์ในสมัยนี้ ผู้วิจัยจะได้กล่าวถึงการศึกษาภาษาไทยตาม แนวภาษาศาสตร์ในประเทศไทยเสียก่อนพอสังเขป เพื่อให้เกิดความเข้าใจเกี่ยวกับวิธีการศึกษา ภาษาไทยในสมัยนี้ที่แตกต่างไปจากสมัยก่อนๆ ดังนี้

การศึกษาภาษาไทยตั้งแต่ยุคโบราณจนถึงสมัยรัตนโกสินทร์ช่วงรัชกาลที่ 7 ก่อน เปลี่ยนแปลงการปกครองนั้น เป็นการศึกษาภาษาไทยโดยวิธีการบรรยายภาษา กล่าวคือ ความสนใจศึกษาภาษาของไทยน่าจะเริ่มมาตั้งแต่คนไทยเรามีอักษรไทยใช้เป็นครั้งแรก คือ เมื่อพ่อขุนรามคำแหงมหาราชทรงประดิษฐ์อักษรไทยขึ้นในปี พ.ศ. 1826 หลังจากนั้นก็มีการ ศึกษาภาษาไทยจนวิวัฒนาการเป็นหนังสือเรียน เช่น หนังสือจินตามณีฉบับต่างๆ เป็นต้น ซึ่ง การศึกษาภาษาไทยสมัยนั้นเป็นการบรรยายภาษา ยังไม่มีการศึกษาภาษาตามระเบียบวิธีทาง ภาษาศาสตร์ อย่างไรก็ดี จากผลการศึกษาในหัวข้อที่ผู้วิจัยเสนอผ่านมาแล้วนั้น ผู้วิจัยได้ พยายามชี้ให้เห็นว่าในหนังสือจินตามณีได้มีการจำแนกพยัญชนะต้นตามลักษณะเฉพาะทาง สัทศาสตร์แล้ว แม้ว่าจะยังไม่ชัดเจนตามระเบียบวิธีทางภาษาศาสตร์ก็ตาม และลักษณะการ บรรยายก็สามารถทำให้ตีความได้ว่า ในสมัยนั้นๆ พยัญชนะต้นน่าจะมีลักษณะเฉพาะทาง สัทศาสตร์อย่างไร อันนำไปสู่การศึกษา ตีความ และอนุมานเสียงวรรณยุกต์ได้

จุดเริ่มต้นของการศึกษาภาษาไทยโดยใช้ระเบียบวิธีทางภาษาศาสตร์ที่ชัดเจนนั้น มี ขึ้นในสมัยรัตนโกสินทร์ช่วงรัชกาลที่ 7 หลังเปลี่ยนแปลงการปกครอง ซึ่งเรียกได้ว่าเป็นยุค ของปัจจุบัน ผู้นำในการศึกษาภาษาไทยในยุคปัจจุบันคือ พระยาอนุมานราชธน ท่านเป็นคนไทย คนแรกที่ศึกษาและเขียนหนังสือเผยแพร่เกี่ยวกับลักษณะของภาษาไทยตามแนวภาษาศาสตร์ และได้รับการยกย่องว่าเป็น “บิดาของการศึกษาภาษาศาสตร์ภาษาไทย” พระยาอนุมานราชธน ได้เขียนหนังสือนิรุกติศาสตร์ขึ้นใน พ.ศ. 2499

หลังจากผลงานของพระยาอนุมานราชธนแล้ว วิชาภาษาศาสตร์ก็ได้เข้ามามีบทบาท ในการศึกษาภาษาไทยมากขึ้นตามลำดับ ซึ่งเริ่มจากการที่

นักภาษาของไทยไปศึกษาต่างประเทศ ได้ศึกษาวิชาภาษาศาสตร์ และนำความรู้มาวิจัยภาษาไทยโดยการเขียนเป็นวิทยานิพนธ์ประกอบการศึกษา และกลับมาเผยแพร่การศึกษาภาษาศาสตร์ในประเทศไทย โดยการเขียนตำราต่างๆ และเป็นอาจารย์สอนภาษาในมหาวิทยาลัย นอกจากนี้ ยังมีนักภาษาชาวต่างประเทศได้เข้ามาศึกษาวิจัยภาษาไทยแล้วเขียนตำราไว้มากมาย

(จินดา เสงสมบูรณ์. 2542 : 25)

นักภาษาทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศที่สมควรกล่าวในที่นี้ คือ อุดม วโรตม์สิกขดิตถ์ ซึ่งได้ศึกษาภาษาไทยตามทฤษฎีปริวรรต วิจิตรนัฏ ภาณุพงศ์ ได้ศึกษาภาษาไทยตามทฤษฎีโครงสร้าง นอกจากนี้ยังมี ประสิทธิ์ กาพย์กลอน วิไลวรรณ ขนิษฐนันท์ กาญจนานาคสกุล แมรี่ เอ แฮส (Marry A Hass) ริชาร์ด บี นอสส์ (Richard B. Noss) มาร์วิน เจ บราวน์ (Marvin J. Brown) ลี ฟัง กวอย (Li Fang Kuie) (ประยูทธ กุยสาคร. 2527 : 34-35) นักภาษาเหล่านี้ได้เขียนหนังสือเกี่ยวกับภาษาไทยโดยใช้ระเบียบวิธีทางภาษาศาสตร์ขึ้นหลายเล่ม

หนังสือระบบเสียงภาษาไทย ของ กาญจนานาคสกุล (2541) เป็นหนังสือเล่มหนึ่งที่ได้กล่าวถึงระบบเสียงภาษาไทยในปัจจุบัน โดยใช้ระเบียบวิธีทางภาษาศาสตร์อย่างสมบูรณ์ และในการเสนอระบบเสียงวรรณยุกต์ที่ปรากฏในหนังสือเล่มนี้ ผู้วิจัยจะได้เสนอเป็น 2 ประเด็น คือ วิธีนำเสนอระบบเสียงวรรณยุกต์และระบบเสียงวรรณยุกต์ ดังต่อไปนี้

4.4.1 วิธีนำเสนอระบบเสียงวรรณยุกต์

การนำเสนอระบบเสียงวรรณยุกต์ของภาษาไทยปัจจุบันในหนังสือระบบเสียงภาษาไทย ของ กาญจนานาคสกุล (2541. 111-117) ได้กล่าวถึงวรรณยุกต์เป็นลำดับ สรุปได้ดังต่อไปนี้

ตอนแรก กาญจนานาคสกุล ได้กล่าวว่า “ในภาษาไทยระดับเสียงสูงต่ำของคำ เรียกว่า วรรณยุกต์. เป็นส่วนสำคัญที่ทำให้คำตั้งแต่ ๒ คำขึ้นไป ซึ่งมีส่วนประกอบอื่นๆ คือ พยัญชนะต้น สระ และพยัญชนะท้าย อย่างเดียวกัน, มีความหมายต่างกันได้. วรรณยุกต์ในภาษาไทยจึงจัดเป็น หน่วยเสียง เรียกว่า หน่วยเสียงวรรณยุกต์.”

ต่อมาท่านได้กล่าวถึงสัญลักษณ์ที่ใช้แทนเสียงวรรณยุกต์ว่า

สัญลักษณ์ที่ใช้แทนเสียงวรรณยุกต์มีหลายระบบ เช่น ใช้ตัวเลขซึ่งกำหนดให้แสดงระดับความสูงต่ำ หรือการเปลี่ยนแปลงของความสูงต่ำของเสียง เช่น ๕๒, ๒๕๑, ๓๓ โดยกำหนดให้ ๑ แทนเสียงระดับต่ำสุด ๕ แทนเสียงระดับสูงสุด, ๒๕๑ หมายถึง เสียงเปลี่ยนระดับจากระดับค่อนข้างต่ำไปสูงแล้วเปลี่ยนลงมาต่ำสุดอีกทีหนึ่ง, ๓๓ หมายถึง เสียงวรรณยุกต์ที่คงอยู่ในระดับกลางไม่เปลี่ยนระดับ เป็นต้น. นักภาษาศาสตร์บางคนใช้เครื่องหมายซึ่งแสดงระดับหรือทิศทางของการเปลี่ยนระดับเสียงเป็นสัญลักษณ์เขียนข้างหน้าหรือข้างบนรูปสระ เป็นต้น. หนังสือนี้ (ระบบเสียงภาษาไทย) จะใช้เครื่องหมายสัญลักษณ์ข้างล่างนี้วางบนรูปสระ คือ

- ˘ ใช้แทนเสียงวรรณยุกต์ระดับต่ำ คือ วรรณยุกต์เอก
 - ˆ ใช้แทนเสียงวรรณยุกต์เปลี่ยนระดับจากสูงลงมต่ำ คือ วรรณยุกต์โท
 - ˊ ใช้แทนเสียงวรรณยุกต์ระดับสูง คือ วรรณยุกต์ตรี
 - ˋ ใช้แทนเสียงวรรณยุกต์เปลี่ยนระดับจากต่ำขึ้นไปสูง คือ วรรณยุกต์จัตวา
- ส่วนเสียงวรรณยุกต์ระดับกลาง คือ วรรณยุกต์สามัญ ไม่แสดงเครื่องหมาย

(กาญจนา นาคสกุล. 2541 : 112)

หลังจากนั้นท่านได้แสดงวิธีการหาหน่วยเสียงวรรณยุกต์ในภาษาไทยตามระเบียบวิธีทางภาษาศาสตร์ โดยใช้คำคู่เทียบเสียง และอธิบายลักษณะทางสัทศาสตร์ของวรรณยุกต์แต่ละหน่วยเสียง ดังนี้

๑. การหาหน่วยเสียงวรรณยุกต์

	คู่เทียบเสียงชุดที่หนึ่ง		คู่เทียบเสียงชุดที่สอง	
วรรณยุกต์สามัญ	/saj/	ไซ	/law/	เลา
วรรณยุกต์เอก	/sàj/	ไส	/làw/	เหล้า
วรรณยุกต์โท	/sâj/	ไล่	/lâw/	เล่า
วรรณยุกต์ตรี	/sáj/	ไซ้	/lájw/	เล่า
วรรณยุกต์จัตวา	/sǎj/	ไส	/lǎw/	เหลา

(กาญจนา นาคสกุล. 2541 : 112)

จากที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่า กาญจนา นาคสกุล ได้เสนอระบบเสียงวรรณยุกต์ในภาษาไทยอย่างเป็นระบบตามระเบียบวิธีทางภาษาศาสตร์ ซึ่งวรรณกรรมก่อนหน้านี้อาจเลือกมาเป็นตัวแทนของแต่ละสมัยไม่ได้เสนอเช่นนี้

4.4.2 ระบบเสียงวรรณยุกต์

ในการกล่าวถึงระบบเสียงวรรณยุกต์ในหนังสือระบบเสียงภาษาไทย ของกาญจนา นาคสกุล (2541) ในที่นี้ผู้วิจัยจะได้แยกกล่าวเป็น 2 ประเด็น คือ รูปวรรณยุกต์และจำนวนหน่วยเสียงวรรณยุกต์ ดังต่อไปนี้

4.4.2.1 รูปวรรณยุกต์

๖/ ในหนังสือระบบเสียงภาษาไทย ของกาญจนา นาคสกุล (2541) ไม่ได้กล่าวถึงว่า วรรณยุกต์ในภาษาไทยมีกี่รูป แต่จากรูปเขียนที่ปรากฏในหนังสือนี้ก็มียุวรรณยุกต์ 4 รูป ดังที่เป็นมาตั้งแต่สมัยหนังสือจินตามณีฉบับพระเจ้าบรมโกศ (สมัยอยุธยาตอนปลาย) และเหมือนกับรูปเขียนภาษาไทยในหนังสืออื่นๆ ในปัจจุบัน คือ รูปวรรณยุกต์ ˘ รูปวรรณยุกต์ ˆ รูปวรรณยุกต์ ˊ และรูปวรรณยุกต์ ˋ นอกจากนี้ ในหนังสือระบบเสียงภาษาไทยของ กาญจนา นาค

สกุลยังได้เสนอรูปวรรณยุกต์เพิ่มขึ้นอีก 1 รูป เป็นรูปที่ 5 ลักษณะเหมือนเลข ๙ เรียกว่า ไม้เบญจา เพื่อแทนเสียงวรรณยุกต์เน้นที่ต่างจากเสียงวรรณยุกต์ปกติ ซึ่งเป็นเสียงวรรณยุกต์ที่ปรากฏเฉพาะในคำซ้ำเท่านั้น

4.4.2.2 จำนวนหน่วยเสียงวรรณยุกต์

๑ ในหนังสือระบบเสียงภาษาไทย ของกาญจนา นาคสกุล (2541) ได้กล่าวไว้ว่า ภาษาไทยปัจจุบันมีวรรณยุกต์ 5 หน่วยเสียง และได้อธิบายลักษณะทางสัทศาสตร์ของเสียงวรรณยุกต์ไว้ว่า-วรรณยุกต์จำแนกได้เป็น 2 ประเภท คือ วรรณยุกต์ระดับกับวรรณยุกต์เปลี่ยนระดับ ดังนี้

๒.๑ วรรณยุกต์ระดับ

วรรณยุกต์ระดับ (level tone) เป็นเสียงซึ่งมีระดับความถี่ของเสียงค่อนข้างคงที่ตลอดพยางค์ จึงจัดได้ว่าเป็นวรรณยุกต์ระดับ. ในการออกเสียงพูดนั้นโดยปกติเสียงต้นพยางค์และท้ายพยางค์มักจะไม้อยู่ในระดับเดียวกันทีเดียว. ต้นพยางค์จะมีระดับเสียงสูงกว่าและดังกว่าเสมอ. แต่ในทางสัทศาสตร์ถือว่าความเปลี่ยนแปลงของระดับเสียงนั้นเล็กน้อย เมื่อเทียบกับความเปลี่ยนแปลงของระดับเสียงในพยางค์อีกพวกหนึ่ง, จึงอนุโลมเรียกว่า วรรณยุกต์ระดับ. เสียงวรรณยุกต์ระดับในภาษาไทยมี ๓ หน่วย ดังนี้ คือ

๒.๑.๑ หน่วยเสียงวรรณยุกต์ระดับต่ำ

หน่วยเสียงวรรณยุกต์ระดับต่ำ (low-tone) / / คือวรรณยุกต์เอกนั่นเอง. วรรณยุกต์นี้จะมีต้นเสียงกลางๆ ประมาณ ๑๒๐ Hz แล้วจะลดต่ำลงมาถึงประมาณ ๑๐๐ Hz อย่างรวดเร็วแล้วคงอยู่ในระดับนี้. วรรณยุกต์ระดับต่ำจะปรากฏในพยางค์ได้ทุกแบบ

๒.๑.๒ หน่วยเสียงวรรณยุกต์ระดับกลาง

หน่วยเสียงวรรณยุกต์ระดับกลาง (mid-tone) คือวรรณยุกต์สามัญ. วรรณยุกต์นี้มีระดับเสียงกลางๆ ประมาณ ๑๒๐ Hz และจะคงอยู่ระดับนั้นจนกระทั่งปลายๆ พยางค์จึงลดต่ำลงมากเกือบถึงประมาณ ๑๑๐ Hz. วรรณยุกต์สามัญไม่ปรากฏในพยางค์ที่มีพยัญชนะกักเป็นพยัญชนะท้าย. ในการเขียนด้วยสัทอักษรวรรณยุกต์นี้ไม่ต้องแสดงรูปสัทอักษร

๒.๑.๓ หน่วยเสียงวรรณยุกต์ระดับสูง

หน่วยเสียงวรรณยุกต์ระดับสูง (high-tone) / / คือวรรณยุกต์ตรี. เสียงวรรณยุกต์นี้มีลักษณะเด่นที่มีระดับเสียงสูง, โดยจะค่อยๆ สูงขึ้นทีละน้อยจากต้นพยางค์ประมาณ ๑๒๕ Hz จนถึงประมาณ ๑๓๕-๑๔๐ Hz. เมื่อสิ้นพยางค์, หรืออาจจะลดต่ำตอนปลายๆ พยางค์ลงมาถึงประมาณ ๑๓๐ Hz แล้วแต่ว่าพยางค์นั้นจบลงด้วยเสียงประเภทใด. ถ้าเป็นพยางค์ที่ไม่มีเสียงพยัญชนะท้าย หรือมีเสียงพยัญชนะท้ายเป็นเสียงนาสิกหรือเป็นเสียงพยัญชนะครี้งสระ, ระดับเสียงตอนปลายพยางค์จะไม่ลดต่ำลงมา, ...ถ้าพยางค์นั้นมีพยัญชนะท้ายเป็นเสียงกัก, และเป็นพยางค์ที่มีสระเสียงสั้นด้วย ระดับเสียงตอนปลายพยางค์จะลดต่ำลงอย่างรวดเร็ว

๒.๒ วรรณยุกต์เปลี่ยนระดับ (contour tone) เป็นวรรณยุกต์ซึ่งมีระดับความถี่ของการออกเสียงเปลี่ยนแปลงมากในช่วงพยางค์หนึ่งๆ, เช่น ต้นพยางค์ออกเสียงให้มีระดับสูงแล้วลดระดับเสียงลงอย่างรวดเร็วไปสู่ระดับต่ำที่ปลายพยางค์, หรือต้นพยางค์เสียงมีระดับต่ำแล้วเพิ่มระดับเสียง

อย่างรวดเร็วเป็นระดับสูงที่ปลายพยางค์, หรือเปลี่ยนจากสูงแล้วไปต่ำแล้วสูงอีก, หรือเปลี่ยนจากต่ำแล้วไปสูงแล้วต่ำอีก ก็ได้. ในภาษาไทย วรรณยุกต์เปลี่ยนระดับมี ๒ หน่วย คือ หน่วยเสียงวรรณยุกต์เปลี่ยนตก และหน่วยเสียงวรรณยุกต์เปลี่ยนขึ้น.

๒.๒.๑ หน่วยเสียงวรรณยุกต์เปลี่ยนตก

หน่วยเสียงวรรณยุกต์เปลี่ยนตก (falling tone) / ˥ / คือเสียงวรรณยุกต์โท. ระดับเสียงจะเริ่มต้นที่ความถี่ประมาณ ๑๕๐ Hz แต่ในราวๆ ๑ ใน ๔ ของความยาวช่วงพยางค์ ก็จะลดลงอย่างรวดเร็วจนต่ำกว่า ๑๐๐ Hz ที่ปลายพยางค์, หรืออาจจะเปลี่ยนสูงขึ้นจากระดับต้นพยางค์นิดหน่อยก่อนจะลดระดับเสียงลงอย่างรวดเร็วก็ได้. ... วรรณยุกต์โทจะไม่ปรากฏในพยางค์ที่มีสระเสียงสั้น และมีพยัญชนะกักเป็นพยัญชนะท้าย นอกจากในคำพิเศษ เช่น คำเลียนเสียง คำลงท้ายบางคำ

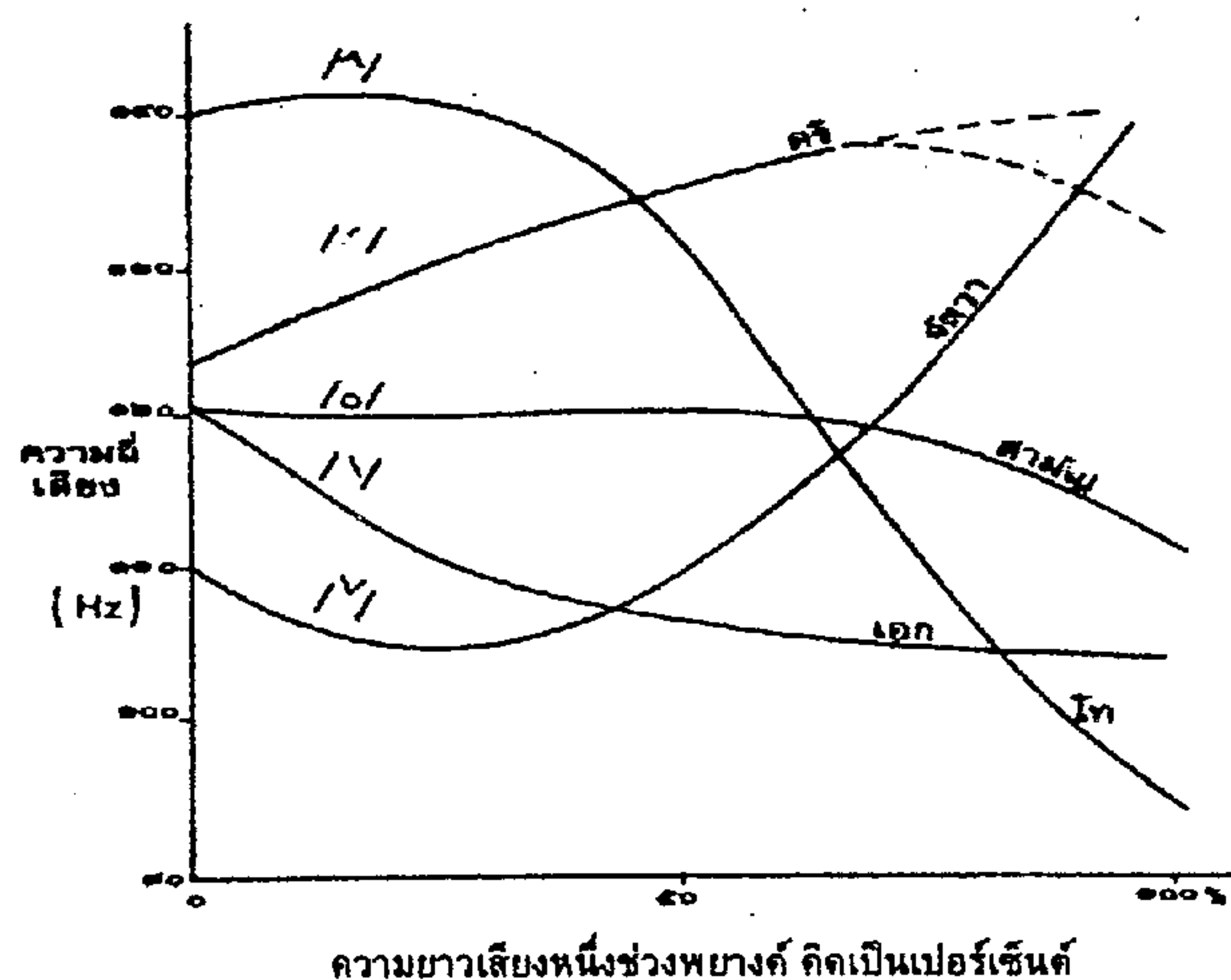
๒.๒.๒ หน่วยเสียงวรรณยุกต์เปลี่ยนขึ้น

หน่วยเสียงวรรณยุกต์เปลี่ยนขึ้น (rising tone) / ˨˩˦ / คือเสียงวรรณยุกต์จัตวา. ระดับเสียงจะเริ่มต้นที่ความถี่ประมาณ ๑๑๐ Hz แล้วมักจะลดลงเล็กน้อยก่อนจะเปลี่ยนเสียงขึ้นอย่างรวดเร็วไปสู่ความถี่ที่สูงถึงประมาณ ๑๕๐ Hz ที่ปลายพยางค์. ... วรรณยุกต์จัตวาจะไม่ปรากฏในพยางค์ที่มีพยัญชนะท้ายเป็นเสียงกักเลย

(กาญจนา นาคสกุล. ๒๕๔๑ : ๑๑๓-๑๑๖)

ลักษณะทางสัทศาสตร์ของเสียงวรรณยุกต์ทั้ง ๕ หน่วยเสียงแสดงด้วยแผนภูมิไว้

ดังนี้

(Arthur S. Abramson อ้างถึงในกาญจนา นาคสกุล. ๒๕๔๑ : ๑๑๓)

นอกจากนี้ ในหนังสือระบบเสียงภาษาไทยได้อธิบายถึงวรรณยุกต์เน้น (intensifying tone) ที่มีรูปเหมือนเลข ๙ ซึ่งเรียกว่า ไ้เบญจา วรรณยุกต์เน้นจัดเป็นเสียง

วรรณยุกต์อีกเสียงหนึ่ง ที่เปลี่ยนไปจากหน่วยเสียงวรรณยุกต์ทั้ง 5 หน่วยเสียงดังกล่าวข้างต้น วรรณยุกต์นั้นมีลักษณะเสียงวรรณยุกต์เปลี่ยน ชนิดเปลี่ยนขึ้นและลงในพยางค์เดียวกัน ระดับเสียงจะเริ่มที่ระดับค่อนข้างสูง และจะขึ้นไปสูงกว่าระดับสูงของวรรณยุกต์อื่นทั้งหมดก่อนที่จะตกลงมาเพียงเล็กน้อยตอนปลายพยางค์ วรรณยุกต์นี้จะปรากฏเฉพาะในคำซ้ำ ซึ่งออกเสียงเน้นพยางค์ที่มาข้างหน้า เพื่อแสดงความหมายพิเศษเท่านั้น ตัวอย่าง

/ˈdi:-di:/	ดี-ดี!
/ˈmwaɯj-mwaɯj/	น้อย-น้อย!
/ˈcho:p-cho:p/	ชอบ-ชอบ!
/ˈru:-ru:/	รู้-รู้!
/ˈkha:w-kha:w/	ขาว-ขาว!

(กาญจนา นาคสกุล. 2541 : 117)

จากคำอธิบายระบบเสียงวรรณยุกต์ของภาษาไทยปัจจุบันในหนังสือระบบเสียงภาษาไทย ของกาญจนา นาคสกุล (2541) ดังที่กล่าวมานี้ จะเห็นได้ว่า แม้ท่านจะกล่าวว่าเสียงวรรณยุกต์ภาษาไทยมี 5 หน่วยเสียง แต่ท่านก็ได้กล่าวถึงเสียงวรรณยุกต์เน้นที่แตกต่างไปจากเสียงวรรณยุกต์ปกติอีกเสียงหนึ่ง เพื่อแสดงความหมายพิเศษ และท่านได้เสนอรูปเขียนแทนเสียงวรรณยุกต์เน้นด้วยไม้เบญจา จึงเป็นการชี้ให้เห็นว่า ท่านให้ความสำคัญต่อเสียงวรรณยุกต์เน้นนี้ แม้ว่าท่านไม่ได้สรุปว่าวรรณยุกต์ในภาษาไทยมีอยู่ 6 หน่วยเสียงก็ตาม

ถ้าพิจารณาอิทธิพลที่มีต่อการเกิดเสียงวรรณยุกต์ หนังสือระบบเสียงภาษาไทย ของกาญจนา นาคสกุล (2541 : 28) ได้กล่าวไว้ว่า “ตัวพยัญชนะของไทยมีลักษณะผูกพันกับเสียงวรรณยุกต์ จึงได้จัดเป็นอักษรสูง อักษรกลาง อักษรต่ำ” และในหนังสือเล่มนี้ได้อธิบายลักษณะเฉพาะทางสัทศาสตร์ของพยัญชนะไว้อย่างชัดเจน ซึ่งนับเป็นลักษณะที่แตกต่างจากวรรณกรรมที่เป็นตัวแทนในสมัยก่อนๆ

ลักษณะเฉพาะทางสัทศาสตร์ของพยัญชนะซึ่งมีอิทธิพลต่อการเกิดเสียงวรรณยุกต์นั้น ในที่นี้ผู้วิจัยได้แจกแจงตามอักษร 3 หมู่ ดังต่อไปนี้

อักษรสูง

ข ข	- /kh/	เป็นพยัญชนะระเบิด ไม่ก้อง มีลม เกิดที่เพดานอ่อน
ฃ	- /ch/	เป็นพยัญชนะระเบิด ไม่ก้อง มีลม เกิดที่เพดานแข็ง
ฐ ถ	- /th/	เป็นพยัญชนะระเบิด ไม่ก้อง มีลม เกิดที่ปุ่มเหงือก
ผ	- /ph/	เป็นพยัญชนะระเบิด ไม่ก้อง มีลม เกิดที่ริมฝีปากทั้งคู่
ฝ	- /f/	เป็นพยัญชนะเสียดแทรก ไม่ก้อง เกิดตรงช่องระหว่าง

ฟันกับริมฝีปากล่าง

ศ ษ ส	- /s/	เป็นพยัญชนะเสียดแทรก ไม่ก้อง เกิดที่ปุ่มเหงือก
ห	- /h/	เป็นพยัญชนะเสียดแทรก ไม่ก้อง เกิดที่เส้นเสียง

อักษรกลาง

ก	- /k/	เป็นพยัญชนะระเบิด ไม่ก้อง ไม่มีลม เกิดที่เพดานอ่อน
จ	- /c/	เป็น พยัญชนะระเบิด ไม่ก้อง ไม่มีลม เกิดที่เพดานแข็ง
ฎ ด	- /d/	เป็นพยัญชนะระเบิด ก้อง เกิดที่ปุ่มเหงือก
ฏ ต	- /t/	เป็นพยัญชนะระเบิด ไม่ก้อง ไม่มีลม เกิดที่ปุ่มเหงือก
บ	- /b/	เป็นระเบิด ก้อง เกิดที่ริมฝีปากทั้งคู่
ป	- /p/	เป็นพยัญชนะระเบิด ไม่ก้อง ไม่มีลม เกิดที่ริมฝีปากทั้งคู่
อ	- /ʔ/	เป็นพยัญชนะระเบิด ไม่ก้อง ไม่มีลม เกิดที่เส้นเสียง

อักษรต่ำ

ค ฅ	- /kh/	เป็นพยัญชนะระเบิด ไม่ก้อง มีลม เกิดที่เพดานอ่อน
ง	- /ŋ/	เป็นพยัญชนะนาสิก ก้อง เกิดที่เพดานอ่อน
ช ฌ	- /ch/	เป็นพยัญชนะระเบิด ไม่ก้อง มีลม เกิดที่เพดานแข็ง
ญ ย	- /y/	เป็นเสียงพยัญชนะครึ่งสระ ก้อง เกิดที่เพดานแข็ง
ท ฒ ท ฐ	- /th/	เป็นพยัญชนะระเบิด ไม่ก้อง มีลม เกิดที่ปุ่มเหงือก
ณ น	- /n/	เป็นพยัญชนะนาสิก ก้อง เกิดที่ปุ่มเหงือก
พ ภ	- /ph/	เป็นพยัญชนะระเบิด ไม่ก้อง มีลม เกิดที่ริมฝีปากทั้งคู่
ฟ	- /f/	เป็นพยัญชนะเสียดแทรก ไม่ก้อง เกิดตรงช่องระหว่าง

ฟันกับริมฝีปากล่าง

ม	- /m/	เป็นพยัญชนะนาสิก ก้อง เกิดที่ริมฝีปาก ทั้งคู่
ร	- /r/	เป็นพยัญชนะร้ว ก้อง เกิดที่ปุ่มเหงือก
ล พ	- /l/	เป็นพยัญชนะข้างลิ้น ก้อง เกิดที่ปุ่มเหงือก
ว	- /w/	เป็นเสียงพยัญชนะครึ่งสระ ก้อง เกิดที่ริมฝีปากและเพดาน

อ่อน

ฮ	- /h/	เป็นพยัญชนะเสียดแทรก ไม่ก้อง เกิดที่เส้นเสียง
---	-------	---

จากการอธิบายลักษณะเฉพาะทางสัทศาสตร์ของอักษร 3 หมู่ในปัจจุบัน เห็นได้ว่าอักษรสูงในหนังสือจินตามณีฉบับที่ผู้วิจัยเลือกมาศึกษายังมีลักษณะเฉพาะทางสัทศาสตร์ตรงกับอักษรสูงในปัจจุบัน คือเป็นพยัญชนะไม่ก้อง มีลม ส่วนอักษรกลางทุกเสียงที่เคยเป็น

พยัญชนะเสียงไม่ก้อง ไม่มีลม ในหนังสือจินตามณีทุกฉบับ แต่ในภาษาไทยปัจจุบันบางเสียงได้กลายเป็นพยัญชนะก้อง เช่น ด-/d/, บ-/b/ อักษรต่ำทุกเสียงที่เคยเป็นพยัญชนะก้องในสมัยหนังสือจินตามณีทุกฉบับ แต่ในภาษาไทยปัจจุบันอักษรต่ำหลายเสียงได้สูญเสียความก้องกลายเป็นพยัญชนะไม่ก้อง มีลม อักษรสูงกับอักษรต่ำจึงมีลักษณะเฉพาะทางสัทศาสตร์ซ้ำกันอยู่หลายเสียง ดังนี้

<u>อักษรสูง</u>	<u>อักษรต่ำ</u>	<u>สัญลักษณ์แทนเสียง</u>
ข ฃ	ค ค ฌ	/kh/
ฅ	ช ฌ	/ch/
ศ ษ ส	ซ	/s/
ฐ ถ	ท ฒ ท ฑ	/th/
ผ	พ ภ	/ph/
ฝ	ฟ	/f/
ห	ฮ	/h/

ถ้าพิจารณาการปรากฏร่วมของหน่วยเสียงวรรณยุกต์ในพยางค์ กาญจนนา นาคสกุล (2541 : 120-130) ได้กล่าวถึงลักษณะพยางค์ในภาษาไทย และเสียงวรรณยุกต์ที่เกิดร่วมกันได้ 5 แบบ ดังต่อไปนี้

พยางค์แบบ C(C)VV¹ (ซึ่งก็คือคำเป็น)

พยางค์แบบนี้ประกอบด้วยหน่วยเสียงพยัญชนะต้น ซึ่งอาจจะเป็นพยัญชนะต้นเดี่ยว (C) หรือพยัญชนะต้นควบ (CC) ก็ได้ มีหน่วยเสียงสระเสียงยาว หรือสระประสม (VV) และจะต้องมีหน่วยเสียงวรรณยุกต์หน่วยเสียงใดหน่วยเสียงหนึ่ง (0-4) เช่น

¹ ในหนังสือระบบเสียงภาษาไทย ของกาญจนนา นาคสกุล (2541) ได้กำหนดสัญลักษณ์ใช้แทนโครงสร้างพยางค์แต่ละส่วน ดังนี้

C แทนหน่วยเสียงพยัญชนะต้นเดี่ยว

CC แทนหน่วยเสียงพยัญชนะต้นประสม

V แทนหน่วยเสียงสระสั้น

VV แทนหน่วยเสียงสระยาวและหน่วยเสียงสระประสม

N แทนหน่วยเสียงพยัญชนะท้ายที่เป็นเสียงนาสิก /m, n, ŋ/ เสียงเปิด /w, y/

S แทนพยัญชนะท้ายที่เป็นเสียงกัก /p, t, k, ʔ/

0-4 แทนหน่วยเสียงวรรณยุกต์ของภาษาไทย ตั้งแต่หน่วยเสียงวรรณยุกต์สามัญแทนด้วย 0 จนถึงหน่วยเสียงวรรณยุกต์จัตวาแทนด้วย 4 ตามลำดับ

CVV ⁰	/na:/	นา
CCVV ⁰	/khru:/	ครู
CVV ¹	/suè:/	สื่อ
CCVV ¹	/trè:/	เตร
CVV ²	/nâ:/	หน้า
CCVV ²	/phlâ:/	ปลา
CVV ³	/khá:/	คำ
CCVV ³	/khwá:/	ควา
CVV ⁴	/sí:/	สี
CCVV ⁴	/prǎ:/	ปรอ

พยางค์แบบ C(C)VN (ซึ่งก็คือคำเป็น)

พยางค์แบบนี้ประกอบด้วยหน่วยเสียงพยัญชนะต้น ซึ่งอาจจะเป็นพยัญชนะต้นเดี่ยว (C) หรือพยัญชนะต้นควบ (CC) ก็ได้ มีเสียงสระเป็นหน่วยเสียงสระสั้น (V) และมีพยัญชนะท้ายเป็นพยัญชนะนาสิกหรือพยัญชนะครึ่งสระ (N) หน่วยเสียงวรรณยุกต์ที่เกิดกับพยางค์แบบนี้จะเป็นวรรณยุกต์ใดวรรณยุกต์หนึ่งใน 5 หน่วยเสียง (0-4) เช่น

CVN ⁰	/pen/	เป็น
CCVN ⁰	/khlan/	คลัง
CVN ¹	/lan/	หลัง
CCVN ¹	/plèŋ/	เปล่ง
CVN ²	/lâw/	เหล้า
CCVN ²	/khrân/	ครึ่ง
CVN ³	/chín/	ขึ้น
CCVN ³	/phlíw/	พลั่ว
CVN ⁴	/híw/	หิว
CCVN ⁴	/khwǎn/	ขวัญ

พยางค์แบบ C(C)VS (ซึ่งก็คือคำตายเสียงสั้น)

พยางค์แบบนี้ประกอบด้วยหน่วยเสียงพยัญชนะต้นเดี่ยวหรือควบ (C หรือ CC) มีหน่วยเสียงสระเสียงสั้น (V) และมีหน่วยเสียงพยัญชนะท้ายเป็นพยัญชนะกัก (S) พยางค์แบบนี้ในภาษาไทยปกติจะมีเสียงวรรณยุกต์เกิดได้เพียง 2 หน่วยเสียง คือ หน่วยเสียงวรรณยุกต์เอก (1) หรือหน่วยเสียงวรรณยุกต์ตรี (3) เช่น

CVS ¹	/phìt/	ผิด
CCVS ¹	/khwèʔ/	แขวะ
CVS ³	/khúk/	คึก
CCVS ³	/phráʔ/	พระ

พยางค์ที่มีส่วนประกอบแบบ C(C)VS นี้ ถ้ามีหน่วยเสียงวรรณยุกต์โท (2) มักจะเป็นพยางค์ในคำพิเศษต่าง ๆ คือ คำเลียนเสียง คำแสดงท่าทาง ฯลฯ เช่น

CVS ² – CVS ²	/chúk –châk/	ชึกชึก
CCVS ²	/khlâk/	คลัก

พยางค์บางพยางค์ในคำยืมจากภาษาอังกฤษ มีส่วนประกอบแบบ CVS² ด้วย เช่น พยางค์หลังในคำภาษาอังกฤษเหล่านี้

CVVS ³ -CVS ²	/chóok-ʔâp/	โช๊คอัพ (อ. shock absorber)
CCVN ⁰ -CVS ²	/thram-pêʔ/	ทรัมเป็ต (อ. trumpet)

และคำที่ยืมจากภาษาจีนก็มีบ้าง เช่น

CVVN ⁰ -CVS ²	/kuaj-câp/	กายจั๊ป(จ.)
CVVN ³ -CVS ²	/pó:j-kâk/	โป๊ยกั๊ก(จ.)

พยางค์แบบ C(C)VVN (ซึ่งก็คือคำเป็น)

พยางค์แบบนี้ประกอบด้วยหน่วยเสียงพยัญชนะต้นเดี่ยวหรือควบ (C หรือ CC) หน่วยเสียงสระเสียงยาวหรือสระประสม (VV) และหน่วยเสียงพยัญชนะท้ายซึ่งเป็นพยัญชนะนาสิกหรือพยัญชนะครึ่งสระ(N) หน่วยเสียงวรรณยุกต์ปรากฏได้ทุกหน่วยเสียง (0-4) เช่น

CVVN ⁰	/pha:n/	พาน
CCVVN ⁰	/phla:ŋ/	พลาং

CVVN ¹	/pà:n/	ปาน
CCVVN ¹	/klɯ̀an/	เกลื่อน
CVVN ²	/phɯ̀an/	เพื่อน
CCVVN ²	/khlɯ̀an/	เกลื่อน
CVVN ³	/khíaw/	เคี้ยว
CCVVN ³	/khwá:n/	ควาน
CVVN ⁴	/khíaw/	เขี้ยว
CCVVN ⁴	/khwǎ:n/	ขวาน

พยางค์แบบ C(C)VVS (ซึ่งก็คือคำตายเสียงยาว)

พยางค์แบบนี้ประกอบด้วยหน่วยเสียงพยัญชนะต้นเดี่ยวหรือควบ (C หรือ CC) หน่วยเสียงสระเสียงยาว หรือสระประสม (VV) และหน่วยเสียงพยัญชนะท้ายซึ่งเป็นหน่วยเสียงพยัญชนะกัก (S) หน่วยเสียงวรรณยุกต์ที่ปรากฏกับพยางค์แบบนี้มีแต่หน่วยเสียงวรรณยุกต์เอก (1) หรือ โท (2) เท่านั้น

CVVS ¹	/chiat/	เฉียด
CCVVS ¹	/prà:p/	ปราบ
CVVS ²	/chɯ̀ak/	เชือก
CCVVS ²	/khlâ:t/	คลาด

พยางค์ที่มีส่วนประกอบแบบ C(C)VVS ถ้ามีหน่วยเสียงวรรณยุกต์ตรี (3) จะเป็นคำที่ยืมมาจากภาษาอื่นทั้งสิ้น เช่น

CVVS ³	/mé:t/	เมตร “มาตราวัดความยาว” (อ. metre)
CCVVS ³	/phlí:t/	พลีต “การจีบถวญ” (อ. pleat)

จากที่กล่าวมานี้เห็นได้ว่า กาญจนา นาคสกุลได้กล่าวระบบเสียงวรรณยุกต์ภาษาไทยปัจจุบันในแง่อิทธิพลที่มีต่อการเกิดเสียงวรรณยุกต์ จำนวน ลักษณะทางสัทศาสตร์ และการปรากฏร่วมของเสียงวรรณยุกต์ในพยางค์ไว้ตามที่เป็นจริงในภาษาไทยปัจจุบันอย่างสมบูรณ์

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การศึกษาเรื่อง “พัฒนาการของเสียงวรรณยุกต์จากหนังสือจินตามณีฉบับพระโหราธิบดี มาสู่ภาษาไทยปัจจุบัน” ครั้งนี้ มีความมุ่งหมายเพื่อศึกษาพัฒนาการของเสียงวรรณยุกต์ตาม หลักฐานที่ปรากฏในหนังสือจินตามณีฉบับพระโหราธิบดีมาสู่ภาษาไทยปัจจุบัน โดยใช้วิธีวิจัย ทางวิชาภาษาศาสตร์เปรียบเทียบและภาษาศาสตร์เชิงประวัติ

สำหรับข้อมูลความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับวรรณยุกต์ของภาษาไทยดั้งเดิม ผู้วิจัยใช้ข้อมูลที่ ฟัง กวย ลี (Li. 1977) ศึกษาไว้ในหนังสือ A Handbook of Comparative Tai วรรณยุกต์ของ ภาษาไทยสมัยสุโขทัย ผู้วิจัยใช้ข้อมูลที่นักภาษาศาสตร์ศึกษาไว้แล้ว เช่น สุริยา รัตนกุล (2540) สุพจน์ ประไพเพชร (2533) ไพบุลย์ ดวงจันทร์ (2526) วรรณ เทียนมี (2524) เป็นต้น ส่วนข้อมูลเรื่องเสียงวรรณยุกต์ในหนังสือจินตามณีฉบับพระโหราธิบดีที่ใช้ในการศึกษา ผู้วิจัยใช้ ข้อมูลจากหนังสือจินตามณี เล่ม 1-2 ฉบับที่กรมศิลปากรอนุญาตให้สำนักพิมพ์บรรณาคารพิมพ์ เผยแพร่เมื่อปีพุทธศักราช 2514 เป็นข้อมูลหลักในการศึกษา การพัฒนาของเสียงวรรณยุกต์ สมัยหลังหนังสือจินตามณีฉบับพระโหราธิบดี ผู้วิจัยได้แบ่งออกเป็น 4 สมัย คือ สมัยอยุธยาตอน ปลาย สมัยธนบุรีกับรัตนโกสินทร์ช่วงรัชกาลที่ 1 ถึงรัชกาลที่ 3 สมัยรัตนโกสินทร์ช่วงรัชกาลที่ 4 ถึงรัชกาลที่ 7 ก่อนเปลี่ยนแปลงการปกครอง และสมัยรัตนโกสินทร์ช่วงรัชกาลที่ 7 หลัง เปลี่ยนแปลงการปกครองถึงปัจจุบัน ส่วนข้อมูลที่ใช้ศึกษาพัฒนาการของเสียงวรรณยุกต์ใน 4 สมัยดังกล่าวนี้ ผู้วิจัยใช้ข้อมูลจากวรรณกรรม 2 เรื่องเป็นตัวแทนของแต่ละสมัย โดยวรรณกรรมนั้น ต้องเป็นวรรณกรรมที่ผู้แต่งมีความรู้ทางอักษรศาสตร์และปรากฏรูปเขียนที่แสดงความหลากหลาย ของวรรณยุกต์ สำหรับการเสนอผลการศึกษาค้นคว้าใช้วิธีพรรณนาวิเคราะห์

5.1 สรุปผลการศึกษาค้นคว้า

ผลการศึกษาพัฒนาการของเสียงวรรณยุกต์ในหนังสือจินตามณีฉบับพระโหราธิบดีมา
สู่ภาษาไทยปัจจุบัน ⁶ ผู้วิจัยพบว่าสามารถเชื่อมโยงภาพพัฒนาการของเสียงวรรณยุกต์จากหนังสือ
จินตามณีฉบับพระโหราธิบดีมาสู่ภาษาไทยปัจจุบันตามความมุ่งหมายในการศึกษาค้นคว้าได้ ^๗
ซึ่งในที่นี้ผู้วิจัยจะได้เชื่อมโยงพัฒนาการของเสียงวรรณยุกต์ตั้งแต่เสียงวรรณยุกต์ของภาษา
ไทดั้งเดิม สืบทอดมาเป็นเสียงวรรณยุกต์ของภาษาไทยสมัยสุโขทัย พัฒนาการต่อมาเป็นเสียง
วรรณยุกต์ของภาษาไทยสมัยอยุธยาตอนปลาย สมัยธนบุรีกับรัตนโกสินทร์ช่วงรัชกาลที่ 1 ถึง
รัชกาลที่ 3 สมัยรัตนโกสินทร์ช่วงรัชกาลที่ 4 ถึงรัชกาลที่ 7 ก่อนเปลี่ยนแปลงการปกครอง และ
สมัยรัตนโกสินทร์ช่วงรัชกาลที่ 7 หลังเปลี่ยนแปลงการปกครอง จนกระทั่งปัจจุบัน โดยสรุปดัง
ต่อไปนี้

ผลการศึกษาภาษาไทยเปรียบเทียบและการสืบสร้างภาษาไทยดั้งเดิมของลี (Li. 1977) เป็นที่ยอมรับและเชื่อถือได้ว่า วรรณยุกต์ดั้งเดิมมีอยู่จริง คือ ระบบเสียงวรรณยุกต์ 3 หน่วยเสียง ได้แก่ วรรณยุกต์ A วรรณยุกต์ B วรรณยุกต์ C ในพยางค์เป็น และวรรณยุกต์ D ในพยางค์ตาย ซึ่งแต่ละหน่วยเสียงมี 2 เสียงย่อย ได้แก่ วรรณยุกต์ A มีเสียงย่อยคือ A1 และ A2 วรรณยุกต์ B มีเสียงย่อยคือ B1 และ B2 วรรณยุกต์ C มีเสียงย่อยคือ C1 และ C2 ส่วนวรรณยุกต์ D มีเสียงย่อยคือ D1 และ D2 ซึ่งวรรณยุกต์ D นี้ มักจะรวมเข้าเป็นเสียงเดียวกันหรือเป็นเสียงย่อยของหน่วยเสียงวรรณยุกต์ดั้งเดิมอื่นๆ เสียงใดเสียงหนึ่ง การที่หน่วยเสียงวรรณยุกต์ดั้งเดิมมีเสียงย่อยเป็น 2 เสียงเช่นนี้ ก็เนื่องมาจากลักษณะเฉพาะทางสัทศาสตร์ของพยัญชนะต้นที่ต่างกัน 2 กลุ่ม คือ พยัญชนะก้องกับพยัญชนะไม่ก้อง

ระบบเสียงวรรณยุกต์ของภาษาไทยดั้งเดิมนี้อย่างที่เป็นต้นกำเนิดของระบบเสียงวรรณยุกต์ของภาษาไทย และมีใช้สืบทอดกันมาจนประมาณพุทธศตวรรษที่ 18 ซึ่งปรากฏหลักฐานรูปเขียนอันแสดงให้เห็นเค้าของลักษณะภาษาไทยดั้งเดิมขึ้นเป็นครั้งแรก คือ เมื่อพ่อขุนรามคำแหง กษัตริย์แห่งกรุงสุโขทัยทรงประดิษฐ์อักษรไทยขึ้น และจารึกศิลาจารึกหลักที่ 1 ขึ้นในปี พ.ศ. 1826 ศิลาจารึกดังกล่าวนี้ได้แสดงให้เห็นถึงระบบเสียงวรรณยุกต์ของภาษาไทยสมัยสุโขทัยหรือในสมัยพ่อขุนรามคำแหง ที่น่าจะจำแนกระดับเสียงวรรณยุกต์ออกเป็น 3 หน่วยเสียง ดังที่รูปวรรณยุกต์ ' และ * ได้เป็นเครื่องหมายช้อยู่ คือ ระดับเสียงแรกเกิดกับพยางค์ที่ไม่มีเครื่องหมายวรรณยุกต์กำกับ ระดับเสียงที่สองเกิดกับพยางค์ที่มีเครื่องหมาย ' กำกับ และระดับเสียงที่สามเกิดกับพยางค์ที่มีเครื่องหมาย * กำกับ (สุริยา รัตนกุล. 2540 : 74) จึงเห็นได้ว่าระบบเสียงวรรณยุกต์ภาษาไทยดั้งเดิมมีการใช้สืบทอดกันมาจนกระทั่งถึงสมัยสุโขทัย โดยมีได้มีการแตกตัวของเสียงวรรณยุกต์ หรือเกิดการเปลี่ยนแปลงของระบบเสียง และนักภาษาศาสตร์ที่สนใจศึกษาการเปลี่ยนแปลงของภาษาไทยยังได้ตั้งข้อสันนิษฐานว่า การเปลี่ยนแปลงของระบบเสียงวรรณยุกต์น่าจะเกิดขึ้นหลังสมัยศิลาจารึกหลักที่ 1 นี้

การศึกษาเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงของระบบเสียงวรรณยุกต์ของภาษาไทย ได้มีการศึกษาสืบค้นมาถึงสมัยอยุธยา เท่าที่มีนักภาษาศาสตร์ได้ศึกษาเอกสารหลักฐานต่างๆ แล้วต่างให้ความเห็นตรงกันว่า เอกสารหลักฐานในสมัยอยุธยาที่เชื่อถืออ้างอิงได้ว่าเป็นของเก่าแท้ นั้นหาได้ยาก เพราะเอกสารหลักฐานสำคัญในสมัยนี้สูญหายไปเมื่อคราวเสียกรุงครั้งที่ 2 ที่เหลือตกทอดมาก็มักเป็นลายมือคัดลอกกันต่อๆ มา (สุริยา รัตนกุล. 2540 : 85 ; ไพบุลย์ดวงจันทร์. 2526 : 34) แต่เอกสารหลักฐานเท่าที่พอจะหาได้ และมีนักภาษาใช้ศึกษาเรื่องราวเกี่ยวกับภาษาไทยสมัยอยุธยาได้ คือ หนังสือจินตามณี ฉบับที่แต่งโดยพระโหราธิบดี ตรงกับรัชกาลสมเด็จพระนารายณ์มหาราช ในสมัยอยุธยาตอนกลาง หนังสือจินตามณีฉบับนี้ เชื่อกันว่าเป็นแบบเรียนเล่มแรกของไทย ซึ่งสามารถใช้ในการศึกษาระบบเสียงวรรณยุกต์ของภาษาไทยสมัยอยุธยาตอนกลางได้

๘/ จากการศึกษาลีขึงวรรณยุกต์ในหนังสือจินตมณีนับพระโหราริบดี โดยใช้ข้อมูล
 รูปเขียน และคำอธิบายการผันอักษรที่ปรากฏในหนังสือจินตมณี รวมถึงการพิจารณาอิทธิพลที่
 มีต่อการเกิดลีขึงวรรณยุกต์ ผู้วิจัยพบว่า พยัญชนะต้นที่มีอิทธิพลต่อการเกิดลีขึงวรรณยุกต์ได้
 เปลี่ยนแปลงลักษณะเฉพาะทางสัทศาสตร์ต่างไปจากภาษาไทดั้งเดิมและภาษาไทยสมัยสุโขทัย
 ที่พยัญชนะต้นเคยแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือ พยัญชนะก้องกับพยัญชนะไม่ก้อง แต่ครั้นถึงสมัย
 ยุคยาตอกลางพยัญชนะต้นได้แบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม คือ พยัญชนะไม่ก้องของภาษาดั้งเดิมซึ่ง
 เป็นพยัญชนะไม่ก้องอยู่ในภาษาไทยสมัยสุโขทัย ได้เปลี่ยนแปลงลักษณะเฉพาะทางสัทศาสตร์
 แบ่งออกเป็น 2 พวก ได้แก่ พวกหนึ่งเป็นพยัญชนะไม่ก้อง มีลม และเสียงต่อเนื่อง (อักษรสูง)
 อีกพวกหนึ่งเป็นพยัญชนะไม่ก้อง ไม่มีลม และพยัญชนะกักที่เส้นเสียง (อักษรกลาง) พยัญชนะ
 ก้องของภาษาไทดั้งเดิมซึ่งเป็นพยัญชนะก้องในสมัยสุโขทัยก็ยังคงเป็นพยัญชนะก้อง (อักษรต่ำ)
 อยู่เหมือนเดิม พยัญชนะ 3 กลุ่มนี้เรียกกันว่าอักษร 3 หมู่ ซึ่งอักษรแต่ละหมู่ม้วนมีอิทธิพลใน
 การกำหนดระดับลีขึงวรรณยุกต์ ^{๘/} จลณการเปลี่ยนแปลงลักษณะเฉพาะทางสัทศาสตร์ของ
 พยัญชนะต้นดังกล่าวนี้ จึงทำให้เกิดการแตกตัวครั้งยิ่งใหญ่ของหน่วยลีขึงวรรณยุกต์ดั้งเดิมแบบ
 ทวีเป็น 3 เท่า ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงอนุมานว่าสมัยนั้นอาจมีวรรณยุกต์ 9 หรือ 8 หน่วยเสียง ดัง
 แผนภูมิ 5 และแผนภูมิ 6 ต่อไปนี้

แผนภูมิ 5 เสียงวรรณยุกต์ของภาษาไทยดั้งเดิม 3 หน่วยเสียงที่อาจแตกตัวเป็น 9 หน่วยเสียงในหนังสือจินตามณีฉบับพระโหราธิบดี

วรรณยุกต์ดั้งเดิม

วรรณยุกต์ที่แตกตัวมาจากวรรณยุกต์ดั้งเดิม

A

วรรณยุกต์ที่ 1 คือวรรณยุกต์ที่เกิดกับพยัญชนะไม่ก้อง มีกลุ่มลม และเสียงต่อเนื่อง (อักษรสูงและพวก ห นำ) เช่น ผัน หลาย

วรรณยุกต์ที่ 2 คือวรรณยุกต์ที่เกิดกับพยัญชนะไม่ก้อง ไม่มีกลุ่มลม และพยัญชนะกักที่เส้นเสียง (อักษรกลางและ อ นำ) เช่น ไป กิน

วรรณยุกต์ที่ 3 คือวรรณยุกต์ที่เกิดกับพยัญชนะก้อง (อักษรต่ำ) เช่น มี ทา นา คา

B

วรรณยุกต์ที่ 4 คือวรรณยุกต์ที่เกิดกับพยัญชนะไม่ก้อง มีกลุ่มลม และเสียงต่อเนื่อง (อักษรสูงและพวก ห นำ) เช่น ผ่า หล่น

วรรณยุกต์ที่ 5 คือวรรณยุกต์ที่เกิดกับพยัญชนะไม่ก้อง ไม่มีกลุ่มลม และพยัญชนะกักที่เส้นเสียง (อักษรกลางและ อ นำ) เช่น ป่า เก้า

วรรณยุกต์ที่ 6 คือวรรณยุกต์ที่เกิดกับพยัญชนะก้อง (อักษรต่ำ) เช่น แม่ ท่า นัง คู่

C

วรรณยุกต์ที่ 7 คือวรรณยุกต์ที่เกิดกับพยัญชนะไม่ก้อง มีกลุ่มลม และเสียงต่อเนื่อง (อักษรสูงและพวก ห นำ) เช่น ผั่ว เหล้า

วรรณยุกต์ที่ 8 คือวรรณยุกต์ที่เกิดกับพยัญชนะไม่ก้อง ไม่มีกลุ่มลม และพยัญชนะกักที่เส้นเสียง (อักษรกลางและ อ นำ) เช่น ป่า เก้า

วรรณยุกต์ที่ 9 คือวรรณยุกต์ที่เกิดกับพยัญชนะก้อง (อักษรต่ำ) เช่น ม้า ท้อง น้ำ คำ

แผนภูมิ 6 เสียงวรรณยุกต์ของภาษาไทยดั้งเดิม 3 หน่วยเสียงที่อาจแตกตัวเป็น 8 หน่วยเสียงในหนังสือจินตามณีฉบับพระโหราธิบดี

วรรณยุกต์ดั้งเดิม

วรรณยุกต์ที่แตกตัวมาจากวรรณยุกต์ดั้งเดิม

A

วรรณยุกต์ที่ 1 คือวรรณยุกต์ที่เกิดกับพยัญชนะไม่ก้อง มีกลุ่มลม และเสียงต่อเนื่อง (อักษรสูงและพวก ห นำ) เช่น ผัน หลาย

วรรณยุกต์ที่ 2 คือวรรณยุกต์ที่เกิดกับพยัญชนะไม่ก้อง ไม่มีกลุ่มลม และพยัญชนะกักที่เส้นเสียง (อักษรกลางและ อ นำ) เช่น ไป กิน

วรรณยุกต์ที่ 2 คือวรรณยุกต์ที่เกิดกับพยัญชนะก้อง (อักษรต่ำ) เช่น มี ทา นา คา

B

วรรณยุกต์ที่ 3 คือวรรณยุกต์ที่เกิดกับพยัญชนะไม่ก้อง มีกลุ่มลม และเสียงต่อเนื่อง (อักษรสูงและพวก ห นำ) เช่น ผ่า หล่น

วรรณยุกต์ที่ 4 คือวรรณยุกต์ที่เกิดกับพยัญชนะไม่ก้อง ไม่มีกลุ่มลม และพยัญชนะกักที่เส้นเสียง (อักษรกลางและ อ นำ) เช่น ป่า เก่า

วรรณยุกต์ที่ 5 คือวรรณยุกต์ที่เกิดกับพยัญชนะก้อง (อักษรต่ำ) เช่น แม่ ท่า นัง คู่

C

วรรณยุกต์ที่ 6 คือวรรณยุกต์ที่เกิดกับพยัญชนะไม่ก้อง มีกลุ่มลม และเสียงต่อเนื่อง (อักษรสูงและพวก ห นำ) เช่น ผ้า เหล้า

วรรณยุกต์ที่ 7 คือวรรณยุกต์ที่เกิดกับพยัญชนะไม่ก้อง ไม่มีกลุ่มลม และพยัญชนะกักที่เส้นเสียง (อักษรกลางและ อ นำ) เช่น ป้า เก้า

วรรณยุกต์ที่ 8 คือวรรณยุกต์ที่เกิดกับพยัญชนะก้อง (อักษรต่ำ) เช่น ม้า ท้อง น้ำ คำ

ต่อมาในสมัยอยุธยาตอนปลาย ผลการศึกษาเสียงวรรณยุกต์จากรูปเขียนในหนังสือจินตามณีฉบับพระเจ้าบรมโกศกับภาพย่นหอโคลงนิราศธารทองแดง ผู้วิจัยพบว่าพยัญชนะน่าจะเกิดการเปลี่ยนแปลงลักษณะเฉพาะทางสัทศาสตร์อีกครั้งหนึ่ง คือ อักษรต่ำบางเสียงได้สูญเสียความก้อง ไปพ้องกับอักษรสูงที่เป็นเสียงพ่นลม จึงทำให้ระดับเสียงวรรณยุกต์บางหน่วยเสียงที่เกิดกับอักษรสูงและอักษรต่ำซ้ำกัน จึงทำให้เสียงวรรณยุกต์ลดลงเหลือเพียง 5 หน่วยเสียง ดังที่ในหนังสือจินตามณีฉบับพระเจ้าบรมโกศได้แสดงการผันเสียงวรรณยุกต์รวมกันของอักษรสูงกับอักษรต่ำ ในขณะที่เดียวกันนั้นอักษรกลางบางเสียงก็อาจเปลี่ยนแปลงลักษณะเฉพาะทางสัทศาสตร์กลายเป็นเสียงก้อง ดังนั้น ภาษาจึงเกิดการปรับตัวเพื่อหลีกเลี่ยงความกำกวมระหว่าง

อักษรต่ำกับอักษรกลางบางเสียง โดยได้กำหนดรูปวรรณยุกต์ ˊ และ ˋ ขึ้นใช้กับคำที่มีพยัญชนะต้นเป็นอักษรกลาง หรือไม่ก็รูปวรรณยุกต์ ˊ และ ˋ อาจเกิดขึ้นเพื่อผันอักษรกลางให้ได้ครบ 5 เสียงเท่ากับอักษรสูงและอักษรต่ำผันรวมกัน เสียงวรรณยุกต์ทั้ง 5 หน่วยเสียงของสมัยนี้ สรุปได้ตั้งแผนภูมิ 7 ต่อไปนี้

แผนภูมิ 7 เสียงวรรณยุกต์ของภาษาไทยดั้งเดิม 3 หน่วยเสียงที่อาจแตกตัวเป็น 9 หรือ 8 หน่วยเสียงในสมัยหนังสือจินตามณีฉบับพระโหราธิบดี และเกิดการรวมเสียงเหลือ 5 หน่วยเสียงในหนังสือจินตามณีฉบับพระเจ้าบรมโกศ

<u>วรรณยุกต์ดั้งเดิม</u>	<u>วรรณยุกต์ที่แตกตัวมาจากวรรณยุกต์ดั้งเดิม</u>
A	<u>วรรณยุกต์ที่ 1</u> คือวรรณยุกต์ที่เกิดกับพยัญชนะไม่ก้อง มีกลุ่มลมและเสียงต่อเนื่อง (อักษรสูงและพวก ห นำ) เช่น ผัน หลาย -- <u>วรรณยุกต์ที่ 2</u> คือวรรณยุกต์ที่เกิดกับพยัญชนะไม่ก้อง ไม่มีกลุ่มลมและพยัญชนะกักที่เส้นเสียง (อักษรกลางและ อ นำ) เช่น ไป กิน -- <u>วรรณยุกต์ที่ 2</u> คือวรรณยุกต์ที่เกิดกับพยัญชนะก้อง (อักษรต่ำ) เช่น มี ทา นา คา
B	-- <u>วรรณยุกต์ที่ 3</u> คือวรรณยุกต์ที่เกิดกับพยัญชนะไม่ก้อง มีกลุ่มลมและเสียงต่อเนื่อง (อักษรสูงและพวก ห นำ) เช่น ผ่า หล่น -- <u>วรรณยุกต์ที่ 3</u> คือวรรณยุกต์ที่เกิดกับพยัญชนะไม่ก้อง ไม่มีกลุ่มลมและพยัญชนะกักที่เส้นเสียง (อักษรกลางและ อ นำ) เช่น ป่า แก้ว -- <u>วรรณยุกต์ที่ 4</u> คือวรรณยุกต์ที่เกิดกับพยัญชนะก้อง (อักษรต่ำ) เช่น แม่ ท่า นั้ง คู่
C	-- <u>วรรณยุกต์ที่ 4</u> คือวรรณยุกต์ที่เกิดกับพยัญชนะไม่ก้อง มีกลุ่มลมและเสียงต่อเนื่อง (อักษรสูงและพวก ห นำ) เช่น ผ่า เหล้า -- <u>วรรณยุกต์ที่ 4</u> คือวรรณยุกต์ที่เกิดกับพยัญชนะไม่ก้อง ไม่มีกลุ่มลมและพยัญชนะกักที่เส้นเสียง (อักษรกลางและ อ นำ) เช่น ป่า แก้ว <u>วรรณยุกต์ที่ 5</u> คือวรรณยุกต์ที่เกิดกับพยัญชนะก้อง (อักษรต่ำ) เช่น ม้า ท้อง น้ำ ค้า

๒๑ มาถึงในสมัยธนบุรีจนกระทั่งสมัยปัจจุบัน ผลการศึกษาเสียงวรรณยุกต์จากรูปเขียนอิทธิพลที่มีต่อการเกิดเสียงวรรณยุกต์ และวิธีแจกให้อ่านจากวรรณกรรมตัวแทนของแต่ละสมัยพบ

ว่า ภาษาไทยก็ยังคงมีระบบวรรณยุกต์ 5 หน่วยเสียงดังที่ปรากฏมาแล้วตั้งแต่ในสมัยอยุธยาตอนปลาย (หนังสือจินตามณีฉบับพระเจ้าบรมโกศ) ซึ่งจากพัฒนาการของเสียงวรรณยุกต์ในหนังสือจินตามณีฉบับพระโหราธิบดีมาสู่ภาษาไทยปัจจุบัน เห็นได้ว่าการศึกษาเสียงวรรณยุกต์ตั้งแต่อดีตจนถึงสมัยรัตนโกสินทร์ก่อนเปลี่ยนแปลงการปกครองนั้น เป็นเพียงการศึกษาตีความ และอนุมานเสียงวรรณยุกต์จากเอกสารหลักฐานที่ปรากฏ ไม่สามารถอธิบายลักษณะทางสัทศาสตร์ของเสียงวรรณยุกต์แต่ละเสียงได้ จนกระทั่งปัจจุบันจึงสามารถอธิบายลักษณะทางสัทศาสตร์ของเสียงวรรณยุกต์ได้ชัดเจน ดังที่ปรากฏอยู่ในหนังสือระบบเสียงภาษาไทย ของกาญจนา นาคสกุล (2541) ซึ่งผู้วิจัยเลือกใช้เป็นวรรณกรรมตัวแทนของสมัยปัจจุบัน จึงดูเหมือนว่าเราเพียงจะสามารถอธิบายลักษณะทางสัทศาสตร์ของเสียงวรรณยุกต์ได้ชัดเจน เมื่อนักภาษาของไทยไปศึกษาวิชาภาษาศาสตร์มาจากต่างประเทศ และนำความรู้มาวิจัยภาษาไทย โดยการเขียนเป็นวิทยานิพนธ์ประกอบการศึกษา และกลับมาเผยแพร่วิชาภาษาศาสตร์ในประเทศไทย

5.2 อภิปรายผล

ผลจากการศึกษาพัฒนาการของเสียงวรรณยุกต์จากหนังสือจินตามณีฉบับพระโหราธิบดีมาสู่ภาษาไทยปัจจุบันในครั้งนี้ ทำให้ผู้วิจัยมีข้อพิจารณาเกี่ยวกับพัฒนาการวรรณยุกต์ของภาษาไทยหลายประการ ดังจะได้เสนอเป็นประเด็นต่อไปนี้

๕.2.1 การปรากฏร่วมกันของรูปกับเสียงวรรณยุกต์

ถ้าพิจารณาการเขียนคำหรือพยางค์ภาษาไทย จะพบรูปวรรณยุกต์ 4 รูป คือ ^๑ ซึ่งแต่ละรูปที่ปรากฏอยู่ในคำหรือพยางค์ควรจะมีเสียงวรรณยุกต์ที่มีลักษณะทางสัทศาสตร์หรือมีเสียงวรรณยุกต์เป็นแบบเดียวกัน และคำหรือพยางค์ที่ไม่ปรากฏรูปวรรณยุกต์ก็ควรจะมีลักษณะทางสัทศาสตร์เป็นแบบเดียวกันด้วย กล่าวคือ คำที่มีรูปวรรณยุกต์เอกก็ควรมีเสียงวรรณยุกต์เอก คำที่มีรูปวรรณยุกต์โทก็ควรมีเสียงวรรณยุกต์โท คำที่มีรูปวรรณยุกต์ตรีก็ควรมีเสียงวรรณยุกต์ตรี คำที่มีรูปวรรณยุกต์จัตวาก็ควรมีเสียงวรรณยุกต์จัตวา และคำที่ไม่มีรูปวรรณยุกต์ก็ควรมีเสียงวรรณยุกต์สามัญ เช่น ข้า ข้ำ จำ คา ลา เป็นต้น คำเหล่านี้มีรูปวรรณยุกต์ที่บ่งชี้ถึงเสียงวรรณยุกต์ที่ตรงกัน แต่ปรากฏการณ์ทางภาษาที่เกิดขึ้นไม่ได้เป็นไปตามลักษณะนี้เสมอไป ซึ่งจากการศึกษาพัฒนาการของเสียงวรรณยุกต์ในครั้งนี้ สามารถอธิบายปรากฏการณ์ดังกล่าวได้ว่า มีสาเหตุจากการเปลี่ยนแปลงลักษณะเฉพาะทางสัทศาสตร์ของพยัญชนะที่เป็นอักษรต่ำ คือ อักษรต่ำบางเสียงได้สูญเสียความเป็นพยัญชนะก้อง กลายเป็นพยัญชนะไม่ก้อง มีลม เหมือนอักษรสูง จึงทำให้ระดับเสียงวรรณยุกต์บางหน่วยเสียงที่เกิดกับอักษรสูงและอักษรต่ำซ้ำกัน เกิดเป็นเสียงพ้องระหว่างเสียงอักษรสูงกับอักษรต่ำ จึงมีการรวม

เสียงของวรรณยุกต์บางเสียง ดังที่เกิดขึ้นแล้วในหนังสือจินตามณีฉบับพระเจ้าบรมโกศ ด้วยเหตุนี้ทำให้การปรากฏร่วมของรูปและเสียงวรรณยุกต์ตรงกันบ้าง ไม่ตรงกันบ้าง และเกิดเสียงวรรณยุกต์ได้พวกละ 3 หน่วยเสียงเท่านั้น เช่น ขา ข่า ข้ำ คา ค่า ค้ำ เสียงวรรณยุกต์ที่เกิดรวมกันและเป็นคำให้เกิดความกำกวมในภาษาไทยปัจจุบัน คือ เสียงวรรณยุกต์โท ส่วนอักษรกลาง แม้ว่าบางเสียงมีการเปลี่ยนแปลงลักษณะเฉพาะทางสัทศาสตร์ คือ อักษรกลางทั้งหมดแต่เดิมเป็นพยัญชนะไม่ก้อง ไม่มีลม ต่อมาบางเสียงได้กลายเป็นพยัญชนะก้อง แต่การเปลี่ยนแปลงลักษณะเฉพาะทางสัทศาสตร์ของอักษรกลางบางเสียงนี้ไม่เข้ากับลักษณะเฉพาะทางสัทศาสตร์ของอักษรสูงและอักษรต่ำ จึงทำให้การปรากฏร่วมของรูปและเสียงวรรณยุกต์ตรงกัน เช่น กา ก่า ก้ำ ก้า ก๋า

๕.2.2 รูปวรรณยุกต์

ในการศึกษาเกี่ยวกับพัฒนาการของเสียงวรรณยุกต์ เห็นได้ว่าจะมีรูปวรรณยุกต์เป็นปัจจัยร่วมในการพิจารณาอนุมานเสียงวรรณยุกต์ของภาษาไทยสมัยต่างๆ และจากผลการศึกษาพัฒนาการของเสียงวรรณยุกต์ในครั้งนี้ ทำให้ผู้วิจัยสามารถเชื่อมโยงพัฒนาการของรูปวรรณยุกต์ของภาษาไทยได้ ดังต่อไปนี้

เราพบรูปวรรณยุกต์ปรากฏขึ้นครั้งแรกในศิลาจารึกหลักที่ 1 ซึ่งเป็นหลักฐานรูปเขียนภาษาไทยที่เก่าที่สุดเท่าที่พบในปัจจุบัน รูปวรรณยุกต์ที่พบมี 2 รูปคือ รูปวรรณยุกต์ ' ปัจจุบันเรียกว่าวรรณยุกต์เอก และรูปวรรณยุกต์ * ซึ่งมีค่าเท่ากับรูปวรรณยุกต์ ˊ ปัจจุบัน (สุริยา รัตนกุล. 2540 : 72) ถ้าพิจารณาเกี่ยวกับการเรียกชื่อรูปวรรณยุกต์ ' ว่าไม้เอก และเรียกรูปวรรณยุกต์ * ว่าไม้โทนั้น สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ (2544 : 93) ทรงอธิบายถึงเหตุที่เรียกเช่นนั้นว่า “เห็นจะเป็นเพราะเขียนขีดเดียวกับสองขีด มิใช่เป็นรูปวรรณยุกต์เสียงที่ 1 และเสียงที่ 2 เพราะอ่านได้หลายเสียงทั้งเสียงเอกและโท”

ถ้าพิจารณาการใช้วรรณยุกต์ทั้ง 2 รูปดังกล่าวนั้น เห็นได้ว่า “วรรณยุกต์เอก เป็นรูปขีด (') สม่าเสมอจนมาถึงสมัยรัตนโกสินทร์ ส่วนวรรณยุกต์โทในสมัยสุโขทัยและอยุธยาตอนต้นเป็นรูปกากบาท (^) แต่สมัยอยุธยาตอนปลายพบว่าเป็นรูป (ˊ) เหมือนวรรณยุกต์โทปัจจุบัน” (ธวัช ปุณโณทก. 2543 : 131) เกี่ยวกับรูปวรรณยุกต์ ˊ นั้น สุกจน์ ประไพเพชร (2533 : 41) สันนิษฐานว่า ได้เปลี่ยนจากรูป ^ มาเป็นรูป ˊ แล้วตั้งแต่ พ.ศ. 1942 เป็นอย่างต่ำ ตามหลักฐานในศิลาจารึกหลักที่ 93 จารึกวัดอโศการาม จังหวัดสุโขทัย

สำหรับรูปวรรณยุกต์ ˊ ซึ่งใช้กับเสียงวรรณยุกต์ตรี และรูปวรรณยุกต์ * ซึ่งใช้กับเสียงวรรณยุกต์จัตวานั้น จากการศึกษาพัฒนาการของเสียงวรรณยุกต์สมัยหลังหนังสือจินตามณีฉบับพระโหราธิบดี ผู้วิจัยพบว่า การใช้รูปวรรณยุกต์ ˊ มีปรากฏครั้งแรกในหนังสือจินตามณีฉบับพระเจ้าบรมโกศ ตรงกับสมัยอยุธยาตอนปลาย ซึ่งการใช้รูปวรรณยุกต์ ˊ และรูปวรรณยุกต์ *

นั้นใช้เฉพาะกับคำที่มีพยัญชนะต้นเป็นอักษรกลางเท่านั้น ผลการศึกษาดังกล่าวนี้ มีความสอดคล้องกับที่ สุพจน์ ประไพเพชร (2533 : 42-44) ที่ได้สันนิษฐานไว้ว่า เกิดขึ้นจากการป้องกันเสียงของพยัญชนะต้นกลุ่มอักษรสูงและอักษรต่ำ ทำให้เกิดการผันวรรณยุกต์รวมกันของอักษรสูงและอักษรต่ำ ซึ่งเป็นผลให้เพิ่มเสียงวรรณยุกต์ตรีและจัตวาในอักษรกลาง เพื่อให้ได้เสียงเท่ากับการผันรวมกันของอักษรสูงและอักษรต่ำ

นอกจากนี้ ยังมีเอกสารหลักฐานอื่นที่ปรากฏรูปวรรณยุกต์ “ และรูปวรรณยุกต์ ” อีกกล่าวคือ ไพบูลย์ ดวงจันทร์ (2526 : 34) ได้พบหลักฐานที่พอจะอ้างถึงการใช้รูปวรรณยุกต์ “ และ ” ได้ก็คือ สัญญาการค้ากับประเทศเดนมาร์ก จำนวน 3 ฉบับ ที่เก็บรักษาไว้ที่กรุงเฮกเป็นอาณัติสัญญาดังกล่าวเขียนขึ้นเมื่อ ค.ศ. 1628 ในสมัยพระเจ้าทรงธรรม สำหรับคำที่ปรากฏการใช้รูปวรรณยุกต์ “ คือคำว่า “เอี่ยมจิ้น”

สำหรับรูปวรรณยุกต์ “ ที่ใช้ในคำที่มีเสียงวรรณยุกต์จัตวาในปัจจุบันนั้น สุพจน์ ประไพเพชร (2533 : 43) กล่าวว่า จากการตรวจสอบหลักฐานอื่นๆ ไม่สามารถบอกได้ว่า รูปวรรณยุกต์ “ ที่มีเสียงวรรณยุกต์จัตวาเกิดขึ้นครั้งแรกเมื่อใด นอกจากในหนังสือจินตามณีฉบับพระเจ้าบรมโกศที่มีปรากฏการผันอักษรด้วยรูปวรรณยุกต์ “ และรูปวรรณยุกต์ “ ใช้แล้ว

จะเห็นได้ว่าจากผลการศึกษาพัฒนาการของเสียงวรรณยุกต์สมัยหลังหนังสือจินตามณีฉบับพระโหราธิบดี การสันนิษฐาน การตรวจสอบหลักฐานของ สุพจน์ ประไพเพชร ประกอบกับหลักฐานที่ ไพบูลย์ ดวงจันทร์ พบนั้นมีความสอดคล้องกัน ทำให้สามารถเชื่อถือได้ว่า รูปวรรณยุกต์ “ และรูปวรรณยุกต์ “ มีใช้มาตั้งแต่สมัยอยุธยาตอนปลาย

จากพัฒนาการของรูปวรรณยุกต์ดังกล่าวแล้วข้างต้นเชื่อได้ว่า รูปวรรณยุกต์วรรณยุกต์ “ “ “ “ มีใช้ครบทั้ง 4 รูป มาตั้งแต่สมัยอยุธยาตอนปลาย คือประมาณสมัยพระเจ้าบรมโกศเป็นอย่างต่ำ โดยรูปวรรณยุกต์ “ และ “ นั้นสร้างขึ้นเพื่อใช้กับอักษรกลาง เพื่อให้อักษรกลางมีเสียงวรรณยุกต์เท่ากับเสียงวรรณยุกต์ของอักษรสูงและอักษรต่ำผันรวมกัน ซึ่งปรากฏการณ์การใช้วรรณยุกต์ทั้ง 2 รูปนี้ พบว่า มีใช้เฉพาะกับอักษรกลางเท่านั้น โดยใช้ในคำยืมจากต่างประเทศ คำอุทาน คำเลียนเสียงธรรมชาติ และคำลงท้าย เป็นต้น

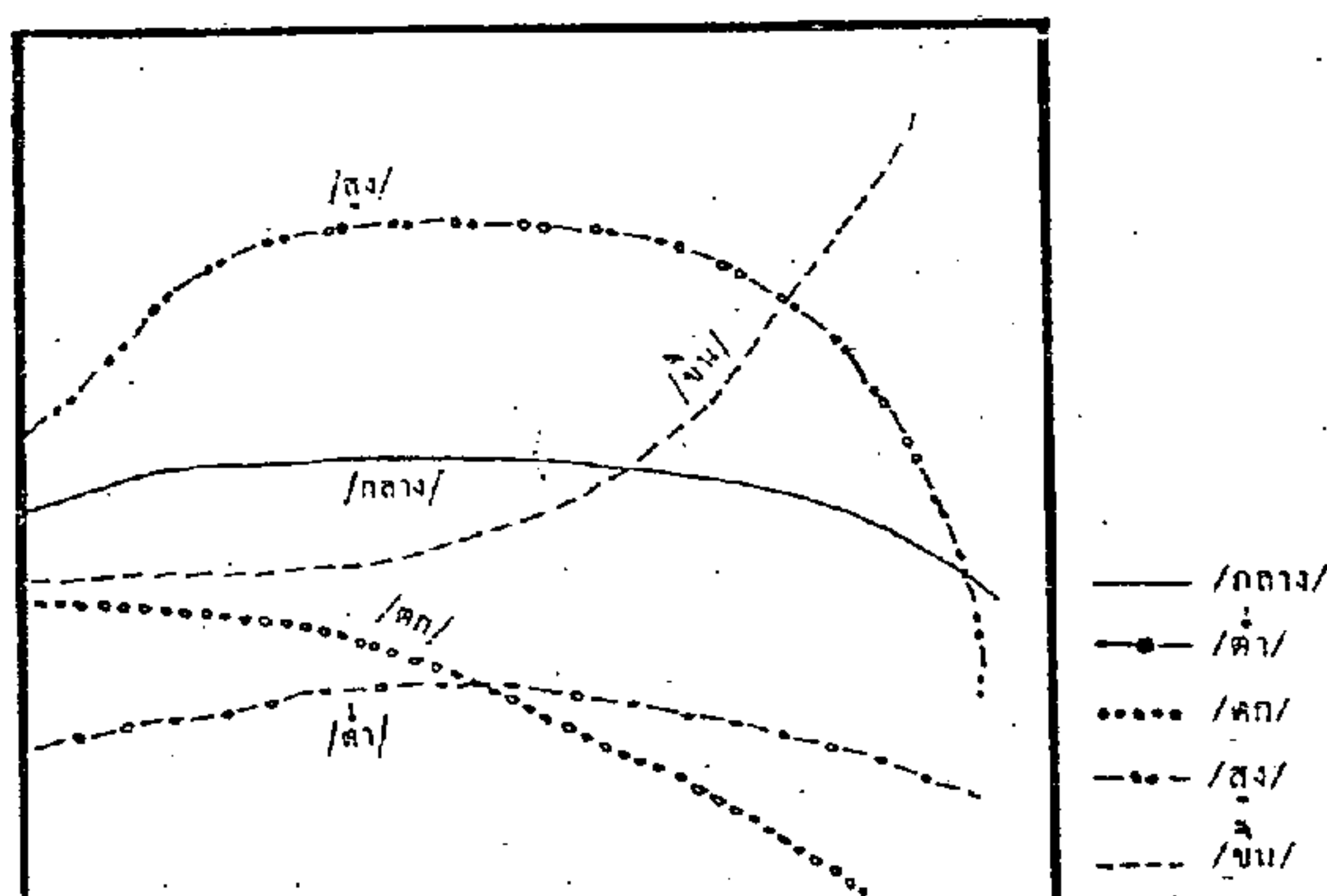
5.2.3 เสียงวรรณยุกต์

ผลจากการพิจารณาลักษณะเสียงวรรณยุกต์ในหนังสือจินตามณีฉบับพระโหราธิบดีพบว่า มีความสอดคล้องกับความเห็นของนักภาษาศาสตร์ว่า “การที่นักไวยากรณ์ชาวไทยแบ่งพยัญชนะออกเป็น 3 พวก คือ สูง กลาง ต่ำ นั้นก็คงเพื่อจะชี้ให้เห็นถึงระดับของเสียงสูงต่ำของเสียงวรรณยุกต์นั่นเอง คือวรรณยุกต์ที่เกิดกับพยัญชนะกลุ่มสูงจะมีระดับเสียงสูงกว่าวรรณยุกต์ที่เกิดกับพยัญชนะกลุ่มกลางและกลุ่มต่ำตามลำดับ” (ลี. ม.ป.ป. : 6) และถ้านำลักษณะเสียงวรรณยุกต์ในหนังสือจินตามณีฉบับพระโหราธิบดีไปพิจารณากับภาษาไทยถิ่นต่างๆ เพื่อหาว่า

ภาษาถิ่นใดจะมีลักษณะเสียงวรรณยุกต์ตรงกับในหนังสือจินตามณีฉบับพระโหราธิบดี จากการพิจารณาตามการศึกษาภาษาถิ่นสงขลาของ วิจิตร ณ ภาณพงศ์ (1970 : 63-64) แสดงให้เห็นว่าเสียงวรรณยุกต์ในภาษาถิ่นสงขลาจะมีระดับสูง กลาง ต่ำ สัมพันธ์กับชื่ออักษรตัวแรกของพยางค์ คือ อักษรสูง อักษรกลาง และอักษรต่ำ ซึ่งตรงกับในหนังสือจินตามณีฉบับพระโหราธิบดี นอกจากนี้ จากประสบการณ์ในการฝึกปฏิบัติงานภาคสนามของผู้วิจัยเองก็พบว่า ภาษาถิ่นปะเหลียน อำเภอปะเหลียน จังหวัดตรัง ภาษาถิ่นชุมชนทะเลน้อย อำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง และภาษาไทถิ่นเป-ระ ประเทศมาเลเซีย ก็มีระดับเสียงวรรณยุกต์ตรงกับชื่ออักษรตัวแรกของพยางค์ด้วย แต่เสียงวรรณยุกต์ลักษณะนี้ส่วนใหญ่ไม่ตรงกับลักษณะเสียงของภาษาไทยมาตรฐานในปัจจุบัน

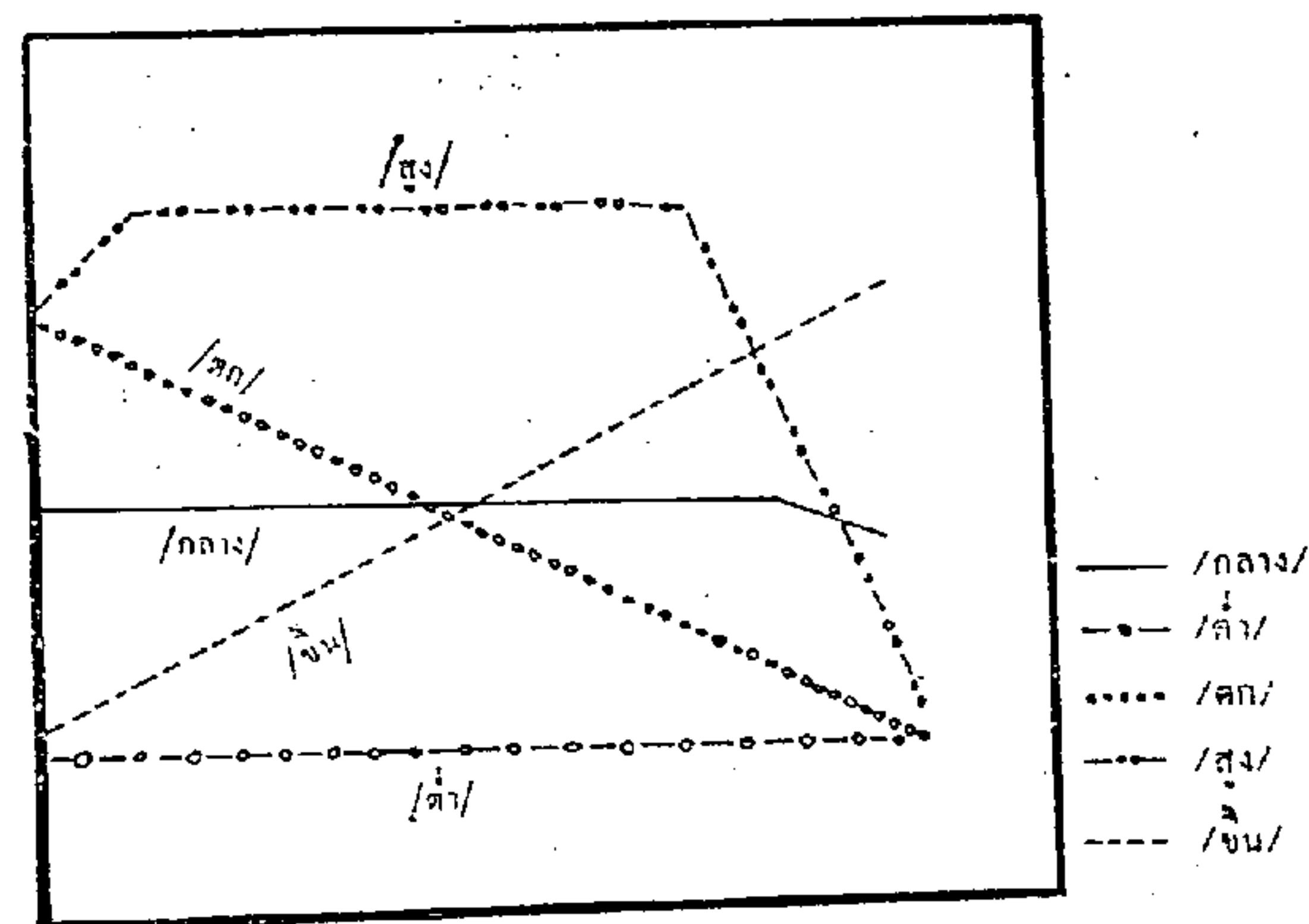
5.2.4 ลักษณะทางสัทศาสตร์ของเสียงวรรณยุกต์

จากผลการศึกษาพัฒนาการของเสียงวรรณยุกต์ในหนังสือจินตามณีฉบับพระโหราธิบดี มาสู่ภาษาไทยปัจจุบันครั้งนี้ เห็นได้ว่าเสียงวรรณยุกต์ของแต่ละสมัยไม่สามารถอธิบายลักษณะทางสัทศาสตร์ของเสียงวรรณยุกต์แต่ละเสียงให้ชัดเจนได้ มีเพียงเสียงวรรณยุกต์ของภาษาไทยปัจจุบันเท่านั้นที่สามารถอธิบายลักษณะทางสัทศาสตร์ได้อย่างชัดเจน อย่างไรก็ตามจากการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับผู้วิจัยพบว่า ในสมัยรัตนโกสินทร์ช่วงรัชกาลที่ 4 ถึงรัชกาลที่ 7 ก่อนเปลี่ยนแปลงการปกครองได้ปรากฏเอกสารหลักฐานของชาวต่างประเทศ ซึ่งบันทึกเกี่ยวกับวรรณยุกต์ที่คนไทยใช้พูดและได้ยินกันในสมัยรัชกาลที่ 5 และรัชกาลที่ 6 เพื่อนำไปสอนชาวตะวันตกที่เข้ามาในเมืองไทย ดังที่วรรณ เทียนมี (2525 : 37-42) ได้เสนอไว้ในบทความเรื่อง “ลักษณะเสียงวรรณยุกต์ของภาษาไทยในสมัย ร.๕-ร.๖” ว่า ผู้ที่วิเคราะห์และพยายามจดบันทึกลักษณะของเสียงวรรณยุกต์ของภาษาไทยเป็นคนแรกคือ บรัดเล เมื่อประมาณปี พ.ศ. 2454 หน่วยเสียงวรรณยุกต์ที่เขาบันทึกไว้นั้นมี 5 หน่วยเสียง ซึ่งวรรณ เทียนมี (2525 : 37-42) ได้แสดงแผนภูมิและอธิบายบันทึกที่แสดงลักษณะทางสัทศาสตร์ของเสียงวรรณยุกต์ไว้ ดังนี้

ภาพแสดงลักษณะทางสัทศาสตร์ของเสียงวรรณยุกต์ (ในพยางค์เป็น) ที่วิเคราะห์โดยบรัดเล

เอกสารหลักฐานของชาวต่างประเทศที่บันทึกเกี่ยวกับเสียงวรรณยุกต์ของภาษาไทยมีปรากฏขึ้นอีกครั้งหนึ่ง คือ ประมาณปี พ.ศ. 2461 โดยศาสตราจารย์โจนส์ ชาวอังกฤษ ซึ่งเป็นผู้ที่มีความชำนาญและมีชื่อเสียงทางด้านภาษาศาสตร์โดยเฉพาะทางด้านสัทศาสตร์ แห่งมหาวิทยาลัยลอนดอน ซึ่งหน่วยเสียงวรรณยุกต์ที่เขาบันทึกไว้นั้นมี 5 หน่วยเสียงเช่นกัน ดังนั้นบันทึกที่แสดงลักษณะทางสัทศาสตร์ของเสียงวรรณยุกต์ไว้ ดังนี้

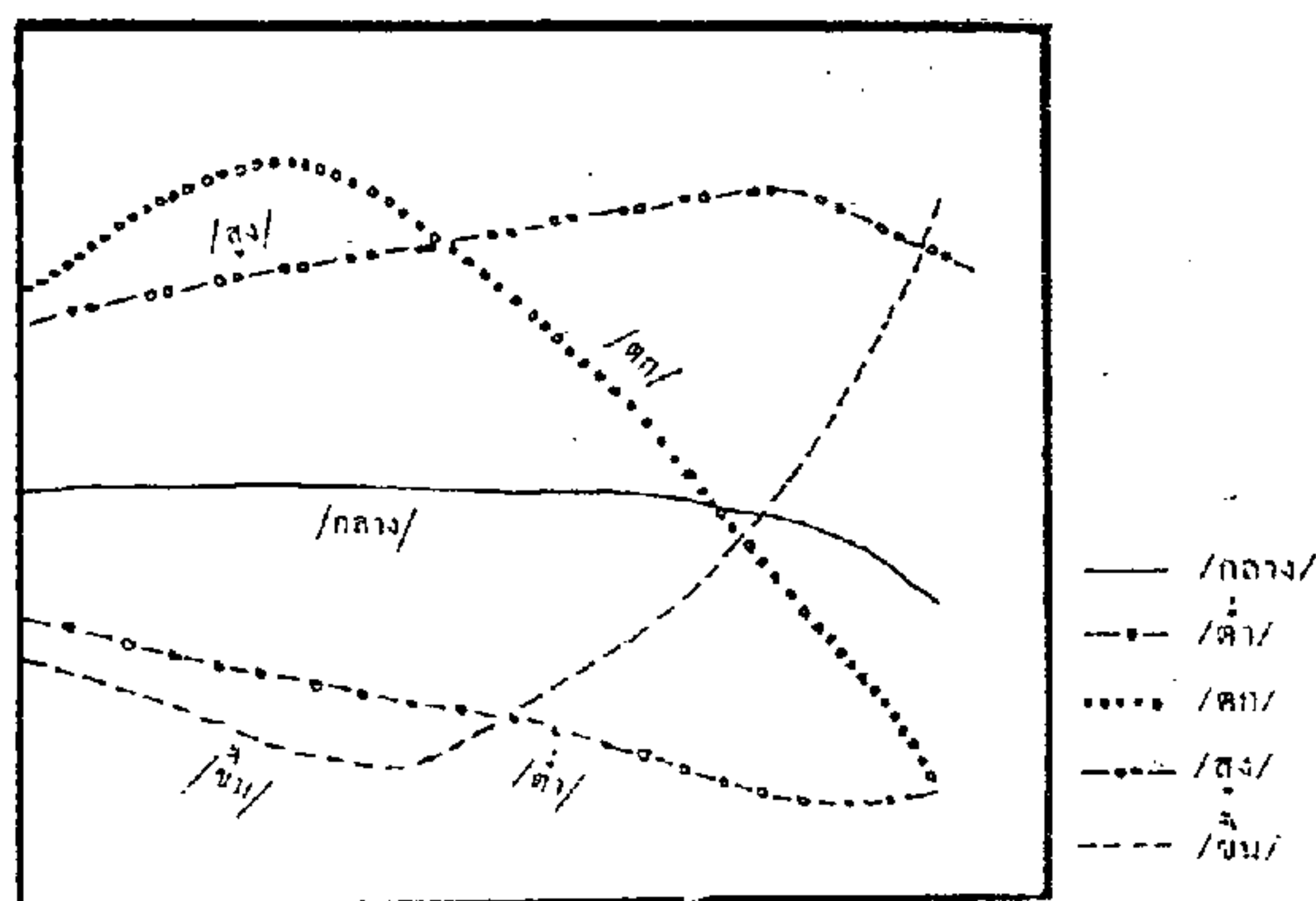

ภาพแสดงลักษณะทางสัทศาสตร์ของเสียงวรรณยุกต์ (ในพยางค์เป็น) ที่วิเคราะห์โดยโจนส์

เมื่อพิจารณาจากเอกสารบันทึกเกี่ยวกับเสียงวรรณยุกต์ของภาษาไทยทั้งที่บรรทัดและโจนส์บันทึกไว้ จะพบว่าจำนวนหน่วยเสียงวรรณยุกต์ในสมัยรัชกาลที่ 5 และรัชกาลที่ 6 ดังกล่าวนั้น ตรงกับผลการศึกษาเสียงวรรณยุกต์ในสมัยรัตนโกสินทร์ช่วงรัชกาลที่ 4 ถึงรัชกาลที่ 7 ก่อนเปลี่ยนแปลงการปกครอง ที่ผู้วิจัยอนุมานว่าในสมัยนั้นน่าจะมีวรรณยุกต์จำนวน 5 หน่วยเสียง ในชั้นนี้จึงเชื่อได้ว่าในสมัยรัตนโกสินทร์ช่วงรัชกาลที่ 4 ถึงรัชกาลที่ 7 ก่อนเปลี่ยนแปลงการปกครองน่าจะมีเสียงวรรณยุกต์ 5 หน่วยเสียงจริง

จากภาพแสดงลักษณะทางสัทศาสตร์ของเสียงวรรณยุกต์ที่บรรทัดกับโจนส์บันทึกไว้ดังที่แสดงนั้น ถ้าพิจารณารายละเอียดรูปร่างของเสียงวรรณยุกต์ทั้ง 2 ภาพ จะเห็นว่าคล้ายคลึงกัน มีที่ต่างกันชัดเจนคือ เสียงตก ที่บรรทัดบันทึก มีจุดเริ่มต้นของเสียงอยู่ต่ำกว่าเสียงกลาง ในขณะที่เสียงตกที่โจนส์บันทึก จุดเริ่มต้นอยู่ในระดับที่สูงกว่า คือ อยู่ในระดับเดียวกับวรรณยุกต์เสียงสูง ในกรณีนี้ วรรณภา เทียนมี (2525 :41-42) ได้แสดงความเห็นว่า ในช่วงเวลา 7 ปี คงเป็นไปได้ที่เสียงวรรณยุกต์จะมีการเปลี่ยนแปลงชัดเจนมากเช่นนั้น คงจะเกิดจากการฟังและการวิเคราะห์ที่ผิดพลาดของบรรทัดมากกว่าโจนส์ เนื่องจากโจนส์เป็นนักสัทศาสตร์โดยอาชีพ อย่างไรก็ตาม แม้ว่าจะระดับเสียงในจุดเริ่มต้นจะต่างกันแต่ลักษณะรูปร่างของเสียงนี้ก็ใกล้เคียงกันคือเป็นเสียงตก ตำแหน่งเริ่มต้นสูงกว่าตำแหน่งท้าย

นอกจากนี้ วรรณ เทียนมี (2525 : 41) ยังได้นำลักษณะทางสัทศาสตร์ของเสียงวรรณยุกต์ในรัชกาลที่ 5 กับรัชกาลที่ 6 มาเปรียบเทียบกับเสียงวรรณยุกต์ของภาษาไทยปัจจุบัน พบว่า ลักษณะทางสัทศาสตร์ของเสียงสูง ในรัชกาลที่ 5 และรัชกาลที่ 6 นั้น เมื่อออกเสียงจะตรงกับวรรณยุกต์สูงหรือเสียงตรี อย่างเช่นคำว่า ม้า ช้า แต่จะไม่ออกเสียงแบบที่เราได้ยินหรือออกเสียงกันในปัจจุบัน กล่าวคือ แทนที่จะเป็นเสียงสูงระดับและตกเล็กน้อยตอนท้าย กลับเป็นเสียงที่มีระดับค่อนข้างสูงในจุดเริ่มต้น แล้วค่อยขึ้นเล็กน้อยตอนท้ายและเสียงนั้นคงระดับอยู่ระยะหนึ่ง แล้วจึงตกลงถึงในระดับเสียงค่อนข้างต่ำ จุดที่แตกต่างกันมากของเสียงสูงใน 2 สมัยดังกล่าว คือ ในปัจจุบันเสียงสูงจะมีเสียงตกตอนท้ายนิดเดียว ในขณะที่ในอดีตเสียงนี้ เคยเป็นเสียงที่ตกมากจนถึงระดับต่ำ

ภาพแสดงลักษณะทางสัทศาสตร์ของเสียงวรรณยุกต์ (ในพยางค์เป็น) ของภาษาไทยปัจจุบัน

(Abramson อ้างถึงในวรรณ เทียนมี. 2525 : 39)

จากการเปรียบเทียบลักษณะทางสัทศาสตร์ของเสียงวรรณยุกต์ดังกล่าวนั้น วรรณ เทียนมี (2525 : 41-42) ได้แสดงความเห็นเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงหน่วยเสียงวรรณยุกต์จากบันทึกของบริตเลและโจนส์ว่า นอกจากลักษณะของเสียงสูงแล้วเสียงอื่นๆ ก็ไม่มีการเปลี่ยนแปลงอะไรมากนัก จำนวนหน่วยเสียงวรรณยุกต์ก็ยังคงเดิมคือ มี 5 หน่วยเสียง ซึ่งการเปลี่ยนแปลงทางด้านลักษณะทางสัทศาสตร์ของหน่วยเสียงวรรณยุกต์ใดๆ ที่เกิดขึ้นนั้น ไม่มีผลทำให้จำนวนหน่วยเสียงวรรณยุกต์เปลี่ยนแปลง และไม่มีผลทำให้ระบบเสียงของภาษาเปลี่ยนแปลงด้วย

จากหลักฐานบันทึกลักษณะทางสัทศาสตร์ของเสียงวรรณยุกต์ของบริตเลกับโจนส์ดังกล่าว นั้น เห็นได้ชัดว่ามีความใกล้เคียงกันมาก จึงน่าเชื่อถือได้และสามารถนำมาเป็นหลักฐานแสดงลักษณะทางสัทศาสตร์ของเสียงวรรณยุกต์ของภาษาไทยสมัยรัชกาลที่ 5 และรัชกาลที่ 6 ได้ และหลังจากเอกสารบันทึกดังกล่าวแล้ว ก็ยังไม่พบว่ามีบันทึกลักษณะทางสัทศาสตร์ของ

เสียงวรรณยุกต์อีกแม้กระทั่งในหนังสือหลักภาษาไทยของพระยาอุปทิศศิลปสาร ซึ่งผู้วิจัยได้เลือกเป็นตัวแทนของวรรณกรรมสมัยรัตนโกสินทร์ช่วงรัชกาลที่ 4 ถึงรัชกาลที่ 7 ก่อนเปลี่ยนแปลงการปกครอง จนกระทั่งปัจจุบันนี้จึงได้มีการบันทึกลักษณะทางสัทศาสตร์ของเสียงวรรณยุกต์

๕.2.5 การแบ่งสมัยของพัฒนาการของเสียงวรรณยุกต์

จากการศึกษาพัฒนาการของเสียงวรรณยุกต์จากหนังสือจินตามณีฉบับพระโหราธิบดี มาสู่ภาษาไทยปัจจุบันครั้งนี้ ได้แบ่งยุคสมัยของภาษาตามประวัติศาสตร์ ผู้วิจัยพบว่าผลการศึกษาพัฒนาการของเสียงวรรณยุกต์ที่พบไม่สามารถอธิบายให้สอดคล้องกับยุคสมัยตามประวัติศาสตร์ได้ ในที่นี้ผู้วิจัยจึงได้แบ่งสมัยพัฒนาการของเสียงวรรณยุกต์ตามจำนวนหน่วยเสียงวรรณยุกต์ที่อนุมานขึ้น ดังต่อไปนี้

สมัยที่ 1 ภาษาไทดั้งเดิม (Proto Tai) ซึ่งในสมัยนี้มีวรรณยุกต์เพียง 3 หน่วยเสียง

สมัยที่ 2 ภาษาไทยสมัยก่อนการแตกตัวของเสียงวรรณยุกต์ ถ้าเทียบตามประวัติศาสตร์จะตรงกับสมัยสุโขทัยจนถึงสมัยอยุธยาตอนกลางก่อนหนังสือจินตามณีฉบับพระโหราธิบดี ซึ่งสมัยนี้น่าจะมีวรรณยุกต์ 3 หน่วยเสียงเท่ากับในสมัยภาษาไทดั้งเดิม

สมัยที่ 3 ภาษาไทยสมัยเกิดการแตกตัวครั้งยิ่งใหญ่ของหน่วยเสียงวรรณยุกต์ดั้งเดิม ตรงกับสมัยหนังสือจินตามณีฉบับพระโหราธิบดี ในสมัยอยุธยาตอนกลาง ซึ่งสมัยนี้น่าจะมีวรรณยุกต์ 9 หรือ 8 หน่วยเสียง

สมัยที่ 4 ภาษาไทยสมัยหลังการแตกตัวครั้งยิ่งใหญ่ของหน่วยเสียงวรรณยุกต์ดั้งเดิม ตรงกับสมัยอยุธยาตอนปลาย ธนบุรี และรัตนโกสินทร์ช่วงรัชกาลที่ 7 ก่อนเปลี่ยนแปลงการปกครอง สมัยนี้น่าจะมีวรรณยุกต์ 5 หน่วยเสียง ซึ่งเป็นสมัยที่ยังไม่สามารถอธิบายลักษณะทางสัทศาสตร์ของเสียงวรรณยุกต์ได้

สมัยที่ 5 ภาษาไทยสมัยปัจจุบัน สมัยนี้มีวรรณยุกต์ 5 หน่วยเสียง ซึ่งเป็นสมัยที่สามารถอธิบายลักษณะทางสัทศาสตร์ของเสียงวรรณยุกต์ได้แล้ว

๕.2.5 ความสัมพันธ์ของภาษาแต่ละสมัย

พัฒนาการของเสียงวรรณยุกต์จากสมัยภาษาไทดั้งเดิมมาสู่ภาษาไทยปัจจุบัน ดังที่ผู้วิจัยได้กล่าวถึงนั้น อาจมีผู้ตั้งข้อสังเกตและตั้งคำถามเกี่ยวกับความสัมพันธ์ของภาษาแต่ละสมัย กล่าวคือ

จุดเริ่มต้นของระบบเสียงวรรณยุกต์ของภาษาไทยปัจจุบันได้เริ่มมาตั้งแต่ภาษาไทดั้งเดิม สืบทอดมาเป็นระบบเสียงวรรณยุกต์ของภาษาไทยสมัยสุโขทัย ในช่วงเวลาดังกล่าวนี้อาจไม่มีข้อกังขา เนื่องจากมีผลการศึกษาของลี (Li, 1977) และรูปเขียนที่ปรากฏในสมัยสุโขทัย

เป็นหลักฐานอ้างอิง ซึ่งทั้งผลการศึกษาของลีและรูปเขียนในสมัยสุโขทัยมีความชัดเจน และเป็นที่ยอมรับกันในหมู่นักภาษาศาสตร์

พัฒนาการในช่วงต่อมาที่ผู้วิจัยได้กล่าวถึงคือ ระบบเสียงวรรณยุกต์ของภาษาไทยสมัยอยุธยา ซึ่งสมัยนี้ ผลการศึกษาวิวัฒนาการภาษาไทยของ ธวัช ปุณโณทก (2543 : 124) ได้แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ของอาณาจักรสุโขทัยกับอาณาจักรอยุธยาในด้านภาษาว่า “อาณาจักรอยุธยาก็รับเอาอักษรไทยสมัยสุโขทัยมาใช้เขียนหนังสือไทยเช่นเดียวกัน ดังปรากฏอยู่ในศิลาจารึกที่สร้างขึ้นสมัยอยุธยาตอนต้น...อักษรไทยสมัยสุโขทัยเข้ามามีอิทธิพลในอาณาจักรอยุธยาตั้งแต่เมื่อใดนั้นยังไม่มีหลักฐานแน่ชัด” และจากผลการศึกษาของ บราวน์ (อ้างถึงใน วิจิตรน ภาณุพงศ์. 1970 : 65-67) ที่ศึกษาเปรียบเทียบภาษาไทยถิ่นต่างๆ ทั้งที่พูดในและนอกประเทศไทยในปัจจุบัน แล้วมีความเห็นว่า 1) คนที่คิดระบบเขียนภาษาไทยสมัยสุโขทัยต้องเป็นคนที่พูดภาษาที่เป็นต้นตอของภาษาปักษ์ใต้ 2) ภาษาสุโขทัยเป็นต้นตอของภาษาปักษ์ใต้ และ 3) คนที่พูดภาษาสุโขทัยเป็นคนคิดวิธีเขียนภาษาไทยเพื่อแทนเสียงภาษาสุโขทัย ต่อมาจะต้องไปสอนวิธีเขียนหนังสือนี้ให้แก่ชาวอยุธยา (ซึ่งพูดภาษาที่มีลักษณะเสียงต่างกัน) จึงเชื่อได้ว่า ภาษาไทยสมัยอยุธยาเป็นภาษาที่มีการใช้สืบทอดมาจากภาษาไทยสมัยสุโขทัย

หากพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างภาษาไทยสมัยอยุธยา กับภาษาไทยสมัยธนบุรี และรัตนโกสินทร์ช่วงรัชกาลที่ 1 ถึงรัชกาลที่ 3 ว่าเป็นภาษาเดียวกันหรือไม่ ถ้าพิจารณาในแง่ประวัติศาสตร์จะสามารถพิจารณาได้ว่า ภาษาไทยสมัยอยุธยากับภาษาไทยสมัยธนบุรีและรัตนโกสินทร์ช่วงรัชกาลที่ 1 ถึงรัชกาลที่ 3 ก็เป็นภาษาเดียวกัน เนื่องจากเชื่อได้ว่าคนที่เข้ามามีบทบาท รวมทั้งมีอิทธิพลทางภาษาครั้งแรกของสมัยธนบุรีกับรัตนโกสินทร์ช่วงรัชกาลที่ 1 ถึงรัชกาลที่ 3 คือ คนที่อพยพมาจากกรุงศรีอยุธยาเมื่อครั้งกรุงแตก ซึ่งได้เลือกพื้นที่บริเวณเกาะรัตนโกสินทร์ในปัจจุบันเป็นที่ตั้งกรุงใหม่ และภาษานี้เองได้พัฒนามาเป็นภาษาไทยในปัจจุบัน

5.3 ข้อเสนอแนะ

๑ 5.3.1 ในการวิจัยต่อไปควรได้วิจัยเสียงวรรณยุกต์จากแบบเรียน แบบหัดอ่านทุกเล่มของไทย เพื่อเป็นการเปรียบเทียบความเหมือนและความต่าง ทั้งในด้านการให้คำอธิบายและรูปเขียนที่ปรากฏ

๒ 5.3.2 ผลจากการศึกษาพัฒนาการของเสียงวรรณยุกต์จากหนังสือจินตามณีฉบับพระโหราธิบดีมาสู่ภาษาไทยปัจจุบันในครั้งนี้ ผู้วิจัยเห็นว่า ในการวิจัยต่อไปควรจะได้มีการวิจัยพัฒนาการเสียงวรรณยุกต์ของภาษาไทยโดยใช้ทั้งจารึก เอกสารสัญญา แบบเรียน และ

วรรณกรรมอย่างกว้างขวาง ประกอบกันเป็นข้อมูลในการวิจัย เนื่องจากจะทำให้ผู้วิจัยมองเห็นภาพพัฒนาการของวรรณยุกต์ที่ชัดเจนและรัดกุมขึ้น

๒) 5.3.3 ควรได้วิจัยเปรียบเทียบหนังสือจินตามณีทุกฉบับเพื่อให้เห็นพัฒนาการของเสียงวรรณยุกต์ ในแง่ของการวิจัยจากแบบเรียนที่ใช้ในการสอนภาษาไทยโดยตรง รวมทั้งเพื่อเป็นการตรวจสอบและชำระต้นฉบับลายมือเขียนด้วย

5.3.4 ผลจากการศึกษาพัฒนาการของเสียงวรรณยุกต์จากหนังสือจินตามณีฉบับพระโหราธิบดีมาสู่ภาษาไทยปัจจุบันในครั้งนี้ ผู้วิจัยพบว่า ในการศึกษาเสียงวรรณยุกต์ของภาษาไทยในสมัยรัตนโกสินทร์ช่วงรัชกาลที่ 4 ถึงรัชกาลที่ 7 ก่อนการเปลี่ยนแปลงการปกครองนั้นสามารถหาข้อมูลภาคสนามได้ เนื่องจากในช่วงเวลาดังกล่าวไม่ห่างจากสมัยปัจจุบันมากนัก และยังมีบุคคลที่สามารถให้ข้อมูลภาษาในสมัยนั้นได้อยู่ จึงน่าจะได้มีการบันทึกภาษาของคนในช่วงสมัยดังกล่าวไว้เป็นหลักฐาน และเป็นข้อสนับสนุนกฎเกณฑ์ที่ปรากฏในแบบเรียนด้วย

๓) 5.3.5 ควรได้ศึกษาปรากฏการณ์ของวรรณยุกต์ในปัจจุบัน ทั้งในแง่รูปเขียนและเสียงพูด โดยพิจารณาในเชิงพัฒนาการของภาษา

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- ✓ กาญจนา นาคสกุล. (2541). *ระบบเสียงภาษาไทย*. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ : โครงการตำราคณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ✓ กุหลาบ มลลิกะมาส. (2533). *ความรู้ทั่วไปทางวรรณคดีไทย*. พิมพ์ครั้งที่ 9. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ✓ เครือวัลย์ จันทน์สมวงษ์. (2530). *หน่วยเสียงภาษาสุโขทัยจากจารึก*. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (จารึกภาษาไทย). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- คลัง (หน). เจ้าพระยาพระ. (2515). *สามก๊ก เล่ม 1 ฉบับเจ้าพระยาพระคลัง (หน) และตำนานสามก๊ก*. กรุงเทพฯ : ศิลปาบรรณาการ.
- (2515). *สามก๊ก เล่ม 2 ฉบับหอสมุดแห่งชาติ*. กรุงเทพฯ : ศิลปาบรรณาการ.
- จินดา เสงี่ยมบูรณ์. (2542). *ภาษาศาสตร์เบื้องต้น*. กรุงเทพฯ : ชมรมเด็ก.
- จินตามณี. (สมุดไทยดำ). เขียนด้วยรงสีทอง. (ม.ป.ป.). หอสมุดแห่งชาติ. เลขที่ 60 ประเภทแบบเรียน. (หม่อมเจ้าทัศนาศรี ประทาน 2 มีนาคม 2471).
- จุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว, พระบาทสมเด็จพระ. (2527). *พระราชนิพนธ์เรื่องไกลบ้าน ฉบับมีรูปภาพพร้อมด้วยจดหมายเหตุประกอบ เล่ม 1*. กรุงเทพฯ : แพร่พิทยา.
- (2527). *พระราชนิพนธ์เรื่องไกลบ้าน ฉบับมีรูปภาพพร้อมด้วยจดหมายเหตุประกอบ เล่ม 2*. กรุงเทพฯ : แพร่พิทยา.
- จันทิชย์ กระแสสินธุ์. (2502, ธันวาคม). "จินตามณีสังเขปบันทึก," *ภาษาและหนังสือ*. 1 (2) : 86-113.
- ดุฎฐิพร ชานีโรตตานต์. (2526). *ภาษาศาสตร์เชิงประวัติและภาษาไทยเปรียบเทียบ*. ม.ป.พ. (อัตสำเนา).
- ดำรงราชานุภาพ, สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยา. (2544, กันยายน-ตุลาคม). "อธิบายเรื่องวรรณยุกต์ พระนิพนธ์ สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ," ใน *ศิลปากร* 44 (5) : 88-95.
- ทรงวิทย์ ดลประสิทธิ์. (2524, พฤษภาคม). "จินตามณิดำราเล่มแรกจริงหรือ?" *ศิลปวัฒนธรรม*. 2 (7) : 16-79.
- เทอดศักดิ์ นิสังกาส. (2532). *การวิเคราะห์จินตามณี เล่ม 1 : เนื้อหาด้านอักษรวิธี*. ปรินิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต. มหาสารคาม : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ธนิต อยู่โพธิ์. (2499). *สมเด็จพระนารายณ์มหาราชและกวีในรัชสมัย*. ม.ป.พ. พิมพ์ในงานกฐินพระราชทานกระทรวงมหาดไทย ณ วัดพนัญเชิง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา.

- ธวัช ปุณโณทก. (2543). *วิวัฒนาการภาษาไทย*. กรุงเทพฯ : บริษัทโรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช จำกัด.
- เบญจวรรณ สุนทรากุล. (2518). *วิวัฒนาการของแบบเรียนไทย*. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ประยูทธ กุยสาคร. (2527). *ภาษาไทยเชิงภาษาศาสตร์*. เอกสารนิเทศการศึกษา ฉบับที่ 258 กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์.
- ประสิทธิ์ กาพย์กลอน และไพบูลย์ ดวงจันทร์. (2527). *ความรู้เกี่ยวกับภาษาไทย*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช.
- ประเสริฐ ณ นคร เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, ประไพพรรณ กวีเกษม เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่คณะโบราณคดี มหาวิทยาลัยศิลปากร เมื่อวันที่ 15 กุมภาพันธ์ 2546.
- เปลื้อง ณ นคร. (2541). *ประวัติศาสตร์คดีไทย*. พิมพ์ครั้งที่ 10. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช.
- พินิจ อัครนิจ. (2536). *วรรณกรรมไทยสมัยกรุงสุโขทัย-กรุงศรีอยุธยา*. กรุงเทพฯ : โอ.เอส. พรีนติ้งเฮาส์.
- ไพบูลย์ ดวงจันทร์. (2523). *ภาษาศาสตร์เบื้องต้นสำหรับครู*. ยะลา : ภาควิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ วิทยาลัยครูยะลา.
- (2526). "วิวัฒนาการของเสียงวรรณยุกต์ที่มีรูป ' กับรูป ' ในสมัยสุโขทัยมาสู่เสียงวรรณยุกต์ในปัจจุบัน," ใน *700 ปีลายสือไทย*. หน้า 28-35. ลำปาง : ภาควิชาภาษาไทย วิทยาลัยครูลำปาง.
- (2542). *การใช้ภาษาไทย*. กรุงเทพฯ : ภาควิชาภาษาไทยและภาษาตะวันออก คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- (2543 ก). *ภาษาไทยดั้งเดิม*. (เอกสารประกอบคำบรรยายรายวิชา TS 615). กรุงเทพฯ : คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง. อัดสำเนา.
- (2543 ข). *วิธีการศึกษาพัฒนาการของภาษาไทย*. (เอกสารประกอบคำบรรยายรายวิชา TS 615). กรุงเทพฯ : คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง. อัดสำเนา.
- เรืองเดช ปันเขื่อนขันธ์. (2531). *ภาษาถิ่นตระกูลไทย (พร้อมทั้งภาษาตระกูลต่างๆ ในประเทศไทย) ฉบับแก้ไขเพิ่มเติม*. นครปฐม : สถาบันภาษาและวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาชนบท มหาวิทยาลัยมหิดล.
- ลี, พิง กวย. (ม.ป.ป.). *ความสัมพันธ์ระหว่างเสียงวรรณยุกต์กับเสียงพยัญชนะต้นในภาษาไทย*. = Relationship between Tones and Initials in Tai. วรรณา เทียนมี แปล. ม.ป.พ.
- วรรณา เทียนมี. (2525, กรกฎาคม-ธันวาคม). "ลักษณะเสียงวรรณยุกต์ของภาษาไทยในสมัย ร.๕-ร.๖," ใน *ภาษาและวัฒนธรรม*. 2(2) : 37-42.
- (2524, กรกฎาคม-ธันวาคม). "วรรณยุกต์ดั้งเดิมกับวรรณยุกต์ในปัจจุบันของภาษาไทย," ใน *ภาษาและวัฒนธรรม*. 1(2) : 35-48.

- วิจิตร ภาณุพงศ์. (1970). "ข้อคิดเกี่ยวกับการเรียกชื่อและการแบ่งอักษร 3 หมู่," ใน *IN MEMORIAMPHYAANUMANRAJADHON 1970*. หน้า 55-67. กรุงเทพฯ : สยามสมาคม.
- ศิลปากร, กรม. (2514). *จินตามณีเล่ม 1-2 บันทึกเรื่องจินตามณีและฉบับสมเด็จพระเจ้าบรมโกศ*. พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพฯ : บรรณาคาร.
- สมเกียรติ คู่ทวีกุล. (2518). *การวิเคราะห์ตำราภาษาไทยของพระยาศนีสุนทรโวหาร (น้อย อาจารยางกูร)*. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สมชัย อนุมานราชชน. (2509). *การทูตของไทยสมัยกรุงศรีอยุธยา*. กรุงเทพฯ : พระจันทร์.
- สมทรง บุรุษพัฒน์. (2543). *ภูมิศาสตร์ภาษาถิ่น*. กรุงเทพฯ : เอกพิมพ์ไท.
- สุพจน์ ประไพเพชร. (2533, กรกฎาคม-ธันวาคม). "รูปวรรณยุกต์ในภาษาไทยพัฒนาจาก 2 รูปเป็น 4 รูป อย่างไร," ใน *ภาษาและวัฒนธรรม*. 9 (2) : 36-51.
- สุริยา รัตนกุล. (2537). *นานาภาษาในเอเชียอาคเนย์ ภาคที่ ๑ = Language in Southeast Asia part 1*. นครปฐม : ศูนย์วิจัยวัฒนธรรมเอเชียอาคเนย์ มหาวิทยาลัยมหิดล.
- . (2540). "ปัญหาเรื่องวรรณยุกต์ในภาษาไทย," ใน *รวมบทความวิชาการเกี่ยวกับภาษาไทย*. หน้า 67-97. นครปฐม : สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาชนบท มหาวิทยาลัยมหิดล.
- อุดม วโรดมสิขดิตถ์. (2537). *มุมต่างทางภาษาศาสตร์*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : ดันธรรม.
- อุปกิตศิลปสาร, พระยา. (2545). *หลักภาษาไทย : อักษรวิธี วลีวิภาค วากยสัมพันธ์ ฉันทลักษณ์*. พิมพ์ครั้งที่ 11. กรุงเทพฯ : บริษัทโรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช จำกัด.
- อุษณา กาญจนทัต. (2542). "จินตามณี : ตำราภาษาไทยเล่มแรก," ใน *วิทยวรรณนา : บทความทางภาษาและวรรณคดีไทย*. หน้า 112-136. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- Li, Fang Kuei. (1977). *A Handbook of Comparative Tai. Hawaii* : University Press of Hawaii.

ประวัติย่อผู้วิจัย

ประวัติย่อผู้วิจัย

ชื่อ ชื่อสกุล	นางสาวประไพพรรณ ก้าวเกษม
วันเดือนปีเกิด	12 สิงหาคม 2518
สถานที่เกิด	อำเภอบางขุนเทียน กรุงเทพมหานคร
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	103/11 หมู่ 2 ซอยเอกชัย 9 ถนนเอกชัย แขวงบางขุนเทียน เขตจอมทอง กรุงเทพมหานคร 10150
ตำแหน่งหน้าที่การงานในปัจจุบัน	พนักงานมหาวิทยาลัย ตำแหน่งอาจารย์ โครงการ มหาวิทยาลัยแม่โจ้-แพร่ เฉลิมพระเกียรติ
สถานที่ทำงานปัจจุบัน	โครงการมหาวิทยาลัยแม่โจ้-แพร่ เฉลิมพระเกียรติ มหาวิทยาลัยแม่โจ้ จังหวัดแพร่
ประวัติการศึกษา	
พ.ศ. 2530	ประถมศึกษา โรงเรียนวัดไทร (ถาวรพรหมานุกูล)
พ.ศ. 2533	มัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนสตรีวัดอัมพรสวรรค์
พ.ศ. 2536	มัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนสตรีวัดอัมพรสวรรค์
พ.ศ. 2540	ศิลปศาสตรบัณฑิต (การใช้ภาษาไทย) สถาบันราชภัฏธนบุรี
พ.ศ. 2542	ประกาศนียบัตรวิชาชีพครู มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
พ.ศ. 2546	การศึกษามหาบัณฑิต (ภาษาไทย) มหาวิทยาลัย ศรีนครินทรวิโรฒ